

КИР БУЛИЧОВ

ПОСЛЕДНАТА ВОЙНА

Част 1 от „Доктор Павлиш“

Превод от руски: Дона Минчева, 1973

chitanka.info

ПЪРВА ГЛАВА
СЪС ЗАКЪСНЕНИЕ ОТ ЕДНА ГОДИНА

1

Личният състав на к/к^[1] „Сегежа“, зачислен към космобаза Земя-14, г/с^[2] 304 089.

Капитан на кораба — Загребин, Геннадий Сергеевич
Старши щурман — Баков, Алексей Иванович
Старши механик — Лешчук, Александър Александрович
Втори щурман — Бауер, Глеб Андреевич
Втори механик — Антипин, Иван Филипович
Трети щурман — Кудараускас, Зенонас
Трети механик — Ткаченко, Кира Сергеевна
Лекар — Павлиш, Владислав Владимирович
Радист — Циганков^[3], Юрий Петрович
Готвачка — Йонесян, Емилия Кареновна
Практиканти^[4] — Христо Райков, Снежина Панова
Пътници^[5] — корона Ара, корона Вас

„Бързо г/с 304 089 до капитан Загребин в съгласие с галактическия център нарежда ви се да прекъснете незабавно полета в сектор 31–6487 чакайте к/к корона Кенш

г/с 312

Вземете на борда пътниците и товара със специално предназначение съоръженията за рудниците на Титан прехвърлете на к/к корона Кенш продължете полета съгласно инструкциите на представителите на центъра желаем успех Земя-14 Коли“

Малкия четеше перфорираната лента, която използваше от апарата, а дясната му ръка сама, по навик, сложи края ѝ в пишещата машина и тя забръмча, превръщайки радиограмата в букви. Малкия подписа бланката и означи времето: „8 часът и 40 минути“. Корабно време. Определената връзка със Земята трябваше да започне едва след два часа.

Малкия включи екрана за вътрешна връзка. На мостика капитанът не беше сам. Той беше наведен над масата с картите, като притискаше краищата им с широките си длани, а двамата стажанти — Снежина и Христо — надничаха през раменете му и слушаха.

„По-добре да се кача сам и да я предам на шефа — помисли си Малкия. — Радиограмата е лична, бърза.“

Малкия потвърди приемането и изключи предавателя. Той си представи литналия към Земя-14 сигнал за потвърждаване като видимо тяло, което се губи от очите му и се носи wśród потоците метеори и космически лъчи на много милиони километра далеч, където го чака Агнеса Коли. Не, тя не го чака. Знае, че сигналът ще пътува почти половин час. Тя се обръща към другаря си по смяна — червенокосия Ахмед, моли го да изтича за кафе. И Ахмед тича. А Агнеса използва минутата, когато остава сама, и изважда от дневника със сведения за

метеоритите скритото там писмо от Юра Циганков, когото тя никога не нарича Малкия и не обича другите да го наричат така. Писмото се е протрило вече по ръбовете — скоро ще станат две седмици, откак „Сегежа“ бе излетял към Титан. Ахмед се връща с чашка кафе, Агнеса незабелязано скрива писмото. Ахмед се усмихва и казва, че има два билета...

Часовникът над главата му удари четвърт час. Осем часът и четиридесет и пет минути. Настроението на Малкия се развали. Защо беше решил, че Агнеса препрочита писмото му? Може да го е захвърлила, без да го разпечата. Малкия включи авторадиота и излезе в коридора.

Коридорът беше изпълнен с не много силен, разнообразен шум. В него се сливаха далечни гласове, шумоленето на въздуха в климатичната инсталация, шушнещите стъпки на роботите, звънът на кухненските съдове в помещението за припасите — и всички тези звуци се разтапяха, смесваха се и се губеха в монотонния утробен ромон на двигателите.

Малкия се спря, вслушвайки се с удоволствие в гласовете на кораба, опъна куртката си, приглади с ръка косата си. И видя доктор Павлиш. Докторът беше излязъл от своя кабинет. Той носеше руло бяла хартия и гребеше с него като с весло. От всички на „Сегежа“ докторът най-много приличаше на идеален космонавт. В космобазата на Земята той носеше небесносиния мундир на космонавт за далечен полет; очите му придобиваха тогава цвета на планинско езеро, а сребърната змия, увита около чашата над горния му джоб, който знае защо, създаваше впечатление на щурмански волан. Девоите го наричаха „капитан“. Павлиш се усмихваше малко загадъчно.

Малкия не устоя на изкушението. Спомни си, че докторът бе проглушил ушите на Снежина с аметистите на Титан, макар самият той да не беше стъпвал на Титан.

— Слушай, Слава — каза Малкия. — Не отиваме на Титан.

— Какво се е случило? — попита докторът.

— Бърза радиограма от Земята — рече Малкия, показва му отдалеч бланката и понечи да продължи по-нататък.

— Стой! — Слава прегради пътя му с рулото хартия. — Не се дръж като жена.

— А как се държат те? — попита Малкия.

— Знаеш как говорят: „Ах, зная нещо, но няма да ти кажа.“

— Чуден човек си — каза Малкия. — Нали виждаш: лично за капитана. Имаме randevu с „Корона Кенш“. Знаеш ли я? Г/с 312?

— И още как! — отвърна Павлиш. — Та това е Галактическият център. Ще отида да кажа на Снежина.

„Гледай ти — помисли Малкия, като остана сам. — Защо да не кажа аз на Снежина?“

— Също като малките деца — продължи той, отваряйки вратата на капитанската рубка. — Ще кажа, няма да кажа.

— На кого говориш? — попита Глеб Бауер, вахтеният щурман.

— На себе си.

— Каква е тази телеграма?

— За шефа — отвърна строго Малкия.

— А защо не в уреченото време? — заинтересува се Бауер. Той седеше на канапенцето в помещението на щурмана и четеше лоцията^[6] на сектора. — Нещо сериозно ли е?

Малкия влезе мълком в рубката. Загребин стоеше край големия екран, разказваше някаква небивалица на стажантите; те го гледаха с възторжени очи и наивно вярваха на всяка негова дума. Малкия бавно се приближи към тях и застана с лице към капитана, наред с Христо. Това беше направено нарочно — Христо беше нисък на ръст, а Снежина значително надвишаваше Малкия и той не обичаше да застава до нея.

— Геннадий Сергеевич — каза Малкия. — Бърза телеграма за вас от Земята.

Загребин загаси цигарата си в пепелника, закрепен за ръба на големия екран, прочете бавно и внимателно телеграмата, като дори мърдаше едва забележимо устни.

Малкия погледна Снежина и се зарадва, че Павлиш не беше успял да ѝ каже нищо.

— Какво има там? — пошепна Христо, като бутна с лакът Малкия.

Загребин протегна голямата си, мека, покрита с лунички ръка покрай командното табло и включи вътрешната връзка.

— Моля старши помощника да се качи на мостика — каза той.

После се обърна към Малкия и попита с добродушен, престорено добродушен глас:

— Екипажът уведомен ли е вече?

— Идвам тук направо от кабината — отговори Малкия. — Та нима не разбирам?

— Между приемането и вашето появяване тук са се изминали десет минути, не — девет. Отдалече ли дойдохте?

Вратата се отвори. Старшият помощник Баков се появи на мостика. Скоростта, с която той бе преминал разстоянието от своята каюта до мостика, беше фантастична, но Баков беше спокоен и даваше вид, че не бърза.

— Учи се — каза капитанът на Малкия. — Алексей Иванович, прочетете това — продължи той.

Малкия отстъпи няколко крачки и се сблъска гърбом с Глеб Бауер. Той беше вдигнал вече от канапенцето своите двуметрови кости и сухожилия. Малкия вирна глава и рече тихо:

— Не отиваме на Титан. Бърза от Земя-14.

— Шегуваш се, миличък — отвърна Глеб.

— Глебушка — извика го капитанът. — Остави тези вторични източници на информация. Намери сектор „Три-едно-шест-четири-осем-седем“. Запомни ли? Или да повторя?

След четиридесет и три минути „Сегежа“ почна да забавя движението си. До това време съдържанието на телеграмата стана известно на целия екипаж.

Някои особено деликатни операции Емилия Кареновна не поверяваше на никого, още повече на роботите. В тези операции влизаше миенето и бърсането на синия сервиз. Веднъж, още през миналия рейс, тя беше възложила на Гришка, кухненския робот, да извади сервиза от шкафа. Той веднага счупи една чашка. Липсваше и друга: нея изпусна Зенон Кудараускас — беше я поставил в края на масата. Но леля Миля не беше виновна за това.

Ако понякога я обхващаше лошо настроение и трябваше да се успокои, да се поразсее, леля Миля внимателно изваждаше тънките фарфорови чашки от гнездата им в шкафа, изплакваше ги с топла вода и ги избърсваше хубаво с чиста, мека кърпа.

Зад полуотворената врата трептяха разни звуци; чуваше се заглушеният грохот от трюмовете. Леля Миля бършеше сините чашки.

— Още в първата база ще напусна — говореше си тя, заглеждана в бялата стена на бюфета. — Още в първата база.

Една едра сълза се откъсна от ресницата ѝ и капна със звън върху тънкия фарфор. Леля Миля подложи чашката под струята на чешмата и изми сълзата.

В коридора се разкресяха роботите и Глеб Бауер ги смъмри, че могат да повредят обшивката. Снежина надникна в бюфета, искаше да пие вода. Тя видя, че леля Миля бърше чашките, заподозря нещо лошо, замахна с големите си красиви ръце и попита:

— Какво има? Кой ви е наскърбил, Емилия Кареновна?

— Никой — отговори леля Миля. — Никой не ме е наскърбил. Ти какво искаш, Снежка?

Снежина оправи косата си, най-разкошната, най-черната коса в космическата флота, и седна на едно въртящо се столче. Тя беше любопитна и разсъдлива. Обичаше яснотата.

— Не вярвам — рече тя. — Хайде, разказвайте.

Леля Миля притисна чашката към гърдите си. Разбра, че ще трябва да разкаже. Пък и на нея ѝ се искаше.

— Очаквах ги — каза тя. — Как ги очаквах! Целият екипаж ми е свидетел. Направих торта с надпис отгоре: „Добре дошли!...“ Ей я, стои в хладилника. Имаше и погача, ти я видя. Със сол по средата. Нали знаеш, никак не мога да понасям претоварване, но докато спирачките бяха в действие, аз всъщност не излизах от кухнята на кораба, дори бях изключила моя Гришка. Всичко — сама. Наистина Кирочка Ткаченко ми помагаше малко, тя обича да го прави. След това излязох на площадката и като погледнах — подадох погачата на Кирочка и избягах тук. Става ми зле, просто не издържам. Струва ми се, че съм ги сънувала в детинството си, в някакъв кошмар.

— Та нима не сте ги виждали на Земята? — учуди се Снежина.

— Там при нас, в базата, бяха други, монтираха двигателите. Едни такива симпатични, с три крака, чистички, с огромни очи. А като видях тези, пъхнах в ръцете на Кирочка погачата и — беж да ме няма. Хвана ме срам дори, но не успях да се овладея. Олеле, идва...

Леля Миля неволно зажумя. Вкопчи пръсти в края на масата така, че чак ставите ѝ побеляха.

Снежина се обърна. Край отворената врата мина една опашата жаба. Жабата имаше дълги и тънки ръце. Тя жестикулираше с тях, обясняваше нещо на Малкия, който ситнеше редом с нея.

— Ти върви — каза леля Миля тихо, без да отваря очи. — И мен самата ме е срам, уверявам те. Само че вземи си една баничка там отгоре, от бялата тенджера. С ориз и яйца е.

Снежина въздъхна, отметна глава, при което чудната ѝ коса се разпиля по раменете, отвори шкафа и взе от бялата тенджера една баничка.

— Те са много големи учени — рече тя.

— Зная — съгласи се леля Миля. — В мен се е пробудил животинският атавизъм.

— Вие непременно ще свикнете с тях — успокои я Снежина. — Може ли още една баничка?

— Вземи си. Но само една. Наближава обяд.

В бюфета надникна Христо.

— Извинявайте — каза той. — Снежина отиде за схемата, а аз чакам. Извинявайте. — Христо има тъжни кафяви очи и подвижни вежди, които се мърдат в такт с устните му. — Извинявайте — каза той още веднъж.

— Да вървим. — Снежина отчупи на стажанта половината от баничката. — Всичко ще се нареди.

В коридора Снежина си спомни, че искаше да пие вода, но не се върна обратно.

В два часа и тридесет минути гонгът проехтя. Загребин го беше купил в Рангун през време на отпуската си. Такъв гонг нямаше на нито един кораб. Отстрани го поддържаха с хоботите си два слона, изработени от тектония. Роботите обичаха да удрят гонга. Дори по-често, отколкото беше необходимо.

Снежина се приближи до огледалото. Огледалото в нейната каюта приличаше на круша или на главата на френския император Луи-Филип, както го рисува Домие. Огледалото беше измислено от някакъв умник от Института за вътрешна архитектура. Снежина би предпочела най-обикновено — кръгло или четвъртито.

Тя се погледна в огледалото и се хареса. Снежина не беше влюбена в себе си. Просто беше толкова красива, че дори сама признаваше това. Сресвайки косата си, тя изведнъж се усмихна. „Ами че и ние не им харесваме — помисли си тя. — За тях и аз съм грозна.“

Влезе Кирочка Ткаченко. Тя е с две глави по-ниска от Снежина, руса и почти прозрачна. Медицинската комисия губи за нея три пъти повече време, отколкото за всеки друг космонавт. Лекарите не могат да повярват, че тя е здрава, толкова здрава, че да работи като трети механик на „Сегежа“.

— Отиваш ли да обядваш, Снежка? — попита тя.

— Тръгвам. Ей сега. Да забода косите си или да ги оставя така?

— Остави ги така — отвърна Кирочка. — Страх ме е да отида сама в каюткомпанията. Ами ако те всички седят вече около масата, аз вляза и шефът каже: „Ето нашия трети механик, да не мислите, че като е такава мъничка и тъничка...“ Е, ти знаеш какво приказва той винаги пред гости.

— Глупости — каза Снежина, като забождаше косите си назад. — Той много те уважава.

— Аз не говоря за това — рече Кирочка. — Но те не са обикновени гости. С теб съм по-уверена.

— Леля Миля успокои ли се?

— Защо, какво има?

— Уплашила се от короните.

— Според мен в тях няма нищо особено.

— А как изглеждам сега? — Снежина обърна глава към Кирочка.

— Нали ти казвам: както и да се срещнеш...

— И на мене те най-напред ми се видяха страшни — призна Снежина. — Светът е пълен с изненади.

— Да вървим, защото днес наистина не струва да закъсняваме.

Девоиците се спуснаха по трапа. Пред експерименталния брой на стенвестника, направен изцяло от роботите, се беше изправил доктор Павлиш.

— Страшно нещо — каза той. — Всичко е както трябва. Има дори и едно анонимно писмо до редакцията: „Докога гонгът ще звъни не в определеното време?“

— Впрочем кой сега е редактор? — попита Кирочка. — Робот ли е и той?

— Та нали знаеш — отвърна сериозно Павлиш, като погледна втренчено със сините си очи третия механик. — Владислав Владимирович.

— Мързелив ли е?

— Страшно мързелив. — Черните вежди на доктора печално се сключиха. — Боря се с него.

— Гледай да не съсипеш своя „двойник“. Короните вече в каюткомпанията ли са?

— Не още, аз надзърнах.

Доктор Павлиш тържествено предложи на дамите двете си ръце и вратата на каюткомпанията се разтвори.

— С ваше разрешение — рече Павлиш на старши щурмана.

— Заповядайте — отговори Баков.

Неговият казашки перчем и мустаците му бяха грижливо разчесани. Старши помощникът беше в парадна униформа. Космонавтската значка поглъщаше светлина от полилея и я отпращаше като светли петна по стените на каюткомпанията.

Всички свободни от вахта членове на екипажа бяха заобиколили вече масата. Снежина мина на мястото си между Павлиш и Кудараускас.

Кухненският робот Гришка, с кокетна бяла престилчица (лея Миля я беше ушила, за да създаде домашна атмосфера), нареждаше

приборите.

— А къде е леля Миля? — попита Малкия.

— Емилия Кареновна — извика Баков. — Вас чакаме.

— И празничната торта също — добави Малкия.

— Емилия Кареновна няма да дойде — побърза да каже Снежина. — Не се чувства добре.

— Как така? — Старши помощникът погледна строго Павлиш.

Павлиш се изчерви силно — руменината в миг покри бузите му, продължи към сините му очи и дори заля челото му.

— Тя не се е обръщала към мен, Алексей Иванович.

— Няма нищо особено — рече Снежина. — Не е нужно да ѝ се оказва медицинска помощ.

Всички някак едновременно замълчаха и продължителната пауза ги накара да се обърнат към вратата. „Те ей сега ще влязат — помисли Снежина. — Може и те да се чувствуват малко неудобно. Ще влязат, ще видят дългата маса: на единия ѝ край е мястото на капитана, на другия — на старши помощника. На нас тази маса ни е дотолкова позната, че дори не я забелязваме. А тях може да учуди. Да предположим, че те съвсем нямат маси. А там, по-навътре, зад полуотворената плътна зелена завеса ще видят полукръгло канапе, пред него шахматна масичка, една пионка липсва, нард: играят Малкия и докторът. На стените от двете страни на вратата са закачени картини. Едната представлява платноходка, чаен клипер^[7], който помита в стремителен полет гребените на вълните, а другата — горско езеро. Тъмни борики са обкръжили отвред езерото...“

Капитан Загребин отвори вратата, за да даде път на гостите. Най-напред корона Аро, после корона Вас, а може би и обратното. Загребин влезе последен.

— Добър вечер — каза той.

Загребин беше официален и малко тържествен. Неговите светли прави коси бяха вчесани назад, на темето му стърчеше непокорно кичурче.

— Позволете ми да ви представя — каза той — нашите гости. От днес — членове на нашия екипаж.

Гостите заеха всичкото свободно място между масата и вратата. Те бяха с една глава по-ниски от Загребин, но значително по-тежки и по-масивни. Опашките си бяха метнали през рамо, за да не докосват

мебелите. Раздвоените рогови краища на опашките им слабо мърдаха. На гостите им беше тясно и неудобно. Бяха развълнувани.

— Добър вечер — каза единият от тях.

На гърдите му беше окачена черната кутийка на лингвист.

Членовете на екипажа се приближаваха един по един към гостите, за да се представят. Всички разбираха прекрасно, че не беше нужно да се прави това — церемонията продължи много, всеки трябваше да заобикаля масата, да се промъква между столовете, а после да се връща на своето място. Загребин не се беше сетил да каже да останат по местата си, но не поправи грешката, а отстъпи крачка назад към отворената врата.

Когато дойде ред на Снежина, тя протегна ръка и ръката на короната, тънка и грапава като вестникарска хартия, леко се обви около китката ѝ. Снежина погледна госта в очите, като отдръпна главата си от малко страшния рог на опашката. Очите бяха няколко, наредени едно до друго, напречно на главата.

— Корона Аро — представи се гостът.

Люспестата зелена кожа на тялото му се оказа тънък комбинезон.

— За съжаление — каза Загребин, след като Малкия, последен от членовете на екипажа, се върна на мястото си — нашите гости (той упорито наричаше короните „нашите гости“ и изобщо не можеше да измисли друга дума) не ще могат да обядват с нас в каюткомпанията. Те имат свой запас от храна, която се различава от нашата...

На Снежина ѝ се стори, че откъм бюфета долетя въздишка на облекчение.

Корона Аро (той беше с по-тъмния комбинезон) опипа с краищата на своите съединени с ципи пръсти седалките на креслата. Ръцете му бяха толкова дълги, че не стана нужда дори да се навежда. Загребин посочи на корона Вас креслото от другата си страна. Самият той остана прав — чакаше да седнат гостите.

— Рискувайте — рече Павлиш.

— Разбира се. — Аро някак си се сви отстрани, изпъна се, отпусна се меко върху кръглото седалище, обградено от облегалките, и застана неподвижно, сякаш очакваше няма ли да рухне креслото.

— Много удобно — каза той.

— Интересно, колко ли тежат? — попита шепнешком Снежина, като се обърна към Павлиш.

Около масата беше настъпила за миг тишина и всички чува шепота на Снежина.

Вместо Павлиш отговори Аро:

— Около сто и тридесет килограма.

Баков погледна с укор Снежина. Той умееше да гледа укорително стажантите. Снежина не повдигна очи, но чувствуваше неговия поглед.

— А аз — четиридесет и шест — обади се Кирочка Ткаченко, за да прекъсне неприятната пауза.

— Благодаря — каза Аро.

Гришка с бялата престилка надникна в каюткомпанията и попита:

— Да поднеса ли супата?

— Моля — рече Баков.

— И не забравяй нашите гости — подсети го Загребин. — Нали знаеш?

— Да, помня — отговори роботът.

Гришка постави на масата два супника с борш и донесе на короните поднос с желирани кубчета.

— Подай ми, моля ти се, хляба — каза Малкия на Кирочка, като наблюдаваше с крайчеца на окото си как короните пресилват желето в чиниите си. Те правеха това с лъжица, след като бяха видели предварително как си служат с лъжиците хората.

— Слава — обърна се Кирочка към Павлиш. — Как може да се обясни, че у такава древна раса опашките не са се атрофирали?

— Може би те имат някакви полезни функции — отвърна разсеяно Павлиш. — Ще трябва да попитам.

— Искаш да ги изследваш? Да направиш анализ на кръвта им? — попита Снежина, като всмукна дим от цигарата си. В първи курс без малко не я изключиха от института за това пушене.

— Няма смисъл. — Павлиш се погледна в огледалото, прилично на Луи-Филип, и приглади гъстите си къдри. — Все едно някое шимпанзе да реши да прави анализ на моята кръв. Аз мисля в момента за друго: защо капитанът не ни е казал досега накъде и с каква цел летим?

— Дали пък и той сам не знае всичко? — обади се Кирочка.

— Те отидоха на мостика — каза Снежина.

— Кой „те“?

— Шефът, старши помощникът и короните.

— А защо те всички се наричат корони? — попита Кирочка. — Да беше престанала да пушиш, Снежка. Човек не може да диша. Слава като лекар би могъл да ти каже, че това е вредно.

— Аз го знам и без него. — Снежина загаси цигарата. — Хроническа тютюнджийска кашлица, след това изкуствени бели дробове и тъжна старост в санаториум.

— Може да мине и без това — каза Павлиш. — С какво можем ние да бъдем полезни на короните? Разбирам, ако трябваше да ги заведем някъде, а собственият им кораб е далече. Но нали те летяха на своя.

— Виж какво, Слава — рече Кирочка, — искаш ли да се обзаложим, че след половин час ще знаеш всичко?

— Капитанът моли свободните от вахта членове на екипажа да се съберат в каюткомпанията — разнесе се гласът на Баков по вътрешната връзка. — Повтарям: всички свободни от вахта членове на екипажа да се съберат в каюткомпанията.

— Дължиш ми една торта от ленинградския „Метропол“, Слава — каза Кирочка.

— И, струва ми се, вече осма — забеляза Снежина.

— Но аз изобщо не съм се обзалагал — обади се Павлиш. — А между другото тортите са всичко на всичко пет.

Короните седнаха един до друг на канапенцето в каюткомпанията. „Все ще свикна с тях“ — помисли Снежина. Тя бе успяла да се отбие за малко при леля Миля. Леля Миля вече знаеше, че короните няма да се хранят в каюткомпанията и се отнасяше към тях много по-снизходително. Тя дори каза: „Добре, че са донесли със себе си продукти. Какво ще се мъчат с нашите дажби? Почти всичко е консерви. Останали са само четири-пет килограма лук.“

Загребин обгърна с поглед каюткомпанията: настанени ли са всички удобно?

— Циганков — каза той на Малкия, — защо стърчиш прав? Разговорът може да продължи дълго. Така. Емилия Кареновна, още ли сте заета?

— Идвам — обади се от бюфета леля Миля. Тя не посмя да не се подчини на капитана. Леля Миля седна зад гърба на Бауер, по-далеч от короните.

— Най-напред — започна Загребин — ще прочета превода на един доклад. Преводът току-що е завършен от Мозька. Ето защо не разказах всичко веднага след обяда. Разбирам, че на ваше място и аз бих се учудил: по каква причина шефът премълчава нещо?

— А ние не — каза с положителност Малкия.

— Не вярвам — отвърна Загребин и разгъна лист хартия. После поразмисли, сгъна го отново и продължи: — Преди да го прочета, ще ви разкажа с две думи предисторията на този документ. Както знаете, Галактическият център през последните години усилено се занимава с изследването на звездите и на първо място — с планетните системи на нашата Галактика. Тази работа е продължителна, трудна и Галактическият център привлича към нея всички, които могат да бъдат полезни. Не е изключено, след като свършим пътуването си, „Сегежа“ също да заміне на далечно разузнаване. Надявам се, че разбирате защо казвам „Сегежа“. Засега на Земята има три кораба от този клас. Техните двигатели бяха монтирани с помощта на специалисти от

Центъра. Ние можем да правим скокове в пространството. Без това не може да се овладее Галактиката.

— И така... — Загребин погледна короните, които седяха неподвижно или защото се страхуваха, че ще счупят канапенцето, или защото слушаха внимателно. В присъствие на гостите Загребин малко се стесняваше. Всъщност нямаше защо да се стеснява: кораб като кораб — и екипажът добър, но все пак... — И така — повтори Загребин, — в процеса на тези изследвания... Преди шестнадесет години Галактическият център се срещна с нас. Обстоятелството, че той се срещна с нас случайно, макар ние вече да бяхме излезли самостоятелно в Космоса, говори колко трудни са тези проучвания. Можехме да не се срещнем и след десет години. Досега са изследвани седем процента от планетните системи на Галактиката. Още около тридесет процента от планетите се намират под наблюдение. Между тях има няколко, пригодени за живот. Една от тези планети е наречена условно Синята. Към нея именно летим.

Настъпи пълна тишина.

— Разстоянието? — внезапно попита Иван Филипович Антипин, вторият механик.

— Деветдесет и три светлинни години оттук — отговори корона Аро. — Огромна скок.

Отново пауза. Тогава капитанът пригладя непокорния кичур на темето си и продължи:

— Възникват веднага въпроси. Няколко въпроса. Те възникнаха у мене, значи, и у вас. Първият въпрос е: каква е причината да летим нататък? Вторият: защо именно ние? Третият: с каква цел? Така ли е?

— Така е — рече Антипин. И той си беше задал тези въпроси.

— Най-напред ще отговорим на първия. Затова именно ще прочета доклада. Това е дълъг и много подробен документ. Аз ще го оставя тук на масата и всеки може да го прочете изцяло, без да бърза. Подчертал съм в него някои пасажки. На тях именно ще се спра...

Загребин отново разтвори ситно напечатания лист на превода.

— Почва се с обръщението: „До Галактическият център. Доклад на автоматичния разузнавателен диск Г/С 313–4576. Целта на полета е изследването на Синята планета, на която са забелязани редица взривове с огромна мощ, очевидно от ядрен произход. Да се определи

характерът на взривовите (сигнален, конфликтен, нападение отвън) и да се вземат съответните мерки.“

— Я гледай ти! — пошепна Павлиш.

— Аз лично имам въпрос към нашите гости — каза капитанът.

— Моля — отвърна корона Аро.

— Откъде се е провеждало наблюдението над Синята планета? От Галактическия център ли? Визуално? Нали разстоянието е няколко парсека.

— С други думи, искате да попитате кога са станали взривовите? Преди малко повече от една година — каза корона Аро. — Наблюдението се е провеждало не от нашата планета, а от наблюдателната станция на отвъдния сектор на Галактиката. Оттам пък сигналът е минал по канала на Галактическия център. Практически веднага. Три месеца след взривовите към планетата е отлетял разузнавателен диск. Правилно ли отговорих на въпросите?

— Благодаря — рече капитанът. — Да продължим четенето: „При приближаването до Синята планета е уточнена нейната физическа характеристика. Диаметър по екватора 13 000 километра, разстоянието до светлоизточника...“ Е, тук следва цяла редица данни... аха, ето нещо, което ни интересува: „Температурата на повърхността е в границите на плюс-минус тридесет градуса Целзий, съставът на атмосферата — кислород двадесет и осем процента, въгледвуокис, азот, инертни газове... седемдесет процента от площта на планетата са покрити с вода...“ Е, и така нататък. Сега най-главното: „Още при първата обиколка на планетата от височина 100 километра са открити многобройни следи от разумна дейност на населяващи я същества. А именно: градове, хидротехнически съоръжения, пътища, открити рудници и така нататък. Живи същества на планетата няма. След Преминаването в по-ниска орбита стана възможно да се твърди с увереност, че цивилизацията на Синята планета е стигнала технологическото равнище на ранната атомна епоха. Периода на конфликти. Ясно е, че един от тези конфликти се е оказал гибелен за планетата...“

Корона Аро бавно извърна глава, вглеждайки се в лицата на членовете на екипажа. Всички мълчаха. Чакаха.

— „... Радиацията на планетата достига такова равнище, че биологическият живот от този тип, който е съществувал на планетата,

преди да възникне конфликтът, е невъзможен. Предполагаме, че дори ако по време на катастрофата някой от обитателите на Синята планета е успял да се скрие в подземно скривалище, в настоящия момент той вече е мъртъв. Нивото на радиацията спада извънредно бавно. По време на конфликта двете враждуващи страни са хвърлили върху, планетата няколкостотин значителни по големина ядрени устройства и са унищожени повечето от населените пунктове.“ — Загребин грижливо сгъна листа и го пригладя. — Има ли въпроси? Ясно ли е сега накъде се отправяме?

— Боже мой! — продума тихо леля Миля. — Цялата си земя ли са унищожили?

— Да — отвърна корона Аро. — Не са оцелели дори животни и птици. Там е съвсем пусто.

— А как е възникнал конфликтът? — попита Кудараускас.

— Не знаем още.

— И нашата задача е да научим колкото е възможно повече за погиналата цивилизация?

— И това също.

Капитан Загребин седна до гостите на канапенцето. Даде им възможност те да отговорят на въпросите.

— Защо именно ние? — попита Павлиш. — Нашият капитан сам постави този въпрос преди няколко минути.

— Аз ли да отговоря? — обърна се корона Аро към капитана.

— Разбира се — каза капитанът. — Вие знаете по-добре от мене.

Капитанът сложи на масичката листа с превода на доклада и Антипин веднага протегна ръка и го взе оттам. Снежина надникна през рамото на Антипин. Докладът беше напечатан на познат апарат: едва вчера Снежина бе получила от Мозька консултации за съхраняването на резервните ядра; консултацията беше напечатана на същата хартия и със същия шрифт.

— В документа, който взе механикът Антипин — каза корона Аро (Антипин вдигна глава изненадан, че короната бе запомнил вече името му), — има обяснение на това. Разузнавателният диск кацнал в един от градовете, взел проби от въздуха, почвата, намерил някакви предмети, изработени от обитателите на Синята планета. Между тях се оказало и това. — Аро отлепи зелената люспеста кожа от едната си страна, показа се джоб и измъкна внимателно една снимка. Снимката

беше на човек. Той стоеше на брега на езеро, в сянката на остролистно дърво. Човекът се усмихваше.

Последна разгледа снимката Емилия Кареновна. Тя я върна обратно и високо изхлипа. Малкия се обърна, понечи да каже нещо, но премълча. Корона Вас превъртя настройката на лингвиста — изглежда, беше взел хлипането за непонятна и непреведена от лингвиста дума.

— Това е — рече Загребин. — Натам именно летим.

— Към гробища — обади се Бауер.

— А защо по-рано не са видели? — попита леля Миля.

— Нали чухте — каза Кирочка, — видели са взривовете. Но е било късно.

— Подобно нещо можеше да се случи и с нас — рече Кудараускас. — Но ние се справихме.

— Вие се справихте — каза корона Вас. — И ние също.

Гласът му звучеше много равно, нивелиран от репродуктора на лингвиста.

Фотографията на човека на брега на езерото беше на масата.

— Изпитвам странно чувство — заговори Снежина. — Ако знаех, че той е просто умрял, щеше да е снимка като снимка. А аз знам, че е умрял не само той — умрели са всички. Представете ли си, всички. Строили са жилища, ходили са си взаимно на гости. Мислили са, че и техните деца ще строят жилища и ще си ходят на гости. И сега няма никого — ни деца, ни жилища. И няма къде да ходят на гости. И ние сме закъснели. С една година сигурно, когато последните хора са умирали, те вече са знаели, че след тях няма да има нищо. Много по-тежка е да умира човек, когато знае, че след него няма да има нищо...

— Но защо все пак именно ние? — попита Бауер. — Защо не отлетяхте вие самите с вашия кораб?

— Много ясно — побърза да отговори Малкия, преди короната да успее да направи това. — Ами че те са същите или почти същите, каквито сме ние. И ние по-добре ще разберем какво се е случило с тях. По-добре.

— Да, вие сте прав — каза корона Аро. — Всичко, създадено на онази планета, е по-близо до вас. Когато получихме, доклада, бяхме

просто поразени от съвпадението. Природата рядко се повтаря. По-право, не се повтаря напълно. Но случило се е така, че Синята планета прилича много на Земята. И еволюцията там се е развивала по пътища, подобни, на земните. Разбира се, нейните бивши обитатели не са напълно хора. Ще ви покажем материалите от разузнаването. Те се отличават от вас. Но в цялата Вселена те са съществата, най-близки до хората. И аз разбирам вашите чувства. Мога да се поставя на ваше място. Твърде тъжно е за вас да научите, че във Вселената сте имали братя и вашите братя са загинали. Но ако въпросът беше само да се съберат материали, ние нямаше да искаме от Земята да отдели кораб за полет до Синята планета...

Настъпи пауза. Пълна тишина. Малкия дори отвори леко уста, за да каже обикновеното си „аз зная“, но премълча. Беше рядък случай, когато дори Малкия не знаеше какво да каже.

— Струва ми се, че ще бъде трудно да се обясни тук — рече капитанът.

— Да — съгласи се корона Аро. — Ние дойдохме, на вашия кораб не с празни ръце.

Снежина усети, че гледа внимателно тънкопръстите ръце на короната, сякаш се надяваше да види нещо в тях, нещо тайнствено и важно, поради което „Сегежа“ беше прекъснал своя рейс и беше получил такава необикновена задача.

— Бихме ли могли сега да минем всички в нашата лаборатория? — попита корона Аро. — Ние я обзаведохме в шестия товарен сектор. Там ще ви покажем и обясним всичко.

Гостите едновременно станаха от канапенцето и тръгнаха към изхода. На вратата корона Аро се поспря, за да даде път на Снежина да мине първа. Опашката си беше скрил зад гърба.

Снежина му рече:

— Вие бързо усвоявате информацията.

— Надявам се в най-скоро време да говоря с вас без помощта на лингвиста — отвърна Аро. — Аз имам добра памет.

Лея Миля почака да излязат всички, за да бъде все пак по-далеч от короните. Но в лабораторията отиде. Беше й много мъчно за хората. Или — за почти хората, които се бяха самоунищожили. Тя настигна Кирочка в коридора и я помоли:

— Кира, вие все пак ги попитайте, може онези да не са го направили сами, може някой да е долетял при тях.

— Но кой е могъл да долети?

— Галактиката е голяма — сериозно отвърна леля Миля. — В нея може да има какви ли не същества.

Павлиш дочу разговора и попита:

— Кажете, корона Аро, а не би ли могло да се случи така, че жителите на тази планета да бъдат нападнати отвън?

— Малко е вероятно — отговори короната, без да се обърне. — Но ние ще разберем всичко на самото място.

„Какво ли имахме в шестия сектор?“ — помисли Бауер. Той не можа изведнъж да си спомни и се ядоса на своята обикновено безукорна памет. През последните няколко часа секторът се беше изменил толкова, сякаш винаги е бил именно лаборатория — бяла, блестяща, стерилна и ярко осветена. „Тук имаше сонди — спомни си Бауер, — сонди за осмата шахта.“

Корона Аро се приближи до зеления пулт, който заемаше половината от стената в дъното. Обслужващият робот тихо се отмести встрани, за да не му пречи. Корона Вас се спря пред един приличен на операционна маса апарат, покрит отгоре с изпъкнал, прозрачен капак и съединен чрез маркучи и жици с втори по-малък пулт до горния му край.

— Това е опитна апаратура — рече Вас. Докато в каюткомпанията говореше главно Аро, то тук Вас беше по-самоуверен и разговорлив. — Завършихме разработката ѝ преди няколко месеца. В Галактиката засега тя е неизвестна. И дълго нямаше да бъде известна, ако не беше се случило нещастieto със Синята планета. Нейното предназначение е да съживява загинали или умрели живи същества.

— Как? — попита Антипин. — Какъв е принципът? Павлиш се приближи като омагьосан до масата.

— По принцип е просто — каза Вас. — Технически е трудно. Щом в тялото са се запазили наследствени клетки, по тях може да се възстанови целият организъм. Във всеки жив организъм наследствените клетки пазят информацията, включваща неговия строеж, функциите му, начина за размножаване. Не само при нас, но и на вашата планета отдавна вече са се научили да четат тази информация, да внасят корекции в нея при борбата с генетичните заболявания и пороци. И вие, и ние вече от много десетилетия знаем да отглеждаме изкуствено зародиши. Следващият етап е клетката. Наследствената клетка.

— Браун в Масачузетс работи с мишки — обади се Павлиш. — Но четох, че засега...

— Нищо чудно — каза корона Аро. — Ние сме почнали опитите си значително по-рано. Също и при нас дълго време не излизаше нищо. Извънредно сложен проблем...

Той сбърчи силно жабешката си муцуна и притвори няколко очи.

— Следващият етап — намеси се Вас, който, изглежда, с нетърпение чакаше да продължи — беше отделянето на информацията от нейния носител — клетката, и конструирането на нов организъм въз основа на тази информация. Точно над това сме работили през последните години. Ако постигнем резултат, това би означавало победа над смъртта. Главното е да намерим и да се научим изцяло да използваме всичко, което е записано с генетичен шифър в клетката, дори ако тя самата е мъртва като биологична единица. И ето че ние постигнахме това.

— Поразително — рече Павлиш. — А може ли да задам един деликатен въпрос?

— Да, разбира се.

— Да вземем например една мишка. Тя е мъртва. Вие извличате от нея наследствена клетка, усвоявате информацията, създавате нова мишка, но нали тя ще бъде вече друга?

— Защо? — попита Антипин, който в това време се бе приближил до зеления пулт и се бе навел над него.

— Ами защото наследствените клетки няма да ви кажат нищо за натрупания от мишката опит, за нейния живот, за онова, което тя мисли за мишеловките или за захарта. Това ще бъде новородена мишка — лист чиста хартия.

Докато Павлиш говореше, Вас одобрително кимаше с голямата си сплескана глава, почукваше с края на опашката си по пода и всякак показваше желанието си да прекъсне Павлиш и да му отговори. Но дочака доктора да свърши и заговори високо — лингвистът дори бръмчеше от претоварване.

— Точно така! Именно над това се блъскахме две години! Отговорът беше ясен от самото начало — необходими са и мозъчни клетки. Но колко? Какви?

Докато говореше, Вас бе протегнал напред тънката си ръка и за повече убедителност бе забил ципестия си пръст в гърдите на доктора, сякаш искаше да продупчи, куртката му.

— Вие не знаете, нали? — попита Вас. — И ние не знаехме. А вече знаем. И ей сега ще ви демонстрираме нашето знание. За съжаление нямаме на разположение нито едно живо същество, което можем да умъртвим. Кажете, имате ли на кораба си някакви животни?

Баков, който знае защо, се обърна към леля Миля.

— Емилия Кареновна, какво ще кажете? — попита строго той.

— При мене няма мишки — отговори леля Миля. — И не може да има.

— Казвах ви да вземем котка — рече Кирочка. — Нали на „Кейптаун“ има осем котета! Даваха ни което си изберем.

— Ние се страхувахме точно от това — каза корона Вас и се обърна към Аро. Той изключи лингвиста.

Разговорът между короните приличаше на настройването на симфоничен оркестър — невъзможно бе да се долови една последователна линия в разнотонните музикални звуци.

— Извинете — каза корона Аро. — Обсъждахме възможността временно да бъде умъртвен един от нас. Но другият едва ли ще успее да се справи с апаратурата. Инсталацията е експериментална.

— Но какво говорите вие? — намеси се Загребин. — Все ще измислим нещо, не се безпокойте.

— Аз съм на услугите ви — предложи Малкия.

— Не пощурявай! — спря го Кирочка.

— А защо не? Ще бъда най-малкото първият изкуствено съживен човек. След това ще напиша повест: „Половин час на оня свят“.

— Не-не — каза Вас. — Ние не сме съгласни. Не може да се рискува по такъв начин.

Леля Миля изведнъж се обади:

— А не може ли замразена кокошка?

— Кокошка?

— Това е една птица — обясни Бауер. — Ние я употребяваме за ядене.

— Само че тя е без вътрешности — каза леля Миля.

— Много добре — отговори корона Вас.

Леля Миля побърза към килера за провизии.

— Ще се наложи да почакаме, докато се загрее — каза корона Вас. — Това не трае дълго.

— Ще почакаме — рече Баков и краищата на русите му мустаци щръкнаха.

Баков за първи път летеше като старши помощник и беше малко прекалено влюбен в „Сегежа“. Той взискателно следеше за чистотата, здравето, образцовото състояние на екипажа и на кораба. Ето защо Павлиш понякога мърмореше против старши помощника. „Утре ще почне да слага шестици и двойки за чистотата в каютите — оплакваше се той на Снежина. — Или да брои калориите в супата.“ Леля Миля го наричаше „нашия с мустаците“, тя не обичаше друг да ѝ се меси в кухнята или в бюфета.

— Ще почакаме — повтори Баков.

Всичко беше наред. Мъртво животно се намери на кораба, защото на един образцов кораб трябва да има всичко. Абсолютно всичко. Не се знае какво може да потрябва на една неизвестна планета.

Леля Миля държеше кокошката за краката, свързани с ширитче. Кожата на птицата беше покрита със скреж и по нея преливаха виолетови и жълти петна. Ноктите бяха разперени, дългата шия — замръзнала, полуотворената човка — вкочанявала.

— Избрах я с глава, с мозък — каза леля Миля.

Вас взе кокошката и я сложи на масичката до пулта. Телцето звънливо изтрака върху повърхността на масичката.

Аро докара опряното до стената зелено блестящо сандъче на колелца. Сандъчето послушно спря. Вас отвори капака и сложи кокошката вътре. Корона Аро в това време приведе в действие пулта, стрелките трепнаха, по екраните се замяркаха светкавици.

— След три-четири минути ще вдигнем температурата до нужното ниво — каза корона Аро.

— А няма ли да се разкъсат клетките при бързото нагриване? — заинтересува се Павлиш.

— Бъдете спокоен.

— И вие смятате така да съживявате хората там? — попита Бауер.

Този въпрос вече от няколко минути се въртеше на езика на всички, но никой не се решаваше да го зададе.

— Зависи от това, дали ще намерим човешки останки в такова запазено състояние, което ще позволи да проведем експеримента сполучливо. Надяваме се, че ще намерим. Изминала се е само една

година. В полярните райони на планетата е студено. И навярно разбирате сега защо поискахме да измени маршрута си именно земен кораб.

— Да — рече Емилия Кареновна.

Всички обърнаха глави към нея. Леля Миля се изчерви силно и сякаш за да се защити, постави длан пред гърдите си.

— Аз нищо не исках да кажа.

Устните на корона Аро изразиха нещо подобно на усмивка.

— Да, така е — рече той. — Извинете, но за нас не е тайна, че нашият външен вид донякъде смущава Емилия Кареновна. Той ѝ е неприятен. Нали така?

— Не, моля ви се! — бързо запротестира леля Миля. — Аз вече свиквам.

— Но не сте свикнали още. А пък бяхте предупредени за нашето пристигане. Знаете, че Галактическият център обединява същества от твърде различен тип. Може би дори сте виждали наши изображения. Вие не сте преживели гибелта на своята цивилизация. Нали?

— Не съм преживявала — каза леля Миля.

— Вашата реакция на моя въпрос беше правилна. Вие отгатнахте. Учудени от приликата между типа на хората и типа на обитателите на Синята планета, ние решихме, че ако нашият експеримент излезе сполучлив и ние съживим макар и само един жител на Синята планета — той трябва да се свести всред близки на него същества. Ние не знаем до каква степен е бил силен шокът, който са изпитали тези хора. Но когато отворят очи, нека видят свои братя...

— Можем да започваме — каза Вас, който, изглежда, не слушаше другаря си.

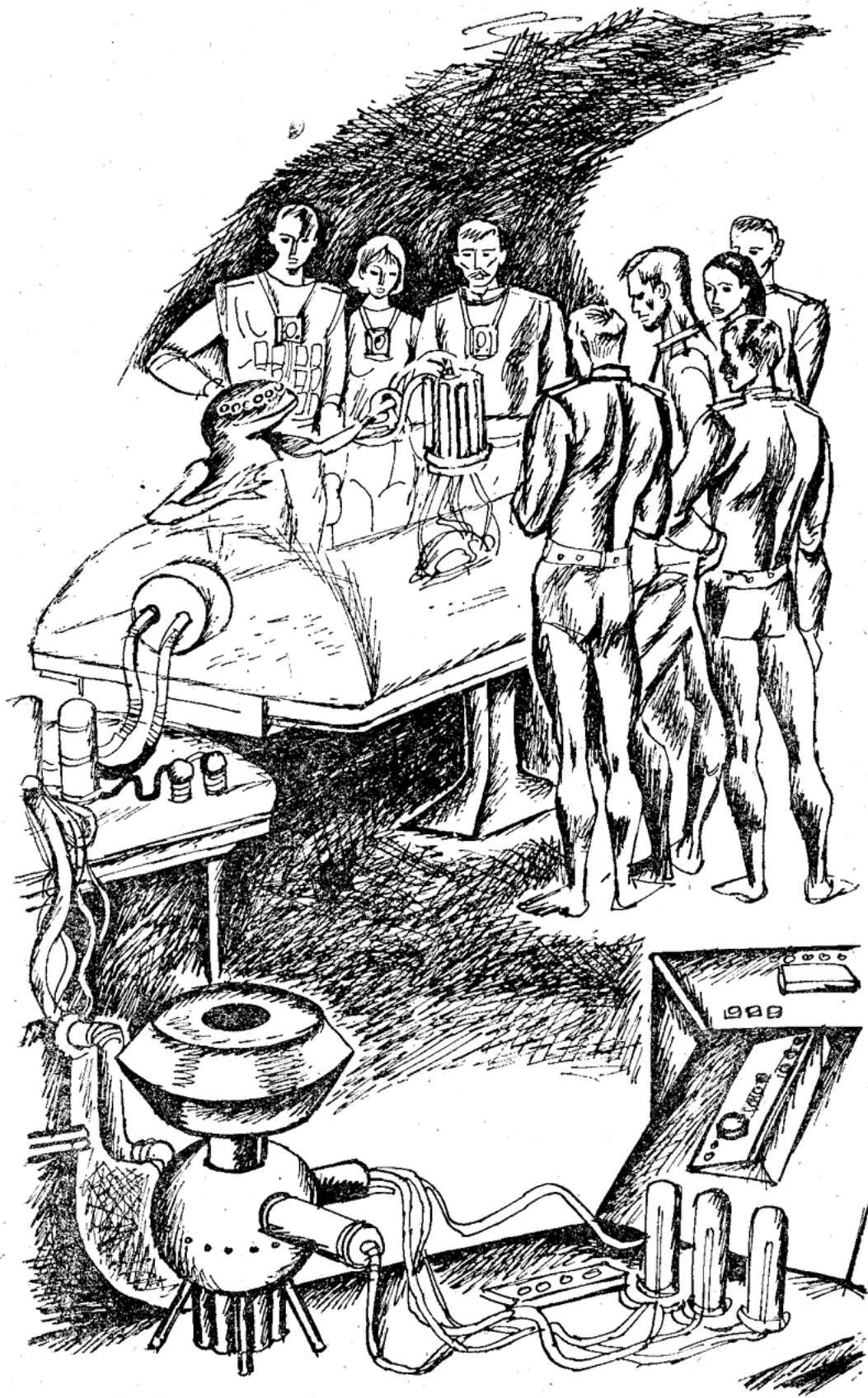
Снежина пристъпи по-близо до операционната маса. Останалите — също.

— Операцията ще продължи няколко минути — рече корона Вас. Той сложи омекналата мокра кокошка под отдръпналия се капак. Капакът веднага се върна на своето място.

— Започваме! — Аро натисна няколко клавиша на пулта.

Повърхността на масата оживя. От нея израснаха щипки, ленти, игли и след няколко секунди кокошката беше здраво омотана и почти скрита под пласта, който те образувала. Апаратът забръмча тихо. Снежина извади цигара, но не се реши да запуши. Смачка я с пръсти и

тютюнът се разсипа по пода. Баков забеляза това и мустаците му сърдито заиграха, но не каза нищо. „После ще каже“ — помисли Снежина.

— В течение на първата минута ние анализираме състава на тялото, структурата на клетките — обясни Вас.

Павлиш се приближи към пулта, като се мъчеше да разгадае логиката в показанията на уредите.

— Ще ви помолим да ни помогнете — каза му Аро. — Това е твърде просто...

Минутите се точеха страшно трудно. Стрелките на секундарниците се движеха сякаш десет пъти по-лениво, отколкото трябва...

Павлиш изведнъж беше обхванат от смразяващото чувство за близка несполука, за провал. Ей сега ще минат още няколко минути, корона Вас ще се разтича смутено около уредите, Аро ще махне учтиво с опашката си и ще каже: „Извинявайте, но апаратурата е експериментална...“ Но короните мълчаха.

— Гледайте — обади се Христо. — Перце.

Кожата на кокошката трепна. Тънките остриета на млади перца я пробиваха и растяха като бели стръкчета.

— Такава ли е? — попита Вас. — Аз не съм виждал досега кокошка.

Наливайки се с кръв, слабо помръдна гребенът, трепна и кракът, като свиваше нокти.

„Ах — помисли Снежина, — колко още трябва да работим, докато станем като тях! Човекът е венец на сътворението. Ех, да можем да покажем на средновековните хора някого от короните! Човекът е венец на сътворението. На чие? Ето истинските творци. Сигурно Павлиш им завижда дори повече от мен. Той е специалист.“

Очите на кокошката се отвориха и ципата на клепачите се отдръпна встрани. Птицата полуотвори човка и издаде къс хрипков звук. Искаше ѝ се да стане, но беше завързана здраво и можеше само да се озърта наоколо.

Аро изключи апаратурата, Вас понадигна капака. Щипките и лентите се скриха в масата. Кокошката заудря крило, изправи се неуверено, сякаш за първи път, направи крачка напред, изкудкудяка победоносно и като размахва криле така, че в лабораторията духна вятър, кацна на пода, описвайки широка дъга.

Всички стояха като заковани на местата си, гледаха кокошката, а тя, сякаш не беше станало нищо особено, се приближи до разсипания от Снежина тютюн и се опита да клъвне трошица.

— Е, какво ще кажете? — попита корона Вас.

— Убедително — каза Павлиш.

— И цялата тази операция продължи двадесет и осем: минути — добави Антипин.

— Тази птица е голяма глупачка — обади се Снежина. — Пет пари не дава, разхожда се!

— Това показва, Снежина — рече Загребин, като пригладваше непокорния кичур на главата си, — че отвъдният свят не съществува, поне колкото се отнася до кокошките. И Циганков напразно се надяваше, че ще натрупа спомени за цяла повест.

— За хората, Геннадий Сергеевич, не е доказано. Кое е невъзможно за кокошката, може да бъде достъпно за човека.

— За един първокласен радист — уточни Кирочка.

— Е добре, смятам, че демонстрацията е завършена — каза Загребин, като погледна часовника си. — Имаме твърде много работа. И според мене много повече основания да бързаме към Синята планета, отколкото досега. Мисля, че най-добре ще изразим възхищението си от работата на нашите колеги, доверието си в нейния успех, ако можем да проведем подготовката за големия скок и стигнем до точката на скока за четиридесет часа. Е, най-много за петдесет. На вахта излизат всички. Ние със старши щурмана и старши механика ще се качим на мостика. Моля останалите да започнат подготовката. Още веднъж — благодаря.

Последното се отнасяше до короните. Капитанът излезе от лабораторията. След него побърза Баков.

Разотидоха се не веднага. Павлиш разпитваше короните за апаратурата, Бауер помогна на леля Миля да улови кокошката.

Малкия ги погледна и изведнъж се изкикоти.

— Какво те прихваща? — попита Кирочка.

— Помислих си, че вече ни е осигурено прясното месо. В хладилника навярно има и замразено говеждо. Скоро из кораба ще се разхожда едър рогат добитък.

— Ти си луд, Малкия — рече Кирочка. — Аз ужасно се боя от крави и бикове. Те налитат на червено, а аз съм възчервеникава

блондинка.

— Отначало се чувствах много неловко — каза корона Вас. — Ние нахълтахме във вашия свят, дори изплашихме Емилия Кареновна.

— Ние също се чувствахме неудобно — отговори Снежина. — Но да бяхте седнали.

— Ако нямате нищо против — на пода. При нас липсват столове в този смисъл, както вие ги разбирате.

— Седнете. Да ви наля ли сок?

— Портокалов — помоли корона Вас. — Аро пак привършва белтъчините, а все още не можем да оправим синтезатора.

— А ето че на нас помогнахте — рече Снежина, като отваряше буркана със сок. — Знаете ли, леля Миля направи кафез за птиците и те дори снасят.

— Снасят?

— Да, снасят яйца, зародиши. Ние ядем и тях.

— Много печално, че нашите братя по разум са такива опасни хищници — каза Вас — Шегувам се. — Короната се настани удобно на пода.

— Днес навлизаме в големия скок — каза Снежина. — Ще трябва да се ляга в херметичната вана. Пак ще си разваля прическата.

Вас беше съвсем плешив. Той не можеше да разбере съображенията й относно развалената прическа.

— Хубав сок — каза той. — Малко кисел.

Той разтвори леко един от джобовете си, извади някакво пакетче и изсипа в чашата прашеца. Сокът кипна, и потъмня.

— Сега вече е съвсем добре — каза корона Вас. — През последното полугодие аз почти не съм излизал от лабораторията. Когато си пред разрешаването на една голяма задача, всичко друго остава на заден план. И ето че веднъж включихме нашия апарат и сложихме изсушена трука — това е едно насекомо. И изведнъж тя подскочи.

Споменът беше толкова ярък, че Вас притвори всичките си очи и замря неподвижен с вдигната чаша в ципестата си ръка.

— Ние още дълго щяхме да правим опити. Но ненадейно дойде това известие. Тогава при нас долетя Координатора и ни попита ще можем ли веднага да отлетим за Синята планета. Не бихте ли искали да бъдете на мое място? Това е голяма чест. И аз съм велик учен, по-право — чувствавам се велик учен.

— Не страдате от излишна скромност — усмихна се Снежина.

— А няма не съм прав? Чие изобретение ще се използва, за да се спаси цяла планета?

— Но ние дори не сме стигнали до нея. Ами ако там няма кого да спасяваме?

— Съмнявам се. Представете си, че такова нещастие се е случило на Земята. И всички са измрели. Напълно сигурно е, че известен брой трупове биха се запазили... А впрочем няма никакъв смисъл да ми разваляте настроението.

— И през ум не ми минава такова нещо, корона Вас — каза Снежина. — Аз самата може би повече от вас бих искала да успеем да спасим поне някого.

— Обръщаме внимание на всички пътници и членове на екипажа — разнесе се внезапно гласът на репродуктора от ъгъла. — След двадесет минути се обявява готовност номер едно за скок през пространството. Молим членовете на екипажа да проверят състоянието на каютите и служебните помещения. За пътниците са приготвени ваните във втория резервен сектор. Повтарям, във втория резервен сектор.

— Имаме още няколко минути — каза корона Вас — Аз се страхувах малко, че разликата в нашия външен вид, в нашите навици ще ни попречи да работим съвместно. Но според мене изминалите пет дни...

— Леля Миля вчера беше дошла сама при вас в лабораторията. Сама — рече Снежина.

— И докато чакаше, разказа на Аро, че на Земята имало малки земноводни, прилични на нас. И тя още от детинство не ги обичала.

— Те се наричат жаби — каза Снежина. — И са извънредно елементарно построени.

В каютата надникна Павлиш. Той държеше под мишница навития на руло стенвестник.

— Добър ден, Снежка — поздрави той. — Здравейте, Вас. По нареждане на старши помощника освобождавам стените на кораба от излишни неща. Няма ли да го пхнеш в шкафа, Снежка?

— Сложи го ти сам — отговори Снежина. — Тъкмо твоята каюта е съвсем близо. И защо се поздравяваш с мене, когато днес си ме видял вече три пъти?

— Използувам свещеното си право да общувам с всеки член на екипажа, щом той не е на вахта. Кирочка точно сега е на вахта. Води спор с Мозъка за последователността на скока. Мозъка пак има нови идеи.

— Това е твърде интересно — намеси се корона Вас. — На един наш кораб, в стремежа си да се самоусъвършенствува, Мозъка отправи кораба в такъв дълъг скок, че се материализираха вън от пределите на Галактиката. Успяха да ги намерят едва след осем години.

— Благодаря за информацията — каза Павлиш. — Осем години ще ми бъдат достатъчно, за да подготвя следващия брой на стенвестника.

— Аз се шегувам — отговори Вас.

— Да вървим към ваните — рече Снежина. — Иначе току-виж, че Баков дошъл да ни подкани. Защо да ядосваме старши помощника?

Когато роботите затворят херметически капаците на ваните, в които членовете на екипажа ще трябва да прекарат съвсем краткото и в същото време безкрайно продължително време на огромния скок в пространството, хората обикновено започват да мислят по-интензивно, отколкото обикновено. Цялата тази процедура някак прилича на собствено погребение. Наистина това сравнение се налага само на курсистите и журналистите. Космонавтите се стараят да си дават вид, че дематериализацията през време на скока е обикновена и не много сложна процедура, по-проста от претоварванията при забавянето на движението. И все пак...

Двигатели от този тип, които използва „Сегежа“, се появиха на Земята преди по-малко от десет години. Няколко години след като Галактическият център навлезе в живота на Земята. Това стана без много шум. На лунната база се спусна диск. От него излязоха непознати същества и на хубав френски език (базата беше френска) казаха, че в споразумение с екипажа на кораба „Антарктида“, с който се срещнали на една от близките (сравнително) системи, са донесли със себе си пощата на „Антарктида“. Тъй като тя ще се върне на Луната след четири години, пощата навярно представлява интерес за семействата и близките...

Двигателят, монтиран на кораба на Галактическият център, им позволяваше да се движат през нулевото пространство чрез тъй наречените скокове. Така че самият полет се състоеше от излитане в открития космос, набиране на крайцерска скорост, подготовка за скока и после отново, забавяне на движението в нужната точка на пространството. Полетът към Плутон и полетът до края на Галактиката отнемаше приблизително едно и също време — три-четири седмици. Толкова изискваха процедурите на забавяне на движението и засилването.

„Сегежа“ беше един от първите кораби, построени с галактически двигател. Той представляваше диск около сто и петдесет метра в диаметър — трудно беше отдалеч да се отличи от другите

галактически кораби. Полетът до Титан, който бе прекъснат, за да участва в спасителната експедиция до Синята планета, беше, второто пътуване на „Сегежа“. Преди това, миналата година, корабът, участва в експедицията до Сириус. Така че за мнозинството членове на екипажа скокът не беше вече нещо ново. И капитанът, и Бауер, и Кудараускас познаваха усещането на бавното, не много приятно потъване в сън и на още по-неприятното събуждане след излизането от скока.

Българските стажанти и Баков летяха на този кораб за първи път. Те наистина бяха направили няколко сеанса в тренировъчните вани на Памирския институт. Но там скокът бе условен. Когато се събуждаш, виждаш все същия връх Маяковски и все същото стадо тибетски бикове, което е успяло през времето, докато си бил в безсъзнание, да слезе на няколкостотин метра от прохода.

Този път между началото и края на съня ще се проточат, милиарди километри, точното число на които е достъпно за математиката, но не и за разума.

Роботите затваряха херметически капаците на ваните. Движенията им бяха спокойни и бавни. В края на краищата за тях нямаше абсолютно никакво значение хора ли опаковат или кухненски съдове.

Антипин, вахтеният механик, който ще влезе във ваната последен, след като се убеди, че всички останали са заспали и корабът е готов за скока, проверяваше херметичността на ваните и закрепванията, усмихваше се на увитите като мумии свои другари и минаваше към следващата вана.

... В тези минути хората започват да мислят по-бързо, отколкото обикновено. Баков се улови, че мисли За Черно море, за топлите дребни камъчета на плажа, за пяната, която хвърчи над стръмния бряг на Алушча, за слънчевите петна по вълните. Той отпъди натрапчивото видение, представи си, че върви из кораба: дали няма забравени, незакрепени, захвърлени вещи? В кабинета на Павлиш? В бюфета? Опаковала ли е Емилия Кареновна синия сервиз? От чужди разкази Баков знаеше, че при излизането от голям скок непременно се явява липса на различни неща: на един голям кораб не можеш да съобразиш всичко, колкото и старателен старши помощник да си. Тласъкът е действително прекалено силен. Но дори убеден в това, Баков с цялото

си същество се противеше на подобна неизбежност. Такова нещо можеше да се случи на всеки друг кораб, но „Сегежа“ не бива да се изложи...

Снежина си представи разрушената мъртва планета. Вятъра, който духа между развалините на жилищата. Може би стар филм или отдавна забравена страшна книга бяха придали на видението ѝ конкретност, достигаща до подробности: повиснал на остатъците от перилата балкон, спрял кръгъл часовник върху един стълб, детска кукла, захвърлена насред улицата...

Корона Вас мислеше, че след скока пак ще го боли главата, ще се върнат краткотрайните му припадъци, неочаквани и унижителни. След това, кой знае защо, помисли, че еволюцията е ощетила хората, като им е дала само две очи и с това е ограничила силно тяхното зрително поле. А самият той прекрасно виждаше и синия таван на сектора, и дъното на ваната, блестящо и гъвкаво, което обгръщаше отдолу тялото му...

Агнеса Коли, силно разкрасена от въображението на Малкия, го гледаше в очите и му шепнеше, че непременно ще го дочака. Последната радиограма, подписана от нея, пристигна преди самият скок. Земя-14 предаваше „добре“. Близките няколко седмици, а може би и месеци ще разделят радистите така сигурно, че и да поиска Агнеса най-после да каже „да“ на Малкия, тази вест ще се залута някъде на половината път до „Сегежа“, ще се загуби, ще изчезне.

Антипин се увери, че всичко е наред. Включи газа. Той стоеше на мостика сам, гледаше как стрелката се движи към червената черта. Знаеше, че в този момент мислите на пътниците и космонавтите се объркват, превръщат се в сънища, изчезват. Синият газ бавно изпълва ваните, охлажда телата, обгръщайки ги плътно отвсякъде.

— Хайде, време е и за нас — рече си Антипин. Той включи сирената на „нула готовност“.

Роботите послушно се спуснаха към амортизаторите. Само последният, който трябваше, да затвори ваната на механика Антипин, вървеше отзад, шляпайки с ходилата си по еластичната пластмаса.

Корабът бе мъртъв. Спеше омагьосан. И Антипин, също като принц, който търси спящата красавица, вървеше бавно из вековната гора. Нямаше къде да бърза. До скока оставаха още деветнадесет минути...

... Тридесет секунди преди скока „Сегежа“ сам си направи проверка: готови ли са всички механизми, скрити ли са добре всички живи същества, сетили ли са се всички роботи да се прикрепят. Приборите на пултовете на Мозъка докладваха: всичко е наред.

Корабът трепна — никой от хората вече не усети това — и разтваряйки се в Космоса като субматериална вълна, той се устреми, пронизвайки пространството, към точка, отдалечена деветдесет и три светлинни години от Земята и два милиона километра от Синята планета.

[1] К/к — космически кораб. ↑

[2] Г/с — галактически сигнали на к/к „Сегежа“. ↑

[3] Известен повече под прякора си „Малкия“. ↑

[4] Стажанти от Софийския институт за космически изследвания.

↑

[5] Приети на борда на 20.11.2070 година. ↑

[6] *Лоция* — част от науката за корабоводенето. — Б.пр. ↑

[7] *Клипер* — бързоходен тримачтов платноход. — Б.пр. ↑

ВТОРА ГЛАВА

ЗДРАВЕЙ, АДАМ!

Най-тежко от всички понесе скока корона Аро. Павлиш заповяда на роботите да го пренесат в болницата. Аро губеше съзнание и в блънванията си се мъчеше да свали кутийката на лингвиста. Вас се довлече в болницата веднага щом дойде в съзнание и дълго разказва на Павлиш за действието на коронските стимулатори. Оказа се, че Вас носи цяла кутия лекарства. Диагностичната машина не може да се ориентира в болестта на Аро: наложи се Павлиш да я изключи и да се довери напълно на медицинските познания на Вас.

От мостика се обади по телефона капитанът. Той попита корона Вас как може да се отрази на Аро забавянето на движението. Вас не знаеше. Уговориха се да отложат забавянето на движението с десет часа. „Сегежа“ полетя с крайцерска скорост в широка дъга около Синята планета.

С добре разчесан казашки перчем Баков обикаляше кораба. Настроението му беше лошо: „Сегежа“ се изложи. Роботите се занимаваха с ремонта на пострадалите при сътресението прибори. Леля Миля скри в шкафа счупената, трета вече, чашка от синия сервиз. После ще помоли Кирочка да я залепи — тя има златни ръце.

Принудителната пауза беше нарушила отмерения ход на живота в „Сегежа“. Свободните от вахта се бяха събрали в каюткомпанията, четяха за десети път доклада на разузнавателния диск, разглеждаха снимките, Малкия се опитваше да убеди Кудараускас, че жителите на Синята планета са потомци на атлантите. Иначе защо биха приличали толкова много на хората? Кудараускас, трезвен и прозаичен човек, доказваше подробно на Малкия невъзможността на подобно предположение, с което още повече затвърди у Малкия решението да разработва по-нататък тази хипотеза, тъй като неговите функции на радист бяха изчерпани и той заедно със стажантите беше станал „палубна команда“.

На мостика Загребин и Бауер изчисляваха траекторията на излизането в близка орбита. Синята планета светеше като ярка искра върху екрана на локатора. Орбитните данни, предложени от Мозька,

кой знае защо, се сториха на капитана извънредно сложни, а щом вече се бе получила задръжка, не беше зле да се позанимае с умствена гимнастика. От време на време Загребин включваше вътрешната връзка. Надникна при механиците, попита Кирочка не е ли изморена. Кирочка се изчерви, обиди се; капитанът се усмихна и влезе във връзка с болницата. Аро спеше, а Павлиш и Вас спореха за нещо и рисуваха в един бележник схеми на молекули, като се мъчеха да съгласуват терминологията на двете планети.

На мостика се качи Баков със списък на повредите и загубите, нанесени от големия скок. Имаше виновен вид и краищата на мустаците му бяха увиснали. Капитанът отказа да чете списъка, попита само дали има в него нещо незаменяемо.

— Че как да ви кажа... — започна Баков.

Капитанът разбра, проточи замислено „хм“ и рече:

— Та нали и аз съм летял като старши помощник. До неотдавна. Тревожил съм се. Веднъж попаднахме в метеоритна буря. Не в поток, а в истинска буря. Метеоритите се удрят в корпуса, чак мебелите се огъват; накъдето и да погледнеш, хвърчат парчета от корабното имущество. А трябва да ви кажа, Александър Иванович, корабът ни беше каботажен: до Луната, близките планети — и обратно вкъщи. Та нашият капитан Паплиян — не сте ли чували за него? — сега е на Земята, във Второ управление...

— Извинете, Геннадий Сергеевич — прекъсна го Бауер, който през времето на стоте си вахти с шефа беше научил наизуст повечето от историите му и дори можеше предварително да каже на кое място капитанът ще се отклони от правия път на достоверността и ще навлезе във фантастичните дебри на въображението. — Мозъка има право, погледнете!

— Е, прекъсна ме на най-интересното място — рече капитанът. — Виждате ли, Алексей Иванович, не се тревожете. При скоковете имуществото винаги пострадва.

По вътрешната връзка се обади Павлиш:

— Корона Аро желае да поговори с вас, капитане.

— Слушам — обърна се към видеофона той.

Корона Аро лежеше на висящата койка, покрит чак до брадичката с чаршаф. Клепачите му бяха подпухнали и потъмнели.

— Аз съм по-добре вече, Генадий Сергеевич — каза корона Аро.
— Искях да се извиня за забавянето, предизвикано от лошото ми състояние.

Загребин изтръска цигарата си в ръба на пепелника, усмихна се и рече:

— Надявам се, че скоро ще бъдете още по-добре.

— Аз съм по-добре вече. Мисля, че можем да започнем маневрите.

— Това ще разберем ей сега — каза капитанът. — Павлиш, какво е вашето мнение?

— Рано е още, Генадий Сергеевич — отговори Павлиш, като приближи лицето си до екрана на видеофона. — И корона Вас е съгласен с мен. Мисля, че корона Аро е малко възбуден...

— Ясно — каза Загребин, — почивайте си. Време имаме достатъчно. Те са чакали година, ще почакаат още няколко часа. — Той изключи видеофона и се обърна към Бауер: — Твърде неприятно забавяне. Прекрасно разбирам всичко, а пък ми се иска веднага да полетя нататък. И да видя със собствените си очи.

— Да, странно чувство — съгласи се Бауер. — Сякаш можем да закъснеем.

— И все пак имаме щастие — каза Загребин, — че точно ние отивахме към Титан. А какво щеше да бъде, ако „Агра“ се беше оказала на наше място?

Загребин пое от Бауер таблиците на изчисленията и ги проучва десетина минути, като си тананикаше нещо, без сам да забелязва това. После сложи настрана таблиците, съгласи се с Мозъка и продължи прекъснатата си мисъл:

— Дума да няма, имаме щастие. Само че за такова щастие обикновено се плаща. Повярвайте ми... — Той натисна бутончето за вътрешната връзка. — Старши щурман, моля, качете се при нас — каза той.

И когато Баков дойде, Генадий Сергеевич го покани да седне, после започна надълго и нашироко да разисква с него върху това, какво трябва да се прави на кораба след приземяването.

— Нивото на радиацията е смъртоносно. Ще работим в скафандри с висока защита. Трябва да се подготвят допълнителни шлюзове на входовете, да се снабдят роботите и екипажът с

дозиметри. С една дума, ще живеем в състояние на постоянен радиационен аврал^[1]. И ще го обявим веднага, за да не губим излишно време. Съвсем сигурен съм, че ще се окаже нещо да липсва в инвентара, така ли е?

— Може би — засегна се Баков. — Макар че наскоро проверих всичко.

И Баков протегна ръка към репродуктора, за да обяви тревога.

„Сегежа“ излезе в най-близка орбита една седмица след скока. Синята планета се въртеше бавно на двеста километра долу, като показваше последователно материците, океаните, островите си. Животът на кораба напълно се измени. След като завършваха вахтата си, щурманите не слизаха от мостика. Пък и останалите членове на екипажа предпочитаха под различни предлози, а често и съвсем без предлог, да бъдат по-близо до екрана за наблюдение навън.

Капитанът пушеше много — роботът едва смогваше да чисти пепелника, — поглеждаше външните хора, чието присъствие на мостика не беше оправдано с нищо, но мълчеше. Баков, единственият, който напускаше мостика веднага след завършването на вахтата, макар че и на него не по-малко, отколкото на другите му се искаше да бъде близо до екрана, обърна веднъж внимание на Загребин върху нарушаването на вътрешната дисциплина. Загребин само въздъхна и рече:

— Това е любознателност. Същата тази любознателност, която движи прогреса и е свойствена не само на хората.

— Ако беше разходка... — възрази Баков.

— Не съм ли ви разказвал за оня старец, който преподаваше навигация в нашето училище? Той винаги казваше: ако пренасяте слонове, заключвайте непременно клетките. Щом ги почистите, веднага ги заключвайте. Ние, казва, пренасяхме веднъж на Марс два слона и забравихме да заключим клетката. Единият слон беше възрастен, умен и нелюбознателен. Той остана. Другият, младият, излезе и се запъти към мостика. Вследствие на това трябваше да се приземим два дни по-късно от определеното време. Ловихме слона.

Бауер се засмя. Последния път историята за слоновете беше разказана съвсем с друга поука.

— Аз не разбирам добре — каза Баков и мустаците му трепнаха.

— И аз не разбрах изведнъж. Първо, защо им са слонове на Марс? Второ, защо им е на слоновете любознателност? И какво се

оказа? Закарахме ги в Зоологическата градина. Условието там са тежки. Любознателният слон се приспособи. Вторият умря.

Загребин запали нова цигара от недопушената и се обърна към Бауер:

— Я виж, Глеб, в полярните райони радиацията не е ли по-слаба?

Първите снимки, направени от милиони километри разстояние, доказваха един спокоен свят, подобен донякъде на земния. Парцаливи облаци също така закриваха океаните и материците, също така като зелени петна се виждаха долините и като бели — ледените покривки на полюсите. Наистина облаци имаше повече, отколкото на Земята, и те се движеха по-бързо над планетата — изглежда, че там духат ветрове по-често, корона Аро предположи, че тези бури са последица на ядрените взривове. На планетата са нарушени климатичният и топлинният баланс.

Един ден преди излизането в орбита стана възможно да се различат някои подробности на повърхността — високи планини, реки, канали, градове. Същия ден отправиха към планетата първите сонди, („Сегежа“ не беше изследователски кораб, сонди и разузнавателни дискове носеше малко — точно толкова, колкото се изисква според инструкцията за един товарен кораб.) Сондите послушно полетяха към повърхността, съобщавайки състава на въздуха, нивото на радиацията, температурата и състава на биосферата. Биосферата беше извънредно бедна, много по-бедна, отколкото се полага да има една планета от подобен тип.

Увеличените снимки от различни участъци на планетата, донесени от разузнавателните дискове, лежаха на купища върху навигационните маси и в каюткомпанията, а след тридесетата обиколка обемът на информацията нарасна толкова, че можеше да се преработи само ако Големият мозък се включи в тази работа. Главното обаче беше ясно и без обработка на информацията: планетата беше мъртва. По-рано, съвсем неотдавна, тя е била обитавана от хора, стотици милиони, милиарди хора. Но преди една година, след атомната катастрофа, те са загинали. Всички до един. Който се е спасил от ядрените взривове, е умрял от радиацията. Всичко наоколо е заразено — и въздухът, и водата, и почвата. Ще изминат още много години, преди планетата отново да стане годна за обитаване.

Сондите и фотокамерите, разбира се, не можеха да обяснят причините за катастрофата и нейната продължителност — това ще трябва да сторят хората.

Време беше вече да се слезе на Синята планета.

Съвещанието на мостика, посветено на този проблем, бе продължително и бурно. През последните дни всеки член на екипажа разглеждаше картите, всеки си беше избрал едно или друго място на планетата и всеки смяташе, че именно в неговата точка има най-много шансове да се намери „материал“ за апарата на корона Вас.

Загребин изслуша всички, без да прекъсва някого, и после каза:

— Аз поддържам варианта на корона Аро, който предлага да се извърши приземяването край един град в Южното полукълбо, където климатът е доста суров и в продължение на девет месеца температурата е под нулата. Градът е сравнително малко разрушен. Поне по-малко, отколкото много други градове. Той е разположен в низина, на брега на морето, и от три страни е защитен от ветрове. Рекичката, която минава през града, води началото си от извори в близката планина. Възможно е нивото на радиацията в нейната вода да е по-ниско, отколкото в другите източници. Струва ми се, че това е всичко. И да не губим повече време. Виждам, че Циганков се готви да произнесе малка реч в защита на варианта за приземяване в района на най-големия град на планетата. Във всеки друг случай щях с удоволствие да изслушам още веднъж всичките му наситени с патос аргументи, но сега, като капитан, използвам правото си на вето. Бауер, когато минаваме над мястото на приземяването, пусни към него разузнавателен диск!

Малкия се приближи до капитана и каза:

— Не сте прав, Геннадий Сергеевич. Съвсем не сте прав. Аз не се каня да защитавам своя вариант. Просто когато разберем, че мястото на приземяването е неподходящо, моля да запазите второто място за моя пункт.

— До това време — отговори Загребин — ще знаем вече достатъчно за планетата.

Снимката на града, който капитанът избра за слизането, прикрепиха на стената. Отгоре, от височина тридесет километра, градът приличаше на късокрак октопод, свил половината от пипалата си. С две от тях той обгръщаше полукръгло заливче, а тялото му беше

скрито между високи хълмове. Част от постройките в града бяха запазени и улиците, тесни и криволичещи, се забелязваха тук-там като светли ивици. В някои места те се прекъсваха, засипани от разрушени здания. Бомбите бяха избухнали, изглежда, в източния край на града, а западните райони, зад централния хълм, увенчан с развалините на някаква голяма постройка, бяха останали невредими. Наистина след взривовете в града бяха бушували пожари — черните ивици на пожарищата бяха нанесени на картата сякаш с широка четка.

Вън от града, по пътя към планината, се срещаха отделни малки постройките и цели групи къщички.

От първия оглед не можеше да се научи повече. Но въпреки това космонавтите стояха с часове пред снимката, взираха се в криволиците на улиците и в зеленината на хълмовете (беше късна пролет). Ще мине още един ден и от не твърде ясна снимка градът ще се превърне в пейзаж, в камък и дърво, в проблеми и спорове. Той ще получи име, по-право ще си върне своето старо име. И дълго още членовете на екипажа на „Сегежа“ ще казват при среща: „А помниш ли как живяхме в...“ Може би ако експериментът излезе сполучлив, този град ще влезе в учебниците по история на Галактиката като място, където е започнало възраждането на Синята планета. И в книгите ще бъде написано: „Космическият кораб «Сегежа» Г/С 304089 кацна на планетата в района на град...”

„Сегежа“ кацна на планетата в района на град... Известно време на кораба цареше колебливата тишина на среща със земята, тишина не беззвучна, а пълна с бръмченето на механизмите, лутането на опомнилите се роботи, блещукането на аварийните лампи и шумоленето от укрепването на диска.

Загребин протегна ръка към рамката на екрана, извади цигара и без да откъсва очи от екрана, запуши. Баков демонстративно се изкашля в съседното кресло и попита:

— Да включа ли вътрешната връзка?

— Включвайте — каза капитанът.

Той знаеше, че старши помощникът искаше, както е установено и по инструкцията, капитанът да поздрави екипажа с благополучното пристигане на новата планета. Но Загребин нямаше желание да следва инструкцията. Положението беше твърде обезпокоително. И тогава Баков включи вътрешната връзка и каза:

— Корона Аро, корона Вас, как понесохте приземяването?

— Добре — отговориха короните един след друг.

Загребин погледна екрана и каза:

— Долетяхме. Пристигнахме. Сега — на работа! От настоящия момент влиза в сила земно разписание номер три. За изключително трудни условия. Да се започне подготвянето на механизмите за разузнаване!

Баков се намръщи. Поздравление нямаше, а нареждането за разписанието трябваше да даде старши помощникът.

Капитанът не откъсваше поглед от екрана и се мъчеше да отгатне какво ще донесе утрешният ден и днешният ден, и всички дни, които трябваше да прекарат на тази погинала планета.

Екранът обгръщаше околния свят. От едната страна, съвсем наблизо, изпъкваха стръмни, хълмисти склонове, покрити тук-там с петна от зеленина. От другата страна, зад едно запустяло място, в неправилен ред се точеха малки постройките, непознати, непонятни, но в същото време очевидно приспособени за жилища на хора. От мостика

се виждаше, че стъклата по постройките са счупени и прозорците зеят като черни дупки.

Загребин включи звука и в кораба нахлу печалният вой на вятъра.

В коридора стана тясно. Под наблюдението на Антипин роботите бяха построили допълнителен антирадиационен тамбур^[2]. Тамбурът беше тесен. Това нямаше значение, когато се излизаше навън, но забавяше при връщането в кораба.

Първи се вмъкнаха в тамбура Баков, Бауер и Снежина. Снежина каза, наистина не съвсем искрено, че вместо нея в първата група трябваше да пуснат Кирочка: тя е поне три пъти по-дребна.

Бауер не отвърна нищо. Той се беше изправил, притиснат до стената, в очакване да се отмести люкът към главния шлюз на кораба, и мислеше за нещо много далечно и печално.

Така беше не само с Бауер.

На мнозина от членовете на екипажа вече се беше случвало да стъпват на камъните или на леда на нови планети или астероиди. На мнозина се беше налагало да прекарват цели часове преди приземяването в очакване автоматите да донесат последните сведения и да гледат на няколко метра от себе си, недостъпната още повърхност на планетата. И винаги това е било свързано с тревога, но тревога по-скоро сладостна като тази на мореплавател, който трябва да чака прилива, за да спусне лодката и да премине последните метри до непознатата земя, до нейния златен пясък и разкошните ѝ палми.

Такова чувство беше познато и на Бауер, и на Загребин, и на Антипин, и на Малкия. Но този път всичко беше по-друго.

Люкът в главния тамбур се отмести встрани и Баков пусна Снежина да мине първа. Тук беше по-свободно. Влизащият в тамбура въздух на Синята планета зашумя. Той сякаш шепнеше нещо и на Снежина се стори, че шепнеше заплашително, че предупреждаваше, забраняваше.

— Глупости — каза Снежина гласно. — Дойдохме. При нас действа земното разписание номер три за извънредно трудни условия.

— Да — обади се Бауер. Той беше разбрал.

Баков гледаше как бавно се отмества люкът. Това приличаше на слънчево затъмнение, когато сянката на луната се отдръпва от слънчевия диск. Само че това не беше слънчев диск. На планетата беше дъждовно, сиво и ветровито.

Воали от лека мъгла прелитаха край кораба и дъждовната завеса скриваше близките здания на града. Снежинка включи отоплението на скафандъра. Беше плюс пет градуса.

Баков пръв стъпи на повърхността на планетата. Помъчи се да скочи леко и дори изящно, защото винаги мислеше за впечатлението, което прави на околните. Той знаеше, че на мостика пред екрана стоят другарите му и виждат с всички подробности всяко движение на старши щурмана. Баков се обърна и помогна на Снежина да слезе. Бауер вървеше последен.

Няколко секунди те стояха и гледаха как отворът на люка отново се затваря с капака. След това Бауер вдигна ръка за тези, които бяха останали на мостика. В наушниците прозвуча гласът на Загребин:

— Не се увличайте!

Загребин се изкашля и Бауер си представи как той почуква цигарата си в ръба на пепелника.

Бауер се послуша. На планетата беше тихо. Изведнъж нещо зад тях издрънча. Снежина трепна и се обърна.

— Това е Таралежа — обади се Баков. — Той ще ни придружава.

— Може би все пак ще тръгнете с него? — попита Загребин.

— Не, Геннадий Сергеевич, ще вървим пешком. Ако се случи нещо, тогава ще се скрием в Таралежа — отговори Баков.

— Добре тогава — рече Загребин. Той сам беше предложил всъдеходът да върви след групата. За всеки случай. Какво ли не става...

Бауер погледна скалата за отбелязване на радиацията. Стрелката трептеше далеч зад червената черта.

Таралежа, който по-скоро напомняше бръмбар с извънредно дълги предни крачка, се спря на два метра зад разузнавачите.

— Да вървим — каза Баков. — Всичко в ред ли е?

Той направи крачка по дребните камъчета, които покриваха измръзналата влажна земя. Неговите широки прави рамене, които изпъваха скафандъра, бяха напрегнати. Баков беше много сериозен и

нямаше намерение да рискува. Загребин знаеше кого да изпрати с първата група.

Изглежда, че тук, зад последните къщи на града, никога не бяха строили нещо. Пътечки кръстосваха незастроено място, обрасло с плесен и мъх. Вчера роботите домъкнаха образци от тях и Павлиш остана вечерта в лабораторията. По-късно към него се присъедини и Вас. Биолозите решиха, че плесента е мутация, която се е приспособила към живота на мъртвата планета. По всяка вероятност тя отскоро беше покрила този пущинак. По-рано тук са растели трева и храсти, които не са издържали конкуренцията на плесента.

Снежина вдигна от земята едно изсъхнало клонче и го подаде на Таралежа. Той взе клончето с дългата си ръка и го скри в „гърбицата“ си. Павлиш после ще го разгледа.

Дребни капки дъжд барабаняха по шлемовете и се стичаха на струйки към раменете им. Налагаше се от време на време да изтриват с ръкавица наличника. Но въпреки това след минута околният свят отново почваше да трепти и да се размазва, разкривен от водните струйки.

Баков видя една пътечка и зави по нея, като се отклони от прекия път към къщите. След двадесетина крачки пътечката се разклони. На мястото на разклонението имаше някакъв предмет — светъл, дълъг около двадесет сантиметра. Баков се спря, вгледа се, после бавно се наведе и вдигна предмета от земята.

Беше една малка кукла. Жълтите ѝ коси бяха почти окапали от дъжда. Остатъци от изгнило облекло по чудо се бяха задържали на дебеличките, стегнати сякаш с конченца ръце на куклата. Едното ѝ око липсваше, но другото, синьо и твърде ярко, гледаше втренчено хората.

— Само това не очаквах — каза Бауер.

— Божичко — продума Снежина, — истинска кукла!

— Какво? — попита Загребин.

Зад завесата от дъжд и мъгла хората на мостика бяха изгубили от погледа разпознавателите и ги следяха по пеленгатора.

— Намерихме детска играчка — отговори Баков. — Кукла. В лошо състояние.

На мостика мълчаха.

Баков държеше куклата внимателно. Дъщеря му на Земята имаше кукла, която беше два пъти по-голяма и съвсем не приличаше на тази. Той се приближи до Таралежа и му рече:

— Прибери я внимателно.

— Куклата можехме и да оставим, навярно ще намерим и други в града.

Таралежа подложи широките си двупръсти длани и скри куклата в „гърбицата“ си.

Сега до крайната къща оставаха само няколко крачки. Изглежда, че куклата бе принадлежала на някоя от нейните обитатели.

Към къщата водеше застлана с камъни пътечка. Близо до затворената, съвсем разпукана врата имаше изсъхнало дърво. На един пречупен клон се бяха запазили тъмнокафяви сгърчени листа.

— Почакайте тук — каза Баков на Снежина и Бауер. И за сведение на Загребин добави: — Ей сега ще вляза в помещението.

Снежина разглеждаше къщата. Затворена врата с олющена боя, през розовите петна на която прозира сиво дърво. Няколко прозореца — шест или седем на фасадата. Прозорците са високи и тесни, нагоре се стесняват още повече. Някои са затворени с капаци. По-рано прозорците са имали стъкла, но те са изхвърчали и парчетата се търкалят по пътечката. Някои от парчетата са бели — по прозорците са били налепени книжни ивици. Плоският покрив се издава доста над стената. Корнизът е украсен с тъмна резба.

В това време Баков се приближи до вратата и я дръпна към себе си. Вратата изскърца и се разтвори.

Баков запали фенерчето на шлема и бавно заобръща глава, опипвайки с ръка стаята.

— Празно — каза той най-после. — Да влезем.

Таралежа се придвижи по пътечката до самия вход и Снежина му направи знак да чака.

Първата стая беше празна, само на вътрешната стена висеше картина без рамка и до нея — уред с циферблат, приличен на часовник.

Лъчите на фенерчетата шареха из стаята, хвърляйки сенки по другите стени.

Вратата към следващата стая бе отворена. Баков направи крачка към нея, но изведнъж се спря и се послуша. Снежина също чу тихо

потрепване, бързо и равномерно, сякаш някой бе изтичал на пръсти през стаята.

— Усили светлината — прошепна Бауер.

Баков превключи фенерчето на шлема си и то метна ослепителен сноп светлина. Потропването веднага спря, сякаш на пътя му се бе изправило препятствие.

— Стана ли нещо? — раздаде се в шлемовете гласът на Загребин.

— Тихо — прошепна Снежина.

Баков прекрачи през отворената врата.

— Ето го — рече той.

Снежина надникна през рамото му. Силно изненадано и заслепено от яркия лъч, в ъгъла на стаята беше клекнало едно червеникаво животно, прилично на плъх, само че без опашка и с големи остри уши. Щом чу гласа на Баков, плъхът сякаш се окопоти, спусна се към високото легло, което заемаше едва ли не половината стая, и изчезна под него.

— Открихме животно, подобно на плъх — каза Баков с равен глас. — Засега обаче не сме го уловили.

— Интересно — обади се Загребин.

Баков се замисли за нещо и кимна.

— Да отместим ли леглото? — попита Бауер. — Това мило създание може да си е направило гнезденце.

Баков не отговори нищо, но дръпна към себе си леглото, постлано грижливо с изгнила вехта покривка. Креватът се отмести и с трясък се срина. Снежина ахна. Зад кревата се откри голямо гнездо с малки плъхчета, които се втурнаха към разтрозите между стената и пода. Бауер разтвори капациите и в стаята нахлу сивият дъждовен ден.

След това огледаха останалите помещения. Снежина се изненада от напълно различния вид на някои обикновени предмети, като готварска печка, тенджери, столове. Техният изобретател сякаш дълго си е блъскал главата как да ги направи не такива, каквито са те в Москва или Париж. На Синята планета всички мебели — маси, столове, легла — бяха, кой знае защо, с три, с пет или дори с повече крака, с триъгълни и петоъгълни седалки и покривки.

— Излезте навън да подишате чист въздух — обади се Загребин. — Нямайте кой знае колко време още, изтече повече от час. Огледайте най-близкия район на града. Не се отбивайте в други къщи. Все ще намерим кога да чупим мебели.

Те слязоха долу по стъпалата и завиха надясно към другите здания. Бауер носеше в ръка връзка печатани листове, най-вероятно вестник. Той внимателно ги подаде на оживилия се при приближаването на хората Таралеж.

— Снимах плъховете — каза Бауер.

— Чудесно — одобри Баков. — Вероятно те тук са много. Разузнавателният диск не ги е забелязал.

От мъглата изплува втора къща, която приличаше на първата по дупките на избитите си прозорци и по тъжната си изоставеност. Разузнавачите я отминаха, след като се поспряха за миг. Голяма, утаена локва препречваше по-нататък пътеката и се наложи да я заобиколят по камъните на незастроената поляна. Никой не искаше да газии в тъмната вода — имаха чувството, че ще си измокрят краката.

Третата къща бе по-голяма от другите. Единият и ъгъл бе срутен. През дупката се виждаха триъгълна маса, шкаф и някакво малко сандъче, блестящо от едната страна. Таралежа се спря, пхна си лапата в къщата и сложи сандъчето в багажника си. Таралежа приличаше на вехтошар, който се беше изхитрил да превърне в чувал сам себе си. Третата къща се намираше вече на ъгъла на истинска павирана улица, с тротоари. От двете ѝ страни се точеха редици еднакви здания. Улицата водеше към центъра. Вчера я бяха огледали роботите-разузнавачи. По-нататъшният маршрут на групата минаваше по нея.

Хората вървяха по средата на улицата, крачеха бавно и отстрани можеха да бъдат взети за моряци, които прекарват последен ден в непознат град, по-право не ден, а ранно дъждовно утро, когато градът още спи и разхождащите се из него моряци приказват тихо, за да не разбудят жителите му.

— Питам се, защо зданията изглеждат по-стари, отколкото са всъщност? — обади се Бауер.

— По-стари ли?

— Та нали хората са ги напуснали само преди една година?

И сякаш в отговор на неговия въпрос дъждът внезапно се усили и откъм морето по улицата се втурна вятър. Вятърът шибаше с дъждовните струи напуканите, олющени стени, мъчеше се да отнесе покривите и да избие остатъците от прозоречните стъкла. Стана трудно да се върви по-нататък. На десет крачки отпред Баков изглеждаше на Бауер като неясно привидение.

Старши помощникът се спря и Бауер без малко не се блъсна в него.

— Ще се наложи да се връщаме — каза Баков. — Има ли смисъл такова пътешествие?

Спряха се. Вятърът се усилваше все повече и като че ли искаше да прогони космонавтите обратно на кораба им. Таралежа се приближи повече.

— Връщайте се! — заповяда Загребин. — Вятърът е прекалено силен.

Снежина се озърна наоколо, като се мъчеше да разгледа толкова близкия и съвсем непознат още град. Някакъв кръгъл предмет се търкаляше сред улицата към разузнавачите. Баков отстъпи в страни. Бауер се наведе и вдигна една ръждясала каска с нисък напречен гребен. Отстрана каската бе пробита и в кръглия отвор можеше да си пъхнеш пръста. Бауер така се и вмъкна в Таралежа — с каската в ръце. Той приличаше на пожарникар или на войник, който си почива след тежка задача.

Капакът в кабината на Таралежа се затвори и всъдеходът зави към кораба. Той вървеше бавно, като заобикаляше дупките по паважа, а дъждът продължаваше да плиска цели шепи вода, по купола на кабината...

До вечерта времето не се оправи. Бурята се мъчеше да разлюлее диска на „Сегежа“ и да го натика в дефилето между хълмовете. Екранът на мостика бе станал почти непрогледен и през струите на проливния дъжд понякога се мяркаше блестящият гръб на дежурния робот, който обикаляше кораба, без да обръща внимание на лошото време. Екраните на локаторите показваха, че наоколо всичко е спокойно: зелените точки и ивици — градът — бяха неподвижни.

Корона Аро се изкачи на мостика и седна по-далеч от капитана, за да не се задави от тютюневия дим.

— Странен навик — рече той. — Ако бяхте попаднали на нашата планета преди около хиляда години, щяха да ви вземат за магьосник и да ви унищожат. Според нашите предания дим излиза само от устата на злите духове.

— И у нас е имало нещо подобно. — Загребин сякаш случайно загаси цигарата си. — Колумб, един велик пътешественик, е донесъл тютюна от Америка. Някои са смятали, че това е магия... Какво можете да кажете за днешния ден?

— Не съм доволен от него — отговори корона Аро.

Кудараускас, който седеше до локатора, погледна накриво короната, после помисли, че не бива да се намесва в разговора и отново се обърна към локатора.

— Смущават ме два фактора, които не са взети под внимание от разузнавателната експедиция.

— Аз сам ще ги назова вместо вас — каза Загребин. — Това са плъховете и времето.

— Да, плъховете и времето — съгласи се корона Аро. — Аз току-що бях при Павлиш. Той увеличи снимките. Плъховете са всеядни и не е изключено да са многобройни. Те са се приспособили някак към радиацията.

Роботът Гришка с бяла престилка донесе поднос с чаши чай и бисквити. Загребин премести една от чашите към Аро. Кудараускас побутна своята настрана — нека да изстине.

— Чаят възбужда много — каза Аро. — Две-три глътки и аз вече цяла нощ не заспивам. Но това не е важно. Мога да не спя и няколко нощи поред, без това да ми вреди. Като биолог зная, че не бива да пия чай. Макар че сигурно ще взема със себе си пакет чай, когато се връщам у нас.

— Моля! — отвърна любезно Загребин. — Когато спре бурята, към центъра на града ще се отправи втора група. Не искате ли да се присъедините към нея?

— Във всъдехода няма много място.

— Ще тръгне голямата машина. Нашият Мозък пресметна, че дъждове тук могат да валият седмици, но за утре обещава прилично време.

— Благодаря — каза корона Аро. — Ако ви разбирам правилно, вие се надявате утре да започнете търсенето на хора?

— Ако излезе нещо.

— Да — съгласи се Аро. — Ако излезе нещо.

— Погледнете! — каза Кудараускас.

Една от зелените точки на екрана на локатора се помръдна от мястото си и бавно запълзя по посока на кораба. После се спря.

— Къде е това? — попита капитанът.

— Разстоянието... разстоянието е три километра. Размерът на обекта е приблизително десет квадратни метра.

— Това е покрив, отнесен от вятъра — каза корона Аро, като сърбаше чая си. — Покрив.

— Имате право — съгласи се капитанът и добави: — Поглеждай към този сектор, Зенонас.

— Извинете, Генадий Сергеевич — заговори ненадейно Кудараускас. — Мога ли да задам един въпрос?

— Защо така официално?

— Въпросът е сериозен. Имаме ли ние право да се намесваме в техния живот?

— Не разбирам — каза капитанът, но, изглежда, разбра всичко, защото извади от пакетчето нова цигара и запуши, забравяйки, че димът може би е неприятен на Аро.

— Аз изслушах аргументите в полза на опита да се съживят тукашните хора. От научно гледище опитът е много интересен. Но нужен ли е той?

— Аз съм изненадан — каза корона Аро. Опашката му ненадейно трепна и нокътят на края ѝ чукна три пъти по пода.

— В развитието всяка цивилизация — каза Зенонас — има своя логика, своя целесъобразност. Изобретенията, които стават достъпни на тази цивилизация, са едновременно проверка на нейната трайност. Някога, всъщност не твърде отдавна, средствата за масово унищожаване са били изнамерени и на нашата планета. И също както и тук те са се появили малко по-рано, отколкото би трябвало да се появят.

Зенонас стана и пристъпи по-близо до капитана и короната. Той говореше бавно и отчетливо. Човек, който не познава Зенонас, можеше да помисли, че този слаб и некрасив блондин е студен и равнодушен. В действителност зад подчертаната флегматичност, зад външната отмереност на всичко, което Зенонас вършеше и говореше, се криеше комплицираност на мислите и чувствата и липса на самоувереност, която бе накарала Зенонас три години поред да се явява и три години поред да се проваля на извънредно трудния конкурс за влизане във факултета по астронавигация и все пак да постъпи на четвъртата година и да стане един от най-добрите млади навигатори на Земята.

— Би могло така да се случи — продължи Зенонас, — че ние на Земята да не се справим с атома. И ние бихме загинали също така, както хората на Синята планета. Сега въпросът е: щеше ли да си струва тогава да спасяват, щеше ли да си струва да възраздат една цивилизация, която всъщност е завършила живота си със самоубийство? Нали щом тя е убила себе си, значи, в нейната структура, в нейната съдба е съществувал някакъв сериозен, да речем, генетичен недостатък, който е предопределил гибелта ѝ.

— Така-така — каза капитанът.

Загребин не обичаше да отговаря изведнъж на сложни въпроси. В такива случаи той грижливо съставяше на ум своя отговор или решение, проверяваше го до най-малката подробност и чак тогава говореше. Но говореше вече с увереност.

Отговор даде корона Аро.

— На нашата планета е имало биологична война — започна той. — Днес, след стотици години, ние можем да гледаме на нея като на болест, присъща на развитието. Не като на генетична болест, а като на болест, присъща на развитието. Но тогава тя е била страшна трагедия.

И вероятно не бихме я преживели, ако не са ни били дошли на помощ сферидите. В разгара на войната техните дискове се спуснали в няколко стратегически пункта на нашата планета.

— Ние мъчно можем да се сравняваме с вас — каза Кудараускас.

— Защо? — попита Аро.

— Хората са воювали не защото са искали това — каза Загребин.
— Хората никога не са искали войната. Но за някои от тях, които винаги са представлявали малцинство, войните са били изгодни. Във всяка война са страдали не онези, за които войните са били изгодни — те обикновено са се отървавали. Страдали са и са умирали онези, които не са искали война. И аз не ще се изненадам, ако намерим на тази планета солидни бомбоскривалища, в които няколко седмици още, а може би и месеци след катастрофата са продължавали да съществуват виновниците за войната. И те са загинали едни от последните. Подготвяли са тази война, подготвяли са смъртта на всички освен своята. Да оставим настрана, че те са подценили силата на злия дух, когото са пуснали от бутилката^[3]. Така че жителите на Синята планета не са виновни за своята гибел, както не са виновни затворените в концлагерите и жителите на Хирошима. Те не са имали никакви генетични недостатъци. И ако можем да им възвърнем живота, наш дълг е да направим всичко, за да им го възвърнем. Ако ти кажеха, Зенонас, че можеш да съживиш макар и само десет души, загинали в Хирошима, щеше ли да се откажеш да направиш това, защото тяхната гибел била предопределена от природата, от съдбата, от историята или не знам още от какво?

— Вие не ме разбрахте съвсем правилно — отговори Зенонас. Той се бе изчервил и неговите прави коси сега изглеждаха още по-светли. — Аз не искам да ме вземате за мизантроп. Ако можех да съживя жертва от Хирошима или евреин, задушен в Освиенцим, бих го направил без колебание. Но на Земята ние успяхме да не допуснем загиването на цивилизацията. Значи, изживели сме периода на детството. Също така не се знае още щеше ли да загине цивилизацията на планетата на короните, ако не са им дошли на помощ сферидите. Може би — не. Може би сега тя щеше да бъде още по-напреднала. На Синята планета не са се намерили хора, способни да предотвратят войната. И ако ги съживим, пред нас ще възникне дилемата: или да ги оставим на мира и тогава след половин век те със същия успех отново

ще се избият един друг, или да контролираме действията им като бавачки и тогава това вече няма да бъде тяхна, а наша, галактическа цивилизация. Следователно няма да възродим нищо, а ще построим нещо свое, ново.

— А галактическата цивилизация засега е най-интересното, до което е стигнала еволюцията във Вселената — обади се корона Аро.

— Има и трети път — каза капитанът. — Дори и без нашия контрол жителите на планетата ще се справят със своите проблеми, щом знаят какво е станало с тях. Защо ги смятате за лишени от разум?

— Вие знаете защо. Те веднъж вече не са го проявили.

На контролния пулт замигаха рояк зелени светлилки. Метеоприборите съобщаваха, че вятърът утихва.

— Вижте какво — каза капитанът. — Ние пак ще поговорим по този въпрос. Време е да се готвим за експедицията. Затишието не е за дълго.

Членовете на експедицията се събраха при Великана — най-големия всъдеход на „Сегежа“. В своя скафандър корона Аро приличаше на престъпник от старинните филми за космически ужаси. Вероятно той си мислеше същото за хората от Земята, защото се приближи до Антипин и рече:

— Не мога да разбера как се оправяте без опашка?

И за да покаже колко е удобно да се притежава такава част от тялото, той извади под скафандъра опашката си, чийто край лежеше на рамото му, и почеса с роговия ѝ нокът едно от многобройните си очи.

Снежина се засмя, а Антипин смутено поклати глава и се закле да си направи опашка, каквато короните не са и сънували.

Дъждът бе почти престанал и на небосвода, в пролуките между облаците, проблясваше от време на време Синьото небе.

Последен от кораба излезе Загребин.

— Къде е Павлиш? — попита той.

— Тук съм. — Павлиш се измъкна до пояс от горния люк на всъдехода.

— Тогава моля всички да заемат местата си — каза Загребин.

Антипин превключи всъдехода на ръчно управление и потегли. Павлиш и корона Аро слязоха в долния сектор, за да проверят още веднъж рефрижератора^[4]. Снежина и Загребин се наместиха зад гърба на Антипин.

Машината бавно мина покрай къщата с плъховете, отмина следващите две къщи и изви по улицата, която водеше към центъра.

— Ние с Баков стигнахме дотук — каза Снежина. — Тук намерихме каската.

— Интересно как са прекарвали те последния ден? — обади се Антипин.

— Какво искаш да кажеш?

— Ето, например това е магазин. Тук са продавали различно облекло. Виждате ли? Сигурно и в последния ден някой си е пробвал дрехи.

Всъдеходът заобиколи голям куп камъни — останки от дом, разрушен от взрив или ураган. Зад камъните се наложи да спрат: Великана прехвърли над една дълбока яма мост от собствените си ръце и се изтегли сам, също като Мюнхаузен, на малък площад от другата страна, заобиколен от трите страни със здания. От четвъртата му страна се издигаше пирамидална постройка с изображението на диск, от който излизат вълнисти лъчи. Дискът беше направен от някакъв, блестящ метал. Той се беше наклонил и няколко от лъчите му бяха отчупени.

Аро, който в това време се беше вече измъкнал от рефрижератора, каза, сочейки пирамидата:

— Култово здание.

— Може би е някакво учреждение?

— Горестна върха му е изобразено слънцето.

— Да се приближим към него — каза Загребин на Антипин. — Там има нещо...

— Човек ли? — Снежина дори се надигна от седалката.

— Къде?

— Там, пред входа на храма!

Триъгълният отвор на входа беше черен. Напреко на входа лежеше нещо, което напомняше човешка фигура.

Всъдеходът се насочи към храма по-бързо, отколкото обикновено се движеше. Антипин се наведе напред, мъчейки се да разгледа дъното на площада. Само за няколко секунди храмът израсна пред всъдехода — сив, каменен и по всяка вероятност извънредно стар; камъните бяха нацърбени. Дори на такива силни ветрове като тукашните биха потрябвали за това много години.

Пред входа лежеше човешки скелет. Няколко дрипи от облеклото се бяха задържали по белите му кости. До него, търкулната до страничната подпора на вратата, се въргалаше каска.

Загребин се измъкна от всъдехода и се наведе над скелета. Той го обиколи, като се стараеше да не го докосне, после се обърна към приближилия се корона Аро и попита:

— Очевидно безнадежден случай, нали?

— Тук ние не можем да направим нищо — отговори Аро. — Нищо.

Загребин запали фенерчето на шлема си и надникна в храма. Лъчът се разпръсна и изчезна в мъртвилото на огромната зала.

— Тук не е имало никой друг... — рече Загребин.

Залата беше празна — нито украшения, нито скамейки — само няколко стъпала на дъното водеха към олтара, украсен с блещукащото в тъмнината изображение на слънцето.

Гласът на Загребин проехтя в залата и се върна при него удесеторен:

— У-у-ук е-е а-а-ало и-икой ру-уг...

Когато Загребин излезе от храма, скелетът пред вратата бе вече изчезнал. Павлиш заповяда на Великана да го прибере вътре. Павлиш бе преди всичко биолог и не се знаеше дали днес ще намерят останки от други жители на планетата.

— Сега накъде? — попита Антипин.

— Надясно. Улицата води към центъра — каза Загребин.

След няколко десетки метра всъдеходът отново спря. Антипин погледна капитана и той му кимна. Край тротоара стоеше автомобил. Три чифта колела носеха дългото аеродинамично тяло на колата. Тя изглеждаше съвсем новичка, сякаш едва вчера е била оставена тук от собственика ѝ. Само полуотворената ѝ вратичка бе ръждясала.

— Ще надникна в двигателя — рече Антипин, като спираше всъдехода.

— Добре — съгласи се Загребин. — Снежина ще остане с мене във всъдехода. Павлиш, ти и корона Аро можете да излезете да се поразтъпчете. Ей там има нещо като голям магазин. Само не се изгубвайте от погледа ни.

Снежина беше малко огорчена, че ще трябва да остане във Великана, но бързо прогони обидата и като включи камерата, зае се да снима улицата. Загребин заотупва бедрата си, търсейки разсеяно джобове на скафандъра. Но те не бяха точно там, където са джобове на костюма. И в тях нямаше цигари.

— И без това нямаше да запушите — засмя се Снежина. — Шлемът!

Капитанът не отговори нищо, взе молив и почна да го върти и да го мачка между пръстите си.

Корона Аро вървеше на две крачки след Павлиш, като предоставяше на доктора пълна свобода на действие. Павлиш се спря пред строшената витрина. По купчината изгнили и ръждясали предмети беше трудно да се разбере какво е представлявала тя преди. Вятърът нахлуваше през широкия отвор и се луташе между лавици с топове платове, закачалки с костюми, домашни потреби и различни други предмети за всекидневна употреба.

— Ще се отбием в магазина — обади се Павлиш.

— Добре — отвърна капитанът.

Павлиш огледа улицата, преди да влезе в магазина. Антипин беше вдигнал капака на мотора, ровеше се с увлечение в двигателя и си тананикаше: „Ех, че сме ръждясали...“

— Обърнахте ли внимание — каза корона Аро на Павлиш, — че не видяхме по улиците останки от хора?

— Да.

— И в къщите, поне в тези, където досега сме се отбивали, също няма хора.

— И какво мислите вие? — попита Павлиш, като предпазливо минаваше през огромния куп тенджери и тигани.

— Мисля, че в този град жителите са били предупредени за опасността. И са успели да се скрият. В скривалища.

— Аз също помислих това — чу се гласът на капитана, който слушаше разговора. — И едно от тези скривалища може да бъде под магазина. Това е голям магазин. Потърсете.

— Аз ще прегледам за знаци — каза Аро. — Нали би трябвало да има знаци? Ето, погледнете, Павлиш. Сини стрелки.

Те тръгнаха, следвайки посоката на сините стрелки, нарисувани по стените на магазина. Минаха през една голяма зала на долния етаж. Стрелката сочеше стаята в дъното на залата. Там бяха наредени дълги, ниски маси и столове.

— Кафене — рече Павлиш.

— Опитай се да потърсиш път за надолу — обади се Загребин.

— Тук има много врати — отвърна Павлиш.

През следващите пет минути корона Аро и Павлиш поотделно обиколиха залата, отваряйки всички врати. Зад две или три от тях откриха стъпала надолу. Но в единия случай те водеха в склад, населен с плъхове, които, трополейки с нокти, се разбягаха, когато в помещението влезе Аро; другата врата водеше в празна стая с неизвестно предназначение. Стаята беше облепена с позиви и ярки плакати, по които бяха нарисувани разярени мъже с оръжие в ръце.

Аро и Павлиш се срещнаха сред залата. Нямахме смисъл да разказват на Загребин за несполуката — той знаеше всяка крачка на разузнавачите.

— И все пак тук е имало хора. Избягали са някъде, скрили са се — каза корона Аро.

— Скривалището би могло да бъде на улицата. При това градът може да е унищожен през нощта — предположи Павлиш. — Когато магазините са затворени.

— Общо взето, всичко е ясно — намеси се в разговора Антипин.
— Двигател с вътрешно горене. Тук има нещо интересно. А ето и...

Гласът на Антипин секна.

Загребин погледна към колата. Антипин, беше изчезнал.

— Иван — извика той тихо, — какво правиш? Къде се дяна?
Павлиш.

А самият той вече гледаше към вратата на магазина — знаеше, че Павлиш и Аро са чули всичко и трябва всеки момент да изтичат навън. Павлиш се появи на улицата дори по-бързо, отколкото Загребин очакваше, и с два скока се намери до колата.

— Тук има люк — каза той.

— Какво стана? Нужна ли е помощ? — прозвуча в шлемовете гласът на Баков, който дежуреше на мостика на „Сегежа“.

— Ударих се малко — каза внезапно Антипин. — Не бързай, Слава! На два-три метра оттук има стръмна стълба. Сега ще запаля фенерчето.

Снежина попита:

— Мога ли да отида при тях?

Загребин кимна.

Снежина изскочи от всъдехода. Корона Аро също отиде зад колата. Загребин разбираше, че всички са се навели над люка, в който бе изчезнал Антипин, и затова не се виждат, но точно това го безпокоеше — струваше му се, че е сам на улицата. Той обърна всъдехода и внимателно го закара до тротоара, така че от мястото на водача да вижда люка и другарите си.

— Ей сега — мърмореше Антипин. — Ей сега. Нещо заяде. Изглежда, че го повредих. Ти ли си, Павлиш?

Павлиш слизаше по неустойчивата металическа стълба, която водеше към подземие. Той наведе глава, за да може светлината на фенерчето да пада върху Антипин, и видя, че Антипин седи на неравния под с вдигнати ръце и опипва не се ли е счупило фенерчето на шлема му. Павлиш изви глава, за да освети подземие, и разбра, че случайно са открили онова, което не можаха да намерят в магазина — скривалището.

Сигурно през целия си тридесетгодишен живот Павлиш не беше виждал нещо по-страшно от това скривалище на Синята планета.

Подземието — сводест дълъг тунел, губещ се надалеч, висок около три метра и широк пет-шест метра — бе пълно със скелети. Между скелетите имаше съвсем малко вещи. По всяка вероятност хората са притичали тук, като са грабнали най-необходимото, с надеждата, че скоро ще излязат навън. Причината за гибелта на хората бе неизвестна: дали са умрели изведнъж от топлинен или радиационен удар, дали са се задушавали бавно поради липса на въздух, или са били сразени от скоротечна лъчева болест... Павлиш затвори очи за секунда.

— Защо мълчите? — попита Загребин.

Павлиш не може да отговори. Отговори Антипин:

— Намерихме ги — рече той.

... Космонавтите вървяха из тъмния тунел, като пропъждаха нахалните бързоноги плъхове. Струваше им се, че тунелът никога няма да свърши, никога няма да дойде краят на тази галерия на смъртта.

— Това е просто невероятно — промълви Антипин.

— Такова нещо е имало на Земята — в Освиенцим. И капитанът, който слушаше този разговор, си спомни с раздражение думите на Кудараускас, сякаш Зенонас беше виновен за нещо. А гласно зададе въпрос, който нямаше никаква връзка със спора му с Кудараускас:

— Имало ли е там вече плъхове?

Аро го разбра и отговори:

— Да. Ако те са завладели цялата планета, Кудараускас ще се окаже прав. Ние нищо не ще можем да направим. Плъховете са прекалено добри санитарии.

Преди да се върне на кораба, всъдеходът направи една обиколка из града, без да се спира вече никъде. Минаха по главната улица, като едва се промъкнаха между преградили я автомобили и каруци, изкачиха се, по стръмния път към развалините на един грамаден замък, откъдето се виждаха заливът и скалите, които го затваряха. Над пристанището се издигаха като дългокраки птици подедни кранове и

между тях, изхвърлен на кея, лежеше на едната си страна малък кораб. Коминът му се бе изгъркалял наблизко.

Два-три пъти космонавтите се натъкваха из улиците на човешки скелети, повечето от които бяха на военни. Но сега вече те не се чудеха на това. Не се удивляваха и на пустите улици: под тях, под зданията минаваха тунелите на скривалищата. Онова, което беше останало от жителите на града, се намираше там.

Завръщането им на „Сегежа“ беше безрадостно. Участниците в експедицията нямаха желание да говорят, те само от време на време разменяха по някоя дума. Безучастно бръмчаха камерите, запечатвайки на лентата улици и здания, а всъдеходът понякога се спираше, за да заобиколи купчина камъни или някоя кола, оставена насред пътя.

Тази вечер леля Миля за първи път присъствува на вечерята, макар да знаеше, че короните ще бъдат в каюткомпанията. Тя дори попита Вас не иска ли нещо допълнително, а после попари специално за короните много слаб чай, тъй като иначе те нямаше да могат да спят.

— Утре в града отива групата: Бауер, Кудараускас и Циганков — обяви след вечерята Загребин. — Отговорник: Бауер.

И всички се прибраха по каютите си.

Първото човешко тяло докара на кораба именно групата на Бауер. Всъщност те го намериха съвсем случайно. Разузнавачите бяха попаднали в пристанищните складове и вече се канеха да тръгват оттам, когато една затворена врата привлече вниманието им. Вратата беше не само затворена, но и залостена отвътре. Точно това накара космонавтите да положат всички усилия, за да я отворят. Помещението се оказа хладилник, изключен отдавна, но пълен с плочи лед, които не се бяха разтопили, защото вътре не проникваше въздух. Върху един от ледените блокове лежеше човешки труп.

Щом узна за находката, корона Вас не дочака връщането на разузнавачите, а веднага се залови да подготвя апаратурата. И когато всъдеходът спря пред кораба, всичко беше готово.

С кокошките вече беше ясно — с тях апаратът работеше. Но какъв ще бъде резултатът с човек?

— „И бог създаде Адам“ — каза Бауер на Малкия.

— Бог, както знаеш сега, е колективно понятие — отговори Малкия. — Един от боговете ще включи апарата, друг ще следи температурата, а трети, по-долен по ранг — третият съм аз — ще бъде в това време на вахта. И затова ще пропусне историческия момент.

— Отивате ли? — попита Снежина, която минаваше по коридора.

— Малкия е на вахта. Постъпва след пет минути — каза Бауер.

— Освен това мисля, че шефът няма да позволи. Това не е демонстрация с кокошки.

— Все пак ще се опитам да вляза — рече Снежина. — После никога няма да си простя, че не съм гледала.

— Ще се измия — каза Бауер — и ще отида при Мозька. Намерихме няколко вестника и книги. Ще се опитаме да се оправим в езика.

— Извинете — каза корона Аро. — Той носеше една бяла чанта.

Снежина тръгна в килватерна колона след него и остави Бауер и Малкия.

— Е, добре — каза Малкия, — отивам на вахта. А ти при Мозъка ли?

— Отказах се. И аз ще се опитам да вляза в лабораторията.

В този момент заработи високоговорителят за вътрешна връзка и Баков с подчертано сух глас каза:

— За сведение на членовете на екипажа. Тези, които желаят да наблюдават хода на операцията, могат да се качат на мостика. Свързваме големия екран с лабораторията. В лабораторията се намират само участниците в експеримента и доктор Павлиш. Повтарям...

— Нали ви казах — рече Бауер. — Ще отида на мостика.

На мостика бяха включени и двата екрана. Единият показваше вътрешността на лабораторията — Аро при пулта, Павлиш и Вас при уредите край капака на операционната маса. Капакът беше мъничко матов и легналият на масата човек, омотан в жици и маркучи, изглеждаше безплътен. Лицето му беше закрито с широка бяла превръзка. Вторият екран показваше мъртвия град, мокрите покриви на най-близките къщи и сивите, безрадостни облаци.

Снежина влезе и Бауер се отмести, за да ѝ освободи половината стол.

— Не ви ли пуснаха? — попита той.

Снежина поклати глава отрицателно.

— Готово! — каза в лабораторията Аро, като се обърна към операционната маса. Той бе включил пулта.

Действията на Павлиш и Вас бяха познати, но сякаш измина половин час, а те все още продължават да се навеждат над пултовете, приближават се един след друг до операционната маса, връщат се отново при уредите, правят голям брой бавни и не твърде необходими движения, които изобщо не се отразяват върху състоянието на тялото, приковано към операционната маса.

От време на време биолозите си разменяха къси фрази или думи, по-често дори цифри, понятни само на тях.

В един момент се получи някаква засечка: по нареждане на Аро роботите се разбързаха, включвайки допълнителни линии на подхранването. Павлиш се изправи, използвайки тази минута, за да си почине, и каза за тези, които бяха на мостика:

— Още четири-пет минути и ще започнем да повишаваме температурата.

— Засега всичко нормално ли протича? — попита Загребин.

— Трудно е да се каже. Става регенерация на клетките на молекулярно равнище...

— Доктор Павлиш — прекъсна го Вас, — проверете съдържанието на белтъка.

И Павлиш веднага забрави всичко останало.

Бауер стана и направи няколко крачки, за да раздвижи отеكلите си крака. Петте минути се точеха часове...

— Ах, гледайте! — каза изведнъж Снежина.

Дори под пласта от жици и маркучи се виждаше как тялото на човека изменя цвета си, розовее, изпълва се с живот.

— Не вдигайте температурата повече от тридесет градуса — заповяда корона Вас. — Включете сърдечни стимулатори.

Вас се отдалечи от операционната маса и каза, за да го чуят наблюдателите на експеримента:

— Щом процесът на съживяването завърши, ще инжектираме приспивателно. Той трябва да се събуди в каютата. След два часа.

... Когато се събуди, първият човек от Синята планета лежеше на едно от леглата в болницата на доктор Павлиш, над леглото беше поставен прозрачен, звукопроницаем купол, за да предпазва човека от вирусите, от въздуха на кораба, който, въпреки взетите мерки, можеше да се окаже смъртоносен за него.

Беше осем часът вечерта. Три часа и половина след започването на експеримента, на петия ден след кацането на „Сегежа“ на Синята планета.

[1] *Аврал* — работа, която изпълнява едновременно целият корабен екипаж. — Б.пр. ↑

[2] *Тамбур* — покрит вход, постройка до входната врата. — Б.пр. ↑

[3] Източна приказка за затворения в бутилка зъл дух. — Б.пр. ↑

[4] *Рефрижератор* — електрически хладилник (фр.) — Б.пр. ↑

ТРЕТА ГЛАВА
РАНМАКАН В ЧУЖДИЯ СВЯТ

Пробуждането беше мъчително. Някаква корава, силна ръка теглеше Ранмакан надолу, стискаше го за гърлото, отмяташе главата му назад, за да не може да я извади навън от черната вода и да си въздъхне свободно. Един път само да си поеме дъх и тогава ще може отново да се бори. И изведнъж ръката изчезна. Стори му се, а може би Ранмакан по-късно си измисли това, че дори видя тази ръка — космата, костелива и покрита с искрящ скреж.

После настъпи тишина и Ранмакан се унесе. Той отдавна не беше спал така спокойно и сладко — от деня, когато бе започнала войната, още далечна, не засягаща обикновения му живот и живота на останалите петдесет хиляди жители на Манве, но вече неизбежна, която се промъкваше дебнешком всеки ден все по-близо с известията за гибелта на други градове и с растящата степен на радиацията.

В този сладък полусън можеше да се мисли спокойно. Всичко бе отминало. И дори въздушните тревоги, които всеки ден ставаха все по-настойчиви и реални, и патрулите из тъмните улици, и противовъздушните скривалища. Войната ги бе отминала и бе пощадила Манве. И сега можеше спокойно да лежи. Без да отваря очи. Дълго, дълго да лежи, без да отваря очи.

Ранмакан опипа с пръсти леглото — чаршафите бяха меки и прохладни. Значи, той е в болница. Сигурно в болница. Защото тогава... Кога беше това? Вчера ли? А може би преди няколко дни? Тогава той се спусна към първото скривалище, което му се изпречи на пътя — скривалището се оказа зад вратата на някакво мазе, склад. Това беше... Какво ли беше това? Да, някакъв хладилник. Той затръшна след себе си вратата. След това последваха удари, тежки удари, сякаш някой мощно и безжалостно разтърсваше земята. И изведнъж — недостиг на въздух, ръка, която го дърпаше надолу... и после това легло. Да си отвори ли очите? Не му се ще. Още мъничко.

После внезапно му се стори, че е без крака. Иначе защо ще бъде в болница? Ранмакан се опита да размърда пръстите на краката си и не

разбра има ли крака, или не. Сега вече беше страшно да отваря очи. Защо ли е в болница?

Ранмакан чу гласове. Женският — висок и разтревожен, мъжкият — тих и уверен. Ранмакан се послуша, но не разбра какво говорят. Не разбра нито дума. Стана му още по-страшно. Дали градът не е окупиран от врага и той е в плен?

Гласовете звучаха съвсем наблизо, в същата стая. Това беше Кирочка, която казваше на Павлиш:

— Вижте, мърда си ръката. Да не му е зле?

— Не, всичко е наред. Ей сега ще отвори очи. Къде е лингвистът?

— Бауер ще го донесе веднага. Той казва, че Мозъкът е изготвил системата? Но къде е Глеб? Отдавна трябваше да дойде. Да приспим ли дотогава човека?

— Не, не бива. Това ще му навреди. Включи вътрешната връзка. Бауер? Глеб, ти ли си? Къде се изгуби? Човекът се свестява, а ние нямаме лингвист. Та нали трябва да му обясним!

— Една минутка — каза Бауер. — Тичам. Вие какво мислите, на мене и на Мозъка лесно ли ни беше да научим за няколко часа езика?

Научил беше езика и го беше сложил в черната кутийка на лингвиста корабният Мозък: Бауер нямаше почти никаква заслуга за това. Той само беше „нахранил“ Мозъка с вестници и книги, взети от Синята планета.

— По-бързо! — повтори Павлиш и изключи връзката Ранмакан чу целия този разговор. Той би могъл да отвори очи, но предпочете да не прави това. Щом си пленен, по-добре е враговете ти да мислят, че още не си дошъл в съзнание.

— Той е буден вече — каза Павлиш на Кирочка. — Само че не иска да отваря очи. Развълнуван е. Пулсът му се ускори.

— Естествено — отговори Кирочка. — Но къде е Бауер? Ако аз бях на мястото на този човек, щях вече да съм умряла от страх.

Ранмакан се стараяше да не мърда. Но чувствуваше, че гърдите му го издават. Те не можеха да задържат в себе си въздуха, потрепваха и повдигаха чаршафа в такт с ускореното му дишане. „Могат да ме оставят тук за опити. Чел съм, че пиите правят опити с живи хора.“

Някой влезе в стаята. Ранмакан се опита да отгатне по крачките какъв е. Ако крачките са тежки и шумни, значи, ще е войник, военен;

ако са по-леки — цивилен. Крачките бяха почти безшумни. Към двата предишни гласа сега се присъедини трети. Бауер подаде на Павлиш кутийката на лингвиста.

— Ето — каза той. — Езикът на Синята планета. Наистина без тънкостите засега. Да остана ли с вас?

— Остани.

Ранмакан се помъчи да си представи за какво говорят. Но не успя. Може би този, новодошлият, пита готов ли е пленникът за опитите? Или за мъченията? А онези, предишните, отговарят, че е напълно готов.

Бауер свърза тънките жици на лингвиста с пулта до леглото на човека.

— Да включвам ли? — попита той.

— Включвай!

Бауер натисна бутончето на лингвиста. Изведнъж Ранмакан чу:

— Можете да си отворите очите. Намирате се сред приятели.

Гласът беше неизразителен, равен, металически. В него се криеше измама. Какво ли ще кажат още?

— Можете да си отворите очите, нищо не ви заплашва — повтори металическият глас. — Разбирате ли ни? Как се чувствувате?

Нямаше смисъл повече да лежи и да се преструва, че не чува нищо.

Зад прозрачния балдахин, спуснат над леглото, се бяха изправили трима души. По-право това не бяха хора, а някакви подобни същества, но не и хора. Не бяха дори пии — враговете на страната, враговете на Манве, враговете на Ранмакан. Той не знаеше и откъде са тези хора. Дали не са от Далечния север? И са облечени странно, твърде странно.

— Вие сте между приятели — повтори металическият глас. Оказа се, че той принадлежи на високия човек с тъмни къдрави коси и с много ярки сини очи. Човекът беше облечен целият в бяло, дори ръкавиците, които скриваха ръцете му, бяха бели и в ръкавиците имаше нещо особено, което Ранмакан не можа да определи веднага. Човекът държеше в ръце една черна лъскава кутийка.

„Може да е микрофон? — помисли Ранмакан. — Този балдахин не пропуска звука и това сигурно е микрофон. Но защо тогава ги чувах, когато говорех помежду си?“

— Как се чувствувате? — отново попита човекът с черната кутийка в ръка.

Ранмакан отговори:

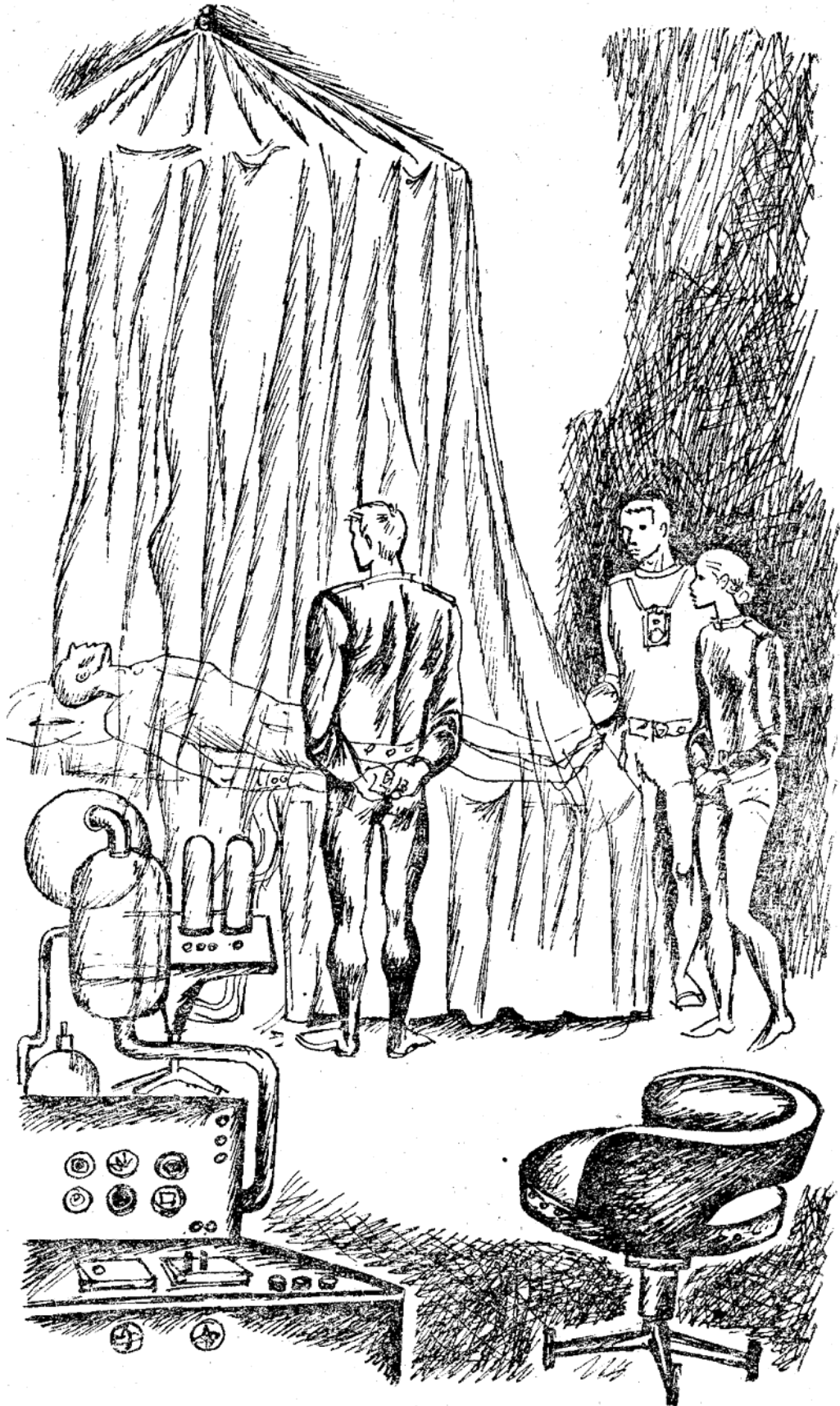
— Добре.

И се учуди, когато тъничката, дребна жълтокоса жена, която стоеше до този човек, ахна високо и се засмя.

— Благодаря — каза Ранмакан, като спря поглед върху жената с жълтите коси.

После той погледна третия човек. Третиият, човек — вероятно този, който влезе в стаята последен — беше по-нисък от човека с белите ръкавици. Той беше слаб и най-характерните особености в

неговото лице бяха големият нос с широки ноздри и устните — дебели и ясно очертани, сякаш изрязани върху дърво.

— Повдигнете си ръката — каза човекът с белите ръкавици. — По-бавно.

Ранмакан вдигна ръка. Той разбра, че човекът с белите ръкавици е главният тук.

— И другата ръка! — каза човекът с белите ръкавици.

Ранмакан се подчини.

— Това не ви ли затруднява?

— Не — отговори Ранмакан. — Мога ли да стана?

— Ще се наложи да полежите известно време — каза човекът с белите ръкавици. — Трябва да си починете и да закрепнете.

Ранмакан огледа стаята, в която се намираше. Това беше една странна стая. Стените и таванът бяха светлозелени, матови, много гладки, без никакво украшение. Не можеше да се разбере откъде влиза светлината, макар че стаята беше ярко осветена. Тук имаше също и много уреди. Те стояха на една дълга маса зад гърба на хората, по масичката или на нощното шкафче до възглавницата на леглото и образуваха с това шкафче нещо цяло — един непонятен възел от светещи дискове, таблици, тръбички, маркучи и жици. Някои от тях водеха към леглото и като ги проследи с поглед, Ранмакан разбра, че те трябва да завършват до тялото му. Най-лошите негови предположения се бяха оправдали. Ще правят опити с него. Ранмакан отново вдигна ръка и откри, че към китката е прикрепена една жица.

— Защо е това? — попита той, мъчейки се да не издаде своето възмущение.

— Уредите следят вашето здраве — отговори човекът с белите ръкавици. — Когато оздравеете напълно, ще ги махнем.

— Кога?

— Може би днес — отговори човекът.

Но Ранмакан не му повярва, въпреки че не показва това. Той трябваше на всяка цена да надхитри своите врагове.

Дребната жена се наведе към черната кутийка и попита:

— Не сте ли гладен?

Кутийката не се отличаваше с богатство на тембъра: тя каза тези думи със същия мъжки глас. Ранмакан разбра, че кутийката е нещо като преводач. И помисли също така, че тези хора сигурно са свързани

с военните: досега не му се бе случвало да види нито такива съоръжения, нито такива преводачи в кутийка. По всяка вероятност той се намирал в секретна база.

— Не, благодаря, не съм гладен — отговори Ранмакан и веднага съжали за думите си.

По-добре да яде, докато му дават. В Манве положението с храната бе лошо. Спекулантите бяха повишили цените и Ранмакан се хранеше оскъдно, зле. Навярно в това отношение военните от базата са много по-добре, отколкото в града.

— Къде се намирам? — попита Ранмакан.

— Ще ви обясним всичко — каза човекът с белите ръкавици.

Какво нередно има в ръцете му? Какво е то? Но да, разбира се, как не се беше сетил по-рано? Не може да бъде! Чувствайки, че и стопаните на тази стая, и уредите, с които бе прикован за леглото, следят внимателно всяко негово движение, Ранмакан сякаш случайно отново повдигна ръката си. Точно така: и човекът с белите ръкавици, и жената, и този третият имаха на ръцете си повече пръсти, отколкото трябва да има човек. По пет пръста. Ранмакан има четири: отделен, дълъг, среден и малък. Четири. А те — пет. Това не може да бъде. Такова нещо не се случва. Поне между хората не се случва.

— Къде се намирам? — попита той отново. Стана му страшно и веднага забеляза как по уредите до леглото се замяркаха, заблещукаха светлинки.

— Моля ви, не се вълнувайте — каза човекът с белите ръкавици.

— Ние ще ви обясним всичко, щом позакрепнете.

— Не! — извика Ранмакан. — Не! Кои сте вие?

Сега той забеляза, че у враговете му очите са прорязани иначе, не както трябва да бъде, че косата лежи иначе, че скулите са оформени иначе...

— Откъде сте?

— Отдалече — отговори човекът с белите ръкавици. Павлиш разбра — причината бяха пръстите. Болният може би нямаше да забележи това, ако те си бяха сложили ръкавици с четири пръста, колкото има той, и тогава обяснението можеше да бъде отложено известно време. С крайчеца на окото си Павлиш поглеждаше уредите. Той знаеше, че оттатък в лабораторията корона Вас също седи пред пулта и няма да пропусне опасния момент за живота на този човек. И все пак тревожно наблюдаваше уредите.

— Вие сте пострадали много през време на войната. Пострадал е силно целият град. Мъчим се да ви помогнем. Постарайте се да ми повярвате. А сега ще ви донесат храна. Трябва да се подкрепите. Кирочка — обърна се към жената човекът с белите ръкавици, — вземи подноса ти сама. Разбираш, нали?

— Една секунда! — Жената излезе от стаята.

Ранмакан погледна след нея, мъчейки се да разбере какво има там, отвън, но видя само част от също такава зелена стена на коридора.

Леля Миля чакаше в коридора Кирочка. Тя не беше издържала, беше дотичала до вратата на болницата и стоеше тук, слушаше по вътрешната връзка какво става вътре и се надяваше, че нейната помощ може да потрябва. Беше се изправила до кухненския робот Гришка и внимаваше да не би той по небрежност да отхлупи капака, под който се намираще кокошият бульон и сухарчетата — току-виж проникнали микроби!

— Как е той? — попита тя Кирочка, която взе захлупения поднос от ръцете на Гришка. — Съживява ли се?

— Та нали чухте, лельо Миля? — посочи с глава Кирочка към високоговорителя, в който успокоително ромолеше гласът на Павлиш.

— Добре, добре — миролюбиво рече леля Миля, — ще отида в бюфета. Може да потрябва нещо допълнително.

Ранмакан не отговаряше на доктора. Той вече се беше представил: доктор Павлиш. Непознато, странно име. Не можеш и да

го изговориш. Ранмакан се мъчеше да сложи в ред мислите си, но те съвсем не искаха да се подреждат. Той разбираше само, че се бе случило нещо много страшно и необикновено, щом в града се разпореждат уроди с пет пръста. Влезе жената с жълтите коси. Тя носеше поднос, покрит с прозрачен капак. На подноса имаше блюдо с нещо, което изпускаше пара. Блюдото му беше познато (Бауер беше настоял да донесат за пациента съдове за хранене от града). Ранмакан усети, че е гладен.

Жената се приближи до балдахина, който покриваше леглото, и допря капака с подноса до прозрачната му стена. Капаците се съединиха в едно по някакъв странен начин, както се съединяват сапунените мехури, ако внимателно се приближат един до друг. Ранмакан усети как възглавницата и горната част на леглото бавно се издигат и го карат да седне, а от другата страна, откъм стената, изведнъж изскочи масичка и увисна пред гърдите му. Подносът проникна в затвореното пространство, без да разкъса ципата на балдахина, и се намести върху масичката.

— Ако ви е неудобно да ядете пред нас — обади се Павлиш, — можем да излезем.

— Не, моля ви се — отвърна Ранмакан. — Аз не мога да се разпореждам тук.

Той реши засега да не задава въпроси. Внезапният изблик на страх му беше неприятен и намаляваше шансовете му да заблуди враговете си, да избяга и да се скрие от тях. Трябваше да се владее дори ако те са зли дракони. Ти си жив, Ранмакан, а по-нататък ще видим!

Кирочка Ткаченко излезе от стаята. След нея излезе и Бауер.

— Да се качим ли на мостика? — попита Бауер. — Там са сега всички.

— Не, може да потрябвам тук.

— Както искаш.

Павлиш се намести на креслото до пулта. През последните дни той трябваше да се подложи на три хипнотични сеанса, докато разбере принципа, по който действуват всички тези уреди. Сега всичко е наред. Павлиш не гледаше направо първия човек от Синята планета, но с крайчеца на окото си го наблюдаваше и разбираше отлично какво става вътре в него: и как работи сърцето му, и до каква степен са напрегнати

нервите му. Той изключи за малко лингвиста и попита по вътрешната връзка корона Вас не трябва ли да му инжектира успокоително. Вас отговори, че няма нужда: организмът отлично се справя с натоварването.

Ранмакан подозрително погледна Павлиш, Докторът отново заговори на непознат език, значи, крие, замисля нещо. Ранмакан беше по природа недоверчив. Недоверчивостта е едно от основните качества на бедния човек в един голям град. Ранмакан вярваше на малцина. Не вярваха и на него.

Ранмакан допи бульона си; не знаеше, че бульонът бе специално приготвен, за да бъде вкусен и хранителен за жителя на Синята планета, не се замисляше върху това. Той взе последния сухар и хрупайки го, се взря внимателно в Павлиш.

Павлиш прибра съдовете. Настъпи неловко мълчание. Ранмакан чакаше какво ще каже докторът. Докторът гледаше Ранмакан и мислеше как да му обясни всичко по-добре, по-леко, по-безболезнено. Пред него седеше, подпрян на възглавницата, човек с много бледно, синкаво лице и синкавочерна права коса. Опънатата кожа на лицето му дърпаше надолу ъглите на черните му очи и това му придаваше тъжен израз. Ъглите на здраво стиснатите му устни също бяха отпуснати надолу. Бузите и брадичката му бяха гладки. „Нямат косми по лицата си“ — помисли Павлиш.

— Как се казвате? — попита той.

— Ранмакан от Манве.

В стаята влезе Кирочка Ткаченко. Павлиш ѝ предложи креслото, а той отстъпи крачка назад, без да сваля поглед от пациента и от пулта едновременно.

— Манве, това е градът, в който живеете ли?

— Да, градът. Има ли нужда да питате? Вие и без това знаете.

— Не още — каза докторът и по всичко изглеждаше, че е казал истината. — На колко сте години?

— На тридесет.

„Значи, на тридесет и четири по нашему — помисли си Кирочка. — Тяхната година е по-дълга.“

— Имате ли семейство, роднини?

— Никого нямам — отговори Ранмакан. Разпитът не му харесваше. — Вземете документите ми и вижте.

— Ние нямаме вашите документи.

— А защо ви са необходими сведения за мене?

Ранмакан мислеше, че след такъв неучтив и дори нахален въпрос ще последва гневно избухване от страна на врага му. Но докторът се направи, че не е обърнал внимание на предизвикателното държане на пленника.

— Ние знаем твърде малко за вас — каза той. — А изглежда, че в бъдеще ще ни се наложи да работим заедно. Точно затова искаме да се опознаем.

— Тъй не се опознават хората — отговори Ранмакан. — Вие искате да знаете за мене всичко, а за себе си не казвате нито дума.

— Ще ви разкажем сами, когато му дойде времето. Това, че нямате семейство, е добре.

— Защо?

— Защото то щеше да е загинало.

— Как така?

— Щеше да е загинало във войната, чиято жертва сте станали и вие.

— Е, тя мен не ме засегна силно. А какво, има ли много жертви?

— Да, много.

— А вие санитарен, благотворителен отряд ли сте?

— До известна степен, да, санитарен отряд.

— Тогава развържете ме и ме пуснете да си вървя. Аз съм вече здрав. Може би заемам чуждо легло.

— Вие не сте вързан. Скоро ще ви донесат дрехи и тогава ще можете да станете от леглото. Но едва ли ще успеете веднага да излезете оттук.

— Аха, така си и знаех. Аз съм ваш пленник.

— Не, Ранмакан от Манве — каза докторът. — Проблемът е много по-сложен. Вие сте пленник сам на себе си. На своя град, на своя свят.

Ранмакан погледна жената с жълтите коси. Тя седеше неподвижно и смутено подръпваше с пръсти (колко много пръсти имат те!) края на бялата си дреха. „Вълнува се“ — помисли Ранмакан. Той почувствува приближаването на нещо страшно, не насочено лично против него, но въпреки това много страшно; искаше да отложи това страшно нещо, което се таеше в отговорите на собствените му

въпроси, и тогава трябваше да замълчи и да не пита нищо, но Ранмакан не можеше да спре.

— Какво е станало с града? — попита той.

Не държеше да му отговорят, защото вече знаеше отговора.

— Вашият град е унищожен — рече докторът.

Ранмакан усети, че го наблюдават хиляди очи, че какъвто е мъничък, самотен, гол и беззащитен като насекомо, забодено на лист хартия, той е видим за всички, изложен е на всевъзможни беди. Ранмакан беше прав отчасти: в този момент го гледаха събралите се на мостика Загребин, Снежина, Христо, Антипин, седналите в лабораторията корона Вас и корона Аро и десетките уреди, които отбелязваха всеки звук, произнесен от първия човек, всяко движение на клепачите му.

— Така — каза Ранмакан, като хем вярваше, хем не вярваше на доктора. — Градът е унищожен. Ами хората?

— Хората също са унищожени.

— Тогава какво, аз ли единствен съм останал жив?

— Да, единствен вие.

— И как така?

— Ще ми позволите ли да отговоря на този въпрос по-късно? — попита докторът. — Това е доста сложно.

— Не — настоя с неочаквана ярост Ранмакан. — Вие ще ми отговорите веднага. Още сега!

— Не се вълнувайте! Разбира се, ще ви отговорим.

— И то веднага!

— Добре. Но истината, както навярно знаете, често бива горчива!

— Все е по-добра, отколкото лъжата. Загубили ли сме войната?

— Никой не е спечелил войната.

— Сключен е мир?

— И двете страни са загубили войната — каза докторът. — Никой не е спечелил. Всички са загинали.

— А вие?

— Ние тогава не бяхме, на вашата планета.

— Така... А къде сте били? По небето ли сте летели?

— Приблизително така. Летяхме по небето. По-право, живеехме си у нас, на други планети.

— Значи, не сте от Муна?

— Ако Муна е името на вашата планета, тогава не сме от Муна. Не сме дори от вашата звездна система.

— А какво търсите тук?

Ранмакан задаваше въпросите си бързо, без да успее да вникне в отговорите, които получаваше, без да разбере напълно какво е станало и без да вярва напълно на ушите и на очите си. Макар че всичко това не беше сън, а реалност, непонятна, по-лоша от всякакъв сън.

— Ние долетяхме тук, за да ви помогнем.

— На мен ли?

— На всички, които са живели на Муна.

— Казвате, че всички са загинали. А много ли са останали?

— Никой!

— Ами при тях, при пиите?

— Това вашите врагове ли са? И от тях не е останал никой. Бомбите ви са унищожили всички хора на планетата.

— Това не може да бъде!

— Това е станало. Ние го научихме твърде късно. И когато кацнахме тук, не заварихме жив никого.

— И само аз...

— И вие бяхте загинал.

— Тогава аз на другия свят ли съм?

— Не, вие сте жив. Ако мога така да се изразя, ние ви възкресихме.

— Мъртъв ли бях?

— Да.

— И колко време?

— Повече от година.

— Но аз едва вчера...

Ранмакан се запъна. Те казваха истината. Разбира се, те казваха истината, просто толкова невероятна истина, че беше невъзможно да се повярва в нея. И ето, той е сам и може би дори това не е *той*, не е истинският *той*...

— Надявам се, че няма да останете сам. Така, както върнахме на вас живота, ще се помъчим да върнем живота и на други хора. Техниката и науката на Галактическия център...

— Той трябва да си почине — обади се Кирочка.

— Починете си. Ще дойдем после — каза Павлиш.

Ранмакан не възрази. Не му се спеше, но искаше да остане сам.

Павлиш и Кирочка напуснаха стаята. Преди да излезе, Павлиш включи автоматичната уредба. Ако човекът почне да буйствува, автоматът ще го приспи.

Но Ранмакан не мислеше да буйствува. Той беше затворил очи и лежеше неподвижно. Само уредите продължаваха равнодушно да отмерват ударите на пулса му и треперенето на нервите му.

На другия ден Ранмакан се качи заедно с Павлиш на мостика. Загребин включи за него екрана и Ранмакан дълго време стоя, загледан в замъгления от мрежата на дъжда град, в разрушените здания и пустите улици.

Той беше единственият човек, останал на планетата. Не знаеше дали може да вярва на обещанията на пришълците, че ще намерят и съживят още хора. Ранмакан се намираше във властта на тъп продължителен шок; той можеше да яде, да спи и да говори с помощта на черната кутийка; мъчеше се да вярва, че освен него на планетата не е останал нито един жив човек, че въздухът на планета на е смъртоносен за хората, че се е изминала цяла година, откак не са вече живи ни пълничката продавачка в магазина край пристанището, ни собственият му началник — впрочем за него няма какво да съжалява! — ни полицаите със сини шлемове, ни съседското момче, което си беше направило автомобил от шперплат и все не можеше да измисли от какво да му направи колелета.

Ранмакан се мъчеше да вярва, но въпреки това не вярваше. Той беше сигурен, но не искаше да сподели тази своя увереност с пришълците, че някъде — или далеч на север, или в планината Ракуна — живеят и други хора. Че отровният въздух не е проникнал навсякъде. Пък и възможно ли е да се отрови всичият въздух? Да си представи гибелта на своята планета, беше вън от възможностите на дребния митнически чиновник, на когото всъщност никога не е идвало на ум, че войната може да стигне толкова далеко на юг, до незначителния тих Манве.

Ранмакан си спомни, че малко преди започването на войната беше ходил на кино — гледал беше филм, в който се разказваше, че всички ще загинат след войната. Но в този филм бяха останали живи двама — младеж и девойка. И те дълго вървяха по запустялата планета и в края на краищата намериха и други хора. Разбира се, намериха. Ранмакан си спомни: някой му беше казвал, че скоро след това бяха

забрали този филм. Страната се готвеше за война и бойният дух не биваше да се разколебава. Но той беше успял да види филма.

На грамадния овален екран градът се простираше прел Ранмакан познат и същевременно напълно чужд. Искаше му се да отиде там, да влезе пак в магазина и да попита пълничката продавачка има ли дъвка; Ранмакан знаеше, че продавачката отначало ще каже, че няма дъвка и че той сигурно иска да доведе тайната полиция, защото дъвката е забранена вече от три години, а после непременно ще измъкне изпод тезгяха едно пакетче и пакетчето ще струва цялата му седмична заплата, но това не е важно — дъвката ще стигне за дълго, за два-три дни и продавачката също ще се съгласи да подъвче едно парченце; няма да му се свиди да я раздели с такава продавачка.

Висок, светлокос човек с широки китки на ръцете стоеше настрана и изпускаше дим от устата си. Ранмакан се страхуваше от този човек повече, отколкото от доктор Павлиш. Той разбираше, че макар и да го гледа без злоба, човекът е опасен и чужд. Може би те, пришълците, са бомбардирани и разрушили Манве, а сега са съживили Ранмакан, за да го закарат на своята планета и да го показват там.

Загребин помисли, че би трябвало да се въздържа да пуши в присъствието на Ранмакан. Кой знае какво може да си помисли той за тях: по всичко изглежда, че хората тук не са познавали тютюна, а дъвчели някакъв боклук.

— Ние се връщаме — зачу се глас от високоговорителя. Докладваше групата на Антипин. — В големия замък няма никой.

— Кой живееше в големия замък на хълма? — попита капитанът Ранмакан, който с недоверие се ослушваше в думите, долитащи откъм екрана.

— Това е дворецът на губернатора — отговори Ранмакан.

На екрана, между къщите, се появи всъдеходът. Той пълзеше бавно към кораба.

— Какво е това? — попита Ранмакан.

— Наша машина. Търсеха други хора.

— И не са намерили — рече с увереност Ранмакан. Те и не искат да търсят. Но нищо. Той ще избяга.

Непременно ще избяга оттук. Ами че в края на краищата защо е длъжен да им вярва, че въздухът е смъртоносен? Хиляди поколения са

живели на планетата и той не е бил смъртоносен. А сега изведнъж станал смъртоносен.

— Засега не са намерили. — Загребин погледна Павлиш. — Не е ли време да хранят Адам? (Така наричаха Ранмакан на кораба, въпреки че той беше премного слаб и мрачен, за да бъде първият човек.)

— Емилия Кареновна ни чака — рече Павлиш.

— Да вървим — отговори Ранмакан.

— Не е от разговорливите — каза Кудараускас на Загребин, когато докторът и пациентът му излязоха.

— Ами ако вие бяхте на негово място?

— Аз не бих могъл да бъда на негово място — отговори Кудараускас. — Аз и досега вярвам твърдо, че от нашия експеримент няма да излезе нищо. Защото е порочен.

— Добре, де — рече Загребин; не му се спореше. — Включихте ли шлюзовете?

— Да.

— Не забравяйте да удвоите времето за промиване на всъдехода. Защото днес те бяха в самия ад, в епицентъра на взрива.

Кудараускас знаеше къде са били днес. Той внимателно наблюдаваше как всъдеходът прави завой и спира пред въздушния кораб, как от люка като някакви мравки с огромни глави изскачат тежко Антипин и Циганков, натоварени с трофеи — печални трофеи от мъртвия град.

Кудараускас включи шлюза, космонавтите казаха нещо на всъдехода и после тръгнаха към отварящия се люк.

На капитанския мостик се отби Христо Райков и рече:

— Имам една идея, Геннадий Сергеевич.

— Тя е добре дошла! Надявам се, че е оптимистична.

— Защо?

— Защото и Зенонас непрекъснато има идеи, само че доста песимистични.

— Не зная — каза Христо. — Сигурно е оптимистична. Мислех си: ние все търсим и търсим хора. А щом те са загинали из улиците и скривалищата, плъховете отдавна са ги унищожили. Напълно са ги унищожили. А има едно място, където плъховете не са проникнали. Във всеки град го има.

— Аз вече съм мислил за това — усмихна се капитанът. — Преди два-три дни ми дойде на ум. Дори приказвах с короните. Нищо не излиза обаче.

— Но вие не дочакахте да се изкажа.

— Защото те разбрах. Имаш пред вид гробищата, нали?

— Разбира се. Точно така! Та нали те са заравяли мъртвите в земята! И ако почвата е суха, песъчлива, тялото би могло отчасти да се запази. Вие знаете, че аз се интересувам от геология. Затова и взех образци от почви. От края на града, където са гробищата. Там е пясък. Представете си само колко е удобно. Вървим из гробищата и четем: „Тук е погребан велик физик“. Или: „Тук лежи прочут писател!“ И ние знаем вече кого ще съживяваме. Ще съживим най-добрите, най-умните хора на планетата.

— Всичко това е така, Христо — съгласи се Загребин. — Има обаче две „но“. Всяко от тях е достатъчно. Първото: на Муна обикновено са изгаряли мъртвите. Под надгробните паметници, които си видял на гробищата, се намират урни с праха. Това е проверено. Достатъчно ли е? Или е нужно и второто „но“?

— Достатъчно — каза с унил глас Христо. — И нима не е имало изключения?

— Имало е. Особено вън от големите градове. Но ние знаем още толкова малко за Муна. По-късно може би ще се върнем към твоята идея. Сега ще търсим по-прости пътища. Съгласен ли си с мен?

— Съгласен съм — отговори Христо.

Когато стажантът си отиде, Кудараускас, който продължаваше да следи разтоварването и дезактивизацията на доносеното от града, попита:

— А какво имаште пред вид под второто „но“?

— Това ще ви обясни по-добре корона Вас. Работата е там, че апаратът не прави хората безсмъртни. Ако човек е умрял от старост, той ще се възроди също толкова стар, какъвто е умрял. И е възможно след няколко дни отново да умре.

— Но все пак е наистина съблазнително да се намерят и да се възвърнат към живот най-добрите умове на планетата.

— Съблазнително. Но засега ще трябва да действваме наслуки.

Леля Миля много искаше Ранмакан да хареса кюфтетата, доста вкусните кюфтета от кокоше филе. Отдавна не бяха яли такива кюфтета на кораба. Корона Вас беше обещал да прави от всяка кокошка десет — кокошият ум не е нужен никому, особено ако се канят да пекат тази кокошка, но, изглежда, е забравил в залисията, а не беше удобно да му се напомня.

Ранмакан ядеше бавно и мислеше за нещо. „Поне да беше се усмихнал веднъж!“ Тежко е, разбира се, да останеш сам-самичък на земята си, но нали сега няма нищо страшно — нали ние долетяхме. Ще намерим и други. Както намерихме тебе, така ще намерим и други, девойка ще ти подберем. Деца ще се родят...

Ранмакан не бързаше да привърши с обета. Знаеше, че няма да го оставят току-така. Ще искат още нещо от него. Разбира се, нищо важно той не знаеше, военни тайни — също, но разбираше: ще трябва да бъде нащрек. Не се знае какво всъщност ще поискат от него и кога ще настъпи този момент, в който ще бъде изхвърлен, а може би и превърнат в ей такива кюфтета? Дали и тези кюфтета не са направени от неговия предшественик? Разпитали са го и са го ликвидирали. Ето, срещу него седи жена, една пълна жена с къдрави коси. Добре би било да се окаже негов приятел и да му помогне да избяга оттук. Но как може тя да стане приятел? Та нали на нея са заповядали да охранява Ранмакан както трябва...

Влезе Павлиш. С него е още една жена, която Ранмакан досега не беше виждал. Жената беше висока почти колкото Павлиш. Тя имаше бухнала и дълга черна коса, свита небрежно в кок на тила, пълни устни и огромни очи, скрити зад дълги ресници.

— Снежина Панова — представи докторът жената.

Ранмакан кимна. „Също като в зверилник — помисли той. — Идват да ме гледат.“

— Утре аз ще бъда зает — каза Павлиш. — Тази нощ отлитаме за полюса. Така че Снежина ще ви бъде в помощ.

— Мога ли да ходя където искам? — попита Ранмакан.

— Разбира се. Ами че вие се чувствувате добре.

„Това е хубаво — помисли Ранмакан. — Ще бъда добър и послушен. Добре, че с мен ще остане жената. Нея по-лесно ще надхитря. Веднъж само да се измъкна от кораба — после ще избягам в планината, към проходите. Там трябва да има наши.“

Снежина каза:

— Сега ще си отида, няма да ви преча. Ще ме намерите в моята каюта. Един етаж по-горе. В краен случай, ако не можете да ме намерите — вижте тези бутончета, те са за повикване. Моят номер е четиринадесети.

— Добре — отговори Ранмакан.

— Не искате ли допълнително? — попита леля Миля.

— Не, нахраних се.

— Почакайте, ще ви нагостя с компот от вишни. От истински вишни. Сигурно никога не сте яли, нали?

Ранмакан неволно се усмихна:

— Дори не съм чувал такава дума.

— Може да ви се даде, докторът позволи. Това са едни меки, сочни плодове. Ей сега.

На леля Миля й се искаше да си побъбри със спасения. Друг път няма кога — все докторът и капитанът разговарят с него. А може би той иска нещо такова, за което те и не се сещат дори. Я виж как му играят очите — като на затворено в клетка зайче.

Леля Миля донесе голяма, половинлитрова купа с компот от вишни.

Ранмакан гребна половин чаена лъжичка и го опита.

— Не е ли кисел? — попита леля Миля.

— Не — отвърна Ранмакан.

През последните месеци в града бяха много зле със захарта. Ранмакан дори не помнеше кога е ял нещо толкова сладко.

— Благодаря — каза той на леля Миля.

На човек, който се е нахранил вкусно и обилно, му идват на ум добри мисли. И тази пълна жена с голям нос стана изведнъж симпатична на Ранмакан. В края на краищата възможно е пък тя и да не му крои нищо лошо.

— Как можахте да направите това? — попита леля Миля. Тя не искаше да бъде нетактична и щом каза това, се уплаши: ами ако е

обидила човека?

— Какво сме направили?

Последните лъжици компот той гълташе вече насила.

— Е, избили сте се едни други. Война сте захванали.

— За това не сме виновни ние. Виновни са нашите врагове пиите. Те подло ни нападнаха.

— И защо го направиха?

— Те са врагове на свободата и поради това — заклетите врагове на нашата страна.

Ранмакан изведнъж осъзна, че приказва с езика на предвоенните радиопредавания. Но докато тези предавания не бяха започнали, той нямаше собствено мнение по военните въпроси. Знаеше наистина, че техните врагове се опитват да заграбят плодородните колонии на лигонската държава и те са виновни, загдето дъвката се получава нередовно и непрекъснато поскъпва. Май че това беше всичко. Какво му влизаха в работата тези пии? С това се занимаваха политиците. В стачките той не участвуваше, с бунтари не дружеше. Ходеше на работа, на кино и дъвчеше дъвка.

— Врагове, врагове... — рече леля Миля-. — Тези думи отдавна трябваше да се забравят. Ти самият какво имаше да делиш с тях?

— Аз ли?

— Ти ами. Ти пък за какво си пострадал?

— Това не може да се обясни ей така изведнъж — каза Ранмакан.
— Това е сложен проблем. Държавен.

Павлиш дремеше край илюминатора. Долу се полюляваше изпъстреният с малки пенести вълни океан. Океанът се полюляваше вече трети час, а слънцето все така си висеше над хоризонта. „Щъркела“ догонваше утрото и все не можеше да влезе в него.

Експедицията летеше към един остров в океана. Островът се намираше недалеч от Южния полюс на планетата и там, по сведенията на първия разузнавателен диск, бяха забелязани някакви постройки. Островът беше заобиколен от ледове и групата постройки на него изглеждаше непокътната. Там би могло да има хора. Дотам плъховете не са могли да стигнат. Ето защо капитанът даде съгласието си за този полет, макар че той трябваше да отнеме цял един ден и заради него се налагаше да се преустанови изследването на града.

Това обаче имаше и своите добри страни. Бяха се натрупали доста много материали — книги, вестници, предмети. Ако всичко това не се подреди, човек просто може да се удави в информацията. Трудно ще се оправи. Към острова полетяха Павлиш с Аро и Антипин с Малкия. Снежина се занимаваше с Ранмакан. Корона Вас внасяше някакви усъвършенствувания в своя апарат. Баков и Лешчук, старши механикът, стояха на нощна вахта, а после трябваше да почиват. Останалите се бяха заели с подреждането на материалите. Когато авиокатерът беше готов за полет, Павлиш се отби в сектора на Мозъка. Там работеха автоматичните археолози, изкуствоведи, историци... Мозъка едва успяваше да анализира данните и да изяснява загадките на Мъртвата планета.

Павлиш дори завидя на онези, които останаха. Освен това той се тревожеше за Ранмакан. Дано Снежина не направи някоя грешка, дано не каже нещо излишно. Корона Вас обеща да не ги изпуска от очи, но все пак...

Наоколо — все същият океан. Все същите белогриви вълни.

— Възможно е в дълбините на океана да се е запазил живот. Там водните пластове се размесват слабо — каза корона Аро, като обърна

към Павлиш тъмнозеленото си лице, на което очите блестяха като бели кръгчета.

— Може би — съгласи се Павлиш. — Ние нямаме батискаф.

— Ще използваме ракета. Това е осъществимо технически.

— Може — рече Антипин. — Ще се наложи в такъв случай да пореботим!

— Тяхната цивилизация приблизително на какво отговаря? — попита Малкия. — По нашата хронология.

— Вероятно на средата на двадесети век. Тогава също са трупали запаси от ядрено оръжие и е имало опасност от всеобща война.

На хоризонта се показва бялата линия на ледовете. Някъде там, недалеч от нея, се намираше целта на полета — малкият планински остров.

— А на какво мнение е самият Ранмакан?

— С него ще ни бъде доста трудно — каза корона Аро. — Неговият интелект е на ниско равнище, подозрителен е извънредно много и не вярва, че разумни същества могат да си помагат взаимно. В нас вижда свои врагове. Свикнал е изобщо да вижда врагове във всички хора.

— Вие май рисувате много черна картина, корона Аро — обади се Павлиш.

— Какво да се прави! Тези изводи не са мои, а на уредите. Но мисля, че когато той вече не бъде сам, положението ще се измени.

Белите ледени блокове успокоиха океана и той се просна между ледените полета подобно на тъмносини реки и езера.

— Ето го и острова — каза Антипин. Островът беше неприветлив, мрачен. Черните зъбери на скалите прорязваха леда и снега и никъде не се забелязваха признаци на живот. Катерът заобиколи острова — никакви къщи или други постройки, само сняг между зъберите на скалите.

— Да не сме сгрешили? — попита Антипин. — Няма ли наблизно друг остров?

— Не, това е точно този остров — каза корона Аро! — Всичко се схожда. В подножието на една голяма скала трябва да има няколко къщурки.

Катерът се спусна на равната площадка край една скала и затъна на около три метра дълбоко в снега.

— Всичко е ясно — рече Павлиш. — Къщите са затрупани от снега. Така е и при нас, в Арктика.

— А какво ще правим сега? — попита Малкия. — Та ние ще затънем в снега.

— Колкото за загъването, няма да затънем, но мъчно ще ги намерим. Я включи локатора!

Между ракетата и скалите като зелен правоъгълник се очерта една къща.

Антипин каза:

— Да спуснем стълба на покрива.

След четвърт час Павлиш и Антипин стояха до коляно в снега върху наклонения покрив на къщата. Павлиш разрови снега и сивата, заледена повърхност на покрива се показва като лице върху сложена, в проявител фотохартия.

— Жалко, че двигателят е гравитационен — рече Павлиш. — Иначе щяхме да разтопим снега с използвани газове и толкова!

— Да! — рече Антипин. Той се приближи до края на покрива и опипа с крак корниза.

Корнизът не издържа тежестта на тялото му и се откърти. Антипин размаха ръце и изчезна в снега.

— Я гледай ти! — извика от кораба Малкия. — Той изчезва за втори път на тази планета. Що за развлечение си е измислил?

— Как се чувствуваш там? — попита Павлиш, като се приближи предпазливо до края на покрива.

— Тук според мен има врата — отговори Антипин. — Само че не може да се отвори. Залепнала е от студа.

Шлемът на Антипин се поклащаше в ронливата дупка, пробита от него в замръзвания сняг.

— Чакайте! — рече Малкия. — Струва ми се, че мога да помогна. Тук между инструментите трябва да има топлинна резачка. Аха, ето я. Аз ще разфокусирам лъча, ще се получи конус. Слава, я ела насам!

Павлиш не успя да подхване хвърлената резачка и тя потъна в снега.

— Да не я изгубиш! — извика Малкия. — Друга нямаме! И лопата не сме взели.

— Какво е това лопата? — интересува се Аро.

— Извънредно прост инструмент — отговори Малкия. — С негова помощ са построени всички велики паметници на земната цивилизация. Прадядо на екскаватора.

— Разбрах — каза Аро.

И не стана ясно дали разбра, или помисли, че Малкия се шегува.

Антипин включи резачката отначало слабо, а после, когато снегът почна да се топи, откривайки мрачното небе и надвисналото над самия хоризонт слънце, превключи я на пълна мощност. Той уверено тръгна около къщата, като се стараеше да не я засегне с топлинния конус, и се вслушваше в шуртенето на водата, която си пробиваше път в снежната покривка.

Размразената врата сама се откря и свежият студен въздух нахлу в къщурката. Павлиш почука с пръст по стъклото на тесния, приличен на бойница прозорец.

— Дори стъклата са здрави — рече Антипин. — Чудно, къщата е засипана, а прозорците са здрави.

— Ти разсъждаваш като стар стопанин — каза Павлиш. Той дръпна към себе си вратата и включи фенерчето на шлема си.

През малкото коридорче се влизаше в стая с кухненска печка или пещ в ъгъла и триъгълна маса по средата. На печката имаше тенджерата, пълна с лед. Ледени сталактити висяха от ниския и почернял таван. Зад масата се виждаше широк одър, върху който беше натрупана купчина вкочанени дрипи. Къщурката беше много бедна. Светлината едва-едва се процеждаше през тесните прозорчета, една-единствена табуретка беше паднала някога и замръзнала в ледения слой, който покриваше пода. Хора не се виждаха никъде.

— Да не би тук да са живели рибари? — попита Антипин.

— Изглежда, че къщата е изоставена.

— Напразно ли летяхме? — попита Малкия, който се вслушваше в разговора.

В дисонанс с обстановката на стаята беше увисналата само на един гвоздей етажерка с книги. Някои от книгите бяха изпадали на пода и потънали в леда, другите се държаха като по чудо на етажерката, прилепнали от студа.

— Може тук да е живял благороден и беден отшелник?

— Нямаше да е зле да го намерим. Че нашият Ранмакан според мен не е чел никакви книги. Аз го питах, но той някак отбягваше да

отговаря — каза Павлиш.

— Да не би отшелникът да е излязъл някъде от къщи и да е замръзнал?

— Да разтопим всичкия сняг и лед на този остров, не можем — каза сериозно Антипин.

— Но къде са другите къщи? Преди два месеца разузнавателният диск е видял няколко постройки — каза Малкия.

— Трудно ще се доберем до тях — рече корона Аро. — Боя се, че тези къщи са попаднали под лавина. За да си пробием път до тях, ще трябва да преодолеем грамадата от лед и сняг, по-дебела от тази, с която се справихме.

— Интересно, имам чувството, че в стаята мирише на мухъл. А в скафандъра миризмите не се усещат.

Антипин подаде една книга на Малкия, който се беше надвесил от люка, и после се обърна към доктора:

— Ти какво правиш?

— Искам да разтопя леда пред входа. Тук има стъпала. Върху тях нещо е замръзнало в леда.

Павлиш се отмести една крачка, затъна до пояс в снега и насочи лъча на резачката надолу. След няколко секунди ледът се поддаде на топлинния лъч, отстъпи встрани и освободи широчка яма. На дъното на ямичката се намираше овална паница със замръзнала каша.

— Само това ли било — каза Антипин.

Докторът вдигна паницата.

Павлиш отново включи резачката, движейки я наоколо, за да разтопи леда на по-обширна площ. След около минута през ледения слой можеше да се различи човешка ръка, протегната към паницата.

— Ето го на! — каза Павлиш. — Ето го нашия отшелник.

Тъкмо бяха успели да натоварят тялото на „отшелника“, когато над острова се разрази буря. Само за една минута тя отново засипа къщичката и утъпканата край нея пътечка и от тях не остана нито следа.

Катерът се издигаше във фучащата и яростна снежна вихрушка и се наложи да избягат седемнадесет километра нагоре, докато фронтът на облаците оредя и остана долу, като тъмни, рунтави калпаци. Връзката беше прекъсната, но Малкия успя преди това да съобщи на „Сегежа“, че Вас трябва да подготви апаратурата. Операцията „Човек“ продължаваше.

Обратното им пътуване беше съвсем обикновено. Антипин и Малкия се заеха да изследват горните пластове на атмосферата. Павлиш се опитваше да се ориентира в слепналите се купища хартии, които някога са били книги, а корона Аро дремеше или мислеше — можеш ли го разбра?

Спускаха се слепешком. Локаторът показва скупчените постройките долу, града и диска на „Сегежа“ близо до тях.

Облаците се изчистиха чак над самата земя, катерът навлезе в лъча на пеленгатора и меко се приближи до товарния люк — от тялото на „Сегежа“ се измъкнаха насреща му плазове и хората трябваше да почака малко в тесния хангар, докато струите на дезактивизаторите грижливо промият „Щъркела“.

— Е, как вървят работите при вас? — включи вътрешната връзка Антипин. — Всичко наред ли е?

На мостика беше само Кудараускас. Светлите му очи не отразяваха никакви емоции.

— А как сте вие? — отговори той с въпрос.

— Май че добре. Корона Вас приготви ли апаратурата?

— Ще трябва да почакате — с равен глас отговори Кудараускас. — Апаратът е в действие. Зает е.

— Как така зает? Намерихте ли още някого?

— Не, не сме намирали. След като завърши обработката на катера, молят корона Аро веднага да отиде в лабораторията. И Павлиш също.

— Какви са тези глупости? — рече Малкия. — Слушай, Зенонас, случило ли се е нещо?

— Нищо хубаво. Излизайте по-бързо от ракетата. Необходими сте тук.

Кудараускас се изключи.

Космонавтите изскочиха от ракетата и се заобръщаха под струите на дезактивизатора. Когато се събличаше в следващия тамбур, Малкия каза:

— Капитана го няма на мостика, а мисля, че той е на вахта. И Зенонас не обясни нищо както трябва...

— Да не се е случило нещо с Ранмакан?

— Едва ли е могло да се случи нещо с него — каза мрачно корона Аро. — Според всички данни той е типичен представител на тукашната цивилизация. Ние дори премахнахме у него началото на стомашна язва. Той дори не знаеше за нея.

— Но все пак — настояваше Малкия. — Представете си някой наш безвреден вирус, който за него е смърт. Или леля Миля от добрина го е нахранила с нещо.

— Малкия, я се откажи от своите налудничави идеи — каза Павлиш малко по-рязко, отколкото би трябвало. И на него не му беше харесала тайнствеността на Кудараускас.

— Готови ли сте — попита Аро.

— Готови сме.

Павлиш изключи очистителните инсталации и отвори вратата на кораба.

На вратата вече се беше изправила Снежина. Тя беше бледна, пълните ѝ устни червенееха на бялото ѝ лице, а очите ѝ изглеждаха още по-големи и по-черни, отколкото обикновено.

— Снежка, здравей! Какво става при вас? — попита Малкия.

— Чух разговора ви със Зенонас — отвърна тя. — И дотичах да ви посрещна. На кораба се случи нещастие. И за всичко съм виновна аз.

— Какво стана? — улови я Павлиш за ръката. — Не се тревожи! Кажи, какво стана?

— Загребин е убит — каза Снежина. — И аз съм виновна за това.

Всъщност Снежина не беше виновна. И никой не я обвиняваше освен тя сама себе си. Цялата вина беше в лекомисленото донякъде отношение на всички космонавти към проблемите, които бяха възникнали на Синята планета. Тяхната увереност, че корабът беше долетял тук с благородна мисия, тяхната сигурност, че човекът, на когото бяха помогнали, трябва да изпитва преди всичко чувство на благодарност към „Сегежа“, бяха прекалено силни. Дори корона Вас, макар да знаеше от показанията на уредите, че Ранмакан реагира на възкресяването си не така просто, дори и той се отнасяше съвсем спокойно към възможните последици на това възкресение.

Всички членове на екипажа бяха увлечени в борбата за спасяването на загиналата планета и щом затихна сензационната първите часове, появяването на жив човек беше възприето като напълно естествено нещо. След като се увериха, че апаратът на короните действа и с негова помощ наистина може да се спаси планетата, корабът беше обхванат от жажда за работа. Трябваше да се разбере, да се погълне, да се усвои всичко възможно относно тези, които трябваше да бъдат спасявани. Изискваше се по възможност по-скоро да бъдат намерени и съживени хора, да се изследва и проучи колкото се може по-голяма част от планетата. Вместо да цари обхваналата ги потиснатост както през първите дни, най-после можеше да се почне работа, а членовете на екипажа на „Сегежа“ бяха дейни хора и сега те трябваше да извършат тази работа по възможност успешно, и то в най-къс срок. И радиограмата от катера, в която се съобщаваше, че е намерен още един човек, само затвърди тази тяхна увереност.

С всеки изминат ден изоставената на произвола на съдбата планета запустяваше все повече; всеки изминат ден носеше гибел на шедьоври на живописиста и литературата, създадени в течение на хилядолетия; през всеки изминат ден плъховете изяждаха всичко, до което можеха да се доберат техните дребни и остри зъби.

Ето защо Снежина не биваше да бъде обвинявана, че не е обръщала на Ранмакан толкова внимание, колкото би било необходимо, ако неговите действителни мисли и намерения ѝ бяха известни.

Снежина се беше наистина провинила само в едно — между нея и Ранмакан се беше състоял следният разговор:

— Но как така сте долетели дотук невъоръжени? — попита Ранмакан. — Ами ако ви бяха посрещнали врагове? Ами ако някои пии бяха останали живи?

— Това едва ли би било възможно — разсеяно отговори Снежина, на която много се искаше да изтича в лабораторията, където, ако се вярва на Христо, Мозъка разшифроваше някакви твърде важни документи.

Както и останалите космонавти Снежина предполагаше, че Ранмакан не принадлежи към най-добрите умове на планетата и информацията му за живота на града беше толкова недостатъчна, колкото недостатъчна би била и информацията за Земята на някой еснаф от двадесети век. Беше скучно да се разговаря с Ранмакан. Неговите стандартни разсъждения за войнствеността на пиите и липсата на дъвка на борда на „Сегежа“ дотягаха бързо.

— Това едва ли би било възможно — повтори Снежина. — Първо, ние нямаше да слезем на планетата, ако бяхме открили в нея съзнателен живот. Поне без разрешение на Галактическия център.

— Ами ако бяхме изстреляли срещу вас континентална ракета? А? — попита Ранмакан.

— Защо?

— Ей така — рече Ранмакан. — Да предположим например, че вървите из града, а от някой ъгъл срещу вас стреля полицаи. Какво ще правите тогава?

— Но аз ви казах вече, че такъв случай е невъзможен. Преди да кацнем на планетата, ние се убедихме, че на нея няма живот.

— Добре де, ами ако ви нападне трезар?

Снежина вече знаеше, че трезарът е едър хищник, нещо подобно на земния тигър, който обитавал планетата преди войната.

— За такъв случай на кораба има оръжие.

— Аха, така си и мислех! — Синкавите и тънки устни на Ранмакан се сляха в една черта. — Без оръжие вие не тръгвате никъде, макар да приказвате за дружба и така нататък.

Снежина помисли, че и без това няма да успее вече да отиде в лабораторията. Тя извади приготвения списък с въпроси към Ранмакан. Ще трябва да поработи.

— А може ли да се убие човек с вашето оръжие? — запита Ранмакан.

— Може, само че за какво ще го убиваме?

— Ами ако аз повече не съм ви нужен, тогава какво?

— Но тук не става дума за това, дали сте ни нужен или ненужен! — възмути се Снежина. — Вие още от самото начало не ни бяхте нужен. Нужен сте на самия себе си. На своята планета, на своя град. Нима искате да кажете, че ви е все едно дали ще съществуват този град, вашите познати, останалите хора?

— Не зная — рече Ранмакан. — Не съм мислил за тях.

— Знаете ли какво? — каза Снежина. — Хайде да поговорим за друго. Малко ли теми има за разговор? Аз ще ви питам, а вие ще отговаряте.

— Пак ли разпит? — въздъхна Ранмакан.

— Добре тогава, питайте вие.

— Не искам — рече Ранмакан. — Спи ми се. А къде са вашите пистолети? Вие самата имате ли пистолет?

— Пистолет ли?

— Е, оръжие.

— Не, никой няма. Има в оръжейната и на мостика при капитана. За всеки случай. Това е оттогава, откак на Ганимед ледените броненосци се промъкнаха на кораба и завариха и капитана, и екипажа без оръжие.

— Излапаха ли ги всичките? — интересува се Ранмакан. — И капитана, и екипажа?

— Тогава загинаха двама.

— Добре — каза Ранмакан. — Сега отивам да спя.

— Довиждане — отговори Снежина. — Винаги можете да ме намерите или тук, или при Мозъка.

Ранмакан излезе. Снежина не се безпокоеше за него. В края на краищата в лабораторията остава корона Вас, който всяка минута може да разбере къде се намира Ранмакан.

Виновен беше и корона Вас. Той си спомни обещанието, дадено на леля Миля, и вместо да поглежда поне от време на време къде ходи

Ранмакан, залови се да съживява кокошки. Този проблем го интересуваше не само заради услугата, която можеше да направи на леля Миля, но и като чисто научен експеримент. Опити в областта на хранителната промишленост още не бяха правили. Толкова повече, че короните са вегетарианци.

Вина за тази история имаше и Кудараускас. Подведе го неговата любов към абстрактните психологически изследвания. Когато Ранмакан се качи на мостика и започна да броди по дългото помещение, поглеждайки към екрана за външна връзка, Кудараускас взе да му задава въпроси. Според Зенонас самото съществуване на Ранмакан му даваше определени преимущества в спора с опонентите му. Позициите на Зенонас биха били по-слаби, ако първият човек на „Сегежа“ се окажеше същество, предизвикващо всеобщо уважение и обич. Ранмакан не се стремеше нито към едното, нито към другото. Той дори не проявяваше голяма благодарност, задето го бяха възвърнали към живот. И на Кудараускас му се искаше да се запознае по-отблизо с чиновника от Муна, за да намери в него, в мирогледа му, чертите, които са довели до гибел цялата планета. Кудараускас сам не вярваше особено много на концепцията си, породена в минута на възбуда и формирана по принципа: щом вие смятате така, аз ще защитавам противоположното гледище.

Ето защо, когато Ранмакан се появи на мостика и с целия си вид даваше да се разбере, че не се готви да го напусне, Кудараускас започна да му задава въпроси, невинни наглед, но с двойко значение.

Ранмакан, който се отнасяше с недоверие към всички въпроси, не искаше да дразни с отказ светлокосия щурман и затова му отговаряше кратко и сухо, дори сам питаше нещо незначително, но също пълно с двусмисленост. Попита го и за оръжие. Този въпрос заинтересува Кудараускас. Той го схвана като доказателство за агресивността на жителите на Синята планета.

Кудараускас повтори същото, което каза и Снежина на Ранмакан, и той не му повярва, също както не повярва и на Снежина. В себе си обаче дори се изненада от единодушието на пришълците.

— И надалеч ли стреля? — попита Ранмакан.

— Лъчевият пистолет ли? Не. На около сто метра. Та това е само средство за защита.

— Ние имаме пистолети и картечници, които стрелят безпогрешно на три километра — каза Ранмакан.

Той употреби в разговора друга мярка за дължина, но лингвистът на гърдите му превърна мярката му в съответствие със земните понятия. Лингвистът предаваше местното звучене на думите само в тези случаи, когато понятието нямаше еквивалент в земните езици.

— Но аз повтарям — каза спокойно Кудараускас, — че това оръжие е с чисто отбранително предназначение. И трябва да ви открия една тайна: откак работя на „Сегежа“, то не е употребявано нито веднъж. Имало е наистина един случай на Ганимед.

— Зная — рече Ранмакан, — когато ледените броненосци са се вмъкнали в кораба.

— Откъде знаете? — изненада се Кудараускас.

— Снежина ми каза — отвърна Ранмакан и се изруга на ум за своята несъобразителност.

Кудараускас обаче не заподозря нищо лошо в това, че Ранмакан бе вече говорил за оръжието и с друг член на екипажа. Той отдаде този интерес на общата насоченост на неговия ум и си отбеляза това като аргумент за своя бъдещ спор с капитана и Аро.

— А каква е точността на стрелбата? — попита Ранмакан.

— Не помня — отговори Зенонас. — Сега ще видим.

В това време капитанът се бе отлъчил за нещо от мостика и Кудараускас остана насаме с Ранмакан. Той стана, приближи се до стената и отвори една малка вратичка в нея. На една поличка в нишата беше сложен лъчев пистолет.

— Ей сега ще видим — рече Кудараускас, — въпреки че това няма значение. Разсейване... Точност на попадението... Виждате ли колко просто се манипулира с него?

Ранмакан внимателно разгледа пистолета и в този момент някакво неприятно предчувствие сви сърцето на Кудараускас. Поне той самият призна това по-късно на Бауер. Зенонас сложи обратно пистолета, затвори шкафчето и внимателно погледна Ранмакан. Но Ранмакан като че ли беше загубил всякакъв интерес към пистолета. Той се приближи отново към екрана и се загледа в замъгления от дъжда град.

— Днес никой ли няма да ходи там? — попита той. Ранмакан се намираше в странно състояние: от една страна, неговият план се

облекчаваше от обстоятелството, че враговете му дори не заключваха шкафчето с оръжието, но, от друга страна, дали това не беше капан? Ранмакан не искаше да изчаква развоя на събитията. Страхът, който го бе обхванал, когато отвори очи в болницата на „Сегежа“, не го напущаше. Той ръководеше всичките му постъпки.

— В града ли? Самият Загребин се готвеше да отиде там с Таралежа, заедно с Бауер. В покрайнините на града. Там, в началото на главната улица, е зданието на редакцията. Знаете ли го?

— Аз познавам зле този район — каза Ранмакан. — Кога ще тръгнат?

— Скоро, след половин час. Аха, ето го и Загребин. Генадий Сергеевич, кога смятате да отивате в града?

— Ще предам вахтата на Баков и ще тръгнем. А вие, Ранмакан, да не искате да дойдете с нас?

— Аз още не съм ходил там... след войната — оживи се Ранмакан.

— Тогава да отидем заедно. Вие ще ни помогнете.

Загребин повика по вътрешната връзка корона Вас.

Той се събуди от блажения си унес и отговори, че няма нищо против Ранмакан да отиде в града.

Тук вече бе виновен самият Загребин. Той трябваше да се отнася по-предпазливо с Ранмакан. Също и корона Вас. Но и единият, и другият, който знае защо, бяха забравили, че Ранмакан е представител на една цивилизация, изостанала с няколко века от тази на Земята и Короната. Той беше с други мисли, с други рефлексии и със съвсем друго отношение към хората. Само Кудараускас помисли за това, но абстрактно. Неговите подозрения бяха дотолкова неоформени и необосновани, че ако ги изкажеше, можеше само да възкреси в паметта на капитана неотдавнашния спор и да се изложи. И Кудараускас премълча.

Оказа се много лесно да извади пистолета от шкафчето и да го скрие в джоба на дрехата си, която роботите му бяха ушили по местен модел.

Капитанът слезе долу да подготви Таралежа за пътуването, а Кудараускас се задълбочи в някакви свои изчисления.

По-нататък беше още по-просто. Управлението на скафандъра се оказа автоматично. Ранмакан се разходи няколко пъти със скафандъра из коридора и каза на капитана, че се чувства добре.

В скафандъра той чуваше всичко, което говореха другите, облечени също така в скафандри. Освен това можеше да се поддържа връзка и с кораба.

— Ще ни бъдете водач из града, нали? — каза капитанът, като се вмъкваше тромаво във въсдехода.

— Добре. — Ранмакан се усмихна. Свободата беше близка.

— Аз дори не се надявах, че ще се съгласите да дойдете с нас — продължи капитанът. — С местен жител е много по-удобно. Не исках да ви моля, страхувах се, че ще ви бъде тежко...

— Нищо — отговори Ранмакан. — Да тръгваме.

Той бързаше. Всеки момент Кудараускас или Баков можеха да открият липсата на пистолета и тогава всичко щеше да бъде загубено.

В кабината на Таралежа, настанен зад Бауер и Загребин, Ранмакан незабелязано разкопча скафандъра отстрани и извади от джоба си пистолета. Кабината на въсдехода беше слабо защитена от радиацията. Но Ранмакан не вярваше (както не вярваше и много други неща, които му казваха на „Сегежа“) дори и това, че дозата от радиация, проникнала в тялото му през секундите, докато едната му страна бе незащитена от скафандъра, беше опасна за живота му.

Пред едно от първите здания на улицата, която водеше към центъра — тя се наричаше Улицата на тържествата, — въсдеходът спря.

— Ние ще се позабавим тук. Не предполагаме, че ще дойдете с нас — каза Загребин. — Така че ще вземем вестници и после ще се

отправим към центъра. Имате ли нещо против?

Ранмакан нямаше нищо против. Той почака, докато Бауер и Загребин изчезнат в тесния и висок портал на редакцията, и се спусна да бяга по улицата с надеждата, че ще се скрие в някой вход.

Подтикван от някакво шесто чувство, от интуицията на човек, много видял и патил, капитанът се спря на прага на редакцията и се обърна. И видя, че Ранмакан бяга.

— Ранмакан! Стойте! Какво правите?

Капитанът се спусна след Ранмакан. Той разбираше, че без кораба, без защита този човек ще загине, скоро в околната среда.

Ранмакан обаче не разбираше това. Той се обърна, измъкна пистолета и в упор, само от пет крачки, изстреля в лицето и гърдите на капитана половината от капацитета на пистолета.

Подобен удар не издържа дори скафандърът с високозащитни свойства. Прозрачната му броня почерня, овъгли се и вдигнал високо от непоносима болка дебелопръстите си ръце, капитанът рухна на мокрия, разяден от ветровете паваж на улицата.

Бауер беше вече пред вратата. Вторият изстрел беше насочен в лицето му, но за някаква частица от секундата щурманът успя да се пхне в отвора на вратата и синият дим, който я обви, веднага закри Глеб от следващия изстрел.

Ранмакан се спря. Какво да прави? Сега той е беглец, враг на мощния въздушен кораб и на могъщите пришълци. Наистина Бауер няма оръжие...

Ранмакан стреля в гъсеницата на Таралежа. Движен от инстинкт за самосъхранение, роботът се изви встрани, но следващият изстрел го настигна. Гъсеницата се разтопи и Таралежа се завъртя на едно място.

— Какво стана? — викаше Баков и гласът му кълтеше в ушите на Ранмакан като неумолим преследвач. — Какво стана? Загребин! Бауер!

Ранмакан изтича по улицата, като криволичеше, сякаш от кораба можеха да го видят, отби се в един двор с два изхода и през някакви тесни улички се насочи към хълмовете. Града те можеха да изгорят, за да отмъстят на Ранмакан. Но в хълмовете няма да го намерят.

— Ранмакан нападна капитана — чу той най-после гласа на Бауер в шлема си. — Капитанът е ранен или убит. Таралежа е повреден. Необходима е бърза помощ. Аз ще го преследвам.

— В никакъв случай, стойте на мястото си! — заповяда Баков. — Помогнете на капитана! Откъде Ранмакан има оръжие?

— У него е нашият лъчев пистолет. Ех, какво направи той с шефа! По-скоро!

— Спускаме Великана.

Ранмакан се луташе от двор в двор и от уличка в уличка, като търсеше изход към хълмовете. Той не можеше да повярва, че в момента го бяха забравили, че никой не го преследва. Скафандърът не успяваше да доставя достатъчно въздух за неговите бясно свиващи се бели дробове. Ранмакан се задъхваше. Не му се искаше да сваля шлема: ако го снее, ще бъде лишен от възможността да слуша разговора по външната връзка: Но с всяка измината крачка шлемът все по-силно натискаше главата му, все по-трудно му ставаше да диша...

Ранмакан се скри зад ъгъла на последната къща, отвинти шлема и го захвърли на улицата. Подобно на прозрачна топка шлемът се изтъркаля към една локва по средата на улицата и заплува в нея, гонен от току-що излезлия вятър. Приближаваше се буря. Сняг, примесен с дъжд, шибаше Ранмакан в лицето и се опитваше да го спре. Но той беше доволен, че времето се развали: сега по-трудно ще го намерят.

Пътят към хълма стана стръмен. Ранмакан забави крачки — и без това не можеше да тича, беше изморен. С пистолета не се разделяше. По-далеч от кораба, по-далеч от пленничеството и от отмъщението на пришълците...

Ранмакан беше обречен на бърза и мъчителна смърт. С всяка негова крачка хиляди нови рьонтгени радиация нахлуваха в дробовете му. Само апаратът на корона Вас можеше да го спаси. Но Ранмакан бягаше от него.

Над пътечката се надвесваха скали. Ранмакан поседна, за да си поеме дъх. Вятърът не проникваше тук. Ранмакан скри пистолета в джоба си. Чувствуваше се здрав и силен. Най-важното сега беше да намери своите и да им разкаже за пришълците. Все някъде трябваше да съществува неговият любим свят, светът на реда и закона.

А в това време Бауер мъкнеше към кораба овъгленото тяло на капитана, така тежко и трмаво в скафандъра с високозащитни свойства. Той не заобикаляше локвите и камънаците. Задъхваше се, бързаше. Само че не сваляше скафандъра, въпреки че и неговият шлем не успяваше да подава достатъчно въздух.

При последната къща го посрещна всъдеходът Великан.

В това време ураганът вече бушуваше и Бауер видя всъдехода едва когато скочилият от него механик Лешчук му извика:

— Чакай да ти помогна!

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ВТОРА НЕСПОЛУКА

В лабораторията — сега нямаше кой да им забрани това — се беше събрала по-голямата част от екипажа. Корона Вас не беше почнал да работи, очаквайки завръщането на Аро и Павлиш. Без тях той нямаше да може да се справи с апаратурата. Вас разбираше, че сега, когато охладеното и готово за съживяване тяло на капитана се намираше на операционната маса, времето бе престанало да играе решаваща роля в спасяването на Загребин. Корона Вас схващаше това; той го обясни на Баков и на Снежина, но те все пак брояха минутите до завръщането на катера и все пак им се струваше, че всеки миг се намаляват шансовете на Загребин да се върне на мостика, да изтърси цигарата си в ръба на пепелника и да каже на вахтения щурман: „А в нашето училище имаше един такъв случай...“

Когато Кудараускас съобщи в лабораторията, че катерът се е спуснал, Баков заповяда на Зенонас да не ги подканя да бързат с дезактивизацията. Всичко трябва да си върви по реда. Ако бързат, в лабораторията могат да попаднат вируси или остатъчна радиация. Това решение струваше много на Баков, но сега той беше капитан на кораба и неговият дълг му диктуваше преди всичко да възвърне към живот шефа си или поне да направи всичко, за да може Загребин да поеме отново задълженията си. Като формулира така своята задача, Баков се залови да я осъществи. Наистина той не можа да освободи лабораторията от заинтересуваните лица — не се реши. Само попита Вас дали хората не му пречат да работи и той му отвърна, че не му пречат.

Снежина застана край вратата до Бауер. Павлиш и Аро се приближиха към уредите. Лицето и гърдите на капитана бяха покрити с платно и през мрежата от уреди и жици се виждаха само едрите му китки, покрити с лунички.

— Всичко ще се оправи — каза Бауер на Снежина. Желанието му да се оправи всичко беше много силно.

— Моля тези, които нямат тук работа, да излязат — обади се Павлиш. — Моля ви се, излезте. Помощ от вас няма никаква, а

говорите.

— Няма да приказваме — рече Снежина.

— Хайде да излезем — подкани я Бауер. — Екранът е на мостика. Павлиш също се вълнува.

А когато се качваха на мостика, той каза на Снежина:

— Ами че и аз също така можех да се озова на операционната маса. За мое щастие Ранмакан си служеше зле с пистолета.

— Но напълно достатъчно, за да убива — рече ядосано Кирочка Ткаченко. — Ами ако се случи нещо с Геннадий Сергеевич?

Бауер отвори вратата към мостика и изведнъж се усмихна.

— Какво се хилиш? — изненада се Кирочка.

— Колко бързо се приспособяват хората към новите условия на живот! Да беше станало такова нещо само преди един месец, корабът щеше да бъде потопен в безнадеждна скръб. Капитанът е мъртъв! А сега: дано не се случи нещо?! С други думи, приказваш за шефа като за пострадал при катастрофа, но абсолютно жив човек.

— Не дрънкай глупости — обиди се Кирочка. В този момент не й се щеше да философствува. — Разбира се, че капитанът ще живее.

Кудараускас включи екрана на лабораторията и докато членовете на екипажа се сядоха, попита:

— А къде е Ранмакан?

— Кой го знае — рече Бауер.

— Трябва да го намерим. Той ще загине.

— Аз не бих го съживявала отново. Все някак трябва да бъде наказан — каза Кирочка.

— Постарайте се да го разберете — възрази Снежина. — Той просто не ни е повярвал. Решил е, че сме му врагове.

— Ами ако е луд? — попита Кудараускас. — Не в нашия смисъл, а луд като всички други жители на планетата. Обхванат от стремежа да убива.

— Ние докарахме още един човек — спомни си Бауер. — От оня далечен остров. Утре, вдругиден ще се убедиш, че и тук хората са различни.

— Ти убеден ли си вече?

— Отдавна.

Биолозите включиха апарата. От мостика екранът ги показваше отгоре, както демонстрират на студентите операциите в хирургическа

зала. Всички млъкнаха.

Вратата се отвори и леля Миля влезе тихичко.

— Ще поседя при вас — каза тя шепнешком. — Сама просто не мога.

— Седнете, разбира се. — Зенонас приближи към нея кресло.

По вътрешната връзка се чу гласът на Лешчук от машинното отделение:

— Зенонас, свържи ни с лабораторията. Не чуваме нищо.

— Засега там няма нищо за чуване, всичко върви както трябва — отговори Зенонас. — Свързвам ви.

След още десет минути Вас се наведе над капака на операционната маса и каза на Павлиш:

— Кожните обвивки започват да се възстановяват.

— Ето на — каза Бауер.

— Сърцето — обади се Аро. — Пулсът е седемдесет, напълването — нормално.

— Ще оживее — каза Павлиш по-високо, отколкото се полагаше в операционната.

— Почакайте — спря го Вас. — Не вдигайте шум преждевременно. Смятам, че екранът може да се изключи. След няколко минути операцията ще бъде завършена и след още два часа ще разбудим капитан Загребин в болницата. Ще можете да го посетите.

Корона Вас изключи екрана.

След два часа капитанът лежеше в болницата на същото легло, което едва неотдавна заемаше неговият убиец, и, усмихнат смутено, приемаше импровизирания парад на екипажа. До възглавницата му стоеше корона Вас и примляскваше от удоволствие с широките си устни. Той се радваше не само защото капитанът е жив и здрав и не се отличава по нищо от предишния Загребин, но и защото леля Миля, която бе дошла измежду първите, стисна ръката му и рече:

— Благодаря ви, докторе. Без вас щяхме да осиротеем.

Когато дойде неговият ред, Малкия се приближи до Вас и го попита шепнешком, придържайки издутия си джоб:

— Бива ли шефът да пуши?

— Разбира се — каза Вас. — Ако разреши Павлиш. Нали той заповядва тук.

Павлиш снизходително кимна с глава. Малкия измъкна от джоба си любимия пепелник на шефа и пакетче цигари.

— Позволено ви е — рече той и сложи пепелника на нощното шкафче до леглото.

Загребин погледна цигарите така, сякаш не му идваше на ум за какво биха могли да му потрѣбват. После си спомни и отговори:

— Благодаря. Нещо не ми се пуши.

Малкия дори трепна. Такова нещо беше просто невероятно за капитана на „Сегежа“. После погледна подозрително двамата биолози. В погледа му ясно се четеше: „Какво сте направили с шефа?“

— Когато възстановявахме белите дробове, изчистихме ги от никотина — обясни корона Вас. — Може това да е причината.

Но Малкия продължаваше да гледа втренчено Вас и тогава той се досети и рече:

— Не, никакви други различия с предишния Загребин няма да има. Не трябва да има.

— Може би все пак е добре да запуша? — попита Загребин. — Не, не ми се иска.

Корона Вас беше прав. Във всичко останало капитанът си беше останал същият, както преди. Само че престана да пуши. И Снежина, която вечно си забравяше цигарите, нямаше вече от кого да си иска на мостика, когато на вахта беше Загребин.

По-късно Павлиш каза веднъж на Снежина, че не е забелязал Вас да чисти специално от никотина белите дробове на капитана. Още повече, ако се има пред вид, че пушенето е привычка, която се затвърдява в мозъка, а не в белите дробове. Чисто и просто корона Вас не понася тютюневия дим, уверяваше Павлиш, и при това е твърде деликатно създание, което никога не изказва гласно своите мнения. Взел е и е изключил мълчаливо клетките, които управляват страстта на капитана към тютюна.

На другата сутрин Таралежа тръгна да търси Ранмакан. Кудараускас убеждаваше Бауер да вземе със себе си оръжие, но той отказа. Кудараускас дори поспори с него.

— Разбери — каза му той. — Разбери ме правилно. В краен, в най-краен случай, ако го убиеш, ние отново ще го съживим. А така ти рискуваш и своя живот, и живота на Малкия, който идва с тебе.

— Антипин ще инсталира силово поле на всъдехода. Това първо. А второ — на тебе случвало ли ти се е да умираш? Макар наполовина, макар на четвъртина? Да не мислиш, че това е така просто — умрял и толкова! А впрочем, ако не ми вярваш, поговори със Загребин. Той ще ти каже: убий го и го съживи. Точно така ще ти каже. И още нещо отгоре.

Кудараускас си представи лицето на капитана и отговори:

— Не споря. Ако има силово поле, тогава добре.

Тръгването на Таралежа се забави. Антипин, подпомаган от роботите, монтираше инсталацията. Бауер се беше вдълбочил в картите, за да си изясни възможния маршрут на Ранмакан. Решиха да огледат най-напред пристанището и складовете — добре познатите на Ранмакан места. Ако не го намерят там, ще трябва да го потърсят на хълмовете.

— Мене ме тревожи ето какво... — каза Малкия на Бауер, когато слизаха към машината. — Та нали той трябва да яде и да пие? В скафандъра няма никакви запаси от подобен род. Значи, за да хапне нещо, той ще си свали шлема и ще получи смъртоносна доза облъчване.

— Надявам се, че няма да намери нищо за ядене на тази дяволска планета — отговори Бауер.

На него никак не му се искаше да тръгва да търси убиеца, но пожела сам да вземе участие в тази акция, защото се смяташе (както впрочем и повечето членове на екипажа) виновен за случилото се. Беше му много по-интересно да присъствува на съживяването на

„отшелника“. Но се надяваше, че Ранмакан се е скрил някъде на пристанището и тогава те с Малкия ще успеят навреме да се върнат.

Най-много надежди възлагаха на пластмасовия дедектор^[1]. Той можеше от няколкостотин метра да открие следи от веществото, от което бе направен скафандърът. Дедекторът беше специално изработен за случаите, когато на чужда планета връзката с някого от хората се прекъсне по някаква причина и трябва да го намерят. А връзката с Ранмакан бе прекъсната още веднага след бягството му. Той не отговаряше на повикванията от кораба.

Баков стоеше пред екрана, гледаше как „гърбавата“ машина губи очертанията си в дъждовните струи и когато тя изчезна зад къщите, каза:

— Внимателно! Не е ли по-добре да включите силовото поле още сега? Ами че той може да ви дебне.

— Ние по-напред ще го усетим — отговори Бауер. — Дедекторът е в действие.

Баков включи втория екран. В лабораторията цареше оживление. Баков помисли, че чудото става вече нещо обикновено.

— Как вървят работите при вас? — попита той лабораторията.

— Ще трябва повече време, отколкото друг път — каза корона Вас. — Пред нас е буца лед.

Тогава Баков се свърза с болницата и попита тихо леля Миля как се чувства Загребин.

Капитанът чу въпроса и отговори сам:

— Давам на лекарите най-много още един час и ако тогава не ме пуснат, ще избягам. И ще дотичам на мостика при вас тъй както съм.

Баков сдържано се усмихна и приглади мустаците си. Смяташе, че и той лично има известна заслуга, загдето капитанът се чувства така добре. През време на принудителното отсъствие на командира на кораба цялата работа си вървеше нормално. По този начин Баков беше осигурил спокойствие на капитана. И Баков рече:

— Почивайте си, Геннадий Сергеевич. Бауер и Циганков заминаха да търсят Ранмакан. Съживяването на докарания от Павлиш човек върви успешно в лабораторията.

— Време е, Алексей Иванович, да се помисли за построяването на един купол — нещо като малък град. Ще пренасяме работата навън. Ние, съживените, ще се увеличаваме всеки ден.

— Е, вие не влизате в сметката — рече Баков. — За купола ще кажа на Антипин. Той ни е главният конструктор. Ще бъде необходима доста много енергия.

— Добре, аз се изключвам — каза Загребин — и веднага ще почна да убеждавам Емилия Кареновна да ми помогне да стигна до каютата си. А вие никому ни дума за това. Разбрахте ли? Това е заповед! Ако ме издадете на докторите, ще ви накарам да стоите извънредна вахта.

— Слушам — усмихна се Баков.

Последните думи на капитана бяха казани явно на шега. Капитанът се възстановяваше.

Когато „отшелникът“ отвори очи, Павлиш седеше до леглото му и се мъчеше да проумее първата страница на един роман, намерен в къщурката на острова. Това показваше, че Павлиш вече има известни успехи в изучаването на езика, на който говореше „отшелникът“ (на същия език се говореше и в град Манве). Последния половин час Павлиш прекара в сектора на Мозька, усвоявайки под хипноза извънредно сложните окончания на двадесет и трите падежа.

Павлиш почувствува, че „отшелникът“ се е събудил от начина, по който замигаха предупреждащите сигнали на пулта. „Отшелникът“ лежеше неподвижно, без да каже дума. Очите му бяха по-големи и по-светли от очите на Ранмакан.

Павлиш сложи бавно книгата настрана, така че „отшелникът“ да види заглавието ѝ, усмихна се и включи лингвиста:

— Как се чувствувате? — попита той.

— Благодаря, добре — отговори „отшелникът“. — Дълго време ли бях в безсъзнание?

— Да — каза Павлиш.

Човекът сбърчи чело, мъчейки се да си спомни нещо. После прекара ръка по черната си коса.

— Тя беше опадала напоследък — рече той. — Бях останал без коса.

— Да — съгласи се Павлиш, но не знаеше как да обясни това на човека.

Той се опасяваше от отрицателна реакция, от шок. Разбра, че трябва да бъде извънредно внимателен. С крайцеца на окото си погледна към пулта. Пулсът на „отшелника“ беше нормален. Друга скала показваше усилена мозъчна дейност. Но това беше нормално.

— Аз умирах от лъчева болест — каза „отшелникът“. — В остра форма. До нашия остров газът не беше стигнал.

— Газът ли? — попита Павлиш.

— Да. Не знаете ли? Противниците ни пии пуснаха газ, който уби на материка онези, които са могли да се спасят от радиацията. Така

загинаха хората в противовъздушните скривалища. Въпреки че според мене газ използваша и двете страни. А аз умирах от лъчева болест. Кой сте вие?

— Ваши приятели — каза Павлиш. — Уверявам ви, ваши приятели.

— Бих искал да ви повярвам — отговори „отшелникът“. — Останаха малко приятели. Как успяхте да се спасите? Последната подземна радиостанция спря да работи едва седмица преди аз да... изгубя съзнание. Аз бях изгубил съзнание, нали?

— Да — каза Павлиш.

— Вие премълчавате нещо. Освен това принадлежите към раса, която не ми се е случвало да срещам. А аз много съм пътешествувал.

— Защо мислите така?

Павлиш беше с ръкавици с един пръст.

— Това може да се определи и по разреза на очите, и по... Вие ползвате някакъв механичен апарат за превеждане?

„Отшелникът“ посочи черната кутийка на лингвиста.

— Нали виждате, аз чета ваши книги.

— Но трудно. Книгата беше отворена на първата страница. Помислих дори, че изобщо не можете да четете, а постъпвате така, за да ме успокоите. Защото твърде неприятно е човек да се събуди в непозната обстановка; Моето име е Девкали, от Лигон.

— Доктор Павлиш — представи се Слава. — Лигон още не познаваме. Къде се намира този град?

— Издадохте, се — каза спокойно „отшелникът“. — Вие сте лош конспиратор. Бих ви дал сто точки аванс. Лигон е столицата на нашата империя. Вие не сте от Муна. Дошли сте от Космоса. А може да сте излезли и изпод земята. Имаше и такива легенди — за страна, която е потънала под земята.

— Имате право, ние идваме от Космоса — рече Павлиш.

— И закъсняхте?

— И закъсняхме.

Павлиш чувствуваше нарастваща симпатия към този човек. Испита желание да включи връзката и да каже на всички и най-напред на Кудараускас: „Ето, виждате ли, ние все пак ще победим“. „С този човек няма да се случи нищо лошо. Дали да му разкажа всичко?“

— Искате да кажете... — почна човекът. И замълча. Уредите отбелязаха усилено нервно напрежение в организма му. — Искате да...

— Да — каза Павлиш. — Планетата ви се е самоунищожила.

— Всички ли са загинали?

— Всички.

Павлиш се почувствува виновен. Това беше странно чувство. Като че трябва да отиде при някакви добри хора и да каже на майката, че нейният син е катастрофирал. Такова чувство изпитва пощенският раздавач, който носи печално известие от фронта...

— Тогава още един въпрос — каза бавно „отшелникът“. — Кога е станало това?

— Преди малко повече от една година.

— Преди повече от година? И аз съм бил мъртъв повече от година?

— Да.

— Вашата цивилизация може да побеждава смъртта?

— Въпросът е малко по-сложен — отговори Павлиш. — Съществува Галактически център. Нашата планета Земя влезе в контакт с Галактическия център неотдавна, само преди няколко години. Апаратурата, която ви върна към живот, е изобретена на една от планетите на Галактическия център. И нейните изобретатели, същества съвсем различни от хората, се намират на нашия земен кораб.

— Разкажете ми всичко поред — каза Девкали. — Не се безпокойте, чувствавам се добре.

— Може би искате да се подкрепите малко?

— После — отговори Девкали. — Най-напред ми разкажете всичко. И как узнахте за нашето съществуване, и как сте долетели тук — всичко.

— Трудно ми е да повярвам онова, което ми разказвате — продума най-последно Девкали.

— Ранмакан не повярва.

— Не е чудно. Аз просто съм по-подготвен за тази среща. Той ще загине ли?

— Наш всъдеход тръгна да го търси. Преди два часа. Не знаех дали са го намерили. Аз бях зает с вас. Вие ще поговорите с него, когато се върне.

— Ако не се смята Ранмакан, аз съм единственият човек от планетата, така ли?

— Да. Вие сте първият. Уверени сме, че ще има и други. Ние ще ги намерим.

— Откъде идва у вас тази увереност? Мисля, че в града едва ли ще намерите достатъчно запазени тела, за да бъде възможно да ги съживите.

— Има много други градове.

— Благодаря ви за тази увереност. Искам да ви задам още един въпрос. От личен характер.

— Можете да питате каквото искате и колкото искате. И не само мене — всички членове на екипажа.

— Защо сте донесли от острова именно мен? Защо не взехте телата и на останалите мои другари? И още: кога ще ги донесете?

— За съжаление не ще можем да направим това.

— Как така не ще можете?

— След вашата смърт една лавина е затрупала останалите постройки. Това е станало във времето между полета на разузнавателния диск и нашата експедиция. Огромна маса от лед и камъни е разрушила останалите къщи и може би дори ги е отнесла в океана. Вашата къщурка, макар и затрупана със сняг, е единствената, която е запазена.

— Искате да кажете, че от цялото селище...

— Да.

— Оставете ме сам, моля ви се — каза Девкали.

— Аз ще изляза — отговори Павлиш. — Но защо моите думи ви развълнуваха толкова? Близки хора ли имахте там?

— Някога, преди три-четири години, на този остров попаднаха, наистина не по своя воля, петнадесет души мои близки. Преди войната те бяха останали четирима. Между тях и моята жена Пира. Пира беше за мен всичко, без нея аз едва ли бих издържал тези години на острова. Онези, които умираха, откарвахме с шейна до някоя дупка в леда и ги погребвахме в океана. Гладувахме и боледувахме от снежна треска. Аз не умрях, защото до мене беше Пира. Не можех да умра, защото тя трябваше да живее. Разбирате ли ме? Може би това, което говоря, са само празни думи за вас? Може би във вашата напреднала цивилизация — усмихна се Девкали горчиво, — във вашата напреднала цивилизация подобни чувства са вече остарели?

— Не — каза Павлиш, — не са остарели.

— Тогава трябва да ме разберете. След взривовете и радиационните облаци ние заболяхме. Знаехме какво е това, но се надявахме тогава, че все някой на планетата е останал жив, че и ние, отделени от пътищата и големите материци, ще прекараме болестта, ще останем живи. И ще се върнем. Пира лежеше в къщичката под самата скала. Аз все още бях на крака. Беше студено. Палехме печката с останки от запустелите къщи, но всеки ден ми ставаше все по-трудно да насека дърва. Единия от останалите четирима можах да погребва в морето, другият остана да лежи в колибата си. Знаех, че ако остана жив, ще остана жив заедно с Пира и благодарение на нея. Тя нито веднъж не се оплака... Извинете ме!

— Продължавайте — каза Павлиш. — Може би ще ви поолекне.

— Сега вече това няма значение. Тръгнах, по-право, запълзях към оная къщичка, край която сте ме намерили. Там беше останала още каша. Трябваше да нахраня Пира. Тогава, кой знае защо, бях решил, че ако направя това, ще останем живи. Зная какво нещо е лъчевата болест, а все пак тогава на острова чувствавах, че трябва да й занеса тази паничка... И не й я занесох.

— Сигурно думите ми ще ви се сторят банални — каза Павлиш. — Но вашата скръб е само частица от скръбта на цялата ваша планета. И ваш дълг сега е с наша помощ да я възвърнете към живот.

— Имате право. Разбира се, че имате право. Не зная... Извинете.

— Трябва да си починете — рече Павлиш. — В случай че ви потрябва нещо, натиснете това бутонче. Спете.

Павлиш излезе в коридора. Там стоеше Снежина.

— Чух разговора — каза тя. — Всичко чух. Не мога да издържам повече. Искam спокойно да летя с ракети до Титан и да се връщам вкъщи. Не мога...

— Не изпадай в истерика, Снежка — каза Павлиш, — това са нерви. Впрочем знаеш ли какво, занеси му бульон. Може да се поразсее, все пак ново лице...

Снежина пое подноса от дежурещия край вратата робот. След две минути тя излезе от стаята.

— Оставих бульона до леглото. Той не иска нищо.

— Каза ли ти още нещо?

— Каза, че и тя е имала същата коса! — отговори Снежина и с приведени рамене забърза по коридора към своята каюта.

— Ха сега де — измърмори Павлиш под носа си и се отправи към капитана.

Разговорът им беше много кратък.

— Не е зле да опитаме — каза Загребин.

После капитанът се свърза с Баков и старши щурманът, след като го изслуша, даде нареждане на автоматите да приготвят за полет Щъркела. Управлението на катера възложи на Антипин. Антипин натовари на катера експлозив и монтира мощен лазер.

Преди отлитането Павлиш се отби за минута в болницата. Девкали лежеше с лице към стената. Уредите показваха, че той не спи.

Павлиш се отправи към тамбура. След няколко минути Щъркела се отдели от кораба и пое курс към острова. Вероятността за успех беше едно на хиляда, но Павлиш искаше да използва и този шанс.

След около един час Девкали натисна копчето на звънеца и помоли да му донесат хартия и писалка. Снежина му донесе и едното, и другото и не го запита нищо.

След още един час Девкали помоли да изключат светлината и корона Вас, след като възложи на автоматите да следят за състоянието на здравето му, излезе от лабораторията, за да посрещне Бауер и Малкия, изморени от безплодното търсене на Ранмакан. Вас им занесе в тамбура своите любими стимулатори.

Когато се върна в лабораторията, в уредите примигваха тревожни светлини. Сърцето на Девкали беше престанало да бие. Той беше мъртъв.

Щом включи светлината в болницата, Вас видя, че Девкали се беше обесил. До него имаше бележка. Докато корона Вас изследваше Девкали, Мозъка преведе бележката. В нея пишеше:

„Простете ми за всичко. За неоправданите надежди, за предателството, което върша по отношение на собствената си планета. Но има случаи, когато един човек ти става по-скъп от много други. От много други, дори по-скъп от теб самия. Някога много отдавна аз бях обещал на Пира, че няма да живея без нея. Тя се усмихна: тогава не мислехме, че някога ще умрем. Още веднъж ви моля да ми простите. И се надявам, че ще изпълните последното ми желание — не ме съживявайте отново! Аз просто не искам да живея. Вярвам, че ще намерите още много други хора, които ще можете да съживите. И моята планета ще ви бъде благодарна. А аз предварително ви благодаря, че ще ми позволите да умра. Още веднъж ви моля да ми простите.

Девкали от Лигон“

— Корона Вас — каза Загребин, след като прочете бележката. — Имам една молба към вас. Вие вече мислите да пригответе лабораторията, нали?

Корона Вас също прочете писмото и каза:

— Да, това е ужасно. Позволете ми да се оттегля, в каютата си. Разбира се, че няма да.

Кудараускас, който стоеше до тях, не каза нищо. Загребин го погледна, очаквайки фразата, че цивилизацията... Но Кудараускас не мислеше за това. Той си спомни само как на космодрума беше пристигнала жената на Антипин. Дребничка плаха женица с пепеляворуса гладка коса. Тя му каза:

„Ще те чакам. Ако ще би цял живот. Не мога да живея без тебе!“

Антипин тогава смутено изхъмка и рече:

„Е, че какво може да ми се случи? В Космоса е по-безопасно, отколкото на многолюдна улица.“

Вероятността беше малка. Толкова малка, че Павлиш почти не разчиташе на успех. И все пак съществуваше възможност лавината да не е отнесла в морето къщичката, в която е била Пира. Останалото не беше толкова страшно.

Павлиш не каза нищо на Девкали за своя полет. Пък и нямаше смисъл да събужда у него лъжливи надежди и след няколко часа да ги разруши.

Островът си беше същият, съвсем същият, както и преди три дни. Пак така стърчаха изпод снега черните зъбери на скалите и гладката снежна покривка на долинката край морето се издигаше нагоре, превърната в стръмен лавинен склон. Катерът утъпка една площадка настрана от пътя на лавината, след това Антипин и Павлиш разтовариха топлинните съоръжения и изчистиха снега от долината с къщурката, до която бяха намерили Девкали. Широкият ручей си проби път към океана, разливайки се по леда, откъдето ураганът беше издухал снега. Не беше много студено, водата не замръзваше изведнъж и покриваше леда край брега като просторна искряща пелена. Голямото жълто слънце, което надникна за малко, се отрази във водната повърхност и тя заблестя с вечерните багри на планинско езеро.

После започна най-трудната част от работата. Слегналата се грамада от сняг, лед и скалисти късове беше по-твърда от камък. Павлиш и Антипин се опитаха да определят разположението на затрупаните къщички с помощта на дребната и не твърде ясна снимка на разузнавателния диск — нямаше смисъл да се разтопява и прорязва цялата грамада. За такова нещо беше необходим ядрен взрив. Но Антипин съобрази, че лавината е преминала съвсем близо до оцелялата къщичка и е отместила останалите постройки към морето, където челото на лавината завършваше с малка стръмнина. Именно край океана, откъм лавината, обърната към долинката, Антипин започна пробиването.

Сондата се чупеше. Счупи се пет-шест пъти в продължение на четири часа и Павлиш всеки път предлагаше:

— Иван, хайде да сложим заряд и да вдигнем във въздуха този край.

Антипин мълчеше.

Когато поправянето на сондата изискваше повече време, той се настаняваше по-удобно, разглобяваше лазера и казваше на Павлиш:

— Да беше прочел нещичко...

Павлиш изваждаше книгата, която четеше в момента на пробуждането на Девкали, и отново почваше да се занимава с първата страница. Той вярваше, че по-нататък работата ще тръгне по-лесно.

После Антипин сглобяваше сондата, отиваше до изхода на ракетата и казваше на Павлиш:

— Я дай енергия! Струва ми се, че сега разбрах всичко. Ще работи.

След половин час сондата отново се счупваше. Но през този половин час те успяваха да разрежат още няколко ледени и скални масива, да ги разтопят и да ги бутнат към челото на лавината. То се сгромоляса в морето край брега и по леда се разпръснаха надалеч тъмни пукнатини като краката на паяк.

После стигнаха до една греда. Същата като онези, от които беше построена къщичката. Гредата беше надраскана от леда.

— Добър знак — рече Павлиш. Той се беше изморил, налагаше му се да работи с обикновена кирка и дори да отмества буци с ръце, както в каменния век.

— Да хапнем малко — каза Антипин и се вмъкна обратно в ракетата. — След ядене се работи по-спорно.

— Ти си много спокоен и уравновесен човек — отвърна Павлиш. Щом му предложиха да напусне полесражението, на него му се дощя двойно по-яростно да се бори с леда и скалите.

— Че то си е така — рече Антипин. — Пък и време е да влезем във връзка с кораба. — Лицето му беше посивяло, а на чипия му нос се бяха появили капчици пот.

Стъмни се вече съвсем — тричасовият полярен ден свърши, но здрачът обещавахе да се държи още дълго.

Докато яденето се топлеше, Антипин се свърза със „Сегежа“. Загребин — той бе постъпил вече на вахта — ги попита как върви

работата. Павлиш каза за гредата и че биха искали да поработят още два-три часа. Макар че надеждата е малка.

Загребин рече:

— Знаеш ли какво, Павлиш? Вие по-добре не бързайте. Пренощувайте и на сутринта се поровете още в тази грамада. Присъствието ви на кораба засега не е наложително. Разбрахте ли какво ви казах?

— За разбиране, разбрах — отговори Павлиш. — Но мислех да се върнем обратно, ако до два-три часа не открием, нищо.

— Не бързайте — повтори Загребин. — Ще бъде чудесно, ако сполучите. Да, ако ви потрябва нещо — ядене, енергия, — ще ви изпратя резервния диск. Потрябват ли ви хора, също ще изпратя.

— Да не се е случило нещо с Девкали? — попита Павлиш, който долови нещо нередно. Според инструкцията резервният диск не биваше да напуска кораба освен в изключителни случаи.

— Търсете — каза капитанът. — Това е много важно. Дочуване!

— Е, какво ще кажеш? — попита Павлиш другаря си.

— Много ясно, случило се е нещо — каза Антипин. — Прибирай яденето, да вървим в тамбура. Къде е твоят шлем?

— Дали да вляза във връзка още веднъж?

— Аха, ето го шлема ти — рече Антипин. Той не каза нищо повече: изобщо не беше от много приказливите.

В мрака работеха при светлината на прожекторите от катера. Не им се спеше. Намериха още няколко счупени и оръфани греди, тенджера, сплескана на пита, някакви дрипи. Всяка находка беше като птица, като плаващ по вълните кокосов орех или като палмов лист, който показваше, че брегът е някъде наблизо. Но къде?

После тези знаци изчезнаха. Работиха около час, без да намерят нищо. В тялото на лавината се беше образувала огромна кухина.

На разсъмване се върнаха в ракетата и отново влязоха във връзка. Загребин не спеше. Павлиш каза:

— Геннадий Сергеевич, пробихме дупка до центъра на планетата. И не намерихме нищо. Ще се връщаме. Имате ли нещо против?

— Връщайте се — отговори Загребин. После замълча и добави: — Вижте какво, аз разбирам всичко, навярно трябва да се върнете. Девкали умря. Обеси се. И ето писмото, което е оставил...

Капитанът прочете писмото на Девкали. След това каза:

— По време на миналата връзка не исках да ви кажа. Тогава вие едва почвахте работата. Сега, ако се съди по думите ви, вече няма никаква надежда. Елате си, няма какво... Дочуване!

— Дочуване, Геннадий Сергеевич — отговори Павлиш и погледна мрачния Антипин, цял обрасъл с четина през последното денонощие.

Антипин кимна:

— Ще поработим още.

Слънцето изпълзя в края на хоризонта и пак изчезна зад облаците, когато зад гредите намериха обезформеното от лавината тяло на жената.

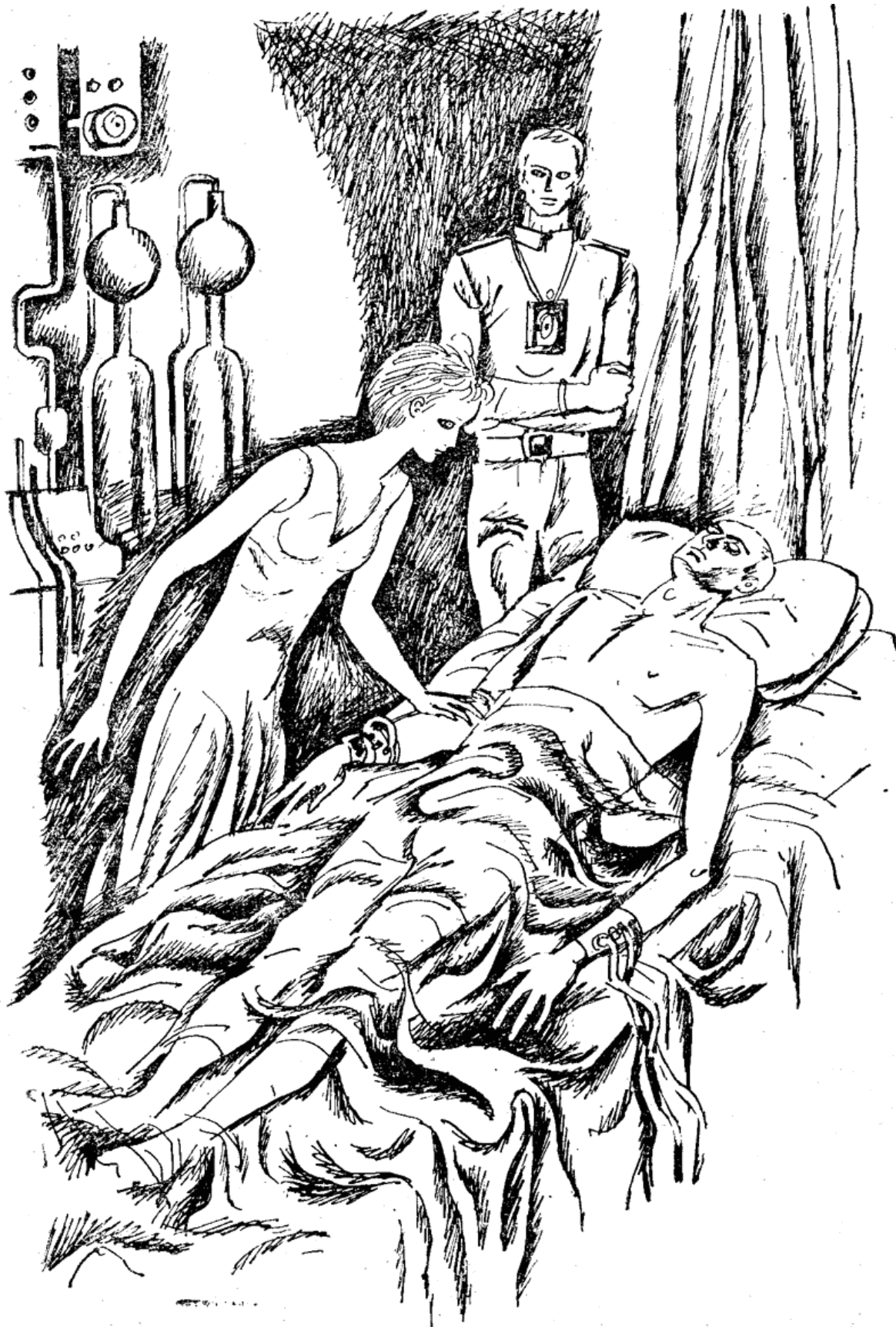
И тогава, след като го пренесоха на катера, те легнаха да спят, като едва си наложиха да затворят херметически вратата и да изгубят пет минути за дезактивизация. Спаха до вечерта и не отговаряха на повикванията на „Сегежа“.

— Павлиш, Антипин! Павлиш, Антипин! Какво става с вас? Изпращаме спасителен диск — повтаряше Баков.

— Върнете си диска да спи — обади се Павлиш, без да отваря очи. — Спи ни се. На всички ни се спи.

И без да каже дума повече, той заспа отново и спа още четири часа.

Отново настъпи пробуждане. Борейки се още с тъмната бездна на смъртта, Девкали дойде на себе си. Организмът му се стремеше към живота, но съзнанието упорито се връщаше към спокойствието, към съня, към пълната безкрайност. Почти събуден вече, чу гласа на Пира, която го зовеше отново към живот, но той се съпротивляваше и на този глас, защото смяташе, че гласът е само илюзия, породена в неговия мозък или създадена от техниката на пришълците.

— Девкали, събуди се, аз съм тук — чуваше той гласа на Пира.

А после и гласа на Павлиш:

— Сега е по-трудно, отколкото миналия път. Той не иска да живее. — Павлиш говореше на лигонски език, макар че още лошо.

— Девкали — каза отново Пира.

Гласът приличаше много на истинския, живия глас на Пира.

После някъде отдалеч прозвуча механичен глас:

— Инжектирайте стимулатор. Аз го оставих на пулта, отляво.

Девкали усети убождането и почти веднага разбра, че е съвсем жив и здрав и може да отвори очи. Заедно с това почувствува озлобление. Без да отваря очи, той каза:

— Въпреки всичко ще си отида. Колко пъти...

— Девкали — обади се тогава Пира. — Не ставай дете.

Това пришълците не биха могли да направят. Това можеше да каже единствено самата Пира. И без да смее да повярва още на гласа, Девкали отвори очи.

Пира го гледаше със своите златисти, влажни очи, усмихваше се и едновременно се сърдеше. Това ѝ се бе случило вече веднъж, когато там правеха последния обиск и полицейският агент извади изпод шкафа забравената от преди много месеци топка за игра на продо и я допря до ухото си — да провери дали това не е бомба със закъснител. „Бомба е — каза му тогава Пира, — ей сега ще избухне!“ Девкали втренчи очи в Пира.

— Така, значи — каза Павлиш. — Аз излизам, имам работа в лабораторията. Бърза работа.

Тялото на Ранмакан намериха на осмия ден след убийството на капитана — на повече от тридесет километра от „Сегежа“ сред хълмовете. По следите успяха да разберат, че през последните два дни той бавно се е влачил обратно към кораба, но се е заблудил и е изгубил сили.

Ранмакан беше без скафандър и без пистолет. И едното, и другото той вероятно, бе изхвърлил по пътя. Изгубил бе също и лингвиста. Наистина самият Ранмакан не си спомняше за това.

Когато отново го върнаха към живот и той стана втори в Галактиката на два пъти възкресяван човек, Ранмакан уверяваше Баков, че не се е разделял нито със скафандъра, нито с пистолета.

Изглежда, че всичко това е изгубил, когато е бил не на себе си, в полусъзнание.

Повторното възкресяване на Ранмакан не наблюдаваше никой, никой не се тревожеше дали опитът с него ще излезе сполучлив. И когато Кирочка Ткаченко го видя на следващия ден да върви страхливо из коридора, каза високо и ясно на Глеб Бауер:

— Ако зависеше от мен...

— Разбрах, миличка — отговори Глеб. — Днес той е една третинка от населението на планетата. Наистина най-лошата третинка. Може пък и да успеем да го направим човек.

[1] *Дедектор* — вид малък радиоприемник със слушалка. — Б.пр. ↑

ПЕТА ГЛАВА

КУПОЛЪТ В КРАЯ НА МАНВЕ

Капитан Загребин не обичаше здрача. Продължителният пролетен здрач, изпълнен с дълбоки сини сенки и особена напрегната тишина. Не го обичаше дори на Земята. А тук, на Муна, лишена от чуруликането на птичките и от шепота на листата, здрачаването му се струваше особено потискащо. През последните дни отново му се искаше да пуши и привечер той често се приближаваше към закрепения под екрана пепелник и разсеяно почукваше по него с нокътя на показалеца си. Кудараускас, който се беше хванал на бас с Павлиш, че капитанът все пак ще се върне към стария си навик, незабелязано се усмихваше, когато чуеше това почукване.

За да пропъди мрачното си настроение, капитанът се отдалечаваше от екрана, обръщаше се с ръце в джобовете към главния пулт и загледан в тила на трудолюбивия Кудараускас, казваше:

— Зенонас, между другото не съм ли ви разказвал как веднъж, когато бяхме в трети курс?...

Дори и да беше чувал вече тази история, Кудараускас не признаваше това, а предпочиташе да я изслуша отново. Той смяташе разказите на шефа за простителна слабост и ако капитанът се избавеше от нея, може би щеше да придобие друга, по-опасна за околните. Ще почне например да събира камъни, както Фукс от „Нептун“. После в един от тези камъни се бяха оказали бактерии, които унищожиха цялата реколта от мандарини на Земята и струваха на няколкостотин биолози цяла година работа, а на капитан Фукс — дипломата му на капитан за далечно плаване.

Капитанът отговаря за товара на своя кораб.

Корона Аро обичаше здрачаването — здрачът му напомняше неговата планета, отдалечена от звездите, скрита, за да не замръзне, под дебел слой облаци. Аро идваше на мостика, искаше позволение от капитана и сядаше на пода до локатора, като увиваше опашка около тялото си. Аро гледаше сивото небе на големия екран с искрено удоволствие и слушаше историите, станали с капитана в богатото със събития космическо училище. Корона Аро беше мълчалив, но тази

мълчаливост се дължеше на неговата скромност. Той се стесняваше от своята тромавост, стесняваше се, че трябва да прибегва до помощта на лингвиста, поради което не можеше да долови живеца на разговорите. Аро предпочиташе да слуша.

На пустото място вън от града машините разтопиха почвата на един кръг с диаметър от петстотин метра и над гладката ѝ непроницаема площ издигнаха прозрачен купол. Девкали и Малкия ходиха няколко пъти с Таралежа в града и донесоха голям брой предмети от първа необходимост. Тези предмети се трупяха пред шлюза на купола и чакаха ред, за да бъдат дезактивизирани.

Строежа на първия дом ръководеха двама пии. Те бяха по-ниски на ръст от жителите на Манве и кожата им под светлината на фенерчетата изглеждаше малко зеленикава. Двамата пии бяха ловци. Войната ги заварила високо в планините и те се скрили от взривовите в една пещера, където намерили смъртта си от лъчева болест. Антипин беше намерил тази пещера случайно през време на един разузнавателен полет до столицата на пиите, четири хиляди километра далеч от Манве. Членовете на експедицията бяха вече придобили привичката, условния рефлекс, да надничат за всеки случай в най-невероятните места — всеки нов жител на планетата Муна биваше намиран след дълъг труд, търсения и несполуки. Понякога им се струваше, че няма да намерят вече никого, но все пак непременно идваше ден, когато на връщане от поредния полет, разузнавачите съобщаваха по радиото:

— Предайте на корона Вас да подготви апаратурата.

И настъпваше празник.

Почваше вече трети месец, откак „Сегежа“ беше кацнал край Манве, но празничните дни бяха само шест.

Да се прочисти планетата от радиацията, засега не можеше и да се мисли. Тази задача не беше по силите на „Сегежа“ и дори на самата природа — щяха да изминат още много години, преди хората да могат отново да ходят където си искат и когато си искат из градовете и по планините на планетата Муна.

— Ние с вас наблюдаваме раждането на една съвсем нова цивилизация — каза корона Аро. — Отначало беше само Адам, после се появиха още двамина — те приличаха повече на истински Адам и

Ева, — сега хората ще се плодят и размножават. Правилно ли цитирам библията?

— Честно казано, аз не съм я чел — призна си капитанът. — Най-напред се страхувах, че могат да се появят някакви раздори между лигонците и пиите. Все пак враждуващи народи.

— Те вече не са враждуващи народи — каза Аро. — Не са народи.

— Те трябва да станат един народ.

— Ранмакан намерил отнякъде дъвка — обади се Кудараускас, който сега особено внимателно наблюдаваше живота на планетния Адам.

Ранмакан някак го отблъскваше, но в същото време неговият характер хипнотизираше Зенонас. Той непременно трябваше да знае къде се намира и какво прави във всеки момент Ранмакан.

— Девкали му я донесе от града — каза Аро.

— Тя не е ли вредна? — попита Кудараускас.

— Не е по-вредна от пушенето. Леко наркотично средство.

— И все пак може би не трябваше да я внасят в купола, а? — попита Загребин. — Да поговоря ли с Девкали? Пушенето е много вреден навик.

— Не бива — каза Аро. Той стана и се приближи към екрана. Опашката му вяло се влачеше след него по пода. — Това не е наша работа.

— Не е наша работа ли? — попита малко дръзко Кудараускас. — Нима ще им позволим да се върнат към предишното?

— Засега няма никакви причини да се боим от подобна опасност — рече Аро, като гледаше как дребните фигурки на екрана се въртят около роботите, които внасят греди за покрива на строящия се дом.

— Най-напред дъвка, старата дъвка, с която са свикнали, после други също така привични наркотици и постъпки. След това ще ни помолят да си отидем, защото сме свършили работата си. И всичко ще започне отново.

— Вие сте много удобен опонент, Зенонас — каза Аро. — Чрез вас можем да проверяваме своите собствени съмнения. Вие не сте прав дори само за това, че в най-близките години хората от планетата ще зависят от нашата помощ. Те няма да могат да напуснат купола.

— Аз не говоря за утрешния ден — рече Зенонас. — Старая се да гледам в бъдещето.

— Ние не можем да надзорнем в него. Поне засега — намеси се Загребин. — Но според мен няма основания за песимизъм. Най-трудното вече е извършено. Най-трудно беше да върнем живота на първите хора. Сега те сами се грижат за себе си и доколкото разбирам, нямат намерение да бъдат наши храненици. Поговорете с Девкали.

— Девкали е особен случай — каза Кудараускас. — Той и преди войната е бил изключение.

— Е, не е бил чак толкова изключение...

— И все пак такива като него, от които са се страхували дотолкова, че са ги заточавали на далечен остров, такива като него не са били много.

— Павлиш разговаря често с Девкали — каза Аро. — Ако Девкали е зает, поговорете с Павлиш. Той ще ви разкаже за него и за Пира много интересни неща.

— Та аз и без това ги зная.

Влезе Малкия и каза:

— След пет минути отправяме капсула по галактическия канал за връзка. Имате ли нещо да добавите?

— Съвсем забравих — сепна се Аро. — В апарата изгоряха кристалите за нагласяването. Ако не ни ги изпратят с товарен кораб идния месец, изгубени сме. Няма да можем да продължим работата.

Пира хранеше кучето. Това беше кучето на ловците пии. Малкия го беше намерил в същата пещера. Кучето бяха вкарали в купола първо, преди хората. На него не му харесваше под купола — там беше скучно и не миришеше на нищо. Кучето притичваше до стената, малко матова в основата си, и се заглеждаше в дъждовния свят навън. Кучетата в Манве бяха дългоопашати, дългокраки (между другото не хищници, а гризачи) и не лаеха. Кучето скимтеше и дращеше с лапа по стената на купола. Когато сутрин хората идваха да работят в купола, кучето ги посрещаше пред тамбура и се търкаляше от радост по гладкия стъкловиден под. Пира му носеше хранителни отпадъци от кухнята и то дълго се ровеше в тях, като търсеше за себе си странни на вид и съблазнителни неща за ядене.

— Яж, куче — казваше му Пира. — Малкия ще ти намери компания. Той обеща.

Кучето не знаеше какво е компания, но въпреки това клатеше глава, като продължаваше да се рови в огризките.

— Здравей, Пира — каза Кирочка Ткаченко, която се приближи незабелязано отзад.

Кирочка държеше в ръце пакет с тор, а зад нея се беше изправил печалният робот, определен да работи в зеленчуковата градина. Роботът всъщност може би не бе печален, но така рече за него корона Вас, всички му повярваха и оттогава казваха, че роботът е тъжен, защото не му се ще да се рови в пръстта на малкия разсадник, насипан в дъното на купола.

За зеленчуковата градина отговаряше Пира. Някога, преди арестуването ѝ, Пира е била агроном. Сега тя сама намери и донесе на „Сегежа“ семена и клонки от някакви растения. Вас ги съживи.

Девкали и Пира бяха се запознали вече с короните. Те сами помолиха за това. Корона Аро, по-малко зает в лабораторията, често говореше с Девкали, въпреки че все пак най-добър приятел на Девкали си оставаше Слава Павлиш. Между тях изобщо съществуваха особен род отношения. Девкали смяташе Павлиш за свой трикратен спасител.

А Павлиш тайно се гордееше, че те с Антипин не се бяха върнали на „Сегежа“, когато вече нямаше никаква надежда...

Кирочка и Пира се приближиха до зеленчуковата градина, заобиколена с ниска ограда, за да не може кучето да се вмъкне в плантацията. То тичаше след тях и се преструваше, че плантацията съвсем не го интересува. Това беше явна измама и затова жените затръшнаха вратата под носа му. Кучето изскимтя два-три пъти, но веднага забрави Пира и изтича при строителите.

Първото жилище вече бе почти готово. То беше едноетажно, дълго, с висок, полегат покрив. Разделено беше на две половини: в едната живееха Девкали и Пира, а в другата имаше няколко стаи, които заемаха двамата пии, Ранмакан и една прегърбена възрастна перачка от предградието на Манве. Перачката скърбеше за своето голямо семейство, загинало само в един миг през време на взрива, и нощем стенеше насън въпреки успокоителните лекарства, които ѝ даваха Вас и Павлиш.

Девкали и един от ловците пии боядисваха жилището. Стълбата придържаше Малкия. Той чакаше своя ред да боядисва. Боядисването на къщи и огради, както знаете, още от времето на Марк Твен предизвиква у наблюдателите желание да се включат в тази работа. Малкия с нищо не се отличаваше от подобни наблюдатели. Той беше дошъл под купола преди около половин час, за да проследи как роботите монтират връзката, но за негово щастие един от роботите се повреди и Антипин, който почна да рови в неговата утроба, уверяваше, че по-рано от обяд машината няма да бъде годна за работа. Всяко зло за добро — Малкия се споразумя с Девкали, че ще го замени, щом се измори, още повече че Девкали беше обещал на Павлиш да се позанимават с лигонската фонетика.

Вторият ловец пии — толкова дребен, че по ръст отстъпваше на Малкия — сковаваше разглобилата се при превозването маса. Ловецът работеше с желание. Той бе напълнил като истински дърводелец от Земята устата си с гвоздеи с триъгълни главички и мънкаше под носа си някаква меланхолична песен.

Само Ранмакан не участвуваше в строителните работи. Имаше си причини за това. Той вървеше с широки крачки по съединителния тунел между „Сегежа“ и купола и мислеше. Кудараускас, без да съобрази, му беше споменал веднъж, че всяка дума, написана от

първия жител на Муна, ще представлява безспорен интерес за Галактиката. И Ранмакан обмисляше сега своите мемоари. Най-удобното място за това беше дългият съединителен тунел. Тунелът бе прозрачен и на Ранмакан се струваше, че се разхожда под открито небе. Освен това в тунела се чуваше ясно тропането на дъждовните капки и това някак организираше мислите. За творческия процес беше полезно да се гледат далечните хълмове, макар че за Ранмакан те бяха свързани с извънредно тежки спомени — именно там той беше бродил, изгубил вярата, че може да срещне поне един човек. Веднъж му се стори, че вижда някакъв човек, облечен в скафандър; спусна се към него по сипея, като търкаляше надолу камъни, но човекът се оказа плод на неговото въображение. Когато дотича до скалата, там вече нямаше никой...

Ранмакан занесе първата част от своите мемоари в каютата на Кудараускас. Мемоарите бяха написани на ръка, с равен канцеларски почерк и когато Ранмакан излезе, Зенонас отиде в сектора на Мозъка и склони вахтения механик Кирочка Ткаченко да му отстъпи само за пет минути Мозъка, за да може той да преведе написаното. В замяна на това Зенонас обеща да даде на Кира да прочете мемоарите, разбира се, с позволението на автора. Зенонас не се съмняваше, че той ще позволи. Ранмакан вече му беше намекнал, че се готви да пише продължение и може би дори роман за последните дни на планетата Муна.

Машината разшифрира текста за около десет минути. Текстът не беше дълъг, но Мозъка още не се ориентираше добре в индивидуалните почерци. Кирочка красноречиво поглеждаше часовника, а Кудараускас се преструваше, че не забелязва нищо и разказваше как е спечелил първенството на Вилно по фехтовка.

След като се върна в каютата си, Кудараускас осем пъти вдигна шестдесеткилограмовата щанга, после се позанимава десет минути с гирите. Много му се искаше веднага да се залови за ръкописа, но точно затова не пропусна нито едно упражнение. После му се допря да легне с мемоарите на дивана. Това също беше слабост. Кудараускас седна на коравия стол, запали лампата на писмената си маса и започна да чете: „Мемоари-спомени на Ранмакан от Манве, бивш митнически чиновник, а понастоящем първият човек, възвърнат към живота с благородната и безкористна помощ на пришълците, представители на Галактическия център, както и на планетите Земя и Корона.

Част първа, посветена на моя предишен живот.

Роден съм преди тридесет години в град Манве, в семейството на митнически чиновник и имах трима братя, с които изгубих връзка, защото единият постъпи в армията, вторият почина от пролетна треска, а третият замина да си търси работа в Лигон. Баща ми и майка ми също умряха по реда си. Съдбата им беше щастлива, защото не им се наложи да отидат в старческо общежитие, след като навършат шестдесет години. (За сведение: в Лигон съществуваше закон, според

който бедняците от низшите касти, станали вече неспособни за работа, се прибират в старчески общежития, след което връзките с тях се прекратяват и старците умират от глад и липса на грижи.)

Аз завърших задължителните три класа; определени за децата на чиновниците от осми разред, и бях назначен в митницата като помощник-писар. В кариерата си не напреднах бързо, защото се поддадох на влиянието на моя другар, който неразумно ме посъветва да взема участие в една стачка. След това изселиха другаря ми от града, а на мене ми простиха, като взеха под внимание младостта и наивността ми и ме оставиха на същата длъжност три години повече. Оттогава не съм участвувал в стачки и смутове и не съм уличаван във връзки с врагове на нашата страна.

През цялото време съм живял в Манве и само веднъж съм ходил в град Лигон, който е столица на нашата държава и където живеят Разумните — нашето правителство. Там видях много интересни неща, а дори наблюдавах как Разумните излизат от Сената под звуците на музика. Сега трябва да разкажа и странното приключение, което ми се случи през времена моя престой в Лигон.

Една нощ, когато се връщах в най-добро настроение в хотела си, ме нападна крадец и ми взе палтото и една вита гривна. Съобщих за това в полицията, но за съжаление вещите не ми бяха върнати, а аз трябваше да платя за преписването на тъжбата ми по даден образец върху гербова хартия.

След като свърши това приключение, аз се върнах в Манве, нашия спокоен град, разположен на морския бряг. През време на работа ми се е случвало да видя различни хора, особено моряци, които пристигаха в нашия град. Аз правех описи на вещите, които старшите митнически чиновници отнемаха от тях при прегледа. Тогава за първи път видях истински пии. По това време те още не бяха наши смъртни врагове, а съюзници в борбата ни срещу колмаите. Още тогава обаче те не ми харесаха поради ниския си ръст, цвета на кожата и умствената ограниченост.

Вечер ходех на кино, гледах филми, особено когато в тях се показваха шпиони пии или колмаи и нашите ги убиваха и побеждаваха в името на Свободата и Разумността.

Между приятелите ми имаше състоятелни хора, дори приятел ми беше синът на собственика на магазина, който се намираше точно пред

входа на втория пристан. Наричаха го Безсмъртния, защото когато бил малък, неговият баща му давал да пие вода, в която е киснат бял корен. Безсмъртния беше член на отряда за Опазване на собствеността и носеше униформа с кантове. Ако не бях син на митнически чиновник, аз също щях да членувам в отряда. Когато биеха метежниците на площада пред замъка, ходех да гледам и също ги замервах с камъни, защото не исках някой да си спомни за моето стачкуване...”

На това място Кудараускас прекъсна четенето. Той грижливо подчерта реда, където се говореше за белия корен — трябва да проучи това по-подробно. След това подчерта и фразата за метежниците.

Кудараускас знаеше от справочника, изработен от Мозька въз основа на пресата, книгите и разпита на хората, че Лигонската държава е била управлявана по сложни, древни традиции. В републиката били запазени голям брой наследствени касти със строго определени социални различия. За чистотата на кастите следели полицията, а през последните десетилетия, изпълнени със сложни обществени борби — и специални отряди, съставени от членове на средните и висшите касти. Кастовата система на няколко пъти се намирала пред своя край, разклащана из основи от силите, плод на развитието на техниката и науката: заводски работници и интелигенция от низшите касти. Прекаленото напрежение се премахвало с войните, водени от Лигон. В армията на първо място попадали недоволните, които образували отрядите на обречените на смърт.

Девкали, по произход патриций (така беше превел тази дума лингвистът), бил един от ръководителите на неуспялото въстание на работниците от златните мини в планините отвъд Лигон. Когато въстанието било потушено, а участниците в него избити или изпратени в отрядите на обречените на смърт, Девкали и още четиринадесет души (в тяхното число и Пира), принадлежащи към висшите касти, били заточени на един необитаем полярен остров и обречени на сигурна смърт. Да ги избият, не можело — членовете на висшите касти не бивало нито да бъдат наказвани със смърт, нито хвърляни в тъмница. Можело само да бъдат изселени на друго място. Така и постъпили с тях.

„Спомням си — продължавал своите мемоари Ранмакан — как веднъж при мен дойде Безсмъртния и каза, че съм добър чиновник и че след като поработя още няколко години, ще ми разрешат да се ожения за

девойка от седми чиновнически разред и нашите деца също ще преминат към седми разред. Аз му бях много благодарен, а Безсмъртния каза, че моите услуги са нужни на страната, заплашвана от нови заговорници. Той ми заповяда да отида при учителя Паон и да му кажа, че обичам да чета, а после да вземам от него книги и да ги чета. И ако учителят каже, че аз мога да бъда полезен, да не задавам излишни въпроси, а да заявя при случай, че съм недоволен от правителството и от своята заплата. Аз много се изплаших и отговорих, че съм доволен от всичко. Безсмъртния каза, че съм глупак — това е метод за борба с враговете. И аз се съгласих, но когато зърнах на учителя първата книга, той ме попита какво е нейното съдържание и аз казах, че в нея се говори против правителството, защото не я бях чел. А учителят се засмя и ми обясни, че това е христоматия за отрядите от охраната на Разумността. И добави още, че от мене никога няма да стане провокатор. След това разказах всичко на Безсмъртния и той се ядоса и каза, че на такива като мене мястото не е в седмия разред на чиновниците. А учителя въпреки всичко после го арестуваха и му направиха операция, след която той можеше да работи само в рудника, където добиваха уран. И той, разбира се, загина там.

След това почнаха да ни заплашват нашите врагове пиите. Аз ги срещах и виждах на пристанището. Те правят неприятно впечатление. Молят се на жив бог, което представлява гнусно суеверие, и освен това принасят в жертва на живия огън пленници и деца. Няма атомни бомби, а другите, които имат, няма да избухнат. Чух веднъж как приказваха на улицата, че е време да притиснем до стената всички зелени варвари. Аз също се съгласих с това и ние тръгнахме да ги палим. Дома на посланиците им. Изгорихме го и вестниците писаха, че сме постъпили като благородни патриоти.

Преди войната имаше и безредици във военния завод в нашия Манве, защото бяха престанали да пускат работниците да си ходят вкъщи. Тогава изгориха няколко работника на нефтени клади, а някои други изпратиха в отрядите на обречените на смърт. Но въпреки всичко останалите пак не искаха да работят. Откараха ги тогава нанякъде, сигурно в урановите рудници, а на тяхно място докараха селяни от планината. Селяните работеха лошо и мене заедно с други чиновници от осми и седми разред ни мобилизираха да работим в завода след свършването на работното ни време. Ние се изморявахме

много и също не работехме добре. Страхувахме се, когато имаше въздушна тревога, но скривалището беше далеч от нашия цех и ние рядко бягахме там. После взеха да говорят, че враговете ни пи и изнамерили смъртоносен газ, с който могат да унищожат всичко живо, но ние имаме такива бомби, че също можехме да унищожим всичко живо. След това избухна войната, започнаха истински въздушни тревоги. Веднъж, когато сирените зареваха, аз изтичах в един склад, където после ме намериха благородните пришълци.

Във втората част на моите мемоари ще разкажа как попаднах на кораба на пришълците и станах най-първият човек на нашата планета и как мислех, че тези пришълци, сега вече уважавани от мене хора, са дошли, за да ни покорят с помощта на нашите врагове пи и да ни лишат от свобода.“

Кудараускас сложи ръкописа настрана и си легна да спи. Дежурството му започваше в шест часа и трябваше да успее да се наспи добре.

Насън Кудараускас видя как Ранмакан хвърля камъни срещу метежниците на площада и wśród тези метежници, кой знае защо, се беше озовал и самият той, Кудараускас.

— А аз познавам Безсмъртния, по-право познавах го — каза Девкали. — Тогава той беше още съвсем млад негодник. Около двадесетгодишен. Бяха ни докарали в управлението на тайната полиция. И ни изтезаваха.

— Нима са могли вас да изтезават? — изненада се Павлиш. — Та нали тялото на патриция е неприкосновено?

— Не ме оставихте да се доизкажа, Слава. Изтезаваха Торп, учителя Свемаи, тоест тези, които бяха от низшите касти. Но ги изтезаваха в наше присъствие. Представете си едно подземие, разделено по средата с решетка. От едната страна сме ние, четиринадесетте отцепници и предатели на своята каста, а от другата — подлите размирници, простолудието. Изтезаваха тях. А ние гледахме. Знаете ли, понякога предпочиташ да изтезават тебе самия. Едва преди три дни си седял с тях — имам пред вид учителя Свемаи, — седял си с него в бараката и разпалено си спорил: да освободим ли заложниците, или не? Аз настоях. Освободихме ги. След това заложниците преведоха войниците през тайния проход. И ето, преди три дни това е бил твой приятел Свемаи и ти никога не си предполагал, че той може да крещи така... Безсмъртния беше един от доброволците-палачи. Запомних името му. Мислех си, че някога все ще се срещна с него.

— Вие знаехте ли, че ще има война? — попита Снежина.

Тя караше Великана. До нея беше седнала Пира с остригана коса и толкова тъничка в скафандъра на Малкия, който ѝ беше съвсем по мярка.

— Надявахме се, че въпреки всичко няма да има. Няма да има голяма война. Че страхът ще се окаже по-силен от жаждата за разрушаване. Но в света се беше натрупало толкова оръжие, че започна верижна реакция на истинско умопомрачение. На нашия остров не се отбиваха кораби — беше отбелязан в картите като забранена зона. Зона за изпробване на ядрено оръжие. Пак добре, че нито една ракета не беше насочена към главите ни. Но ние имяхме радиоапарат.

Намерихме го повреден в една от къщичките: по-рано там са живели рибари, ловци на морски дракони. Между нас имаше един инженер. Той умря два-три дни преди да избухне войната. Поправи криво-ляво радиоапарата. Понякога радиото...

— ... ако искаше — вметна Пира.

— ... ако имаше добро настроение, ни поднасяше откъси от последните новини или музикални предавания. Напоследък се чуваха предимно военни маршове. По тона на предаванията разбрахме, че войната може да започне всеки момент — в етера се натрупваше умело разпалвана омраза. Ние не можехме дори да се надяваме, че сами ще стигнем до материка. Три хиляди километра ледове и океан.

Всъдеходът затрепери, катерейки се по каменистия сипей, към седловината. „Сегежа“ беше останал далеко назад и наоколо се трупаха хълмове, покрити тук-таме с плесен, мъх и мъртви дънери на дървета.

— Дърветата загинаха от газа — рече Пира. — Пиите прибягнаха към него, когато разбраха поражението си: техните главни центрове бяха унищожени. Газът погуби и ония, които бяха останали живи в противовъздушните скривалища.

— Да, ние летяхме над столицата на пиите — каза Павлиш. — Тя не съществува вече. Ходили ли сте там?

— Не, на мене не ми даваха задграничен паспорт — отговори Пира.

„На Земята биха взели Пира за учителка по математика — тя е слабичка, умерена и някак подчертано интелектуална. Щяха да ѝ отиват очила с тънки рамки — мислеше Павлиш. — И до нея Снежина, цялата малко прекалена: прекалено разкошна коса, прекалено меки устни, прекалено големи очи и изобщо прекалено красива.“

— Вчера Лешчук намери още едно противовъздушно скривалище. В края на града, зад пристанището — каза Снежина.

— Сигурно са го построили непосредствено преди войната. По-рано в този район имаше хиподрум за кучешки надбягвания — обади се Девкали.

— Да, непосредствено преди войната. — Ранмакан се изрази точно така. Той отиде с Таралежа и Лешчук и показа мястото.

— Е, и какво?

— Там имаше подземна ракетна площадка. Ракетите бяха изстреляни. А под базата, на около четиридесет метра дълбочина, се намира бункер с всичко необходимо за живеене и дори със запаси от течен въздух.

— Не може да бъде! Нима все пак са ги намерили? — притисна Пира уста със слабото си юмруче. — И са загинали?

— Те не са умрели всичките изведнъж — противовъздушното скривалище не е пропуснало газ и ги е спасило от взривовете. Умрели са по-късно. Радиацията отвън не е спадала, въздухът се изчерпвал. Изплашили са се. Сбили са се помежду си. Там е станала страшна битка. Няколко души са я преживели — те са умрели още по-късно, когато радиацията все пак е проникнала в скривалището. А може би — когато се е свършил въздухът. Ядене са имали достатъчно.

— Представете си... — рече Снежина, без да се обръща; всъдеходът предпазливо пълзеше по ръба на пропастта. — Избили са вече всички на планетата, а самите те живеят. Колко ли са се страхували.

— И вие ще ги съживявате? — попита Девкали. В гласа му звучеше съмнение дали подобна постъпка е необходима.

— Там имаше плъхове — каза Павлиш. — Твърде много плъхове. Та нали е било продоволствен склад.

— Аз, разбира се, не мога да ви уча кого да връщате към живот и кого не — рече Девкали. — Още повече, когато сме толкова малко. Но бих искал за в бъдеще нашата планета да живее добре. Разбирате ли ме?

Пира му протегна ръка и Девкали я покри със своята длан.

— Съгласен съм — каза Павлиш. — И сигурно ако работата беше дошла до съживяване, капитанът щеше да поговори с вас.

— А аз не съм съгласна — възрази Снежина. — Мисля, че на цялата планета едва ли ще се съберат триста-четиристотин души, които нямат право да живеят. Другите, макар и да са били престъпници, убийци, когато се родят отново, щат не щат, ще станат други хора. Защото преди това целият им живот, цялото им възпитание ги е тласкало към такива постъпки.

Никой не подкрепи Снежина. И тя не можа да разбере съгласни ли са с нея, или не.

— Има ли още много? — попита тя, за да наруши мълчанието.

— Не, остават около пет километра — каза Пира. — Жалко, че пътят е толкова разрушен, иначе отдавна да сме вече там.

— Ранмакан веднъж ми каза — заговори отново Павлиш, — че не знае дали може да живее с вас в един и същи дом. Все пак има разлика в кастите ви. Огромна разлика, каза той.

— И вие се разсмяхте, нали?

— Усмихнах се, защо питате?

— Ами че той и до днес не е донесъл от кораба вещите си, които засега наистина са малко. Да живее в една къща с патриции — за него е втора световна катастрофа, при това той трябва да вземе активно участие в тази катастрофа. Войната е измислена за такива като него. Да се посели в един дом заедно с патриции — това значи той сам, със собствените си ръце да извърши тежък грях. Ами ако се върне старата власт? Какво ще стане тогава?

— Е, той не е чак толкова глупав да не разбира, че старата власт няма да се върне. Още повече след посещението ни в бункера.

Всъдеходът отново излезе на един прилично запазен участък от пътя и меко ускори ход по паважа.

— Ей сега ще направим завой. Зад него е вратата — каза Пира. — Някога тези хълмове бяха много красиви. Зелени, весели, изпълнени с птичи песни.

— Е, и във вашата градина под купола има птици.

— Само една. Корона Вас я възстановяваше по частите на скелета, но тя се е отучила да пее. Може би пак ще се научи.

След завоя на пътя се показва вехта, посивяла от дъждовете и ветровете арка. На нея имаше надпис на лигонски език. Павлиш и Снежина вече можеха да го прочетат:

„Планинска ботаническа градина“.

Пътуването до Планинската ботаническа градина беше необходимо за всички обитатели на купола. Пречистването на въздуха изискваше много електрическа енергия, която беше потребна и за други неща. А освен това „Сегежа“ няма вечно да стои на планетата. Корабът ще отлети. Хората ще останат тук. Значи, налага се куполът сам да се снабдява с чист, незаразен въздух поне дотогава, докато пристигнат тук стационарни дезактивизатори.

На съвещанието при капитана, посветено на този проблем, Пира си спомни, че някога е карала практиката си в Планинската ботаническа градина. И там работел стар биолог: отглеждал храст с повишена активност на жизнения цикъл; храстът интензивно поглъщал въглероден двуокис и отделял кислород. Старецът възнамерявал да го използва в рудниците и в цеховете с лоша вентилация — отделянето на кислорода от растението се прекратявало само в пълен мрак. Достатъчен бил и най-слабият източник на светлина, за да започне да работи малката кислородна фабрика. Тогава, преди войната, растението на учения не дотрябвало никому — в рудниците работели и измирили работници от най-низшите касти, а те в Лигонската република били много. Пира каза, че помни пътя за ботаническата градина, помни и къде трябва да се намират парцелите с този храст. Стига, разбира се, растенията да не са изкоренени през времето, изминало след нейното арестуване.

Тръгнаха още по тъмно и стигнаха до ботаническата градина към единадесет часа — пътят беше лош, пък и градината се намирал сравнително далеко от града. Тя беше разположена в дълбока, защитена от ветровете долина, в която по думите на Пира са били запазени някои реликти — растения, останали от стара епоха. Това именно е определило избора на подобно отдалечено място за ботаническа градина.

— Тук живееха ентузиасты — каза Пира, когато всъдеходът споя пред малка бяла къща с изпочупени прозорци. — Те получаваха грошове, патрициите ги презираха. Изобщо тук беше интересно.

Зад къщата започваше гъста зимна гора. По-право това беше мъртва гора, но на Снежина ѝ се стори като зимна — с току-що окапали листа, готова да се развие отново, щом преминат студовете. На някои дървета още се бяха запазили привързани с тел табелки с названията им и забравената стълбичка край едно от дърветата сякаш напомняше: стопани тук са хората и те трябва да се върнат.

— Най-напред ще надникна в къщата — каза Пира.

— И аз ще дойда — рече Снежина.

Жените влязоха в къщата. Снежина беше свикнала вече с тишината и кънтящата пустота на къщите из тази планета. Но домът тук ѝ се стори не така мъртъв, както градските къщи. В една от стаите до стената имаше две дълги маси, отрупани с епруветки и буркани, пълни със семена. На стената бяха закачени остъклени листа от хербарий; отрезите на стъблата в ъгъла бяха още свежи, непосивели от времето.

Пира вдигна от пода една дебела тетрадка и я разтвори:

— Тетрадка за наблюденията — рече тя. — Това е неговата тетрадка, на онзи старец. Как ли се казваше? Чудно нещо — запомнила съм почерка му, а името не помня. Последното записване... — Пира премести тетрадката. — Последното... То вече не е направено от него. И последните страници са запълнени с друг почерк. Сигурно със стареца се е случило нещо още преди войната. Може да е умрял. Или пък е заминал. Макар че това няма значение. Тетрадката ще ни послужи. Сега поне знаем, че те са работили над този храст до последния ден. Тук обичаха стареца. Той беше припрян, но много добър и мъдър.

— Какво ново има? — попита Павлиш, като се приближи до тесния отвор на прозореца.

— Ей сега идваме — отговори Пира. Тя разтвори една папка от хербарий. — Тъй си и мислех. Ето на този лист: виждаш ли тесните, раздвоени в краищата листенца? Това ни трябва. Дори и да не намерим самия парцел, корона Вас ще успее да възстанови растението, нали?

— Ще успее — каза Снежина. — Корона Вас е вълшебник. И е извънредно умен.

— Само че много страшен — призна си Пира. — Отначало се страхувах от него.

Те тръгнаха по една тясна алея. Понякога Пира се спираше и откъртваше клонче; клончетата бяха сухи и изпращяваха в пръстите ѝ. Пира ги хвърляше на земята.

Над алеята бе надвесило клони огромно дърво-великан; земята около него бе покрита с няколкосантиметров пласт от сухи иглици. Пира събра три-четири шишарки и провери запазени ли са в тях семената. Сложи шишарките в джоба на скафандъра си и после каза на Девкали:

— Напомни ми на връщане да вземем от лабораторията бурканите със семената.

— Лесно ви е на вас, ботаниците — каза Павлиш. — По-рано заровиш зрънцето в земята и чакаш със седмици, докато израсне, ако изобщо поникне. А сега с помощта на короните дадеш семената в лабораторията и след половин час — иди си вземи фиданките.

— Точно нашата най-важна работа винаги ще си остане същата — възрази Пира. — Фиданката ще получим, а останалото ще направим вече ние. Докато от нея отгледаш дърво, тъй или иначе, ще минат години. Пък и само това ли е? Ти знаеш колко работа ни чака занапред. Тъкмо обратното, вие лекарите няма да имате сега какво да правите.

— Хайде де — обиди се Павлиш. — Ти да не мислиш, че ще започнем да избиваме всички, за да ги съживяваме после?

— Но нов черен дроб нали можете да направите? Ново сърце.

— След време. Все пак и за нас ще остане работа. С апарата на корона Вас не се лекува ангина.

— Какво е това ангина?

— Простуда, болест на гърлото.

— Аха, нещо като нашата дихателна треска?

— Още не зная, едва сега започвам да се занимавам с вашата медицина.

Дърветата оредяха. Отпред, разделено на еднакви четириъгълници, се простираше широко поле, граничещо със стръмните склонове на долината. В някои от парцелите стърчаха стъблата на храсти, а други бяха голи или едва покрити със суха трева.

— Ах! — долетя отзад гласът на Снежина. Тя беше останала назад и още не беше излязла от сянката на дърветата.

Павлиш рязко се обърна.

Снежина беше клекнала край един дънер и викаше с ръка останалите да дойдат по-бързо при нея.

Скрито между дебелите корени на мъртвото дърво, от сухата пясъчна почва бе покарало едно тънко стъбълце с бяло цветче на върха.

— Живичко — прошепна Пира.

— Напълно и безусловно живо — каза Снежина. — Аз го подухнах и то в миг си сви листенцата.

— Горски висан — рече тихо Пира. — Ей сега ще се разплача. Не го откъсвай. Нека си расте.

— Разбира се, нека си расте — каза Снежина. — Аз само го духнах. То си сви листенцата, а после пак ги разпусна, сякаш ме поздрави.

— А планетата иска да ни помогне — обади се Девкали. — Тя не е съвсем мъртва. Помниш ли, Пира, кога за първи път ти донесох букет от горски висани?

— През лятото ще има повече цветя — каза Павлиш уверено.

От парцела тръгнаха бавно назад. Дали защото бяха видели живото цветче, или бяха намерили толкова бързо и лесно търсения храст, но настроението на всички беше добро. Девкали мъknеше наръч сухи клони и корени и разпитваше Павлиш пишат ли на Земята стихове и ако пишат, римуват ли ги. Пира тихичко си тананикаше нещо и Снежина помисли, че още не беше виждала Пира да се смее, а тя навярно ще стане много красива, ако се засмее. И тъкмо се готвеше да каже това на Пира, когато тя изведнъж се спря и рече:

— Ако тръгнем по онази алея, ще стигнем до гробищата. Наблизо имаше малки гробища. Ботаниците предпочитаха да живеят и умират тук. Тук нямаше крематориум както в градовете. Ще ме почакате ли мъничко? Ще погледна дали старецът не е погребан тук. Все не мога да си спомня как се казваше. А това ми е много необходимо. Нали?

Пира се отби в страничната алея. Останалите я последваха. Гробищата се показаха на стотина крачки от тях — това беше малка поляна, заобиколена с високи дървета. На поляната имаше няколко гроба, над всеки гроб — камък или диск с лъчи. Пира мина покрай редицата от гробове. Спря се пред крайния.

— Разбира се — каза тя. — Името му е Кори, учителят Кори от Лигон. Умрял е точно преди войната.

— Добре, че не е доживял до нея — забеляза Девкали.

До лабораторията беше вече близко. Пира ги поведе към нея по една тясна пътечка край някакви стопански пристройки.

— Тук пясък ли е?

— Да, почвата е пясъчлива. Не всички растения можеха да виреят тук. Налагаше се да ходим до съседната долина за торна пръст. Много тежки бяха кошниците, като сега помня.

Павлиш остана назад и се отби малко встрани. Разрови листата под едно дърво и погледна сух ли е пясъкът под тях. Под листата имаше два-три сантиметра пръст, после пясък.

Жените и Девкали бяха отминали напред. Павлиш се изправи, изтърси пръстта от ръцете си и тъкмо се канеше да тръгне, когато забеляза човешки стъпки.

Най-напред той с изненада си помисли — как са могли тези стъпки да се запазят повече от година? Там, където земята беше покрита с листа, стъпките едва се забелязваха. Но малко по-надалеч по голата земя те се бяха отпечатали ясно и дълбоко. Следите, бяха пресни.

Павлиш предпазливо се огледа наоколо. Всичко беше тихо, само доста отдалеч вече, откъм зданието на лабораторията, се чуваха гласовете на жените.

Неотдавна тук е имало човек. Може би той дори ги е видял. Та нали през нощта бе валил дъжд? Не, това е невероятно. Съвсем невероятно. Павлиш искаше да извика Девкали, но изведнъж почувствува, че го обхваща страх. Страхуваше се да извика, защото *Той* можеше да чуе; страхуваше се за другарите си, защото те не знаят, че някой, който не се бои от смъртоносната радиация, се разхожда из Мъртвата планета. Кой е той? Приятел? Или може би някакви хора са успели да се приспособят към радиацията и са получили имунитет към нея? Не, това не може да бъде. И после... после, няма нужда да си Шерлок Холмс, за да се досетиш: човекът е бил тук съвсем скоро. Възможно е да е видял хората и да не се е приближил. Скрил се е, притаил се е.

Павлиш реши да не казва на никого за странното си откритие. По-добре бързо да се махнат оттук, да не рискуват — те не са въоръжени, с тях има и две жени. Най-напред трябва да се посъветва с капитана.

Павлиш се озърна още веднъж и бързо тръгна по пътеката към лабораторията.

Очакваха го вече. Пира нареждаше във въсдехода бурканите със семената и листовите на хербария. Снежина ѝ ги подаваше от прозореца на лабораторията.

— Къде се изгуби? — попита тя, щом видя Павлиш. — Ние помислихме вече, че си попаднал в лапите на горския дух. Оказва се, че има такава легенда. Пира ни разказа, че тук живее привидение: обикаляло нощем лабораторията.

„Хайде де, само това липсваше“ — помисли Павлиш.

— Я чуй, Слава — сети се изведнъж Снежина, — ти защо питаше за пясъка? Обикновено не питаш току-така.

— А, ти за това ли? — каза Павлиш доволен, че разговорът се отклони от опасната тема. — Мислех, че пясъкът запазва добре тъканите. Мумифицира ги. Значи, ако старецът е умрял само преди една година, има надежда да го съживим. Е добре, да тръгваме!

— Почакай, почакай малко, ти се държиш толкова нелогично, че повече не може да бъде! — възмути се Снежина. — Ами че това е една блестяща мисъл, тя трябва веднага да се провери. Девкали, знаеш ли къде е носилката? В долния багажник. Извади я.

— Не, не — каза Павлиш. — Трябва да се връщаме. Късно е вече.

— Защо? Едва минава дванадесет. Прекрасно ще успеем да се върнем, преди да се стъмни. Намери ли я, Девкали?

— Да — каза той, като измъкваше от всъдехода носилката.

И Павлиш разбра, че няма да успее да измисли никаква причина, която да оправдае незабавното им тръгване. Да каже ли истината? Но нещо го възпря да направи това. Може би страхът, че няма да му повярват, че няма да погледнат сериозно на думите му. Може би защото тогава Снежина — а от нея може да се очаква това — ще реши веднага да отиде там и да изследва стъпките.

Докато разкопаваха гроба, Павлиш се стараеше да не застава с гръб към гората и вълнението му беше толкова очевидно, че Снежина дори го попита:

— Какво, достраша ли те?

— Не — отвърна Павлиш. — Просто не мисля, че моята догадка е вярна. Пясъкът може да бъде и влажен.

— Ей сега ще разберем всичко — рече Снежина.

Догадката на Павлиш излезе вярна. От това му стана още по-зле. Носилката с дребното, изсъхнало тяло на стареца носеха двамата с Девкали, а жените, въпреки напомнянията на Павлиш, изоставаха през цялото време. И ръцете им бяха заети. Павлиш постоянно се обръщаше и Снежина със смях му казваше:

— Не бой се де, няма да се изгубим!

— Впрочем едри хищници на планетата сега няма — добави Пира. — Макар че ние ще ги развъдим отново. В ограничено количество.

Не се случи нищо. Стигнаха съвсем спокойно до въдехода. Върнаха се без всякакви приключения и на „Сегежа“.

Павлиш приказваше, шегуваше се, слушаше как Снежина разсъждава дали ще има на обяд разбит каймак, но щом се отвлечеше само за миг, отново виждаше дълбоко отпечатаната в земята стъпка, толкова прясна, че очертанията ѝ не бяха размазани и се виждаше всеки ръб на подметката.

— А сега, Павлиш, успокой се и помисли! Първо: дали всичко това не ти се е привиждало?

— Не, Геннадий Сергеевич, не ми се е привиждало.

— Втора възможност — продължи Загребин. — Може би тези стъпки са останали от миналата година, а надвисналите над тях клони или стеблото на дървото да са ги запазили от лошото време?

— Не — каза Павлиш. — И не си струва изобщо да си губим времето и да измисляме различни причини, поради които стъпките могат да не съществуват. Аз съм убеден, че ги имаше. Пресни стъпки.

— Не сте прав, Павлиш — обади се Баков. — Ние сме длъжни да разгледаме всички възможни варианти. Абсолютно всички. Това, което току-що ни разказахте, е твърде странно.

— Зная, че е странно — каза Павлиш. Той се разходи насам-нататък из каютата, спря се пред модела на една каравела, окачен над бюрото, и прекара пръст по бушприта^[1]. — Отлично разбирам, че на ваше място и аз бих се старал да обсъдя всички варианти. Но разберете, аз вече ги обсъждах. Стъпките съществуваха.

— Добре, Слава — каза Загребин. — Вярваме ви. Но какво следва от това? Честно казано, не зная. Засега не мога да дам никакво обяснение.

— Обяснение има — възрази корона Аро. — И вие, капитане, знаете това обяснение не по-зле от мен. На планетата, която смятаме за мъртва, съществуват хора, които са останали живи след конфликта. Въпросът не е там — по-важно е да се разбере кои са те и да се влезе във връзка с тях.

— А защо те не желаят да влязат във връзка с нас? — попита Баков.

— Е, на това могат да се намерят много обяснения. Първо, те може би не подозират нашето присъствие. Ботаническата градина се намира на сто километра от Манве. Второ, може да се страхуват от нас. Кой ли сме ние? Пришълци от Космоса? Врагове, пии, останали живи

след войната, опитващи се да окупираат тяхната страна? Или някакви други загадъчни същества, най-вероятно също така врагове?

— Значи — попита капитанът, — от това следва, че щом ни смятат за врагове, те могат да предприемат срещу нас враждебни действия?

— Могат — отговори корона Аро.

В каютата настъпи тишина. Само Павлиш крачеше бързо от ъгъл до ъгъл по една и съща права линия и пластмасовият под скърцаше под стъпките му. От полуотворената врата долитаха далечни гласове. Загребин, който знаеше всичко, което става на борда, лесно различаваше отделните гласове и шумове на кораба: високият гърлен глас принадлежи на Ранмакан; той се бе научил да играе на нарди и пак спори с Малкия, негов постоянен партньор. Прозвуча и бързата реч на леля Миля — кара се на работа. Тропна щанга — Кудараускас беше завършил серията си от физически упражнения.

— Значи, така — каза Загребин. — Вие, Алексей Иванович, вижте заедно с Антипин какво може да се направи, за да се осигури пълна безопасност на кораба и купола. Дали електрическата енергия ще стигне за гравитационно поле?

— Не, ние не можем да включим главния двигател.

— Е, помислете. Не можем да рискуваме. А след вечеря ще съберем екипажа и по всяка вероятност и жителите на планетата. И ще си поговорим. А засега смятам разговора ни за завършен.

Павлиш се сбогува и си отиде веднага. Той намираше, че капитанът се беше отнесъл прекалено спокойно към съобщението. Не беше заповядал дори да изпратят веднага разузнавателен диск, който да се опита да изясни накъде водят следите.

Корона Аро попита:

— А донесоха ли храста, за който говореше Пира?

— Да, донесоха го. Заедно с неговия автор. Съвсем забравих да ви кажа: корона Вас ви очаква в лабораторията.

Аро прехвърлила през рамо опашката си и мълком последва Павлиш.

— Е, какво ще кажете? — попита Баков, когато останаха сами с капитана. — Дали да изпратим диска в Ботаническата градина?

— Аз мислих вече за това — отговори Загребин. — Имате ли цигари?

— Не пуша.

— Да, забравих, прощавайте. Мислих вече за това, но вече минава четири часът. След един час ще се стъмни. Не ми се иска да почнем търсенето в тъмнината.

— Добре, ще отида да поговоря с Антипин.

И Баков напусна каютата. Капитан Загребин постоя малко сред стаята, като мислеше не би ли могло да се забута пакетче цигари някъде в долното чекмедже на бюрото. Но после си спомни, че лично той бе заповядал на робота да изхвърли всичко, което може да му напомня тютюна. И роботът извърши тази операция много грижливо. Капитанът въздъхна и все пак отиде при Снежина Панова с надеждата, че тя не е в каютата си. Той знаеше, че цигарите ѝ са сложени под огледалото, напомнящо Луи-Филип. По-добре да вземе скришом една цигара. Може би желанието му да пуши ще мине и няма да се наложи да дава повод на присмехулниците да позлословят над слабата воля на капитан Загребин.

След вечеря членовете на екипажа и обитателите на купола се събраха в каюткомпанията. Те сигурно за последен път се сместваха всички в това малко помещение. „Ще мине още известно време и тогава не само каюткомпанията, но и целият «Сегежа» няма да побере жителите на тази планета — помисли си Загребин. — А може би дори и сега корабът не би побрал всички жители на планетата. Може някъде под земята или под водата да живеят хиляди хора, които сами са решили своята съдба и не искат никаква помощ отвън?“

Неочакваното събрание наруши нормалния живот на екипажа. Безпокойствието се усили още повече, когато всички видяха как Антипин и Баков обиколиха купола с въсхода, посъветваха се за нещо и после навън излязоха роботите и монтираха на известно разстояние от купола сигнални кулички, които светваха веднага щом някой или нещо се приближеше до образувания от куличките кръг. Вътре в кръга влизаха куполът и „Сегежа“.

— Днес, както знаете — започна Загребин, когато всички насядаха, — наши другари ходиха в Ботаническата градина...

Капитанът съобщи това, което беше видял Павлиш, после каза за взетите от него предпазни мерки. След него взе думата Павлиш. Той още веднъж повтори казаното от Загребин за стъпките и направи предложение да се изпрати разузнавателен диск в Ботаническата градина.

Бауер просто не повярва на Павлиш. Той каза, че е възможно все пак стъпките да са се запазили от миналата година; Кудараускас предположи, че следите са оставени от робот: някой от роботите-разузнавачи може да е ходил вече в градината. Взеха на смях Кудараускас — стъпките на роботите не приличаха на човешките. Доктор Павлиш не би могъл да ги обърка.

Пира се изказа, че ако стъпките са реалност, те принадлежат на военните. Само те са имали тайни противовъздушни скривалища, където биха могли да се запазят от радиацията. При думите на Пира Ранмакан побледня. Той не каза нищо, но помисли, че истинските

господари на Лигон все пак могат да дойдат на власт. Не може да се каже, че той искаше това възвръщане. При новата власт, която представляваха за него капитан Загребин и Девкали, се живееше по-добре и никой не му напомняше, че той принадлежи към низша каста и не бива да прави едно или друго. Но уважението и преклонението на Ранмакан към военната машина беше толкова голямо, че той сериозно се изплаши да не би истинските господари да го накажат, когато си възвърнат властта. Бившата перачка се натъжи: тя не обичаше военните и ако някой от тях попаднеше в ръцете ѝ, тя сигурно би го удушила. Не можеше да им прости смъртта на своите близки. И перачката безгласно се молеше на Слънцето дано зрението на младия доктор да му е изменило и дано това съвсем да не са били стъпки, а случайни ямички. Ловците пии не разбираха много от политика и не искаха да разбират. Те очакваха деня, когато въздухът ще стане отново чист. Снежина си спомни за посещението в градината и мислено поблагодари на Слава, че тогава той нищо не им каза. Тя щеше да умре от страх, ако беше видяла тайнствените следи. Девкали, засегнат от Павлиш, загдето той не бе казал за видяното веднага — тогава можеше да се разберат много неща на самото място, — помисли, че ако това са виновниците за войната, той ще направи всичко, за да не ги пуснат в купола. Новата планета не бива да познава тези хора.

Решиха да изпратят още на сутринта диск в Ботаническата градина, за да изяснят стъпки ли са това и ако наистина са стъпки, накъде водят те. Може би щяха да успеят да влязат в контакт с човека, на когото принадлежат. Решиха, докато не се изясни тази загадка, никой да не ходи сам в града. И се разотидоха. В края на краищата засега не можеше да се измисли нищо повече.

Дискът отлетя към градината, но не намери следите. През нощта в планината беше валил дъжд.

През следващите две седмици не се случи нищо и всички, с изключение на Павлиш, почнаха постепенно да забравят за стъпките в Ботаническата градина. Но Павлиш ги виждаше, щом затвореше очи. Той беше уверен, че стъпки имаше.

[1] *Бушприт* — полегато дърво на носа на кораба. — Б.пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА ОТВЛИЧАНЕТО

Професор Кори от Лигон се оказа сухо язвително старче с тънък дълъг нос и с венче от пухкава бяла коса около жълтото му оголяло теме. Само за един-два дни той влезе в течение на работите на кораба, посрещна с удоволствие присъствието на бившата си ученичка, благодари ѝ за спасяването на образците от храста, което оценяваше много по-високо, отколкото спасяването на собствената си личност, и пое в ръцете си озеленяването на купола.

Съзнанието, че беше прекарал в гроба година и половина, ни най-малко не обезкуражи професора.

— Аз съм делови човек — казваше той. — Сблъсках се сега с два факта: първият е твърде печален — тези идиоти все пак постигнаха своето и устроиша масово изстребление. Винаги съм смятал, че нашите петиции няма да ги възпрат. Те обявиха война и унищожиха всичко, което други хора бяха строили пет хиляди години. Вторият факт, с който се сблъсках, е радостен. А именно: за щастие забелязали са ни навреме, преди да изчезне всяка следа от нашата работа. Забелязали са ни и са ни дошли на помощ. Моето собствено възкресение е подробност, макар и също така приятна. Беше ми много тежко да умирам, без да довърша опитите си с моите рожби. Впрочем, ако нашите идиоти не бяха погубили планетата, никой нямаше да се занимава с моето възкресяване. Колко още ми остава да живея?

— Не зная — отговаряше корона Вас. — По всяка вероятност ще поживеете с наша помощ още няколко години.

— Но като съживявате човека, нима не можете да обновите сърцето му?

— Не — казваше корона Вас. — Нашият апарат може да спаси човек, загинал при нещастен случай, от болест. Но когато го възвръщаме отново към живот, възвръщаме го такъв, какъвто е бил преди смъртта си. Вие сте умрели от треска. Вирусът, който ви е убил, съвсем не е повлиял върху наследствените клетки. Възрастовите изменения обаче са регистрирани в тях. Изхабяването на сърцето ви

— също. Ние можем да спасим човека, но не можем засега да го дарим с безсмъртие.

— Прекрасно, колега, аз и не претендирам за безсмъртие — казваше професор Кори от Лигон. — Но, драги мой, ще откажете ли да ми помогнете да пресади разсада по пътеките край жилищните домове? Не мога да поверя това на вашите железни работи.

Корона Вас с удоволствие отиваше да се занимава с разсада. Неговото присъствие под купола беше легализирано. Девкали събра един ден всички свои съпланетници и им разказа, че на кораба има не само хора, но и същества, които се отличават от хората. Девкали се боеше да не би ловците пии или перачката да реагират отрицателно. Но те възприеха тази новина спокойно. През последните седмици с тях се бяха случили толкова невероятни неща, че една невероятност повече или по-малко не играеше вече решаваща роля. На първо време короните се стараеха да се срещат по-рядко с жителите на Муна, но по-късно, когато и двете страни свикнаха една с друга, корона Вас, като по-общителен, почти се пресели под купола и излизаше оттам само за да поговори с леля Миля за живота и да отгледа нова партида разсад за опитите на Кори.

Но този спокоен и почти идиличен живот, продължи само няколко дни. Привидното им разнообразие беше нарушено от идването на товарна ракета от Галактическия център, която донесе резервни части за апаратите, поща и първата въздухопречиствателна инсталация. Освен това от ракетата разтовариха материал за втори, по-голям купол, чието построяване трябваше да започне, щом броят на хората се увеличи достатъчно. Ракетата отлетя. И ден-два след нейното отлитане експедицията, която работеше в развалините на Лигон, откри едно съвсем затрупано противовъздушно скривалище, до което плъховете не бяха намерили достъп.

Снежина чу насън детски смях и се събуди. Някакво момченце крещеше на лигонски:

— Върни ми топката или ще те намушкам със сабята!

Изглежда, че след това то беше намушкало все пак някого, защото жертвата му със страшен бас почна да моли за пощада. Момченцето примираше от смях и тропаше с крака. После гласът му потъна в безредния шум от говора на хора, които, ако Снежина беше разбрала правилно, даваха съвети на дърводелците как да поставят някаква прозоречна рамка.

Снежина остана да лежи известно време, като се заслушваше в гласовете и се мъчеше да налучка по тях познати лица. Не ѝ се искаше да отваря очи. Отвориш ли ги, значи, събудила си се, значи, трябва да ставаш, а Снежина не обичаше да става сутрин: смяташе, че всеки човек има право на десет минути между съня и действителността, в които може спокойно да довърши сънищата си и да ги приключи, както му се иска. Откъде можеха да идват гласовете? Да, разбира се, от високоговорителя за вътрешна връзка. Кой е сега на вахта? Май че е Кудараускас. Значи, той е включил шума от купола вместо будилник.

Десетте минути още не бяха изтекли. Снежина помисли, че ако Кудараускас беше включил купола едва преди две седмици, до кораба щяха да долетят само стъпките на роботите и тихият глас на Ранмакан. На Снежина тогава ѝ се струваше, че жителите на Муна ѝ напомнят с нещо бронтозаврите, живи, но в същото време чужди на своята планета. Твърде самотни бяха те сред множеството разрушени градове, безплодните ниви и досадата от радиоактивните дъждове. Групичката от хора, спасени след цели седмици търсене, грешки и разочарования, беше съвсем малка. И ненадейно — шестдесет души наведнъж!

Между тях имаше стари мъже и жени, шест деца — скоро ще се наложи да открият училище; двама съвсем млади войника — бивши пазачи на противовъздушното скривалище; един патриций, загинал случайно в компанията на хора от простолюдието; двама старци братя... Всички тези хора преживяваха в момента на съживяването си

трагедията да опознаят отново своя собствен, вече чужд за тях свят, опитваха се да разберат какво трябва да правят по-нататък, как да се приспособят към новия живот.

Наистина този процес сега преминаваше много по-просто и по-спокойно, отколкото в началото. От една страна, в скривалището се бяха крили по цели семейства и цели семейства се връщаха отново към живот; от друга, посрещаха ги Пира, Ранмакан и Кори — съотечественици, минали вече през всичко, което очакваше „новаците“, и готови да им помогнат.

И все пак... Снежина си спомни за „гладния бунт“.

Този бунт беше избухнал на втория или третия ден, след като започна съживяването на хората от Лигон. Под купола се бяха събрали тогава нови двадесетина души, които се срещаха сякаш след дълга раздяла, не съзнаваха още напълно какво се бе случило, но същевременно изпитваха недоверие към целия свят, включително и един към друг. При това хората бяха отдавна и хронически гладни.

Ако дотогава обяда приготвяха Ранмакан и Пира — те се оправяха с това с помощта на леля Миля и кухненския робот, без да губят много време, — този път роботите изнесоха в два големи казана обяда, приготвен на кораба, тъй като кухнята под купола още не беше готова. Образува се безформена „опашка“, както във военно време, убедена предварително, че яденето може да не стигне за последните и най-вероятно няма да стигне. Един едър черен момък, бивш войник, пръв си проби път до масата, грабна пълна чиния, седна за малко в края на дългата временна маса, изгълта набързо супата и се спусна отново към казана, където се беше получила някаква задръжка. Нервната редица се беше струпала накуп около работа и Пира напразно се мъчеше да успокои една разчорлена жена с двегодишно момченце в ръце. Момченцето плачеше, жената крещеше, наоколо се чуваха нерешителни, зловни възгласи. И в този момент войникът с празната чиния се вряза в тълпата като торпила.

Супа имаше предостатъчно, но момъкът бе нарушил реда на гладната „опашка“ и тя моментално се сплоти против него. Отблъсната встрани от казана, Пира се скри зад гърба на работа — хората се биеха за казана, който се клатушкаше и имаше опасност да се излее горещата течност. Патрицията, който не искаше да се бие, но също вярваше, че супата няма да стигне, грабна с две ръце от масата няколко парчета хляб и се спусна да бяга към жилището. Подгони го друг мъж...

Бауер гледаше смаяно тази сцена от мостика. Той никога досега не беше виждал хората да се бият за храна. Изплаши се, че някой ще стъпче детето. Глеб се затича към пулта, но безучастните редици на

бутончетата не му подсказаха никакво разрешение. Тогава той даде сигнал за тревога и се свърза с каютата на заспалия Загребин.

Капитанът скочи от леглото, като изхвърлен от пружина, и още сънлив, втренчи очи в Бауер. Погледът му постепенно се осмисли и капитанът с дрезгав глас попита:

— Какво има?

И докато Бауер набързо му обясняваше каква е работата, Загребин напълно се съвзе и прекъсна щурмана:

— Включи сирената!

После се обърна на другата страна и заспа. Капитанът не беше мигнал цяла нощ — през време на неговата вахта монтираха, въздухопречистителя.

„Странно — помисли си Бауер, — шефът никога не се е сблъсквал с бунтове, предизвикани от глад. Не знае за тях повече от мен и все пак съвсем спокойно и бързо намери единственото разрешение. А най-важното заспа веднага.“

Бауер включи сирената.

Ниско бучене изпълни купола и повисна над града — страшен вой на огромен звяр, вой на войната и на приближаващата се смърт от въздуха. И в същия момент хората край казана замръзнаха на местата си и инстинктивно дигнаха глави. Само супата, която се изливаше на тънка струя от една наведена чиния, чертаеше зигзази по земята и изтърваните от патриция парчета хляб се разсипаха долу с мек шум.

Бауер пусна дръжката на сирената. Всичко бе наред.

Бунтът не се повтори. Но на следния ден, когато хората се увеличиха с още осем души, стана нов инцидент. „Опашката“, наредена за храна, бе обхваната от друг вид масова психоза, чиято причина бе същата — страхът. Някой грабнал втора порция супа, после втора порция месо. Примера му последвал негов съсед и ето че настана цяла бъркотия. Хората налитаха на хляба и месото, гълтаха бульон, майките пъхаха парченца храна в устата на разплаканите деца. Никой не спря и никой не би могъл да спре тази олелия. Външно обаче всичко изглеждаше почти благоприлично — хората се хранеха.

Вечерта Павлиш бе принуден да напусне лабораторията. Той се залови да раздава очистително и капки за успокояване на болките. Девкали през това време уверяваше пострадалите, че на пришълците и

през ум не им е минавало да ги тровят. За всичко беше виновна тяхната лакомия. Не му вярваха.

На мостика капитанът разговаряше с корона Аро как да се премахне у хората тази смесица от потисната истеричност и апатия — настроението на преселнически лагер, на железопътна гара, от която влаковете не тръгват. Аро съветваше да се чака и да се разчита на човешката природа. Той казваше, че с увереността в утрешния ден ще настъпи и успокояването.

Влезе професор Кори.

— Аз може и да съм попречил — нервно каза той, — но въпреки това ще трябва да ме изслушате.

— Седнете — покани го Загребин, като му посочи кресло. — Дойдохте тъкмо навреме.

— Бих искал да поговоря сега не с вас, а с моите съотечественици — каза Кори. — И то с всички наведнъж. Не мога да обикалям като Девкали от стая в стая. Но това няма и да помогне. Включете, моля ви се, външната връзка.

Кори се изпъчи и венчето от побеляла коса се изправи като ореол около блестящото му голо теме. Костюмът на Малкия, преправен от перачката не твърде сполучливо, стърчеше отпред на гърдите и се гърчеше при яката.

Загребин се отправи към пулта, включи външната връзка и подаде на професора микрофона:

— Заповядайте!

Кори се приближи до микрофона, пое в белите си дробове повече въздух и заговори бързо и на висок глас:

— Хора, с вас говори професор Кори от Лигон. Вие сте ме виждали, познавате ме. Аз се срамувам за вас, за нашата планета. Не стига, дете позволихте на своите управници да ви избият, но показвате днес на хората, които ни се притекоха на помощ, че сте недостойни за тази помощ. Аз, професор Кори от Лигон, ви заявявам: от утре ние започваме нов живот. Ще си припомним, че нашите прадеди са били горди хора и не са идвали до бой за комат хляб. И само да посмеем някой утре да се нахвърли върху яденето като краставо куче! Ще го ударя по лицето. Толкова... Извинете ме — каза Кори на капитана, след като изчака той да изключи външната връзка. — Аз обичам съотечествениците си, вие трябва да им простите.

И без да дочака отговор, Кори тичешком излезе от помещението. Щом вратата се хлопна, токовете на отдалечаващия се професор изтракаха някак сърдито по стъпалата на корабния трап.

Не може да се каже, че от този ден обитателите на купола измениха рязко своето поведение. Пък и никой не очакваше това. Но когато след ден-два един от новодошлите започна прекалено бързо да сърба супата си, няколко чифта очи се обърнаха към него. И когато той крадешком заситни на пръсти към казана, патрицията с изненадваща проява на демократичност го спря.

— Не бързай — каза му той. — И ако искаш още супа, сипи си не повече от половин черпак. Организмът ти е нов, може да не издържи и да се пукнеш!

Човекът отговори нещо троснато, но забави крачки. Без да извързва глава, той се заслушваше какво ще кажат останалите. Те мълчаха. Това мълчание изразяваше съчувствие към думите на патриция и новият разбра това...

Снежина отвори очи. Наистина вече е време да става. Загребин я бе освободил от вахта — Снежина влизаше в групата на купола. И там я очакваха проблеми — най-различни проблеми, големи и малки, предвиждани и съвсем непредвидени. Към първите се отнасяха проблемите относно храната и облеклото. Корабните запаси бяха вече на изчерпване и скоро щеше да се наложи да се справят със собствени сили. Имаше и малки проблеми: млякото на единствената майка-кърмачка бе пресъхнало и трябваше да се настоява пред Павлиш да приготви повече хранителна смес за детето. Такива проблеми Снежина можеше да изброи с десетки; разрешаването им съвсем не беше лесно.

Снежина примижа, за да концентрира волята си в едно действие, и спусна краката си от леглото. Петите ѝ се удариха в мекия килим. Сега трябва да вдигне глава. И Снежина вдигна глава, изплезе език на собствения си образ в огледалото и включи дистанционното управление на душа — нека водата се топли, докато тя отиде до кабинката.

Роботът, който мъknеше след себе си приличния на дебела змия резервен спирачен парашут, смачка цветната леха пред шивашката работилница — първото производствено предприятие на Муна. Кори видя това безобразие, настигна робота, който вкарваше парашута през вратата, и започна да го ругае на два езика. Роботът покорно слушаше: шивачките се струпяха на прозореца, за да не изпуснат забавното зрелище, а Ранмакан, който сам пожела да ръководи шивашката работилница, излезе на вратата и мълком замаха с ръце из въздуха, заклинайки професора да прекъсне караницата. Ранмакан се бе охранил, станал бе по-солиден и по-предпазлив.

Макар и прост работник, роботът все пак се досети, че е невъзможно да се пренебрегне гневът на стареца. Той отпусна края на парашута и тръгна да насади отново цветята. Професорът го изпревари и му заповяда да се върне на кораба. После се зае сам да възстанови лехата. Ранмакан се беше изправил до него и наблюдаваше уверените му точни движения.

— Вие сте си добре — каза Ранмакан най-последно. — Имате специалност. А аз съм митнически чиновник.

— И митническите чиновници могат да бъдат полезни — отговори професорът. — Но всъщност засега и вие сте се настанили добре.

— Да, това е длъжност за шеста или дори за пета каста — рече Ранмакан. — Но могат да ме лишат от нея.

— Откъде ви дойде това в ума?

— Ще се намерят по-достойни хора.

— А вие работете по-добре и тогава няма да се намерят по-достойни. Вместо да стоите над главата ми и да разговаряте, можехте да внесете парашута — жените няма да могат да се справят сами.

— Аз съм началник — каза Ранмакан простодушно.

И беше ясно, че той не възнамерява и да пипне парашута.

— Аха, тъй ли! — рече Кори. Той лесно преминаваше от едно настроение към друго. — Аха, тъй, значи! — Кори се изправи и тръгна

бързо към вратата, пред която бе оставен дебелият като човешко туловище парашут.

Кори мина през него и изчезна в мрака на антрето. Ранмакан нерешително го последва и се спря, щом видя, че парашутът се размърда и почна да се вмъква в тъмния отвор. Професорът пъшкаше високо — парашутът тежеше около петдесет килограма. Една от жените, които наблюдаваха тази сцена от прозорчето, плесна с ръце, каза нещо на своите другарки и изтича да помогне на професора. Останалите я последваха. Дебелата змия запълзя по-бързо и изчезна в постройката. Ранмакан все още разсъждаваше какво да предприеме. Положението беше сложно и необикновено. Професорът принадлежеше към втората каста и хилядолетните традиции абсолютно му забраняваха да се занимава с такава плебейска работа, като пренасянето на тежести. Когато се опита да разбере взаимоотношенията на хората от „Сегежа“, Ранмакан дойде до заключението, че всички в кораба, освен може би леля Миля, принадлежат към висшите касты на своята планета. Вместо низши касты те бяха взели със себе си работи. Никакви възражения на Кудараускас не можаха да разубедят Ранмакан. Той не се нуждаеше от тях. Когато светът може да бъде обяснен с една удобна схема, съвсем не му се искаше да се отказва от нея и да търси някакви сложни и ненужни в обикновения живот тълкувания. Ето защо за него беше напълно естествено това, че роботът мъкнеше парашута. Но му беше съвсем необяснимо защо с това трябва да се занимава професор Кори. Ранмакан формално се беше съгласил, че под купола всички са равни и касты няма, но в себе си той делеше хората на касты и причисляваше себе си към една от най-низшите, макар и не към тази, към която принадлежеше преди войната, а към следващата по-горна. Той се безпокоеше, че могат да го лишат от правото да ръководи работилницата и подозрително поглеждаше новците: дали между тях няма патриции, способни и изпълнени с желание да заемат неговото място?

Засега всичко бе наред. Нови патриции нямаше. Старите — Девкали, Пира и Кори — заемаха вече макар и неопределени, но все пак явно ръководни длъжности, а единственият спасен патриций от Лигон предпочиташе да не върши нищо и да разсъждава за възможностите на демокрацията. Ранмакан се беше обърнал към

професора, за да разсее своите опасения, и в резултат на това се обърка още повече и реши, че недоволният от него Кори може да разкаже на пришълците за недостойното поведение на Ранмакан. Но Ранмакан е първият човек на Муна. Адам, както го наричат пришълците, и той не може да седи с жените, да шие или да им подава вдянати игли. Не, това няма да го бъде. Жените, разбира се, са съгласни да има демокрация: те принадлежат към най-низшата каста, пък и мъжете им също, и децата им. Те няма какво да губят. А пък Ранмакан беше чиновник, не който знае какъв, но все пак чиновник, представител на дребнобуржоазния слой, който гледа със завист на по-високопоставените и трепери за своите малки привилегии, издигащи го над тези, които изобщо нямат никакви привилегии.

Професор Кори излезе задъхан от работилницата.

— Вместо да стърчите тук — обърна се той към Ранмакан, — по-добре помогнете да се разреже коприненият плат на големи парчета. Няма да кроят от целия парашут я...

— Ще се обадя на кораба — упорито отговори Ранмакан, продължавайки да се придържа към своите привилегии, — нека изпратят другия робот. Той ще свърши това по-добре от мен. А пък аз трябва да пиша спомените си.

— Ах, да — язвително се усмихна Кори. — Мемоарите. Самият Кризинзи от Плонги би се преклонил пред вашия талант.

— Щурман Кудараускас цени твърде високо моята творба.

— Вървете по дяволите с вашия щурман, писателю! Но аз на ваше място бих помислил, че ние сме задължени да работим. Да работим! Разбирате ли? Нека „Сегежа“ отлети — корабът си има своя работа. А планетата ще управляваме ние. Ще останем сами — минавало ли ви е това нещо през ума?

— Къде ще отлетят? — попита Ранмакан. — Защо трябва да отлитат?

Присъствието на хората от кораба беше изгодно за Ранмакан. Той се страхуваше (още едно от многобройните му опасения), че щом „Сегежа“ се издигне над планетата, ще трябва да се смъкне пак на своето място, а може дори да го пратят в затвора за сътрудничество с чужденците.

— Те не бива да отлитат — рече Ранмакан.

— От къде на къде? — изненада се професор Кори. — Щом успеят да осигурят функционирането на пречиствателните апарати, а ние — да уредим снабдяването с храна, ще останем сами. Ние трябва да останем сами.

— Какво сте заповтаряли все едно и също: „Сами, та сами!“ — ядоса се Ранмакан. — Кой ви кара да оставате сами? Аз ли? Тези жени ли?

— Съвсем неотдавна вие сте били против идването на тези хора.

— Това си е моя лична работа. Тогава аз бях сам. Не се знае как щяхте да се държите вие на мое място!

Кори понечи да отговори, но се отказа, махна с измършавялата си ръка и се отдалечи — отиде при цветята и дърветата си, които с помощта на стимулаторите бяха избуяли на два-три метра височина. Кори си помисли, че е време да се съживят и някои насекоми; трябва да поговори с корона Вас за това. Той се приближи до своето бюро, скрито в най-големия гъсталак от храсти, отмести пререзите за изследване, книгата, уредите и седна. Сърцето му не работеше добре. За съжаление корона Вас му беше върнал старото сърце. Никак не му се умираше отново. Не биваше да се занимава с парашута. Въпреки че постъпи правилно. Жените от работилницата поне го разбраха правилно. Те му бяха казали: „Учителю, идете си, ще се справим и без вас“, без да разсъждават дали той е патриций или човек от народа. А Ранмакан трябваше дълго да се учи и да се учи. Възможно е, разбира се, и да си умре така, без да престане да мечтае в себе си за преминаване в четвърта или дори във втора каста. Не, за втората му липсва достатъчно въображение... Трябва да отиде в Планинската ботаническа градина — да види как вървят там работите. Дали не са се развили още някои растения? Та нали преди войната бяха правили изследвания, свързани с влиянието на радиацията върху растежа на растенията. Бяха получили интересни мутации. Ако не беше газът, сега вече биха могли да се получат резултати.

И Ранмакан се прибра в шивашката работилница. В набързо построената къщичка имаше две маси. Едната — голяма, обща, около нея работеха жените, пет жени. В ъгъла имаше една по-малка масичка. Там седеше Ранмакан. Когато беше необходимо, той влизаше във връзка с мостика или с Големия дом; водеше преговори с роботите, когато те домъкваха нещо от кораба; той трябваше да води

счетоводството, да планира кога и какво ще бъде нужно за работилницата.

Ранмакан седна пред масата си, също отмести настрана книгата и се замисли. Той усещаше ироничните погледи на жените, чуваше техния шепот, който може би съдържаше някакви неласкави за него изказвания. Но той стоеше по-високо от всичко това. Гледаше пред себе си, без да забелязва жените. Размишляваше дали да каже на капитана, че вчера през нощта, когато всички спяха вече, видя край последната къща един чужд човек в защитни дрехи. Върху човека падна лъч от прожектора и той се спря за миг, заслепен от него, преди да изчезне зад ъгъла. Ранмакан не можа да разгледа лицето му. В разгорещения си спор с Кори Ранмакан без малко не се изпусна да каже, че на планетата има и други хора и че Павлиш е прав. Но не каза нищо, сдържа се. Не беше изключено този човек или тези хора да представляват законната власт. Те можеха да се окажат по-силни от кораба. И в такъв случай Ранмакан щеше да използва обстоятелството, че вече знае за присъствието им близо до „Сегежа“.

На Загребин не му се искаше да пуска Кори в Планинската градина. Съществуването на неразгаданата тайна безпокоеше капитана. „Още повече — разсъждаваше той, — че ако ония, неизвестните, имаха желание да се срещнат с нас, те отдавна вече можеха да направят това!“ Наистина оставаше възможността Павлиш да се е излъгал. Тя беше логична и успокоителна. Но капитанът не искаше да се успокоява. И дори след като се съгласи с професора, че за него е необходимо да посети Планинската градина, капитанът изпрати един ден преди заминаването му разузнавателен диск с металотърсачи и биолокатори на борда. Дискът не откри нищо подозрително.

— Виж какво — каза Загребин на Антипин, който заминаваше за градината заедно с Кори и Снежина. — Няма да излизате от Таралежа. Когато пристигнете там, ще спрете въсдехода не при къщичката, както миналия път, а право в градината, край парцелите. Някой непременно да остане в машината, за да не губи от поглед останалите. Лазерът на въсдехода да бъде в бойна готовност. Ако забележите някаква опасност, не стреляйте: съобщете ни веднага и бягайте колкото може по-бързо оттам. Без да мислите за някакво си там честолюбие и така нататък. Ясно ли ти е?

— Ясно, Геннадий Сергеевич — каза Антипин. — Какво по-ясно от това? Утре ли ще почнем да надуваме втория купол?

— Утре. Щом се върнеш, ще се напиш и ще започнем. В градината се старай да не употребяваш оръжие. Дори ако на някого от вас това се стори абсолютно необходимо. Решаваш ти и само ти. Ти имаш трезва глава. Затова и отиваш. Ясно ли е?

— Ясно — отново отговори Антипин, когато вълнуваха съвсем други проблеми. — Ще се наложи да се изразходва почти всичкият дезактиватор. Под купола ще влязат и двете крайни къщи — много работа има там. Кога ще пристигне следващата товарна ракета? Трябва да се съобщи да не забравят за дезактиватор.

— Сега вече не съвсем скоро, след около две седмици — каза Загребин. — Като отидеш там, не се залисвай. Че ако се замислиш за

купола, току-виж, нещо се случило.

Антипин се усмихна леко и крайчецът на чипия му нос трепна. Той никога не се залисваше до такава степен, че да забрави работата си.

Роботите поставиха на Таралежа защитните козирки. Сега той едва ли можеше да бъде пробит; дори с пряко попадение на снаряд или с лъчев заряд.

Преди заминаването си Снежина намери Павлиш и го заведе в купола. Там се бе разболяло едно от децата. Павлиш го прегледа и заповяда на един от роботите да донесе лечебния облъчвател — момченцето страдаше от липса на достатъчно слънчева светлина. Докато чакаше доктора, Снежина разговаряше с един от ловците пии за построяването на амбулатория. После, когато докторът свърши облъчването и роботът си отиде, Снежина помоли Павлиш да наmine вечерта още веднъж при детето.

— Може това да не е необходимо от медицинска гледна точка, но е твърде желателно от общочовешко гледище — каза тя.

— Много си убедителна, Снежка — отговори Павлиш. — Добре, ще намина. Градината нещо много се разраства. Скоро няма да бъде вече купол, а джунгли.

— Кори и Вас според мене точно към това се стремят.

— Жалко, че няма животни в нашата градина.

— Тук има една птица, но тя не пее. Гледай, ето я.

Една птичка с дълга светлосиня опашка и два чифта криле, разположени както при пеперудите, едни зад други, се мярна между дърветата.

— Слушай, Снежка — рече Павлиш. — Бъди наистина предпазлива. Аз съм уверен, че видях там стъпки.

— Добре де, зная — отговори Снежина. — И аз бях с тебе и не видях никакви стъпки. Ти не ни ги показва. Не се тревожи, ще внимаваме.

— Сериозно — настоя Павлиш. — Ти знаеш добре какво е отношението ми към тебе.

— Как да разбирам това? Не такова, както към останалите ли?

— Не — отговори Павлиш.

— Значи, по-лошо — уверено каза Снежина.

И тогава, усещайки, че се изчервява, Павлиш се опита да ѝ обясни нещо. Тя изведнъж толкова широко разтвори очи, че Павлиш почувствува как цял се събира вътре в тях. Сега Снежина ще мигне с ресници и той ще остане там завинаги. Снежина притвори ресници и Павлиш, примижал, протегна ръка напред, за да напипа границите на затвора, в който се бе озовал. Ръката му срещна пръстите на Снежина. Павлиш понечи да каже още нещо, но на, понякога се случва да не можеш да измислиш нищо. И той каза:

— Ще намина вечерта при момченцето.

Снежина се усмихна само с очи.

В този момент към тях се приближи Девкали с дебелия патриций и с един от новациите и рече:

— Здравейте, Слава. Знаете ли, Снежина, ние сега се събрахме и официално премахнахме кастите. Мисля, че имаме право на това, нали?

— Вие сте господари на планетата си — каза Снежина. — Имате право на всичко.

— Не, не на всичко — каза патрицията, който се беше оказал изобщо прекрасен човек. — Ние вече няма да водим войни. Забранихме войната. С декрет. Прекрасно, нали? Никога не съм мислил, че ще дойде ден, когато ще отменявам войната с декрет.

— Имате ли сега правителство? — попита Слава.

— Как да ви кажа — отговори Девкали. — Ето Ренци от Плоция, той по-рано е бил миньор...

Новакът наведе глава. Той беше широкоплещест човек с едри ръце и крака, с голяма ъгловата глава. Малките му очи бяха скрити под извънредно гъсти червеникави вежди. Очите му бяха много светли и блестящи.

— След това Пира, професор Кори и Ус-са-ян-ка — един от ловците пии. Това е нещо като съвет. А правителство засега още нямаме. Отиваме да кажем това на капитана.

— Ние можем официално да изразим на хората от кораба своята благодарност за помощта, оказана на нашата планета — каза патрицията. — Аз не съм избран в Съвета. Знаете, против патрициите са се запазили различни чувства, но аз съм юрист по образование и обичам да поговоря. Не сте ли забелязали още?

— Забелязала съм — обади се Снежина. — Е, довиждане. — Това вече се отнасяше до Павлиш. — За тебе също вече е време. А ние заминаваме.

И сякаш в отговор на нейните думи от кораба изпълзя Таралежа и Антипин даде сигнал, щом видя Снежина под купола.

— Ах, закъснях! — извика Снежина. — Още не съм си облякла скафандъра.

И тя изтича напред към кораба, като остави Павлиш сам и съвсем забрави за него, сякаш преди две минути не бе протегнала ръка към

него. Павлиш тръгна към лабораторията, изпълнен с мисли и съмнения както винаги — може би Снежина не го е направила съзнателно и всичко е станало ей така, случайно. Нима не можеше да бъде така?

А Снежина, която знаеше отлично, че случайности от този род няма, се приготви два пъти по-бързо, отколкото обикновено, и като застана пред изходния люк, съжали, че в тамбура няма огледало.

Всъдеходът зави и пъргаво запълзя към хълмовете.

На мостика капитанът запита, проверявайки връзката:

— Как се чувствувате?

Снежина изпревари Антипин.

— Чувствуваме се отлично — отвърна тя.

— Добре, добре — каза капитанът. — Случи ли се нещо, съобщавайте веднага. Каналът е свободен.

Снежина попита:

— Делегацията дойде ли вече?

— Каква делегация?

— Значи, ей сега ще дойде — каза Снежина. — Представителите на Съвета на планетата Муна.

Капитанът обърна глава към вратата. Точно в този момент тя се отвори и делегацията влезе.

— Добър ден, седнете, моля ви се — каза капитанът. — Къде ще бъде по-удобно да разговаряме? Тук на мостика или в каюткомпанията?

— Ако не сте зает, по-добре в каюткомпанията, тук ще пречим — отговори деликатният Девкали.

Капитанът слезе с тях долу и когато след един час се върна на мостика, попита веднага вахтения щурман дали всичко с Таралежа е в ред. Той отвърна, че всичко е в ред. Антипин току-що се бе обаждал.

По-късно Антипин събщи, че всъдеходът е стигнал до резервата. Спрели са до парцелите, засадени с храсти, и дори намерили цяла колония от цветя. Само след петнадесет минути връзката с Таралежа бе прекъсната.

Капитанът беше на мостика, когато Бауер каза:

— Мълчат... Изглежда, че връзката нещо не е в ред.

Но и капитанът, и Бауер знаеха добре, че връзката е напълно в ред. Нещо се бе случило с хората във въздехода.

— Дискът! — каза капитанът.

Бауер, който бе летял и преди това със Загребин, очакваше вече думите на капитана. Ръката му беше протегната към бутона за пускане на диска.

Корабът трепна едва забележимо. През отворилия се люк излетя окото на „Сегежа“ — дискът с телевизионна камера на борда, който бе обиколил вече много хиляди километри над планетата. Бауер включи малкия екран за наблюдаване. По него плавно почнаха да преминават сивите върхове на хълмовете със зеленикави петна и сребристите ленти на потоците в долините. Разузнавателният диск летеше бързо и Бауер едва налучкваше прекъсващата се линия на пътя. По екрана се замяркаха сиви неравни ивици.

— Спуснете го по-ниско, навлезе в облаци — каза капитанът.

Бауер поведе диска в бърсен полет, но рече:

— Тук ще трябва да го движим по-бавно, за да не налети на някой връх.

— Аха! Две минути едва ли имат някакво значение — каза капитанът. — Те могат и да не бъдат сега в резервата, а някъде по-близо по пътя. Да проверим целия път.

Бауер кимна. Влезе Баков.

— Случило ли се е нещо? — попита той, като забеляза светещия екран.

— Нямаме връзка — отговори Загребин. — Изпратихме разузнавателния диск.

— Аз се страхувах от това — каза Баков, макар че беше по-добре да премълчи.

Никой не му отговори.

На екрана, трудно различавана отгоре, се мярна арката пред входа на резервата. Бауер намали скоростта, дискът се сниши до самия покрив на лабораторията и после зави към сивата мрежа от клони — към гората на резервата.

Всъдеходът се беше спрял на поляната. Капакът на люка бе широко отворен. Бауер спусна диска още по-ниско и дискът повисна над отворения люк. Всъдеходът беше празен.

Без да вдига пръста си от бутона за управление, Бауер обърна лице към капитана.

— Повърти го над земята, над самата земя — каза Загребин.

Около всъдехода нямаше следи. Тревата не беше смачкана, сякаш хората го бяха напуснали по въздуха. Всяка тревичка се виждаше на екрана ясно като под увеличително стъкло.

Не, освен следата на гъсениците — следа на самия всъдеход — никакви други следи не водеха към машината.

— Мистерия някаква — въздъхна Бауер, когато дискът направи втория си кръг над всъдехода.

— Никаква мистерия — отвърна капитанът, — тръгни с диска по следите на гъсениците.

Тук-таме върху следите на една от гъсениците се виждаха няколко стъпки, направени с ръбести подметки.

— Всичко е ясно — каза капитанът. — Гледайте как е застанала машината. Тя се е завряла в храстите, в склона. По-нататък път няма. По-рано машината е била наред поляната. После нещо се е случило със Снежина и Кори и това е станало вече в храстите. Тогава Антипин откарал машината към храстите, изскочил, изтичал няколко крачки обратно по гъсеничните следи и също влязъл в храстите. Всичко това е станало толкова бързо, че той не успял или не е сметнал за нужно да влезе във връзка. Сега ще проверим. Аха, виждате ли, следите водят към храстите.

Дискът летеше отначало над празните места сред храстите, където снегът вече се беше разтопил и стъпките ясно се виждаха отгоре. После храстите се сгъстиха. През голите клони капитанът пръв забеляза малката колония небесносини цветя. Наоколо имаше окършени клони.

— Ясно. Те са видели от поляната цветята и са тръгнали към тях.

— А Антипин ги е наблюдавал от всъдехода.

Дискът отново закръжи над преплетените клони. Прясно откъснатите вейки сочеха пътя на биолога и Снежина; те бяха излезли на една малка полянка, на която също растяха цветя. Наистина цветята тук бяха изпомачкани и стъпките — многобройни. Те водеха към дефилето между скалите и изчезваха по чакъла.

— Извикай Павлиш! — заповяда капитанът на Баков.

Павлиш дотича на мостика след половин минута. Можеше да се помисли, че е очаквал повикването пред самата врата.

— Слава — рече капитанът, — разгледай внимателно следите. Приличат ли на онези?

— Да — отговори Павлиш. — Същите са.

— Да се приготови големият катер — реши капитанът. — Командир на катера: Баков; екипаж: Павлиш, Циганков, Лешчук, Райков, корона Аро. От местните жители — Девкали. За въоръжаването и защитата на кораба отговаря Баков. За летателната част — Лешчук. За подготовка и организиране имате петнадесет минути. На работа!

Когато Баков излезе, капитанът каза на Бауер:

— Глеб, издигни диска по-нагоре, на петстотин метра или повече. Може нашите да го видят.

— А вие уверен ли сте, че похитителите са жители на тази планета? — попита Бауер, като гледаше как слиза надолу и се намалява на екрана къщичката на лабораторията.

— Ето ти нова идея. Уверен съм. Защо питаш?

— Ами че това е твърде невероятно — живи хора тук след всичко станало.

— Звезден кораб не може да се скрие на планетата — отхвърли версията Загребин. — След тебе на вахта ще застане Кудараускас. Вместо Баков.

— Аз не съм изморен, Геннадий Сергеевич.

— Не знаем колко време ще продължи търсенето.

— Надявам се, че нищо лошо не се е случило с тях?

— Не зная — каза капитанът. — Не зная! И кой може да знае? Такава тиха планета! Жива душа няма!

Катерът се измъкна наполовина от широко разтворения товарен люк.

— Днес нашите приятели са нещо много активни — каза патрицията.

— Да. И взеха със себе си Девкали — отговори Ранмакан, който отдавна вече беше подушил нещо нередно.

Дали да използва отдавнашното си познанство с Кудараускас и да отиде при него? Но ако Кудараускас не е на борда? Не му се искаше да пита другите. Ранмакан беше малко сърдит на своите съотечественици, загдето не го бяха избрали в Съвета. Той имаше всичкото право на това — беше първият човек на планетата. Най-вероятно неизбирането му се дължи на интригите на капитана и особено на Бауер. Бауер не може да му прости оня изстрел. А самият капитан? Може ли той да му прости? Не, ще трябва да се откаже от надеждата да направи кариера.

— Ранмакан — каза миньорът Ренци, един от новите началници, който принадлежеше към най-низшата каста.

До неотдавна още той за нищо на света не би се осмелил да се обърне така просто към Ранмакан. Трябваше да му каже: „Уважаеми Ранмакан.“ Все пак между тях имаше две касти разлика. Но сега той е представител на властта.

— Какво? — попита Ранмакан колкото се може по-равнодушно.

— Днес е твой ред да отидеш в града с товарния робот. Нали знаеш, трябва да се вземе от магазина за домашни потреби на госпожа, как се казваше...

— Госпожа Вапрас, „Търговия с вносни стоки“.

— Да, трябва да вземеш всичко по списъка. Той у тебе ли е?

— Може би днес няма да се наложи отиването ми?

— Как така няма да се наложи? — скръсти на гърди своите големи, силни ръце миньорът. — Нали ти сам пожела? Необходими са ни съдове и голяма кухненска печка. Там трябва да има.

— Може те да не искат да отивам там — кимна с глава Ранмакан към „Сзгежа“.

— Защо? Уговорихме се още вчера. Роботът чака.

— Все пак да бяхте отишли на мостика и да попитате.

— Няма защо да ходя на мостика за всяка дреболия. Аз не съм свикнал да се мотая на кораба.

Последните думи съдържаха намек за посещенията на Ранмакан при Кудараускас, с които Ранмакан оправдаваше своите чести излизания. Миньорът не обичаше Ранмакан. Но Ренци прекрасно разбираше, че от страна на един член на низша каста такова чувство като неприязън към един дребен чиновник не бива да съществува. Разбираше това, но не го обичаше. Въпреки, всичко.

— Скафандърът е в тамбура. Ти знаеш къде. — И Ренци се отдалечи.

— Ще трябва да се отиде — каза патрицият, готов винаги да се усмихне и ако е необходимо, и да окаже съчувствие. — Искате ли да ви правя компания?

— На тебе никой скафандър няма да стане — отвърна Ранмакан. Този патриций той и не признаваше за патриций. Ранмакан реши все пак да се отбие в голямото здание и оттам да се свърже с мостика — да попита дали да отиде.

Капитанът взе от каютата на Снежина пакетче цигари. Той пушеше и усещаше как му се вие свят — отвикнал беше от тютюна — и се ядосваше на себе си, че се оказа по-слаб, отколкото сам предполагаше, отколкото предполагаша и членовете на екипажа.

— Ранмакан се обажда — съобщи Бауер. — Пита не е ли отменено отиването в града за някаква кухненска печка.

— Какво, уговорено ли е това?

— Да. Ние още вчера отделихме за тази цел товарен робот-каручка.

— Нека отиде. Това не е далеч, нали? Никого ли не можем да изпратим да го придружава?

— Няма други свободни скафандри. Останаха само по един за членовете на екипажа. Резервните облякоха Девкали и Кори.

— Я ми намери миньора Ренци. Той знае. Ако няма нищо против, ще изпратим Ранмакан. В края на краищата ние сме тук за тях, а не те — за нас.

Миньорът Ренци каза, че току-що сам е напомнил на Ранмакан за това пътуване. Нека и той се хване на работа. Магазинът е на два квартала оттук. Ранмакан умее да ползува връзката с кораба.

— Добре — каза капитанът, когото в момента вълнуваше много повече проблемът с Планинската градина.

Ранмакан изслуша всички преговори, извика товарния робот-каручка, снабден с три чифта членести ръце и нещо като глава отпред, и тръгна към изхода на купола. Каручката послушно го последва на две-три крачки отзад. Пред тамбура тя се спря. Ранмакан отвори люка на склада за скафандрите и в този момент си спомни, че роботът не може да мине през тамбура.

— Какво стоиш? — попита го той. — Не знаеш ли, че трябва да отидеш в товарния тамбур? За пръв път ли ги е?

Каручката не отговори нищо. Тя въобще не можеше да говори. Освен това беше свикнала да получава заповеди, а заповед засега нямаше.

— Ах, дявол да те вземе! — възмути се Ранмакан. — Тръгвай към товарния люк, излез навън и ме чакай там.

Каручката-робот даде заден ход. Ранмакан затвори капака на люка след себе си. При изхода от купола Ранмакан се качи на каручката, с която беше свикнал, тъй като пешком не му се ходеше освен в краен случай, и се отправи към магазина.

Ранмакан обичаше да събира трофеи и да ги донася в купола. Когато търсеше и измъкваше от къщите и магазините някога ценните, а сега никому непринадлежащи вещи, струваше му се, че ги взима за себе си. Наистина в купола тъй или иначе се налагаше да ги предава на Пира, която ръководеше домакинската част, но и тогава имаше възможност да задоволява своето самолюбие. Понякога Пира казваше:

„Ранмакан, вие сте гениален! Къде успяхте да намерите това!“

И тогава Ранмакан се усмихваше скромно и отговаряше:

„Стига само да потърсиш — винаги ще намериш!“

Сега Ранмакан седеше в каручката, но съвсем не беше така борчески настроен, както обикновено. Нещо се беше случило. И това събитие непременно беше свързано със заминаването в Планинската градина, където Павлиш бе открил преди това стъпки. Да събереш две и две — от това по-лесно няма. Ранмакан умееше да събира. Сигурно професорът се е срещнал там със своите. Но какво следваше по-

нататък? Нищо хубаво. Ако всичко беше нормално, защо ще изпращат там големия катер? Може да са намерили друго противовъздушно скривалище. Тогава капитанът щеше да каже това на Ренци, щяха да почнат бързо да строят нови жилища — и без това половината от хората живеят още под сайванта. Пак добре, че под купола не вали дъжд. Не, тук нещо не е в ред...

Ранмакан умело местеше лоста на работа и каручката пълзеше из улиците. Ранмакан беше свикнал вече с вида на мъртвия Манве. Той беше минавал неведнъж и с кола, и пеш през него и дори беше бягал — избяга през града тогава, сякаш преди, хиляда години, от капитана, по-право от капитана, когото той уби. Да, между другото през ума му мина една светла мисъл: сега няма да има убийства. Как могат да съдят човек за убийство, щом е невъзможно да убиеш? Макар че може би патрициите ще си присвоят апарата за съживяване и няма да го дават на никого. Но съществува и друг изход — не просто да се убива, а и да се изгарят хората, за да не остане нито следа от тях.

Ранмакан спря работа пред магазина за вносни стоки на госпожа Вапрас. Витрината беше разбита, но в дъното на помещението се намираще голямата кухненска печка, която Ранмакан бе видял през време на последното си посещение в Манве.

— Почакай ме тук — каза Ранмакан на работа и влезе в магазина.

Там като че ли нищо не беше се изменило. Тишина. Пак така си стояха куповете от сложени една в друга паници, пак така бяха струпани тенджерите... Един плъх уплашено пробяга през стаята. Тишината в магазина се стори на Ранмакан някак заплашителна. Испита желание да изтича при работа и да се скрие под закрилата на неговите дълги ръце. Дали да включи радиостанцията и да се свърже с кораба? И какво да каже?

Ранмакан натисна с глава бутона на връзката и каза:

— „Сегежа“? Тук е Ранмакан. При мене всичко е наред.

— Кой? Кой? — попита рязко Бауер.

— Ранмакан. Аз съм в града.

— Ах, да. Съвсем ми излетя от ума. И как вървят работите при вас?

— Добре — отговори Ранмакан и връзката се прекъсна.

Той не знаеше, че точно в този момент беше влязъл във връзка катерът и Баков докладваше как върви търсенето на изчезналите им другари.

Ранмакан се разсърди на Бауер. Ама че е злопаметен, дори не му се говори! Ранмакан се озърна наоколо. Всичко е тихо. И все пак тревожното, неприятно чувство в стомаха не го напускаше. Ранмакан изведнъж помисли: „Да върви по дяволите тази печка, ще намеря друга“ и се обърна, за да излезе от магазина, когато чу глас:

— Здравей, Ранмакан. Не бой се, не се свързвай с кораба. Погледни наляво!

Ранмакан се обърна наляво, отстъпвайки към изхода. Иззад купчината тенджери се появи цял-целеничък Безсмъртния. Безсмъртния, неговият стар приятел, се беше изменил твърде много — отслабнал, остарял; дългата му мазна коса бе оредяла, но кръглото му лице си беше все същото, все същите си бяха блестящите му светлосини очи над малкия сплескан нос и дебелите яркочервени устни. Все същите момчешки лунички по носа и бузите и все същата вечна и малко глупава усмивка.

— Позна ли ме. Ранмакан? — попита Безсмъртния, като се приближи. — Приятно е да се срещнем след дългата раздяла.

— Здравей — отговори Ранмакан. — Здравейте, господин Безсмъртни.

— Само че помни, приятелю: щом натиснеш бутона за свързка, свършено е с тебе! — Безсмъртния се усмихна широко и самодоволно. — Не бой се — добави той, — ами че ние сме стари приятели.

Чак сега Ранмакан разбра, че и Безсмъртния е облечен като него в скафандър. Скафандърът не прилепваше на тялото му, както скафандърът на Ранмакан, а висеше като на закачалка на широки, прозрачни гънки и приличаше на стар водолазен костюм. Приликата с водолаз допълваха тежките обувци. През рамото му беше праметнат автомат.

— Ние трябва да си поговорим — каза Безсмъртния и посочи стол на Ранмакан с жест на гостоприемен стопанин. Самият той седна на един сандък така, че да наблюдава едновременно и Ранмакан, и улицата.

Катерът на Баков предпазливо се спусна на поляната наред с празния Таралеж. Известно време никой не излезе от катера. Локаторите обследваха околните склонове на хълмовете за подозрителни обекти, биопипалата провериха има ли наблизо хора и чак когато Баков напълно се убеди, че дебаркирането е безопасно, Малкия и Райков изтичаха към напуснатия всъдеход. Лазерът на катера възви след космонавтите, за да ги прикрива.

Малкия и Христо се вмъкнала във всъдехода. Там всичко си беше на място. Сякаш го бяха напуснали преди минута. На задната седалка имаше няколко откъснати цветчета. Малкия изруга на ум Антипин, загдето беше позволил да се внесат радиоактивни цветя в кабината. След това трябва да се почисти всъдеходът. Малкия не беше прав. Всъдеходът и без това се дезактивира след всяко пътуване — вътре в него хората не свалят скафандрите си.

— Не са ли оставили някакъв знак, бележка? — без особена увереност в гласа попита Баков, когато Малкия му разказа какво е видял.

— Разбира се, че няма.

Решено беше да издигнат катера и да отлетят до площадката, която се намираше на склона на хълма, в същата посока, накъдето водеха следите. Докато катерът се придвижва бавно по въздуха, Малкия и Райков трябваше да тръгнат отдолу по следите.

— Все пак вие разказвахте — говореше Малкия, като се промъкваше бавно между храстите, — че те са намерили тези цветенца тук. Христо, бъди така добър, отбий се на две крачки встрани и виж няма ли паралелни следи. Няма ли? Да вървим по-нататък. Ето поляната. Как е при тебе? Колко, казваш?

Баков се обърна към Лешчук:

— Защо не се чува Христо?

— Една минутка.

Гласът на Христо прозвуча в кабината.

— Те са чакали тук — говореше Райков. — Няколко души. А после са изтичали към тебе. Виждаш ли?

— Виждам — каза Малкия. — Стъпките са по-дълбоки.

— Оттам, от храстите, вижда ли се въдеходът? — попита Баков.

— Сега ще погледна. Не, не се вижда — отговори Малкия.

— Аха, те са се надявали, че Антипин няма да ги забележи. После са замъкнали нашите в храстите и са чакали Антипин. Изглежда, че са го чули да тича. Да се остави така да го залавят!

— Той никога не е воювал — забеляза Девкали.

— Няма значение, нали му разправяха. Вървете по-нататък!

Отгоре се виждаше как двете фигури в скафандри се показаха от храстите и бавно започнаха да се катерят по стръмния хълм.

— По-слабо личат — каза Малкия. — Но личат.

Фигурките навлязоха в ивицата на каменистия сипей, която изглеждаше светла отгоре. Катерът ги бе задминал малко и се спусна на площадката, встрани от техния път. Двете глави се показаха над края на площадката. Разузнавачите се изравниха с катера. Малкия вдигна ръка и им махна.

— Да ви сменим ли? — запита Баков.

— Защо? Само че изгубихме следите по сипея.

Христо, който беше изпреварил Малкия, каза:

— Я виж! Тук е мъх и отново личат.

Малкия се приближи до него.

— На прав път сме — каза той. — Само дано не завали. Да имаме куче!

— Под купола има едно.

— То ще умре без скафандър.

Разузнавачите се катереха все по-нататък и се отдалечаваха от катера.

Ето че ги закри една скала. После се появи отново. Баков не искаше да ги изгубва от погледа си.

— Издигни кораба — каза той на Лешчук. — Ще потърсим друго място за кацане.

Катерът се издигна още повече и фигурите на разузнавачите отново почнаха да личат добре.

— Няма вече следи — каза Малкия. — Пълно е с камъни.

Разузнавачите се спряха пред една тясна котловина.

Катерът се издигна още по-високо. Отгоре се виждаше как котловината се стеснява все повече, превръща се в тясно дефиле и се губи сред грамадни скални отломъци.

— Тук ще бъде трудно да ги наблюдаваме — каза Баков.

— Друг изход няма — обади се корона Аро.

— Вървете — каза Баков на Малкия. — Само че много предпазливо. Някой може да се крие зад скалите, а ние оттук не виждаме.

Разузнавачите бавно се изкачваха. Отгоре изглеждаше, че те тъпчат все на едно място — пътят беше доста стръмен и в скафандри се ходеше трудно.

Малкия и Райков се бяха изкачили в горната част на дефилето, където стените му почти се съединяваха над главите им, и Баков се беше приготвил вече да се спусне още по-ниско, за да запали прожектора, когато Малкия каза:

— Ето на, така си и мислех.

— Какво има?

— Пещера.

— Не влизайте в нея.

— Ние и не влизаме. Какво да правим сега?

— Не може ли да се вмъкне вътре малкият разузнавателен диск?
— попита корона Аро.

— Не. Входът е по-тесен от един метър в диаметър; дори роботът няма да влезе.

— Връщайте се обратно — каза Баков след известна пауза.

— Защо? — попита Малкия. — Все пак ще се наложи да влезем в пещерата.

— Но не само двамата — отговори Баков. — Ще дойде и докторът...

— И аз — каза Девкали. — Може да потрябвам.

— И Девкали — каза Баков. — Пригответе прожектор.

Обратният път по дефилето отне много по-малко време. След десетина минути Малкия и Райков, запъхтени, се качиха отново на катера. Докторът ги напои със стимулатор, а в това време Баков се свърза със „Сегежа“ и описа последните събития.

На самия „Сегежа“ не се беше случило нищо особено. Само Ранмакан се беше върнал с голяма кухненска печка, от която жените

изпаднаха във възторг.

Малкия, докторът, Девкали и Райков се изкачиха до входа на пещерата. След тях вървеше робот, който мъknеше голям прожектор и стационарен геологически лазер. Катерът отново се издигна и повисна над котловината.

Входът на пещерата беше почти кръгъл и можеше да се забележи едва когато човек се приближи съвсем: дупката бе прикрита с една скала. Малкия включи фенерчето на шлема си и освети вътрешността. Лъчът проникна в мрака и се разсея там.

— Пещерата е голяма — каза Павлиш.

До този момент докторът не бе продумал нито веднъж по време на цялото пътуване. При други обстоятелства Малкия непременно щеше да обърне внимание на този странен факт и да го сподели с околните. Но сега той не забеляза необикновената мълчаливост на Павлиш; а дори и да беше я забелязал, нямаше да ѝ обърне внимание.

Малкия се наведе и освети долния край на входа. Беше изподраскан. Някои от драскотините изглеждаха съвсем пресни.

— Сигурно са тук. Да ги предупредим ли за нашето пристигане?

— Как?

— Със сирената.

— Почакай — каза докторът. — Най-вероятно те без това знаят, че сме тук.

Докторът заповяда на робота да се приближи до самия вход.

— Искаш да включиш големия прожектор ли?

— Да.

— Оттук едва ли ще видим нещо. Все пак някой от нас ще трябва да влезе най-напред в пещерата. Аз ще отида пръв.

И без да чака да се обсъди предложението му, Малкия се наведе и се мушна в дупката. Щом мракът в пещерата го обгърна, той се притисна до стената — дупката веднага се разширяваше отвътре. Малкия се ослуша. Нищо подозрително. Хоризонталните лъчи на светлината навлизаха в пещерата и се разсейваха в мрака. След няколко секунди светлината изчезна — нещо тъмно заслони входа.

Павлиш бутна Малкия и застана до него. Той дишаше ускорено и попита шепнешком:

— Нищо ли не забеляза?

— Всичко е наред. Ние сме глупаци. Ако те искаха, щяха да ни избият като зайци. Аз ще навляза още малко.

Малкия направи няколко крачки навътре, като опипваше стената пред себе си. Когато отворът на дупката намаля и заприлича на бяло око сред огромното околno пространство, изпълнено с мрак и тишина, Малкия се спря и запали фенерчето. Лъчът се плъзна по неравната стена, откъсна се от нея, освети някъде далеч една скала, премина бързо по зъбците на сталагмитите като пръчка по ограда и се спря в противоположната стена на тунела. Втори лъч — от фенерчето на Павлиш — извърши същото пътешествие и на свой ред се опря в стената.

— Райков — каза Павлиш, — внесете с Девкали прожектора.

Бялото око на входа изчезна. Райков и Девкали вмъкваха тежкия прожектор.

— Да палим ли? — попита най-после Христо.

— Да. Дайте максимално разсейване.

На мястото на бялото петно се появи червена светлина. Тя се разрастваше, разгаряше, побеляваше и всяка секунда обхващаше все по-голяма част от пещерата, оцветяваше сталагмитите и сталактитите, избутваше навътре сенките на скалите, отрази се в черната вода на едно езерце дълбоко навътре в пещерата и най-после стигна до най-отдалечената стена, на около триста метра от входа.

Пещерата бе празна.

Девкали и Райков бяха останали при прожектора. Малкия и докторът пристъпиха към средата на пещерата. Тя не беше висока — около десетина метра — и на Павлиш му се стори, че прилича на таван в някоя стара къща, затрупан със сандъци, разнебитени кревати, ненужни до зимата ски, таван, който криеше в себе си загадки и неща, невидими, докато окото не свикне с праха и полумрака, който цари там вечно.

Разузнавачите се върнаха при прожектора и се разделиха: Павлиш тръгна покрай лявата стена на пещерата, Циганков — покрай дясната. Придвижваха се бавно и трудно: до стените имаше натрупани камъни, сталактити протягаха към разузнавачите дългите си, трошливи

и грапави зъби и космонавтите трябваше да се спират при всяка пукнатина, при всяка вдлъбнатина, за да не пропуснат вход към някоя друга зала в пещерата.

Тишината се нарушаваше само от резките възгласи на разузнавачите. Малкия си приказваше от време на време: „Я гледай, такова кристалче още не съм виждал!“ Или: „Ти не ми се зъби, аз ще те отчупя!“ Малкия изобщо обичаше да разговаря с неодушевени предмети — този свой навик той беше придобил през дългите години на общуване с апаратурата в кабината за радиовръзка. Павлиш мълчеше. Райков от време на време говореше с Баков: съобщаваше му накратко, че всичко е наред и не е намерено нищо подозрително.

След десетина минути докторът се срещна с Малкия в дъното на залата. Пещерата беше затворена. Изход от нея нямаше.

СЕДМА ГЛАВА

ПОДЗЕМИЕТО

Баков се бе излъгал. Антипин не беше излизал никъде от всъдехода, без да предупреди за това „Сегежа“. Работата беше много по-проста.

Когато Снежина и професорът забелязаха от парцелите цветята в храстите и тръгнаха по склона на хълма, за да ги разгледат, Антипин нито за секунда не ги изпускаше от погледа си и дори поддържаше със Снежина разговор — за сигурност.

След това, когато Снежина и Кори навлязоха по-навътре в храстите и се скриха между клоните, Антипин подкара всъдехода към самия край на храсталака, откъдето започваше нагорницето към хълма. Наложил му се тогава да извърне за малко лице от другарите си, но това не го безпокоеше особено, защото чуваше как Снежина разговаря с професора.

Люкът на всъдехода бе отворен, Антипин спря машината и се показа до кръста навън, за да разбере по-добре отгоре колко са се отдалечили другарите му от всъдехода. Той видя как проблясват от време на време скафандрите им и вече се канеше да се спусне обратно, когато му се стори, че храстите зад гърба на професора се клатят. Те можеха да се клатят и от вятъра, но Антипин се обезпокои и като опря ръце в горния люк, издигна се още по-високо.

И в същия момент един човек, който се беше покатерил безшумно върху веригата на всъдехода, сграбчи Антипин изотзад за шията и силно го дръпна към себе си. Изненадан от нападението, Антипин изгуби равновесие и полетя назад. Той се опита да напипа с крак бутона за тревога, но не го улучи. Антипин губеше съзнание — две силни ръце стискаха гърлото му и той захърка... Последното, което чу, бе гласът на Снежина:

— Какво става с вас, Иван Филипович?

В същия миг други трима души изскочиха от храстите и се нахвърлиха върху Снежина и професора. Повалиха ги на земята и ги вързаха. Виковете на Снежина за помощ Антипин вече не чуваше.

Нападателите заповядаха на пленниците да станат. Снежина се изправи и едва тогава видя, че това бяха лигонци, облечени в антирадиационни скафандри с големи прозрачни шлемове, прилични на ония, които някога обличаха водолазите. Изпод скафандрите прозираха военни мундири. Нападателите бяха въоръжени с автомати и къси саби на портупей.

— Защо ни нападнахте? — попита Снежина.

Войникът, към когото се бе обърнала, се изсмя при звуците на непознатия език и неговите повехнали, възсинкави бузи трепнаха.

— Кой сте вие? — попита Снежина на лигонски.

— Мълчи! — каза войникът. Гласът му звучеше глухо и неясно. Шлемовете им не бяха приспособени за близка връзка.

Професор Кори не можа да стане — бяха го ударили силно по гърба, когато се бе опитал да окаже съпротива. Той седеше със затворени очи и дишаше често и хрипкаво.

Един от войниците измъкна от храстите зелено сандъче — както изглеждаше, походна радиостанция, — опъна антената, доближи микрофона до самия си шлем и почна бързо-бързо да говори нещо по лигонски.

Храстите зашумяха и оттам се появиха още двама войници — те влачеха за краката Антипин. Шлемът на механика подскачаше, удряйки се в камъните, и главата му със затворени очи се клатушкаше вътре в шлема, отпусната безжизнено.

— Какво му е?

Снежина се спусна към Антипин, но един от войниците я блъсна така силно, че тя падна. Новодошлите захвърлиха Антипин до Снежина и заговориха помежду си.

— Не се тревожете, жив е — тихо каза професорът.

— Слушам — каза в микрофона войникът с радиостанцията и нападателите се разбързаха.

Двамина помъкнаха Антипин, един метна на гърба си лекичкия старец. На Снежина заповядаха да стане, а четвъртият войник тръгна зад нея, като я побутваше в гърба с дулото на автомата. Петият завършваше процесията. Той носеше радиостанцията.

Когато вече се изкачваха по каменното дефиле, Снежина се озърна и видя на небето една блестяща точка — точката се спускаше над Ботаническата градина. „Разузнавателният диск“ — помисли тя и вдигна ръка. Войникът я блъсна силно в гърба с автомата и изруга. Не, дискът не ги бе забелязал.

Войникът с радиостанцията заповяда да завият надясно и Снежина видя тесния отвор на пещерата. Войниците вмъкнаха вътре Антипин и Кори, а Снежина влезе сама. В пещерата беше съвсем тъмно.

— Напред, напред — глухо каза войникът.

Войниците вървяха уверено в пълния мрак — изглежда, че пътят им беше добре познат. Снежина се опита да брои крачките си, но скоро се обърка. В пълен мрак човек бързо губи чувството си за реалност. Наоколо тъмнината се стъстяваше, потискаше я, гнетеше я и Снежина никак не можеше да се освободи от усещането, че всеки момент може да блъсне главата си в нещо. Тя вървеше, напипвайки с крак пода, а войникът отзад непрекъснато ругаеше и я блъскаше в гърба с дулото на автомата си. Най-после спряха.

Отдолу нещо забуча, после на пода се показва тясна ивица светлина. Тя се разширяваше и се превърна в люк — вход със стръмни стъпала, които водеха надолу.

Вкараха вътре пленниците. Снежина вдигна глава и видя, че каменната плоча се върна на своето място, като ги изолира съвсем от пещерата.

Пред тях се простираше дълъг, слабо осветен коридор. Сега войниците не бързаха: бяха си у дома и не се страхуваха от преследване.

Те разговаряха по-високо — смееха се и си припомняха как майсторски бяха успели да проведат операцията.

Спряха се пред една желязна врата. Един от войниците натисна някакво копче отпред и вратата бавно се отмести встрани. Вътре се откри доста обширен тамбур. Щом външната врата се затвори, върху тях се изляха водни струи. „По този начин — помисли Снежина — те грижливо се предпазват от радиацията.“ Душът спря. Войниците смъкваха скафандрите си и плъзгайки се по каменния под, ги окачваха в нишите.

— Събличайте се — каза един от тях на Снежина.

Снежина се подчини. Кори не можеше да се справи сам със скафандъра си и Снежина му се притече на помощ. После помогна на войниците да съблекат Антипин.

Вътрешната врата се отвори и по-нататък се откри също такъв коридор, само че малко по-добре осветен. Пред малка масичка до

входа на коридора бе седнал още един военен. Над главата му, окачен на кука, висеше автомат.

— Поздравявам ви — каза той, щом видя войниците. — Ще бъдете наградени.

По едната стена на коридора се точеха еднакви сиви врати. На другата нямаше нищо. Войниците заведоха пленниците до третата врата от входа. Вътре се откри издълбана в скалата килия с гладък циментен под. На пода имаше купчина дрипи.

Вратата се тръшна и ръждясалата ключалка изскърца. На тавана светеше слаба електрическа крушка. Тя гореше неравномерно, очевидно динамото работеше зле.

Снежина разстла на земята дрипите и довлече върху тях Антипин. Кори се беше свил до вратата и стенеше.

— Вода — помоли Антипин, без да отваря очи.

Снежина се приближи до вратата и удари с юмрук по нея. Вратата прокътна силно и продължително. Снежина удари още няколко пъти по нея.

По каменния под на коридора загракаха стъпки. Те се спряха пред вратата. „Шпионката“ се отмести и военният, който седеше пред масичката в коридора, попита:

— Какво искате?

— Вода — рече Снежина. — И то по-бързо.

— Няма да умрете — каза равнодушно военният и се отдалечи.

Снежина чу как скръцнаха по пода краката на отместения стол. Военният бе заел отново своя пост.

„Аха, така ли! — помисли Снежина. — Чакай, няма да се отървеш толкова лесно от мене.“ Тя удари с юмрук по вратата и се послуша как ударът се понесе по коридора като камбанен звън. Военният не реагира. Снежина заудря ритмично по вратата така, че звукът на всеки нов удар да настига замиращия звук на предишния. След това смени темпото и изчука цял картечен ред.

От другата страна на коридора се приближи някой.

— Какво става? — попита нов глас дежурния.

— Искат вода — отговори той.

— А защо не им даде?

— Няма да умрат.

— Донеси вода, полковникът ще се кара. Те са му нужни. Аз ще поостана вместо теб.

Военният изруга, но отиде. След пет минути вратата се откря и той пхна в ръцете на Снежина квадратна консервена кутия. Тя беше разлепена и течеше.

— Пий!

Снежина даде на Антипин да се напие. Той отвори за секунда помътнелите си очи, поиска да каже нещо, но отново изгуби съзнание. Снежина се наведе над професора.

— Лошо ли ви е?

— Нищо ми няма, след малко ще мине — рече професорът. — Механикът по-добре ли е?

— Да.

— За всичко съм виновен аз — каза професорът. — Проклетата старческа памет! Още докато бях жив, тук в планината бяха почнали да строят нещо. Само че не на този склон, а от другата страна на билото. Забравил бях. Трябваше да предупредя капитана.

— Мисля, че те трябва да имат там друг изход — рече Снежина. — Ако това е военна база, нас са ни превели през тайния вход, резервния.

— Имате право — каза Кори, като се мръщеше от болка. — Това са военни. Те са предвидили подобна възможност. Но все пак да прекараш година и половина в такава дупка...

Антипин изстена и се обърна на една страна. Мъчеше се да стане.

— Лежете, Ваня — каза Снежина.

— Попадали сме в... засада ли?

— В капан — забеляза професорът. — Съвсем глупаво попаднахме в капан.

— Дявол да го вземе! — каза Антипин. — Главата ми се пръска. Как ни хванаха? Помня, че се подадох навън, за да погледна, а после някой почна да ме души и аз паднах. И нищо друго.

— Това е достатъчно. Единственото утешение е — каза Кори, — че не ни убиха веднага. Значи, нямат засега такова намерение.

— И изобщо положението не е чак толкова лошо — добави с престорен оптимизъм Снежина. — Сега знаем къде се крият и ще влезем в контакт с тях. Та нали точно това искахме?

— Тихо — продума Кори. — Идват.

По коридора тропаха ботуши.

Вратата се отвори. Отвън бе застанал висок военен в мундир, украсен със златни нашивки и блестящи отличителни знаци на дясното рамо.

— Можете ли да дойдете при мен? — попита той. — Тук ще ни бъде неудобно да разговаряме.

Снежина понечи да отговори, но Антипин я прекъсна:

— Ако ми помогнат, ще мога да вървя. Далече ли е?

— Нямаше да ви безпокоя, ако не беше така наложително — започна високият военен, когато пленниците се настаняха в изтърканите кресла на неговия кабинет.

Както и килията, кабинетът бе издълбан в скалата, но строителите се бяха помъчили да му придадат някакъв привиден комфорт. Стените бяха облицовани с дърво на височина до гърдите, а подът беше постлан с пластмасов килим.

— Поднасям ви извиненията си за малката грубост, която са си позволили по отношение на вас моите подчинени. Но разберете ги правилно: те разполагаха с броени минути и проведоха операцията извънредно бързо и точно.

Снежина най-после разгледа военния както трябва. Той приличаше по нещо на хрътка през времето, когато тя сменя козината си — също така жилест, подвижен и малко нечистоплътен. Обаче неизправностите във външния му вид — небрежно закърпеният ръкав на мундира, нееднакво подстриганата над слепите му очи коса, черното под ноктите — не биеха изведнъж в очи. На гърдите му висеше черната кутийка на лингвист. Обикновен, стандартен лингвист от „Сегежа“.

— Защо трябваше да ни хващате и мъкнете тук? — попита Антипин. — Ние сами щяхме да дойдем. Отдавна търсим начин да се срещнем с вас.

— Искате да кажете, че сте подозирали нашето съществуване?

— Да — отговори Антипин. — Преди няколко седмици нашата група откри пресни следи в Ботаническата градина. Но не знаехме къде да ви търсим, за да влезем във връзка с вас.

— А ето че сега всичко завърши добре и ние се срещнахме — каза военният. — Позволете ми да ви се представя: генерал Вапрас от Манве. Може би сте чували за мен? Моята майка имаше магазин за вносни стоки. Тогава кажете ми: защо сте ни търсили?

— Как така защо? Нали трябваше да се срещнем! — учуди се Снежина. — Та ние преровихме цялата планета да търсим живи хора.

— Не всичко изведнъж — рече генералът. Той приглади сравнително добре сресаната си на прав път коса и замислено повтори: — Не всичко изведнъж. Отначало аз ще задавам въпроси. Това е моя специалност. Преди войната бях шеф на разузнавателната служба.

— Ах, да, разбира се, сега си спомних — обади се професор Кори. — Вие бяхте заповядали да изгорят живи осемте студенти. Тогава имаше демонстрация в университета и вие обявихте инициаторите за шпиони на пиите.

— Възможно е те действително да са били шпиони — пак така замислено каза генералът. — Във всеки случай бяхме в навечерието на войната и не можахме да допуснем демонстрации. А вие откъде знаете за мене? Лигонец ли сте?

— Да — каза професорът. — Кори от Лигон. Ботаник.

— Разбира се, трябваше веднага да се досетя. Вие се различавате от тях. Но да преминем към въпросите. Откъде сте дошли при нас?

Кой знае защо, никой не отговори веднага. Снежина погледна към Кори. Кори към Антипин. Не защото не искаха да отговорят, а просто защото във всяка група винаги има един, който отговаря на въпросите и взема решения.

Генералът взе това забавяне като нежелание да отговарят. Той наклони леко глава наляво. Чакаше. В душата на генерала се бореха противоречиви чувства. От една страна, трябваше да се отнася към пришълците по-грубо — за да ги сплаши. Времето не чакаше, всяка секунда техните другари можеха да открият пещерата, а след това, ако им провърви, и подземния вход в базата. Но генералът не познаваше още силите на пришълците. Не го напущаше изобщо недостойната за един генерал мисъл, че тази чернокоса жена може да протегне срещу него показалеца си и от пръста ѝ да бликне струя смъртоносен огън. Някъде, в някакъв нашумял роман от предвоенните години, генералът бе чел за нещо такова. Там имаше пришълци, които слизат на Муна, имаше и съобразителен генерал, който застава начело на борбата против пришълците и едва не загива, когато един от тях стреля срещу него с палеца си. Наистина в този роман пришълците не приличаха на хора. Те имаха четири ръце и лицата им напомняха муцуните на дракони.

На вратата се почука и вътре влезе войник, който прошепна на ухото на генерала, че над дефилето се върти въздушен кораб, който е

свалил на земята двамина в скафандри.

— Да не се предприема нищо. Да се вдигнат постове — заповяда генералът. После погледна хладно пленниците и повтори въпроса си. — Откъде сте дошли при нас?

— Долетяхме от Галактическия център — отговори Антипин.

— За какво?

— Наблюдателите в Центъра са забелязали, че на вашата планета е имало атомна война.

— Какво е това Галактически център?

— Трудно е да се обясни. — Антипин смръщи лице: главата му просто се пръскаше от болка.

— Пийнете малко! — Генералът подаде чаша вода на Антипин.

— Галактическият център — продължи Антипин, след като отпи глътка студена вода — е сътрудничество на различни цивилизации, на различни планети, които са достигнали определено равнище на развитие.

— Ами ако не са го достигнали?

— Тогава те не знаят за съществуването на Галактическия център. Всяка цивилизация преминава в своето развитие един опасен етап, когато средствата за унищожаване, средствата за водене на война са достигнали вече дотам, че с тяхна помощ може да се унищожи изобщо животът на планетата. Разумните същества обикновено сами преодоляват този опасен момент.

— Ами ако не могат?

— Ако не могат, тогава става онова, което се е случило с вас. В историята на Галактиката е регистриран още един подобен случай. Но експедицията на Центъра кацнала на онази планета няколко години след нейната гибел. А болшинството от галактическите цивилизации вече са прекрачили границата на самоунищожителните войни.

— Защо?

Въпросите на генерала бяха откъслечни и кратки. Искаше му се да се добере до същността на работата, но го задържаше собственият му интерес. Отговорите на Антипин не обясняваха още нито силите на долетелите на Муна чужденци, нито техните възможности във военно отношение, но генералът не можеше да се откаже от тази обща информация. Зад думите на Антипин се криеше безпределността,

застрашителната необхватност на Космоса, където в момента още нямаше място за лигонския генерал.

Антипин въздъхна. Той не беше добър оратор. Стараеше се да говори така, както би говорил на негово място капитанът или поне Павлиш — изчерпателно и разбираемо.

— Галактиката, в която живеем, е създадена не много отдавна, погледнато в космически мащаб. Звездните системи, където животът е възможен, са се развивали почти едновременно. Пак погледнато в космически мащаб. Разликата е в столетия, например ние...

— А кои сте „вие“?

— Нашата планета, в която сме се родили — Земята. Ние влязохме в Галактическия център едва преди няколко години.

— Притежавате ли атомно оръжие?

— Не.

— Защо? Не сте ли го открили? Не сте ли успели още?

— Наивен въпрос. Атомното оръжие — това е минало за нас. Оръжието е съществувало. Унищожили са го, когато са разбрали най-после, че неговото притежание ще доведе в края на краищата до всеобща гибел.

— Сами ли стигнахте до това заключение?

Генералът не вярваше на Антипин. Снежина разбра това, когато видя как се присвиха неговите светли порцеланови очи.

— Разбира се, сами. Тогава Галактическият център още не е знаел за нас.

— Имали ли сте атомна война?

— Имало е една голяма война, в която са били употребени две атомни бомби. Много години след това са били правени опити с атомни взривове и армиите са трупали оръжие. Това било опасно.

Отново влезе войник. Без да сваля поглед от Антипин, генералът го изслуша, кимна мълчаливо и го освободи.

— И така — продължи генералът, — вие разбрахте, че някъде се води война и побързахте да й попречите. Правилно ли ви разбрах?

— Почти. Ние знаехме, че войната е свършила. Че хората на планетата са загинали. Но се надявахме да спасим поне малка част от тях.

— Защо?

— За да живеят. За да живее планетата ви.

— А поискахте ли от нас разрешение за това?

— От кого?

— От законното правителство на Лигон.

— То не съществуваше.

— Ние съществувахме и аз съм нагледно доказателство за това.

Антипин дори не успя да скрие усмивката си.

— Какво е това правителство — каза той, — което се крие в пещера, след като е допуснало гибелта на планетата? Как можехме да разберем, че сте живи? Вие старателно се криехте.

— Не сме ние виновни, че планетата е унищожена. Смъртоносния газ пуснаха пиите. Нашите врагове. Враговете на всичко живо. Варварите.

— А вие сте разрушили всичките им градове. Още преди те да употребят газа.

— Пиите са зверове и убийци — каза генералът и на Снежина се стори, че в този момент той вярва в думите си. — Пиите си бяха измислили жив бог, покланяха му се и му принасяха в жертва хора. Не знаехте ли това? Но всъщност не говорим сега за това. Вие твърдите, че сте дошли при нас, за да помогнете на планетата. Ами после? Ако бяхте намерили живи хора? Щяхте да превърнете планетата в своя колония, нали?

— За какво ще ни е тя? — отговори Антипин на въпроса с въпрос.

Той беше изморен, но не биваше да показва своето безсилие. Антипин разбираше, че проявяването на каквато и да е слабост от негова страна генералът ще възприеме като собствена сила. Все още съществуваше възможност да се споразумеят, да се разберат някак помежду си. И тази възможност не биваше да се пренебрегва.

— Не зная още за какво. Не ви познавам достатъчно. Но не се опитвайте да ме убеждавате, че сте филантропи. Така. — Генералът се изправи. — Интересуват ме сега някои конкретни подробности. Те са ми нужни не поради просто любопитство и затова бих искал да отговаряте на моите въпроси искрено, кратко и бързо. Времето не чака.

Ако генералът не бе отправил това предупреждение, Антипин щеше да продължава да отговаря искрено на всички въпроси. Но по това, как се бе променил тонът на генерала, по това, как той стана и се разходи из кабинета си, Антипин разбра, че общият разговор е

завършен. Или — отложен за по-късно. Започваше разпитът. И този разпит водеше началникът на разузнаването, който отдавна вече се е специализирал в това. Антипин си спомни някакъв исторически филм, където един генерал също така се разхождаше из стаята, само че в друга, земна униформа и също така казваше, че на въпросите трябва да се отговаря кратко и искрено.

— Аз през цялото време отговарям искрено — каза Антипин.

— Прекрасно. Първият въпрос е: колко души сте на кораба?

Антипин понечи да отвори уста, за да отговори, но Снежина, без да скрива това, го настъпи по крака. Антипин я погледна.

— Не отговаряй — каза тя, като видя, че генералът бе забелязал нейното движение.

Генералът се усмихна и натисна едно бутонче на масата. Той вече беше разбрал, че пришълците не умеят да стрелят с пръстите си. Те проявяваха нервност.

— Отведете жената — заповяда генералът на влезлия войник. — И този старец. И ги сложете отделно, за да не говорят помежду си.

Когато ги изведоха, генералът отново се обърна към Антипин.

— Надявам се, че ще се споразумеем с вас — каза той. — Вашите спътници не могат да отговарят за постъпките си и не са в състояние да разберат цялата сериозност на положението, в което са попаднали. Ако ми казахте истината, вие отдавна не сте воювали. А военното дело, както и работата на разузнавача изискват познаване на професията. Ако не се упражнявате, можете да изгубите войната и срещу слаб противник. Вие не сте професионалист. Аз пък съм професионалист. Значи, вие ще трябва да се подчинявате.

— Съгласен съм да отговарям на вашите въпроси — каза Антипин. — Но и аз ще ви задавам въпроси. И първо, най-важния въпрос: защо ви е нужно всичко това?

— Кое?

— Защо ви беше необходимо да ни отвлечате? Защо ви беше нужно да ни мъкнете дотук? Защо ни разпитвате и заплашвате, защо се хвалите с вашия професионализъм? Та в края на краищата ние никога не сме се мъчили да се крием от вас, не сме се отказвали от преговори, не се отказваме и сега.

— Откъде да знаем, че говорите истината? Поставете се на мое място. — В гласа на генерала прозвуча застаряла тъга. — Ние вече

месеци наред живеем в подземие. Не допускахме това. Пак добре, че пещерата, която намерихме, ни запази добре от радиацията, а подземното езеро в пещерата се оказа достатъчен водоизточник. Уверен съм, че никъде другаде на Муна не съществуват вече подобни условия.

— Да, други живи хора няма — съгласи се Антипин. — Поне не сме открили следи от тях.

— За да можем да останем живи, трябваше да се избавим от излишните гърла — каза генералът замислено.

— Вие сте избили и свои хора?

— Да. Останаха малцина. Отначало в пещерата имаше три пъти повече хора. И дори няколко цивилни политически дейатели — патриции, министри. Тях ние ликвидирахме. Това бе жестока необходимост. Ако не бяха победили най-силните, щяха да измрат всички. Няма какво да се прави. И тогава разбрахме, че при нас са пристигнали гости. Ние ви следяхме в продължение на няколко седмици. А сега решихме да действваме.

— Защо по този начин? Не е ли по-добре да се свържете с нашия кораб? Поговорете с капитана или с представителите на Галактическия център.

— Предпочитаме да разговаряме, като диктуваме своите условия. Не вярваме и никога няма да повярваме на тези сладки приказки за помощта, която уж искате да окажете на унищожената планета. Нека да бъдем откровени: интересуват ви нашите рудници, нали? Или нашите градове? Произведенията на изкуството ни? Нашите поля? Какво?

— Нас всичко ни интересува — отговори Антипин (Ах, колко ме боли главата!): — и градовете, и полята, и хората, но пак заради вас самите.

— Глупости! — каза генералът с увереност. — Дори мен не ме интересува съдбата на хората наоколо. Но сам няма да оцелея. Затова живеем заедно. Както виждате, аз съм откровен и се надявах, че и вие ще бъдете откровен в отговор на това. Ето защо ви питам: колко души сте на кораба?

— А вие тук колко сте?

— Това не е отговор. Предупреждавам ви, че имам в резерв такива средства за въздействие, каквито дори не подозирате. Как е

вѡръжен корабѣт?

Двама войника довякоха Антипин до килията и го захвърлиха на пода. Голяма синина покриваше половината му лице. Антипин скърцаше силно със зъби — толкова силно, та на Снежина ѝ се струваше, че зъбите му се трошат.

— Не се приближавай — каза един от войниците на Снежина, която понечи да се спусне към механика. — Ела. Твой ред е.

И той повлече Снежина към вратата.

Когато влизаше в кабинета, Снежина настръхна цялата. Нямаше вече шега. Непознатите се бяха оказали врагове. Но щом са врагове, и корабът, и куполът са застрашени от опасност, от гибел. Снежина не беше чула какво казваше генералът на Антипин за професионалистите, но разбираше, че се намира в ръцете на хора, чиято професия е убийството. Обитателите на кораба и на купола се бяха занимавали през целия си живот с работа от съвсем друг, миролюбив характер.

— А, ето ви и вас! — Генералът почти любезно се надигна от мястото си. — Надявам се, че сте успели да видите до какво доведе вашия спътник упорството му. Седнете. Като начало трябва да ви кажа, че положението ви е безнадеждно. Съвсем безнадеждно. Вашите другари се опитваха да ви намерят, но от тази работа не излезе нищо. Нещо повече, току-що научих, че те се намират в предната част на пещерата и едва ли ще излязат оттам. Искате ли да им се полюбувате?

Генералът дръпна завеската близо до масата и там се откри малък телевизионен екран. Генералът го включи. Върху екрана се появи неясно черно-бяло изображение на голяма тъмна зала, осветявана от един прожектор. Всред залата се намираха няколко души в скафандри. Снежина се приближи до екрана. Скафандрите ѝ бяха познати. Това бяха скафандри, произведени на Земята.

— Вашите другари — повтори генералът — се намират в пещерата, през която ви доведоха тук. Те още веднъж показаха, че не могат да бъдат наречени професионалисти. Хванати са в капан. А какво ще стане по-нататък, ще ви покажа ей сега. За съжаление

спътникът ви изгуби съзнание, преди да научи за този изгоден за нас обрат на работите. Гледайте!

Генералът натисна едно бутонче и Снежина видя, че фигурките на екрана обърнаха глави към прожектора. Нещо се бе случило там, в пещерата. Ето ги, че бягат към другия край на залата...

— Малко срутване — каза спокойно генералът. — Входът, през който бяха влезли, се затрупа. Няма да могат да излязат. — Генералът изключи екрана. — По-нататък всичко зависи от вас, мила девойко. Вие прекрасно разбирате, че можем да контролираме всяка стъпка на четиримата, които се намират в пещерата. Можем да ги убием, ако това се окаже необходимо. И нищо на света няма да ги възвърне към живот!

Снежина мълчеше. Ясно беше, че генералът не знае още за апаратурата на корона Вас. Сигурно не знае. Пък и те изобщо не могат да знаят много неща. Че са видели кораба, видели са го. Генералът през цялото време употребяваше тази дума. Навярно са видели и купола, но не са успели да се приближат до него. Но какво в края на краищата им трябва тогава? Просто да ни унищожат ли? Гласът на генерала беше равен и безучастен. Може за това да е виновен лингвистът, който не умее да предава интонациите. И отново въпросът:

— Колко души сте всичко на кораба? С какво е въоръжен той?

Мислите на този човек са поразително ограничени. Той възприема кораба като неприятел и само като неприятел. Исква да води война срещу него. Исква да го победи.

— Вие смятате, че войната с вас е безнадеждна? — каза генералът. — Мислите, че зад гърба ви стои могъща цивилизация, която ще ви се притече на помощ? Е, да допуснем, че сме надценили своите сили, да допуснем, че ще ви дойде помощ. Но какво ще помогне тя на вас? Дотогава вас вече няма да ви има.

— Ние не се готвим да воюваме срещу никого — каза Снежина. — Не се каним да унищожаваме никого. Та не разбирате ли, че може да съществува свят на едно стъпало по-горе от този, в който живеете вие? Да, ние сме по-могъщи от вас и сигурно бихме могли да унищожим и вас, и вашата планета...

— Ето, това се казва вече разговор — рече генералът. — Не е изминал дори и час и вие, миролюбивите и кротките, заговорихте за унищожаване. Това е вродено във всеки човек, трябва само да се копне по-надълбоко.

— Вие пак не ме оставихте да се доизкажа и изтълкувахте всичко, както си искате — каза Снежина. — Да, ние бихме могли да направим това. Но то няма да стане. Това е невъзможно, разбирате ли: невъзможно!

— Всяко живо същество, всеки организъм притежава инстинкт за самосъхранение — каза генералът. — Това съм учил още в училище. Организъм, лишен от този инстинкт, загива. Той ще бъде унищожен.

— Войната не е задължителна съставка на този инстинкт.

— Ами ако ви нападнат? Ако на вашата планета слязат врагове? Вие ги гощавате със сладка баница, така ли?

— Вие не познавате известни закони на развитието. Един от тях, генерале, се състои в това, че цивилизацията, която се е издигнала до покоряването на междувездното пространство, престава да възприема войната като част от своето съществуване. Покоряването на Космоса е достъпно само за онези, които са се отказали вече от войната. Природата е толкова силна и опасна, че разумните същества трябва да се обединят за борба с нея. Това е по-трудно от най-жестоката война.

— Мене не ме интересуват вашите закони. Законите са измислени, за да бъдат нарушавани. Аз ви зададох въпроса: а какво ще стане, ако вашата планета бъде нападната от враг?

— Ще се защитаваме. Но, повтарям, този враг не може да бъде разумен. Такова нещо поне още не е ставало.

— Аз съм разумен. А в този момент съм повече ваш враг, отколкото приятел.

— Вие сте се самоунищожили, преди да се научите да строите междупланетни кораби.

— Ние не сме се самоунищожили. Ние унищожихме другите. И така, във вашите ръце е съдбата на другарите ви. Те са сега в пещерата и не могат да излязат. Подозирам, че през последния ден вашият капитан се е лишил от най-добрата част на своя екипаж. Корабът ви въоръжен ли е?

— Да — каза Снежина.

Тя говореше истината. Корабът беше снабден със защитни средства против природните стихии и изненадите на далечните планети. Значи, при нужда той можеше да се защитава и от врагове.

— Това е вече по-добре. Разкажете какво е това оръжие. Само че по-накратко.

— Честно казано, не съм специалист. Аз карам стажа си на нашия кораб.

Снежина говореше бавно. Най-важното сега е да се печели време. На „Сегежа“ ще намерят възможност да освободят хората от пещерата. Всяка минута беше чиста загуба за генерала във войната, която Снежина водеше тук, под земята, в първата и последна война, в която ѝ се налагаше да участва.

— Съществува ли парола, с помощта на която може да се проникне на кораба? Не се съмнявам, че съществува. Не гледайте така учудено. Няма да повярвам, че дотолкова сте...

Генералът включи екрана на телевизора. Малките фигурки, облечени в скафандри, се бяха събрали около прожектора и се мъчеха да правят нещо с камъните, които бяха затрупали входа.

— Още минута — и те няма да са вече живи. Аз нямам какво да губя. Вие сте, която трябва да ги съжалявате. Нали сте все пак филантропи.

— Но аз ви говоря честно, повярвайте поне веднъж в живота си! — възмути се Снежина. — Никакви пароли няма при нас...

Тя действително говореше истината. И не беше нейна вината, че генералът не можеше да я разбере. Те говореха на различни езици, макар формално да ползуваха един и същ. Всеки човек съди другите съобразно принципите, по които сам е бил възпитан, и преценява постъпките им по себе си. Може би ако Снежина говореше с представител на една цивилизация, много по-висока от земната, с представител на следтехническата цивилизация, нейните мисли и намерения щяха да се сторят на събеседника ѝ примитивни и не всякога понятни. Може би и Снежина нямаше да му повярва в нещо, както не и вярваше генерал Вапрас. Снежина не беше наивна и неосведомена за миналото девойка, както понякога описват във фантастичните романи хората на бъдещето. Тя знаеше прекрасно историята на Земята и си представяше ясно какво са говорили и вършили със своите жертви инквизиторите или гестаповците. Но когато се сблъскаш лице с лице с далечното минало, дори ако то е отчасти познато, чувствата отказват да възприемат реалността. И всичко, което става, ти се струва нереално, кошмарно; с това именно трябва да се бориш. Защото ако не се бориш с миналото, то може да победи. Само временно, в някакъв ограничен участък на света, но

може да победи. А да се поправят после грешките, е много по-сложно, отколкото да се извършат.

— Ако знаех какво искате — каза Снежина с отчаяние. — Ако знаех! Но вие задавате въпроси, без да обяснявате нищо. Искате да воювате с нас? Ами че това е абсурдно, сами разбирате.

— Може би след време ще ви обясня какво искам, но преди това вие все пак ще трябва да ми разкажете как можем да проникнем във вашия кораб. И когато отговаряте, гледайте екрана. Имате на разположение три минути.

В този момент в стаята влезе войникът, наведе се към генерала и каза тихо:

— Безсмъртния се върна. Носи важни новини.

Безсмъртния, Безсмъртния... Къде ли бе чувала Снежина това име? От Кудараускас ли? Или от Девкали?

Генералът попита:

— Наистина ли?

— Той бил там и установил връзка.

— Та-ка. Отведете жената.

Когато вървеше по коридора към килията си, през ума на Снежина изведнъж проблесна мисълта: „А откъде има генералът лингвист? Бил ли е на кораба? Или пък някой от неговите хора? Дали този човек и сега не е там? Защо са тогава всички тези разпити?“

На мостика на „Сегежа“ всички се бяха събрали пред екрана.

— Тук няма повече място за празни приказки — каза корона Аро. Той пръв произнесе тези думи, които рано или късно трябваше да каже някой. — Срутването не е станало случайно. Всички знаем това. Връзката с онези, които останаха в пещерата, е прекъсната. Предлагам незабавно да натоварим на кораба всички обитатели на купола. В кораба е по-безопасно. В случай че нашите другари са загинали, да отлетим обратно. Без да се съветваме с Галактическият център, не можем да предприемаме нищо.

На Бауер направи впечатление колко добре се бе научил корона Аро да говори по руски. Тази мисъл нямаше нищо общо с работата и Бауер се опита да я прогони. Той не беше съгласен с корона Аро. Всички думи на короната бяха като че ли на място казани и в същото време Бауер не можеше никак да се съгласи с него.

— А не би ли могло срутването да е естествено? — попита той.

— Тъй или иначе, за да можем да проникнем вътре, ще трябва един-два часа — каза Кудараускас.

— Какво ще кажете вие? — попита капитанът миньора Ренци, който досега седеше в ъгъла и мълчеше мрачно.

— Аз мисля — започна Ренци бавно, — че вашите хора и Кори са попаднали в ръцете на военните. Как са оцелели те, не мога да разбера. Сигурно в скалите е имало ракетна база. Би трябвало да намерим документацията. Да претърсим Министерството на отбраната в Лигон. Там вероятно са плановете на тази база. Едва ли пещерата е единственият изход. Той е твърде тесен.

— Нямаме време — каза корона Аро. — Трябва да се помъчим да влезем в пещерата. Ако нашите другари са загинали, веднага да се евакуират всички, които пожелаят да тръгнат с нас. Ще решава Галактическият център.

— Струва ми се, че Ренци е прав — рече капитанът. — Ние имаме спасителен катер. С него полетът до Министерството на

отбраната ще отнеме по-малко от час. Наистина почти нямаме вече хора.

— Мога да отида аз — обади се миньорът. — Тъй че необходим ще бъде само още един от вас, който да пилотира.

— Ще тръгна аз — каза Бауер. — Кудараускас ще остане.

— Съгласен съм с Ренци — рече капитанът, — ще трябва бързо да вземем архивите на Министерството на отбраната. Бауер, разпорежи се да натоварят на ракетата Малкия мозък. Без Мозъка няма да се справите. В него е вложена схемата на лигонския език, нали?

— Да — късо отговори Бауер, после включи вътрешната връзка и даде нареждане на роботите.

— „Сегежа“, „Сегежа“, тук катерът — раздаде се от мостика гласът на Баков. — Режем с лазера скалата. Работа има за още един-два часа. Връзка с Павлиш няма.

— Виж какво, Баков — каза капитанът, — остави роботите да режат скалата, а ти се издигни малко и обиколи хълма. Може пещерата да има и друг изход, главният. Разбра ли ме?

— Ясно, Геннадий Сергеевич — отговори Баков. — Ние тук се мъчихме да чукаме по скалата и нашите се обадиха. Но се чува лошо. С една дума — живи са. До чуване!

— Дочуване, Алексей — отговори капитанът.

— Все пак може срутването да е случайно — каза Бауер.

Корона Аро поклати отрицателно глава.

Капитанът се приближи до пулта и включи сигналната система.

На фарчетата, които заобикаляха купола и „Сегежа“, пламнаха разноцветни светлини.

— Зенонас, аз ще отида да хапна — каза капитанът. — А ти не сваляй поглед от екрана. Да, и включи пеленгатора за далечно действие.

Капитанът беше вече тръгнал към вратата след Бауер и Ренци, но се спря, погледна корона Аро и извика на миньора:

— Ренци, преди да заминете, кажете на вашите да бъдат готови да се преместят на кораба. За всеки случай. Кажете им го внимателно, без да създавате паника. Ще можете ли?

— Ще мога — печално се усмихна Ренци. — Ние сме свикнали да бягаме в противовъздушните скривалища.

Прожекторът работеше. Това беше автономен апарат, несвързан с робота. Малкия и Девкали го отместиха по-далеч от входа.

— Хванахме се в капана — каза Малкия. — Като неопитни деца се хванахме. Не е нужно да бъдеш разумно същество, за да затвориш тази дупка. Мравки да бяха и те щяха да ни затрупат. За да ни изядат после. Цели-целенички.

— Не изпадай в паника, Циганков — каза Павлиш. — Още не се е случило нищо. Сега поне сме по-близо до нашите, отколкото бяхме преди. Просто не сме намерили още парадния вход, който води до тях. Сами не можем ли да пробием срутването?

— Не — каза Райков. — Няма да го пробием.

Мракът и тежките сводове на пещерата му действаха угнетяващо. Той говореше тихо, почти шепнешком.

— Говори по-високо — каза му Павлиш. — Не се обезсърчавай. Някой ми разказваше, че стоял в Камчатка, в една пещера, три дни и три нощи и знаеш ли какво станало?

— Какво?

— Измъкнал се!

— Струва ми се, че ни наблюдават — каза Девкали. Той посочи неопределено нагоре и встрани. — Оттам.

— Твърде вероятно е — съгласи се Павлиш.

— Тихо.

— Какво има?

— Чуваш ли? — попита Малкия.

Долавяше се едва-едва някакво почукване. Откъм входа на пещерата.

— Нашите са — зарадва се Павлиш.

— Аз ще отговоря — каза Райков.

Павлиш се приближи до черната стена и сложи ухо на камъка. Така се чуваше по-добре.

„Чук-чук!“ — чукаше някой.

„Чук-чук!“ — чука Павлиш в отговор.

— Някой знае ли Морзовата азбука? — попита той.

— Да — каза Христо. — Миналата година държах изпит по нея.

И Христо изчука:

„Живи сме.“

„Добре — прозвуча отговор след дълга пауза. — Чакайте ни.“

— Изглежда, че ще трябва да почакаме дълго. Страхуват са да действуват с взрив — каза Малкия.

— Откъде да знаят, че няма да се събори цялата пещера?

— Та и ние не знаем това.

Те стояха така около минута, ослушвайки се в ударите. Далечен глух шум им подсказа, че от входа се е откъртило парче скала. Отново почукване, но все така далечно.

— Здравео ни е затрупало — прошепна Христо Райков.

— Ами ако се опитаме да ги пресрещнем? — попита Девкали. — Нали имате два лъчеви пистолета?

— Няма да помогне. Само ще изхабим заряда. А може би той още ще ни потрѣбва — отговори Павлиш. — Вижте какво. Докато стоим тук затворени, нека не си губим времето напразно. Най-вероятното е, че са ни изолирали тук, защото сме стигнали твърде близо до тяхното скривалище. И входът трябва да е някъде около нас. Стените изследвахме. Останаха още подът и таванът. По-вероятно е — подът. Да направим така: ти, Райков, и ти, Девкали, останете тук в сянката зад прожектора. Ние с Малкия като по-опитни ще се постареем да пообиколим залата. Възможно е да намерим нещо интересно.

— Ако можеха и искаха, те щяха да ни убият, докато вървахме с Малкия покрай стените. Но защо ще ни убиват? Да вървим, Малкия. Единия лазер ще вземем с нас. Другия ще оставим на теб, Христо. Вземи го. В случай на опасност защитавай се със стрелба. В училище са ви учили как да си служите с това нещо, нали?

— Да — каза Райков. — Но не да стреляме по хора. На това не са ни учили.

— И аз не те уча да стреляш по хора — отговори мрачно Павлиш — Сам мразя да се стреля по хората. И не съм стрелял. Но ако се наложи, ще стрелям. Не се знае още какво им е там на нашите. Малкия, не се разхождай просто така по залата. От камък на камък, с прибежки. А ла гер, ком а ла гер!

— Това на френски ли е? — попита Малкия.

— Да. И значи: на война — като на война! Ако те е страх, останни тук!

— От какво да ме е страх? — обиди се Малкия.

Докторът пръв откри плочата, която прикриваше входа към подземието. Той не повярва изведнъж на очите си — плочата беше замаскирана грижливо и само случайно плъзналият се лъч на фенерчето откри тънка пукнатина в пода на пещерата, твърде права, за да бъде естествена. Павлиш прекара лъча на фенера по пукнатината до нейния край и видя, че тя се пречупва под прав ъгъл.

— Малкия — извика той, — ела насам!

— Намери ли нещо? — попита Малкия, като се приближи. — А... наистина...

— Не мърдайте! — произнесе на руски спокоен, студен глас. Той се чу някъде отгоре, отрази се от стените на пещерата и ехото повтори: „Айте-е-е!“ — Хвърлете оръжието! При опит за съпротива ще бъдете унищожени! — също така спокойно добави гласът.

Нито Малкия, нито докторът бяха свикнали да вдигат ръце и да хвърлят оръжие. Просто дотогава не им се беше случвало да правят това. Без да се сговарят, и двамата се втурнаха към гората от сталактити.

Зазвънтяха, чупейки отломки камъни, картечни откоси.

— Ох, дявол да го вземе! — изруга Малкия. — Май че ме улучиха.

— Пълзи насам — каза Павлиш. И извика с всичка сила: — Христо, загаси прожектора!

Пещерата потъна в пълен мрак.

Така на планетата Муна отново започна война.

ОСМА ГЛАВА

ПОСЛЕДНАТА ВОЙНА

Професор Кори бе сложен отделно от Снежина и Антипин. Той не знаеше нищо за тяхната съдба и можеше само да се досеща, че щом още не го закачат, военните са заети с космонавтите. Кори гледаше потрезво от Снежина на поведението на генерала. Без илюзии. Той отдавна знаеше генерала — по разкрасените портрети в списанията, по репортажите за процеси и бунтове. Познаваше и други генерали и подозираше, че не само Вапрас си бе намерил скривалище в подземието. Кори не можеше да си прости, че не си бе спомнил навреме за строежа на военния обект в хълмовете.

Той се надигна от купчината дрипи. Болеше го сърцето. Много го болеше. Кори не знаеше дали на „Сегежа“ умеят да регенерират нови сърца. „Ако се върна — мислеше той, — трябва да попитам доктор Павлиш.“ Кори не можеше да предполага, че Павлиш се намира съвсем наблизо, в горната част на пещерата.

Възможно ли е Снежина и Антипин да бъдат толкова наивни, че да разкажат на генерала всичко, което той иска да узнае? Възможно ли е да не разберат, че генералът няма намерение да се подчини на новия ред на планетата? Опасност заплашва и кораба, и купола. И всичките обитатели на купола, които мислят, че са прекарали вече последната война в живота си. А ето че всеки момент може отново да започне война. И тогава вече никой няма да остане жив. Освен генералите в подземието.

С кокалчетата на пръстите си Кори почука по всички стени. Две от тях бяха без прозорци, изсечени в скала. Едната, която излизаше в коридора, беше вероятно желязна. Четвъртата стена заинтересува най-много Кори. В горната ѝ част се намираше прозорче, по-право широка пролука, която съединяваше килията със съседното помещение. В него беше тъмно. Ако успееше да се добере дотам...

Кори успя да достигне с ръце края на пролуката — килията беше ниска и едва ли предназначена да се държат пленници в нея. Най-вероятно е, реши професорът, в тези килии да са живели войници. И са живели не много комфортно. Сгъваемите легла — те бяха две — бяха

отметнати до стената и приковани за нея с вериги. Никому не беше дошло на ума да снесе поне едното от тях за пленника. Може да е нямало заповед, а войниците сами не са се сетили. А възможно е да нямат намерение да държат дълго професора в това помещение. Ако продължат още разговорите с пришълците, едва ли ще си губят времето със стареца.

Кори се опита да се повдигне на ръце до пролуката, но това се оказа безнадеждна работа. Слабите ръце на професора не можаха да издигнат тялото му дори на сантиметър от пода.

Обезсилен, той се подпря на стената. Изход нямаше.

Вратата издрънча. На отвора застана военен. Генерал. Още един генерал. Мундирът му беше смачкан и извехтял. Мазно петно красеше единия крачол на панталона му малко по-горе от коляното. Лицето на генерала беше обрасло с остра, бодлива брада. Той имаше странно лице, сякаш някой нарочно бе прибавил към нормалната му по размери глава прекалено големи нос и уши — от тях се губеха останалите черти на лицето.

— Професор Кори — каза генералът. — Радваме се, че можем да ви поздравим.

— Откъде ме познавате? — попита Кори.

— Тихо, тихо, нищо по-просто от това. Надникнах в кабинета на Вапрас. Незабелязано, разбира се. Познах ви. Някога, преди четири-пет години, бях в една комисия по повод вашите опити. Вие сте ме забравили. Но аз пък ви помня. Имам добра памет за лица. Ще ми позволите ли да поговоря с вас?

— Моля — отговори Кори, като трескаво се мъчеше да си припомни къде е виждал този генерал. Може и на онова съвещание, а такива имаше много, генералът също да е присъствувал незабелязано?

Генералът извади от джоба си голям ключ, отключи една от веригите, която задържаше леглото, свали го от стената и покани професора да седне.

— Дошъл съм тайно при вас. Тъй да се каже, поверително. Надявам се, че сте патриот?

— Да — отговори професорът, — както аз го разбирам.

— А на мен ми се струваше — продължи генералът, — че бяхте напуснали този свят още преди войната. Или паметта ми е изневерила?

— Аз бях умрял — каза Кори. — Бях умрял, както изглежда, два-три месеца преди войната. И добре съм направил.

— Как трябва да разбирам това, моля ви се? В преносен смисъл ли?

— Не, в най-буквалния — отговори професорът. — Бях умрял, но пришълците ме съживиха.

— Чакайте, чакайте... — Изумлението на генерала изглеждаше напълно искрено. — Не е възможно да се съживи човек.

— За нас не е, но, слава на Слънцето, Вселената не се изчерпва с нас. Има и други светове, по-добри от нашия. Там могат да правят вече и това.

— М-да. И това лесно ли е за тях?

— А защо се интересувате?

— Ще бъда напълно откровен — каза генералът. Той направи многозначителна пауза и продължи: — Говоря с теб като с патриций. Ти си от втората каста, нали?

— Имаше нещо такова, твърде отдавна. Сега това няма значение.

— Разбира се, че няма значение. Кой ще се интересува от касти в един свят, където са останали само двадесет души, които освен това живеят под земята? Но ако си от висша каста, ти си благороден не само по произход, но и в постъпките си. Така ли е?

— Твърде съмнително — не без ирония отговори професорът. — Историята не е потвърдила това.

— Добре, професоре, няма да споря с тебе. Нямам време за това. Ще бъда кратък и откровен. Надявам се на същото и от твоя страна. Аз съм прост човек, макар и патриций. Омръзна ми да живея под земята. Цялата ми коса изпада. Скоро ще умра като полковник Смирти. Всички ще измрем. Никой няма да остане. Искам да ти помогна. В замяна на това и ти ще ми помогнеш. Уреди ми среща с твоите пришълци. А аз ще ти помогна да избягаш. Като патриций на патриций. А?

— От свое име ли говорите?

— От свое. Аз имам двама войници. Верни. И това е всичко. Ние всички имаме по двама войници. Вапрас има повече. Трима. Водата в езерото се разваля вече. Нищо не може да се направи. Нечистотиите се просмукват. Седял ли си цяла година в дупка? Под земята? Седял ли си? Това само Вапрас може да издържи. Бездушна кукла. Произлиза от четвърта каста. Почти от простолюдието. На него нищо не му става,

той е машина. Той е диктатор. Крал на планетата. Аз ще ти помогна да избягаш и сам ще избягам. Ще им разкажа всичко. Заедно с тях ще разорим това гнездо. Ще избием всички.

Гласът на генерала се издигна почти до вик. Ушите му се клатеха, малиновочервени от светлината, и носът му потрепваше в такт с думите.

„Той е ненормален — помисли Кори. — Той е ненормален и това е естествено.“

— Какво искате от кораба, от пришълците? — попита Кори.

— Те вече са се споразумели. Останалите се подчиняват на Вапрас. Страхуват се, че ще ги издуши както другите. А аз не се страхувам. Аз съм стар боец...

Генералът се задъха и замълча, за да се поуспокои.

— Добре, генерале — побърза да каже професорът, — ние ще си сътрудничим. Надявам се, че не кроите някаква измама?

— Измама? Каква измама може да има тук? Да не би да избира дупката и смъртта си след един месец? Ами че аз зная, че те няма да победят. Вашите ще обесят Вапрас на някой клон. Той отдавна вече трябваше да бъде обесен. Вапрас ще се преструва, че желае преговори, ще иска кораба да отлети от планетата и да остави апарата за съживяване. На тях много им се ще да останат живи.

— Чакайте, генерале — прекъсна го Кори. — Откъде знаете, че те искат да оставят за себе си апарата? Нали току-що много умело се преструвахте, че не сте чували нищо за съживяването на хора.

— Излъгах, излъгах напълно — изкикоти се генералът и лицето му заприлича на смачкана възглавница. — Проверях вас. И онзи проверявах. Безсмъртния. Любимеца на Вапрас. Той се върна от разузнаване, успял да се срещне там с един човек и го заплашил. Оня разказал всичко: и за купола, и за апарата. И освен това обещал да помогне, когато стане необходимо.

— Как се казва този човек?

— Това не е важно, не зная, не обърнах внимание. Хората от простолюдието имат такива странни имена. Знаех всичко. Вапрас просто подскочи. Такава прекрасна възможност. Тук ние берем душа, а там има апаратче. И кораб. Ще превземем и кораба. Но няма да кажем, ще се държим, като че сме правителство, като че имаме два батальона

пехота и хиляда ракети. Няма да искаме кораба, но щом се вмъкнем в него, тогава непременно ще го поискаме.

— Всичко ми е ясно — каза Кори. И си добави на ум: „Това е още по-опасно, отколкото си мислех.“ — Как проектирате да се измъкнем оттук, генерале? — попита той.

— Сега ще излезем от главния вход — запасният е затрупан — хванаха вашите. Четирима. Сами влязоха в капана, за да ви спасят. Не са знаели с кого имат работа: с най-добрите умове на военната школа на Лигон. Това бях организирал аз. Още отдавна предвидих тази възможност. Стане ли нужда — бум-бум и няма вече вход. Пред главния вход стои мой човек. Обещах му, че ще го взема със себе си. Глупаци, не разбират от тактика, двадесет инвалиди срещу междупланетен крайцер. Крайцер ли имате?

— Не, това е само ескадрен миноносец. С три атомни оръдия и боеви лъчеви съоръжения. — Кори говореше сериозно.

Генералът е готов да се спогоди с колеги, но няма да пожелае да преговаря с цивилни.

— Така си и мислех — зарадва се генералът. — Аз просто само ей тъй попитах за крайцера. Още щом видях снимчицата, която е направил Безсмъртния, разбрах: щом те имат такива миноносци, кой знае пък какъв им е крайцерът, който ще долети!

— Тук са моите приятели — каза Кори, като остави генерала да смели военната тайна. — Те трябва да избягат с нас.

— Хич не помисляй за това — рече генералът. — Хич не помисляй, защото иначе никой няма да стигне. Тях няма да ги пречукат. Въпрос разбира: това са козове в ръцете му. А тебе ще пречукат. Ти не си коз, макар и да си патриций. Теб ще те пречукат. И мен ще пречукат. И мен ще пречукат, ако се научат. Пък и да остана при тях, пак ще ме пречукат...

На генерала му дожаля за самия него. Той отпусна глава на ръцете си и изхлипа. Професорът долови в килията миризма на сладката трева, която замъглява съзнанието. Изглежда, че генералът беше смъркал от нея, преди да се реши да се промъкне в килията при Кори. Сега наркотикът бе започнал да действа. Трябваше да бяга бързо, ако изобщо успее да избяга с такъв съюзник. Сведенията, които получи Кори, бяха толкова важни, че той наистина не бива да настоява за освобождението и на другарите си.

— Да вървим бързо — каза той на генерала.

— Къде? Ах, да, ние ще избягаме.

Генералът заклати нос и шумно пое въздух.

— Да бягаме. Аз имам свой човек пред входа. А ти ми напиши пропуск. В случай че те пречукат, вашите да ме пуснат да вляза.

Генералът подаде на професора огризано парче молив и смачкано листче хартия. Кори взе молива, оправил листчето, но не започна да пише, а каза:

— Ако го напиша, за вас ще бъде по-изгодно да ме оставите тук, а вие да се измъкнете сам и да отидете на кораба. Нали?

— Хитрец! — одобри генералът. — Аз щях да те пречукам още тук. Подарявам ти молива. Това е последният ми молив. Вапрас има, но не дава. Да вървим. Щом излезеш, веднага свий наляво от ъгъла. Там вратата ще бъде открената. Ако се случи нещо, лягай. Не, по-добре да тръгна аз напред. Току-виж, че си избягал сам.

Генералът стана, като се олюляваше. Съзнанието го напущаше. Той блъсна Кори в дъното на килията и пръв излезе в коридори. Кори изостана на няколко крачки от него и дори не успя да излезе от килията, когато чу тихия, угоднически глас на Вапрас. Изглежда, че Вапрас бе причаквал предателя в коридора.

— Навестяхахте затворника ли, генерале?

— Аз ли? — попита генералът. — Не съм и помислял. Излязох просто така да се поразходя и да подишам въздух. И да не сте посмял да се обръщате към мен без титла!

— А пък аз идвам точно за вашия приятел. Трябва да освободим килията. Ей сега ще хванем още неколцина, а този ще ликвидираме. Много ли успяхте да му разкажете? Съюз му предлагаште, а? Дружба? Готвехте се да бягате? Аз отдавна ви следя.

Кори отскочи от вратата, но после разбра, че няма къде да се скрие. Затръшна вратата. За щастие отвътре тя се затваряше с масивна ключалка. Кори заключи вратата и почувствува, че сърцето му отказва да работи. Ей сега... Ей сега... Какво още да направи?

В коридора кънтеше гласът на разбунтувалия се генерал. Гласът обаче бе жалък и смутен. Генералът искаше да живее, но сладката трева го лишаваше и от по-гледните остатъци на съобразителност.

Кори погледна дясната си ръка. Какво има в нея? А, молив. Защо му е нужен молив?

Кори събра цялата си воля, за да пропъди мътилката, която заливаше мозъка му. В килията ще доведат други, свои... В коридора тресна изстрел. Гласът на генерала секна, премина в кратък вик и замря в хъркане.

— Отвори вратата, Кори — каза тихо Вапрас. — По-добре отвори и ще останеш жив.

Кори не отговаряше. Той трябваше да успее...

— Войник, дай един откос по вратата — каза Вапрас.

Куршумите затракаха по тънката стомана, като правеха по нея еднакви вдлъбнатини. Кори само хвърли поглед към вратата и се обърна. Повече не погледна нататък.

Още един откос от автомата. Още един.

— По-съсредоточено — каза Вапрас. — В ключалката.

След две минути Безсмъртния ритна с крак вратата и се втурна в килията. Той изстреля в стареца цял ред куршуми и Кори меко се свлече на циментения под, потрепвайки от метала, който се забиваше в тялото му. С последно движение той успя да захвърли в ъгъла, сред купчината дрипи, ненужния вече молив.

— Предайте се! Няма да ви направим нищо! — гърмеше глас в пещерата. — Искаме да поговорим с вас.

— Тогава защо стреляте? — попита Павлиш, скрит добре зад сталактитите.

— Прекратете съпротивата.

— И не помисляме дори — обади се Малкия. — Само кракът ми кърви. Ще изпоцапам цялата пещера.

— Лошо, тук има радиация — каза Павлиш. — И няма с какво да го превържем.

— Броя до три — каза гласът. — Хвърлете оръжието и излезте в средата на залата.

— Брой! — И Павлиш пусна струя от пистолета по посока на гласа.

Огненият лъч се удари в тавана, разсипа се на искри и по пода на пещерата затропаха капки от разтопената скала.

Настъпи тишина.

Павлиш се възползува от затишието, за да допълзи по-близо до Малкия.

— Я покажи къде? Ах, каква безсмислица!

Отзад, откъм мястото, където бяха останали Христо и Девкали, се чу шум от борба.

— На помощ! — извика Христо. — На по...

Без да се замисли, Павлиш се спусна нататък, но иззад един камък срещу него изскочи човек, облечен в скафандър. Човекът блъсна с юмрук Павлиш в мекия корем на скафандъра му.

... Поведоха вързаните космонавти по коридора, по който едва неотдавна беше минала Снежина.

Страничен наблюдател щеше да забележи, че ги водят същите войници, които бяха устроили сутринта засадата, и че тези войници са изморени, мръсни и озлобени. Но странични наблюдатели в пещерата нямаше.

По коридора срещу космонавтите един луничав човек влачеше за краката мъртво тяло. Плешива глава с венче от бял пух се удряше в каменния под. Човекът дръпна трупа настрана, за да могат да минат новите пленници.

— Професор Кори! — изохка Девкали.

— Минавай, не се спирай! — блъсна го в гърба войникът. — Насам!

Изподупчената от куршуми стоманена врата се затръшна след тях.

— Тук вече са ставали сражения — каза Малкия, като се свличаше на пода. — Кракът ме боли.

— В килията е бил професор Кори — отвърна Павлиш. — Оттук го измъкнаха.

— Но това не може да бъде — каза Христо. — Това е просто невъзможно!

Той стоеше подпрян на стената, със затворени очи.

— Както виждаш, всичко е възможно — отговори Павлиш. — И щом Кори се е бил с тях, то и на нас сам бог заповядва същото. Ще се бием.

— Него са го убили — рече Девкали. — Вас те може би няма да убият, но своите не щадят.

— Знаеш ли какво... — смръщи лице от болка Малкия. Той с мъка откъсна малко от здравата тъкан на комбинезона и се помъчи да направи нещо като бинт. — Знаеш ли какво, Девкали, сега не е момент да се делим на ваши и наши. Сега всички сме наши.

— Да го увиеш с някой парцал, а? — попита Христо, като посочваше към ъгъла. Той се приближи до купчината парцали и се опита да намери някое по-чисто парче. — По тях има кръв — рече той. — Кръвта на професора.

— Не бива с парцали! — Девкали се наведе над Малкия. — Кой знае колко време са се търкаляли тук! Боли ли?

— Много — отговори Малкия. — Но може да се търпи.

— Няма дори с какво да го промием.

— Лошото е, че не мога да стъпя на крака си — рече Малкия. — Ако стане нещо, аз съм негоден боец.

— Все пак ще повоюваме, Циганков — рече Павлиш.

Докторът превърза криво-ляво Малкия и се приближи до Христо, който стоеше все така неподвижно до стената. Дори при светлината на единствената мъждива крушка се виждаше колко е бледен той.

— Какво си се замислил, Христо? — попита Павлиш.

— Аз ли? Нищо. С мен всичко е наред — каза стажантът. — Те ме биха, когато ми събличаха скафандъра. Разбирате ли, ритаха ме. Сигурно са останали сини петна.

— Искаш ли да погледна какво имаш там?

— Не. Не ме боли. Просто ми е обидно. Защо трябва да ме бият? Какво съм им направил?

— Ти да не искаш да ти изнеса лекция? — попита Павлиш. — Лекция за това, че Галактиката не е непрекъснат празник и не носи само радост от откритията. За това, че както изглежда, борбата още не е завършена? За това, че трябва да се борим и заради другите?

— Аз разбирам всичко — каза Христо.

— Ти помисли, че Снежина, една девойка, вече от няколко часа е някъде тук. Възможно е да са били и нея. И може би ще ти се наложи... Не мога да те успокоявам. Не мога и нищо да ти обещавам.

— Разбирам.

— Я чакай, какво е това на стената?

Павлиш видя някакви букви, закрити от гърба на Христо.

— Отмести се. Писано е на руски.

Христо се дръпна от стената.

— Къде?

— Ех, няма фенерче — каза Павлиш, като се навеждаше към написаното: — „Не им вярвайте...“ Не се вижда добре.

Накуцвайки с мъка на един крак, Малкия се домъкна към тях. Приблужи се и Девкали. Той извади от джоба си малка запалка.

— Ето — каза той. — Баков ми я подари. Ловджийска.

Тънкото езиче на пламъка озари един кръг на стената. Павлиш четеше на глас, бавно, като разчиташе трудно неравния, неспокоен почерк. Някои думи почти се губеха в грапавините на стената, буквите бяха неправилно написани. Човекът, който беше писал с молив по стената, не знаеше добре руски език.

„Не им вярвайте — четеше Павлиш. — Те са двадесет души. Искат да завладеят кораба. Да унищожат всички. Те ще правят хитрости, ще готвят делегация. Не вярвайте. Има друг изход. По

коридора наляво и по-нататък. Снежина, Антипин са в друга килия, предупредете кораба. Убиха генерала, сега ще убият и мене, Кори от...”

— Кори — продума Павлиш. — Успял е.

— След един-два часа нашите ще взривят, входа на пещерата — каза Малкия.

— Това е лошо — отговори докторът. — Нашите не бива да влизат в пещерата, ще ги избият. Трябва да се измъкнем сами.

— Но как? — попита Христо. Сега, когато се налагаше да се действа, апатията му изчезна.

Павлиш обиколи килията. Погледна пролуката горе.

— Дали ще мине човек през нея? Я дай, Христо, да ти помогна да се качиш. Ти си лек. Стъпи на гърба ми.

Павлиш опря ръце в стената и подложи гръб на стажанта. Христо се улови за края на пролуката и внимателно се повдигна, докато главата му се изравни с нея.

— Какво виждаш? — прошепна отдолу Павлиш.

— Тъмно е.

— Можеш ли да се провреш?

— Трябва да извадя няколко камъка. Не ти ли тежа?

— Не.

— Тогава дръж се. Ще ги разклатя.

— По-бързо, могат да влязат.

Девкали се приближи, за да поеме камъка от ръцете на Христо.

— Някой идва — прошепна Малкия.

Христо скочи на пода, а Девкали скри камъка в ъгъла под дрипите. Вратата леко се откряхна и един войник предпазливо надникна вътре, като насочи към тях автомата си.

— Защо вдигате шум? — попита той. — Да не ви е омръзнал животът?

Той огледа пленниците. Те бяха седнали на пода и изглеждаха безразлични към всичко. Войникът се успокои, затръшна вратата и отново отиде на своя пост.

Без да губи време, Павлиш подложи гръб и Христо веднага се вдигна до пролуката.

— Малкия и Девкали ще останат тук в килията — каза Павлиш. — Говорете си, дръжете се непринудено. Може да няма изход от

другото помещение. Тогава ще се наложи да се върнем.

Христо подаде на Девкали още един камък.

— Сега можем да се проврем — каза той.

Министерството на войната се издигаше над Лигон като огромен сив куб, увенчан с множество малки, остри върхове, които му придаваха странна прилика с приказен готически замък. Бомбите го бяха пощадили или може би не бяха се справили с дебелината на бетона му. Спасителният авиокатер спря пред главния вход; несъразмерно малката входна врата се криеше в тежък, огромен портал. Вратата беше широко разтворена и от малкия нисък хол следваха безкрайни коридори, пълни с шумоленето на разсипани книжа — вятърът нахлуваше през счупените прозорци-бойници и разнасяше книжата из коридорите за голямо удоволствие на развъдилите се тук плъхчета.

Бауер вървеше пръв, като побутваше пред себе си бързоногия робот; Малкия мозък-робот, глава, поставена върху крака, голям математически ум и любител на извличането на невероятни корени, въртеше глава, запомняйки надписите по вратите.

— Ние сме идвали веднъж тук — каза Бауер на миньора. — Архивите са в подземиято. Те са успели да ги изнесат. Ето този коридор води нататък.

Някои от вратите бяха широко разтворени, други притворени. Хората бяха избягали оттук така набързо, че не бяха успели дори да заключат огнеупорните каси. Малцина от тях обаче бяха стигнали до противовъздушните скривалища. При последното прелитане до Лигон Бауер беше видял този „коридор на скелетите“, който водеше към главното скривалище.

На пода беше повалена дебела стоманена врата.

— Миналия път се наложи да я свалим — каза Бауер.

Миньорът не отговори. Струваше му се, че Бауер е прекалено спокоен. Трябваше да тичат, а той се разхождаше из коридорите и дори надзърташе в някои кабинети. Миньорът не знаеше, че Бауер напълно се доверява на робота. Лигонецът не беше виждал досега Малкия мозък. Мозъка седеше в сектора на Големия мозък на „Сегежа“ и

решаваше леки задачи, с които Главния мозък не искаше да си губи времето.

Стоманената врата водеше към една стълба. Тя се спускаше надолу с постепенно стесняващи се рамене между площадките и стигаше до един коридор. И към двете страни на този коридор имаше стрелки с един и същ надпис: „Архива“.

Бауер спря. Умният робот се спусна първо по едната, после по другата страна на коридора. После подсвирна в десния коридор.

— Трябва да идем нататък — каза Бауер. — Той ни вика.

Роботът стоеше пред една стоманена врата, която не се различаваше по нищо от другите еднакво тъмнеещи триъгълници в бялата стена на подземие.

— Трябва да помогнем на момчето. — Бауер извади от джоба на скафандъра си газова резачка. Металът край ключалката почервения, после стана бял. — Я се отдръпни — каза Бауер на миньора. — Могат да паднат върху тебе капки.

Вратата се топеше, металът със съскане се стичаше подобно на дъждовни струи надолу по стоманената повърхност и се сгъстяваше като восък на земята.

За да не си губи времето напразно, роботът успя да изтича до дъното на коридора и да се върне обратно.

— Почакай сега, докато изстине — рече Бауер.

— Няма нужда. — И миньорът блъсна с рамо вратата.

Вратата се поддаде навътре и за да запази равновесие, Ренци за миг опря ръка в метала и отскочи назад, като притисна длан към устата си.

— Изгори ли се? — попита сериозно Бауер. — Нали ти казах?

— Нищо, не ме боли — рече миньорът, зажумявайки от болка.

Роботът беше вече минал през пролуката и подсвиркваше, като обикаляше бързо между редиците от огнеупорни каси. Бауер натисна по-силно вратата с подметката на обувката си и влезе, стараяйки се да не се допре до горещия още метал. Духайки в шепата си, миньорът го последва.

Роботът се въртеше около една от касите и беше бръкнал с тънкото си пипалце в дупката на ключалката.

— Обгори я — каза Ренци.

— Няма нужда. Той не иска. Изглежда, че сам знае как да отвори.

С жест на опитен касоразбивач роботът предпазливо въртеше пипалцето си в ключалката и се ослушваше в едва доловимото щракане. Изведнъж той отскочи и се спря на две крачки от касата. Вратата безшумно се отвори.

Бауер надникна в дългите лавици, които стигаха до дъното на касата, и каза на робота:

— Тук без теб нищо няма да намерим. Дай да те издигна и ти ще потърсиш папките, които ни интересуват.

Роботът не отвърна нищо, но протегна пипалцето си и почука в края на една от лавиците.

— Аха, благодаря!

Бауер измъкна от лавицата три папки и ги занесе на една маса.

— Помогни ми сега — обърна се той към миньора. — Не съм много силен в лигонския език.

Миньорът замърда устни — той също не беше твърде грамотен — и прочете налепените върху папките етикети.

— Ето тази — каза той, — сигурно е тази. „Окръг Манве. Обект на ракетните войски от службата за безопасността. Строго секретно.“

Бауер развърза ширитите, които затваряха папката, и извади една карта.

— Точно тази е — каза той. — Я погледни само къде се намирал главният им вход!

— Катер? Тук „Сегежа“ — каза капитанът. — При вас идва Бауер с картата на подземната база. Ще бъде там след осем минути. Какво ново има?

— Разбрах ви, разбрах ви — отговори Баков. — Не сме открили следи от втори вход. В пещерата стреляха. На чукането не отговаря никой.

— Ясно — каза капитанът. — Колко време още ви трябва, за да проникнете в пещерата?

— Половин час.

— Дали все пак да не употребите взрив?

— Ще изгубим повече време, докато дойдем за него на базата.

Баков се свърза с катера на Бауер.

— Глеб? Говори Баков. Намерихте ли ги?

— Намерихме ги. Ако не бяхме ги намерили, нямаше да се върнем толкова бързо.

— Има ли втори вход?

— Има, но съвсем не там, където го търсихме. По-близо до града. Това било резервна ракетна база. Ако се вярва на картата — осем ракети с ядрен заряд. Накратко, след три минути съм при вас. Пригответи моста за преминаването. Малкия мозък заслужава благодарност. Нито веднъж не сбърка.

Този път в кабинета на генерал Вапрас извикаха двамата — Антипин и Снежина.

Генералът заповяда на войника да излезе. После се усмихна като изтънчен светски човек и каза:

— Поднасям своите искрени извинения на господин... Антипин, нали? Антипин. И на госпожица Панова. Ние допуснахме грешка, като ви разпитвахме по-жестоко, отколкото бе необходимо. Но разберете ме правилно, военновременните обстоятелства не позволяват понякога да се губи нито минута. Тогава още не разполагахме с достатъчно сведения. Сега разполагаме с тях. Освен това убедихме се, че през време на първия разпит не сте се стремили съзнателно да ни заблудите. Но кой можеше да знае...

С много дългите си и не твърде чисти нокти генералът извади от една кутийка на масата щипка дъвка. После помисли малко и протегна кутийката на Снежина и Антипин:

— Извинете, забравих. Но вие сигурно не дъвчете? Отвратителна привичка!

— Ние изпускаме дим през устата си — мрачно каза Антипин.

Раната на бузата му бе засъхнала и го смъдеше. На главата му можеше да се напипа солидна буца — следа от това, гдето го бяха блъснали в шкафа.

— Дим през устата — много остроумно — съгласи се генералът. — И не изгаряте ли? Всичкият огън вътре във вас ли остава? Горещи сърца!

Снежина си представи как от устата на капитана заедно с дима излиза и огън. Никой не се зае да обяснява на генерала какво значи да пушиш.

— И така... — Генералът си поигра малко с кутийката. — Наши разузнавачи са проникнали във вашия лагер. Узнали са всичко. Върнаха се благополучно тук. Известни ни са и вашите сили, и вашите възможности. Знаем сега, че във военно отношение ние ви превъзхождаме. В техническо — вие ни превъзхождате. Обаче вие сте

наши гости. Може би неканени и нежелани — но гости. Не е прието да се води война срещу гости. С тях може да се разговаря и в случай на нужда да бъдат помолени да се върнат обратно. И така, аз искам да поговоря с вашия началник, с капитан... Загребин и с другия началник господин корона Аро. Правилно ли произнасям имената им? Преговорите са най-добрият път към взаимното разбирателство. Ние сме цивилизовани нации и печалните събития, които се случиха в неотдавнашното минало, надявам се, няма да се повторят вече.

— Как мислите да водите преговорите? — попита Антипин. Той нямаше доверие в генерала.

— Ще пуснем на свобода госпожица Панова и тя ще уговори всичко с вашето ръководство.

— А аз? А професор Кори?

— Вие ще останете засега тук. Предпазливост е необходима дори когато се общува с най-добър приятел. Вие ще бъдете като заложник. Както и останалите ви другари.

Снежина си спомни за малките фигурки в пещерата.

— Те живи ли са?

— Живи и здрави и не изпитват никакви неудобства.

— Ние бихме искали да ги видим.

— За съжаление това е невъзможно. Пак по същите съображения, свързани с нашата безопасност. И така, съгласни ли сте? Ако не се съгласите вие, аз ще се обърна към вашите другари. Надявам се, че те ще бъдат по-сговорчиви. Та нали неведнъж повтаряхте, че отдавна сте искали да се срещнете с нас. Сега ние сами ви предлагаме тази среща.

— Съгласи се, Снежка — обади се Антипин.

— При едно условие — каза Снежина. — Ако се страхувате да ни съберете с останалите ни другари, сложете Антипин заедно с професор Кори. Той е стар човек и не се чувства добре.

— Непременно. Тържествено ви обещавам, че ще направя това. Щом Антипин се върне в стаята си, веднага ще заведат при него стареца.

Вапрас говореше сериозно и убедително.

Снежина стана.

— Тогава да не губим време напразно. Аз съм готова.

Павлиш и Христо стояха в тъмната, пълна с вехтории килийка. Лампа там нямаше и само пролуката, през която те се бяха вмъкнали вътре, просветваше като неравен правоъгълник.

— Девкали — извика тихо Павлиш, — Девкали, хвърли запалката си.

— Дръж. Какво има там?

— Още не знаем.

Запалката тракна на пода до Павлиш. Той я напипа с ръка, вдигна я и щракна с нея.

Колебливата светлина на пламъчето изтръгваше от мрака дрипи, празни сандъци, вързопи, кутии — беше някакъв склад. Павлиш бръкна в два-три от сандъците с надежда да намери там оръжие, но оръжие в тях нямаше. В замяна на това в ъгъла на стаичката той откри два металически кола, които можеха при случай да послужат.

— Гаубица от каменния век — каза Павлиш, като подаде на Христо единия от коловете. Колът беше тежък и опъваше ръката окуражително. — Бъди по-предпазлив с него. Той може да разбие и глава.

Христо се промъкна към вратата. Опита се да я отвори. Вратата бе заключена отвън.

— Е, какво? — попита пак Малкия от съседната килия.

— Същата клетка — каза Павлиш.

— Ш-шт — прошепна Христо, — там зад стената, чуваш ли?

Навън говореха на лигонски. Можеха дори да се разберат думите.

— Девкали, я бързо се прехвърли тук при нас — тихо каза Павлиш. — Чакай, ще ти помогна.

След минута Девкали се стовари върху ръцете на Павлиш, като без малко не обърна един голям сандък. Докторът го заведе до стената. Девкали сложи ухо на нея. Навън се водеше спор.

— Слушай — казваше висок, студен глас, същият, който бяха чули в пещерата, — аз освобождавам сега тази жена и смятам, че можем напълно да разчитаме на нея. Тя не подозира нищо.

— Не сте ли закъснели с решението си, Вапрас? — прекъсна го плътен, сякаш задъхан бас.

— Защо да съм закъснял?

— Те вече са открили нашия главен вход. Не зная как са успели да направят това, но са го открили. Въртят се над него и само след няколко минути ще го забележат. Знаят къде е входът.

— Е, и какво променя това?

— Много нещо. Щом ни отрежат от две страни, ние попадаме в капан. Възможно е да са вече в задната пещера.

— Те ще бъдат много предпазливи. Пришълците са изгубили вече половината от екипажа си. А на бившите мъртъвци не могат да разчитат. Мъртъвците веднага ще минат на наша страна.

— Аз и в това не съм уверен, генерале — каза съмняващият се бас.

— Не обичам да ми възразяват. Дори когато това сте вие.

— Останахме малко такива, които да възразяват. Още една година — и няма да има кой.

— Сега няма от какво да се боим. След един ден в ръцете ни ще бъдат дезактивиращите инсталации и шестдесет души от простолюдието. И корабът. Ние не само ще си върнем планетата, но ще излезем и в Космоса.

— Добра идея, генерала — каза басът, — но рискована.

— Свикнали сме вече да рискуваме. И няма какво да губим.

— Има и друг вариант, Вапрас.

— Какъв?

— Да се споразумеем с пришълците. Да се съгласим да ни помогнат. Да се прехвърлим в купола. А после, когато отлетят...

— Първо, те могат изобщо да не отлетят. Второ, в купола ще ни отнемат оръдието и ще ни поставят под властта на хора от простолюдието. Не е изключено и изобщо да ни очистят. На тяхно място аз бих направил това. Ние сме прекалено опасни. Ние сме вълци в сред стадо агнета, което те сами са отгледали. Не, компромисите са невъзможни. Или ние — или те. На планетата няма място за всички. Слава на слънцето!

— Слава на слънцето! — нестройно отговориха три или четири гласа.

Навън всичко утихна. Девкали се беше вече изправил и обърнал към Павлиш, за да му предаде съдържанието на разговора, когато един непознат глас се обади:

— А защо освобождавате жената? По-добре да бяхте я задържали.

— Няма какво да ме учите! — рязко възрази студеният глас на Вапрас. — С жена човек се справя по-лесно. Групата за преговори ще заведете на кораба вие, генерале.

— Слушам — каза басът, който се съмняваше.

— Безсмъртния ще оглави бойния отряд за превземането на купола. С него изпращам осем войника. Това е достатъчно. Нека се облекат в скафандрите, които отнехме от противника. Няма да стигнат за всички. Но там вече ще видите. Един скафандър ще остане тук. За мене.

— Защо един?

— Казах вече. Аз оставам тук. С мене — трима войника и, разбира се, двамата механици. За съжаление вчера се наложи да премахнем нашия стар другар. Но разбирате ли, друг изход нямаше. Той се бе уплашил. В състава на делегацията, която отива на кораба, сте вие, генералът и петима войника. Облечете се, като използвате неприкосновения запас. Полковник, къде са новите ви ботуши? И така, на кораба отиват седмина. Останалите се приближават незабелязано до купола, където ги посреща нашият човек. Нашият човек в купола — Безсмъртния, който ще поведе щурмовия отряд, го познава добре — трябва да организира подкрепа. Той ще се постарае да извади от строя сигналните инсталации. Без необходимост не убивайте никого. Когато превземем кораба, може да последва наказателна експедиция. Те ни уверяват, че техният център е миролюбив. Не зная. Не съм срещал още такива. Тъй че в случай на наказателна експедиция ще ни бъдат нужни ценни заложници, с които ще се откупим. Тогава те ще ни оставят на мира. Ние можем дори да си изпросим някаква помощ. Но това е вече работа на бъдещето. Генерале, гответе се. Жената ви очаква. Ние ще ви наблюдаваме оттук. Знаете какво трябва да им говорите. Най-важното — проточете преговорите. Слава на слънцето!

— Слава на слънцето!

Генералът с плоско, безизразно лице и голяма глава, която изглеждаше празна — тъй силно резонираше вътре неговият басов глас, — несръчно помогна на Снежина да седне в дрезината. Отзад се качиха войниците. Дрезината караше човек с болезнен вид, облечен в син, изкърпен комбинезон. Той загрижено погледна Снежина, когато тя сядаше, и на нея й се стори, че иска да й каже нещо, но не смееше от страх пред генерала и войниците.

Черната кутийка на лингвиста бе преместена сега върху гърдите на плосколикия генерал.

Когато дрезината със скърцане потегли по ръждясалите релси, Снежина попита:

— Откъде имате лингвист?

— Вие говорите за това нещо ли? Още отдавна. От много време. Намерихме на хълмовете мъртвец. От вашите, но с четири пръста. Взехме от него пистолет и това нещо.

Снежина си спомни как бе избягал Ранмакан.

След три-четири километра дрезината спря пред една стоманена врата. Един от войниците завъртя някакво колело и вратата със скърцане се отвори.

— Вашият скафандър е тук — каза генералът. — Запознайте се, отрядник Мокли от Прапве.

Извънредно слабият офицер се прегъна в поклон.

— Къде са те? — попита генералът офицера. Той не знаеше, че Снежина разбира малко лигонски.

— Тук са вече. Преди малко кацнаха.

— Да вървим.

Представителите на пещерата бързо навлякоха примитивни антирадиационни костюми. Дрезината затрака по релсите, отдалечавайки се обратно към дъното на тунела. Отвори се втора врата. След нея — нов тунел. По средата на тунела също имаше релси, но те бяха покрити с дебела ръжда — изглежда, никой не ги използваше. Генералът подканваше Снежина да ускорява крачките си.

Той вървеше бързо, задъхвайки се. Нещо се бе случило там, при входа, и то изискваше незабавното пристигане на делегацията. Войникът, който мъкнеше радиостанцията, постоянно се спъваше и изоставаше. Генералът се обърна и без да забавя ход, му кресна. Войникът, накуцвайки, настигна генерала.

Вляво се отклоняваше друг широк тунел и релсите завиваха натам. Снежина вървешком надникна в тунела, но генералът я побутна в гърба.

— Тайна — каза той. — Наша тайна.

Отпред се показва каменна стена, с която тунелът завършваше. Щом изтичалият пред генерала войник натисна някакъв лост върху пулта, едната от плочите, която беше в средата на стената, се отмести.

В квадратния отвор нахлуха вечерният вятър и дребни капки дъжд. Генералът подаде глава навън. Измърмори нещо под носа си и се обърна към Снежина:

— Минете.

Снежина прекрачи високия каменен праг и се намери на свобода.

Изходът на тунела се намираше на покрития с камъни склон на един хълм. Отпред имаше по-ниски хълмове. Техните меки очертания се спускаха към далечното мрачно море, а зад купчината здания по неговия бряг се издигаше дискът на „Сегежа“, който изглеждаше малък оттук. Това беше Манве.

— Погледнете надясно — каза генералът.

Снежина обърна глава. Съвсем наблизо, на около петдесет метра от тях, бе кацнал аерокатерът от „Сегежа“ и до него, едва-едва повдигната над земята, висеше спасителна лодка.

Снежина вдигна ръка и веднага получи връзка в скафандъра си.

Дрезгавият, изморен глас на Баков се обади:

— Снежка, Панова, ти ли си?

— Тук са останали малко техни хора — каза Павлиш. С края на кола той напразно се мъчеше да разклати стоманената врата.

— А на нас по-леко ли ще ни стане от това? — попита Христо.

— Аха — отговори Павлиш и захвърли кола на пода. Надявам се, по-леко. Ето защо трябва да се вмъкнем обратно. В килията.

— Какво си намислил? — попита през пролуката Малкия.

— Ще се опитаме да почукаме на вратата. По-силничко. Едва ли са им останали много часове. Кори пише, че те са само около двадесет души. А това значи, че освен Вапрас и двама-трима войници всички други са заминали.

— Ако почнем да чукаме, един стига, за да ни изпозастреля — обади се Девкали.

— А защо трябва да стреля? Ще поискаме вода. Сега имаме оръжие. — Павлиш вдигна от земята кола и го подхвърли във въздуха. — Има ли други предложения? С удоволствие ще ги изслушам. Само моля да се излагат с две думи.

И в същия момент, сякаш някой бе подслушвал Павлиш, от коридора прокътят бумтеж.

— Чувате ли? — попита Малкия от съседната килия. — Чукат, сякаш са чули какво говорим.

— Това е някой от нашите — каза Павлиш. — Снежина или Антипин. Как да разберем коя килия е?

— Не можем да разберем — обади се Малкия.

— Стой! — Павлиш сграбчи ръката на Христо, който вече бе вдигнал юмрук, за да удари по вратата. — Нали казах, че най-напред трябва да се върнем в нашата килия. Как сме могли да се доберем дотук?

Чукането престана. След минута пак проехтя отдалеч стоманен звън. После отново утихна.

Павлиш се приближи до пролуката, издигна се на ръце и с помощта на Малкия се прехвърли в старата си килия. След това вмъкна Девкали и Христо.

— Всички сме налице, нали? — попита той. — Започваме. Скрийте оръжието. Чува ли се нещо?

— Мълчат — каза Малкия. — Е, ние сега като задумкаме, ще се обалят веднага.

Той пръв заподскача към вратата на един крак и удари с юмрук по нея.

... Когато отведоха Снежина, Антипин почака още няколко минути да види ще доведат ли в килията му Кори — Въпрос беше обещал. Но в коридора бе тихо, сякаш всички бяха напуснали подземие. Антипин отиде до вратата и почука. Дълго време никой не дойде. Най-после вратата се откряна със скърцане и без да влиза, войникът попита:

— Какво искаш?

Антипин не разбра и каза:

— Къде е професор Кори? Моят приятел? Къде е той?

Войникът се усмихваше на нещо, може би си мислеше: „Ех, че странен език имат тези пришълци“ и затръшна вратата.

Стъпките му вече бяха заглъхнали по каменния под на коридора, когато изведнъж отново прозвуча удар по вратата. Антипин нямаше

намерение да отстъпва.

Войникът се върна и без да отваря вратата, извика:

— Млъкни, иначе ще си изпатиш! Аз не съм длъжен да тичам от килия на килия. И без това стоя вече втора смяна.

Пленникът не разбра нищо. Той продължаваше да си повтаря своето.

— Кори, Кори!

— Какъв е пък този Кори? — каза войникът. — Ще се обадя на генерала. Почакай.

Ударите по вратата продължаваха след него.

Войникът се обади по телефона на генерала. Генералът беше в кабинета си.

— Господин Вапрас — каза войникът. — Тук един от затворниците търси някакъв Кори. Какво да правя? Той не разбира по нашенски.

— Виж какво — рече Вапрас. — Аз нямам време да се разправам с вас. Има ли там още някой?

— Не, аз съм сам.

— Сам ли? Лошо. Но все едно. Прави, каквото щеш. Омръзне ли ти, запуши му устата!

Генералът прекъсна разговора и тракна слушалката.

Войникът се върна на поста си пред масичката край тамбура и приседна. Спеше му се. В последно време непрекъснато му се спеше. Краката му отмаляваха, често го болеше глава и винаги му се спеше. Чукането по вратата, което ехтеше по празния коридор, го дразнеше и пречеше на съня му. Войникът нахлупи още по-ниско каската над ушите си, но и това не помогна. Той не искаше да запушва устата на пленника. Да воюват с тях — това е работа на генералите. Иначе току-виж, че после пак ти излезеш виновен. Но чукането му пречеше да спи. Чукането сякаш го удряше по главата и от това мозъкът му още повече се размекваше. Чукането трябваше да се прекрати. Така може просто да полудее. Войникът стана и тръгна към размирната килия.

— Я да млъкнеш — каза войникът с надеждата, че все някак ще се разбере с пленника. — Нали те предупредих! Главата ми се пръска.

Пленникът изслуша думите на войника и отново заприказва за своя Кори.

— Е, върви по дяволите! — рече войникът.

Той отвори вратата и влезе в килията. Пленникът с голяма синина на бузата бърбеше някакви заплашителни думи, сърдеше се. Войникът го изгледа с известно съчувствие, щеше дори да излезе и да го остави на мира, но веднага си представи как отново ще се понесе из коридора досадното чукане и с неуловимо професионално движение удари пленника по главата с извитата дръжка на автомата. Човекът само успя да вдигне ръце и се свлече на пода като празен чувал. Войникът се наведе, повдигна единия му клепач — жив. Отиде до своя пост, взе оттам въже, върза ръцете и краката на пленника и пхна в устата му кърпа. Той правеше това бързо и привично, по-право дори без да забелязва своите действия: ръцете му сами завързаха пленника. Ами че преди войната се беше случвало да прави това толкова често. А също и тук — когато преди три месеца бе избухнал бунт.

Войникът се изправи. Той угаси лампата в килията — нека спи. Сега може да се върне на поста си и да си подремне малко. Не се знае какво ще се случи след половин час. Може през нощта и да не успее да се наспи.

И в този момент, сякаш някой бе решил да се подиграе с него, войникът чу как в другия край на коридора прокътят бумтеж. Там също удряха с юмрук по вратата.

„Ах, така ли!“ — ядоса се войникът.

Той грабна автомата и без да заключва килията — къде ще се дene пленникът? — се затича към другата врата, трополейки с тежките си обуца. Той ей сега ще ги научи! Ще ги накара всичките да замълчат. Войникът държеше автомата за дулото и размахваше приклада. Ей сега ще им даде да разберат!

Войникът бе забравил, че в онази килия има не един, а четирима затворници. Един служител на държавна сигурност никога не бива да забравя подобни неща. Никога. Това може да му струва скъпо. Но главата така го болеше и озлоблението му беше така накупяло, че го обхвана целия до върха на пръстите му. Той тичешком разтвори широко вратата, втурна се вътре и тъкмо щеше да стовари автомата си върху първия изпречил се пред него пришълец, когато някой го удари изотзад по главата.

Войникът се опита да се обърне, за да види нападателя, все още без да разбира откъде би могъл да се вземе той, когато при втори удар с железния кол изгуби съзнание.

Автоматът се изплъзна от ръцете му, докосна Павлиш и отхвъркна в ъгъла.

— Струва ми се, че го убих — продума тихо Девкали. — Струва ми се, че го убих.

Девкали коленичи и опипа главата на войника.

— Малкия и Девкали да останат тук — каза Павлиш. — За Малкия е по-добре да си почине. И същевременно вижте какво става с войника.

Павлиш вдигна автомата.

— Как се стреля с него? — попита той Девкали. — Още не съм боравил с такива неща.

Тъй както беше коленичил, Девкали пое автомата и обърна гравираната ръчка на предпазителя.

— Тук ще натиснеш. Сигурно е със седемдесет патрона. Войникът, струва ми се, е жив. Сърцето му бие.

— Добре тогава. Ти не се тревожи, Девкали. Ако не беше го ударил, той щеше да направи лицето ми на пита. Нямах да ме пожали.

— Да, разбирам — каза Девкали. — Винаги съм разбирал това. Но не бях удрял човек никога досега.

— Затова пък те са ви били — каза Павлиш, като излизаше в коридора.

— Вие сте се променили, докторе — каза сериозно Христо, като настигна Павлиш.

Павлиш смръщи лице и не отговори нищо. Той вървеше, като предпазливо стъпваше на пети и се притискаше към стената. Автоматът непривично тежеше в ръката му.

По дясната стена на коридора нямаше нищо. По лявата се точеше безкрайна върволица от врати. Тук-таме от коридора се отделяха малки разклонения, в които пак се спотайваха врати, и там също беше тихо.

В края на коридора се виждаше врата, която водеше в шлюзовата камера. Пред вратата имаше масичка, на нея — лампа и полеви телефон.

— Ако се случи нещо, ще се измъкнем през пещерата — каза Павлиш.

— Ами че тя е затрупана.

— Ах, дявол да го вземе! Но може би нашите вече са влезли вътре. Вече е нощ.

Зачу се тихо подрънкване. Звънеше телефонът на масичката.

— Да бягаме обратно — пошепна Христо. — Ей сега ще дойдат да проверят поста.

— Не, така няма да постигнем нищо. Да вървим по-нататък.

Павлиш почука на вратата на третата килия.

Телефонът не преставаше да звъни.

— Христо, изтичай за Девкали, нека дойде на телефона. Бързо!

Христо затрака с обувките си по коридора. Телефонът млъкна. На Павлиш се стори, че са изминали около пет минути. В действителност не се бе изминала и минута. Телефонът мълчеше.

— Защо се забави толкова?

— Че аз веднага — учуди се Девкали. — Случило ли се е нещо? Христо се втурна в стаята и каза: „Бързо при доктори!“

— Искан да се обадиш по телефона.

— Опасно е — каза Девкали. — Те се познават тук един друг по гласовете.

— А къде е Христо? С Малкия ли остана?

— Да.

Павлиш почука с нокът на следващата врата и се послуша, като леко наведе глава.

— Докато чукаш по всички врати, войниците ще дотърчат.

— Мълчи. Някой идва.

Откъм един завой на коридора — той се отгатваше по жълтата светлина, която падаше върху пода на главния тунел — шляпаха предпазливи стъпки. Човекът, който се приближаваше към коридора, не искаше да го чуят. И ако не беше мъртвата тишина на подземие, където сега и муха да бръмнеше, щеше да се чуе (всъщност тук мухи отдавна вече нямаше), пленниците не щяха да усетят нищо.

И в същия момент телефонът отново издрънча и съвсем заглуши стъпките.

— Да отида ли? — прошепна Девкали.

Павлиш поклати отрицателно глава. Пътят до телефона минаваше през светлото петно на страничния коридор, в който се намираше неизвестният човек.

— Ако е някой от тях — прошепна Павлиш, като допря устни до самото ухо на Девкали, — той ще се приближи до телефона?

В светлото петно се показва сянката на човек. Тя за секунда замря неподвижно. После закри светлото петно — човекът бързо се отправи към главния тунел. Павлиш и Девкали се притиснаха до стената, стараейки се да се враснат в нея. Човекът излезе на главния тунел и отиде до телефона. Вдигна слушалката и рече:

— Слушам.

Това не беше войник. Дори при слабата светлина на тунела се виждаше, че той е облечен в покрит с мазни петна и несръчно закърпен вехт комбинезон. На гърба му личеше голяма квадратна кръпка. Човекът беше приведен и като ходеше, едва влачеше единия си крак.

— Да — каза човекът. — Всичко е в ред.

Той сложи слушалката и се обърна.

— Наведете автомата — каза той. — Виждам ви. Аз нямам оръжие.

Човекът пристъпи към тях. Павлиш не наведе автомата, но непознатият сякаш не забелязваше насоченото към него дуло. Той вървеше с отпуснати ръце и те безжизнено се люлееха при всяка негова стъпка. На няколко крачки от пленниците човекът се спря, защото бе обзет от пристъп на кашлица. Той закриваше с длан устата си, за да не кънти толкова силно кашлицата му из тунелите, и беше страшно да се гледа как се тресе тялото му от въздуха, който се изтръгваше от дробовете му.

Човекът изплю на пода съсирена кръв и се подпря на стената задъхан силно. Като се поуспокои малко, той каза с дрезгав глас:

— Климатът тук не струва. Всички тук скоро ще измрат.

— Кой сте вие? — попита Девкали.

— За какво ви е името ми? Аз съм от простолюдието, механик. Все някой трябва да чисти нужниците и да кара дрезината. По-рано имаше много такива като мен. Обещавах, че ще ни запазят живота. Останахме двама, само двама. Дойдох да ви помогна. Отдавна сме намислили да хвърлим във въздуха всичко, за да не остане жив никой — нито те, нито ние. Но сега знам точно какво да правя. Видях вашите. Дойдох да поговорим. Те искат да избият другарите ви. Чух. Искан да убия войника. — Човекът извади от джоба си малък пистолет. — Имам един куршум. Трябва да бягаме. Вземете и мен. Искан да се измъкна навън.

Девкали още не беше свършил да превежда думите му, когато Павлиш се обади:

— Кажи му. Добре е направил, че е дошъл. Но тук има и други наши другари. И най-напред трябва да ги намерим.

— Не — отговори механикът. — Няма ги. Жената замина оттук. Те я взеха със себе си. Убиха и един друг.

— Но те бяха двама.

— Може да са убили двамата. Никого няма вече.

— Той се лъже — каза Павлиш. — Защо ще ги убиват?

Механикът се опита да се усмихне и устните му се разтегнаха встрани, като откриха беззъби венци.

— Те убиват дори своите. Като зверове в яма. И вашите са убили. За никого не им е жал. Днес Вапрас уби един генерал. Генералът искаше като мене да бяга. И тогава убиха вашите.

— Да, ние видяхме Кори. Кори е мъртъв. Но какво е станало с Антипин? Та нали някой чукаше?

— Някой чукаше — каза Девкали на механика.

— Не бива да чакаме — рече механикът. — Преди малко звъни Вапрас. Отидох на телефона: Казах, че всичко е в ред. Вапрас ще провери още веднъж и ще изпрати войник или ще дойде сам.

— Много ли войници останаха?

— Един при главния вход, един пази пещерата, горе в картечното гнездо. Но той е болен. И моят другар на дрезината. Той също е много болен. Но Вапрас е здрав. Щом разбере, ще избие всички.

— Слушайте какво — каза Павлиш. — Идете при нашите и се опитайте да направите някаква носилка за Малкия. Аз ще мина пак покрай вратите. Антипин трябва да е някъде тук. Та нали се чукаше.

Павлиш изпрати с поглед Девкали и кретащия след него механик с пистолет в повисналата си ръка, после премина до края на коридора, като чукаше със свити пръсти по вратите. Ако вратата не беше заключена, той я открехваше и надничаше вътре. Но не се вглеждаше добре, защото търсеше заключена врата. Вратата, по която бе чукал Антипин. Павлиш стигна до килията, където на пода лежеше вързан механикът. Вратата бе полуотворена. Той погледна за всеки случай вътре. В килията беше тъмно и Павлиш притвори отново вратата.

Той стигна до последната врата в коридора, когато чу шум в другия край на тунела. От килията излязоха Девкали и Христо. Малкия ги бе прегърнал през шия и подскачаше между тях. Отзад вървеше механикът с пистолета.

Според думите на този човек Снежина бе заминала за „Сегежа“. Снежка е в безопасност. Кори е убит. Антипин го няма никъде, но възможно е и той да е загинал. Няма какво да правят вече в подземие то. По-бърже на кораба! И все пак някакво неприятно чувство не оставяше Павлиш. Дали пък Антипин не е в някоя по-отдалечена килия?

— А да не би и друг наш човек да е заминал заедно с жената? — попита Павлиш, когато останалите се приближиха до него.

— Не — отговори механикът, — аз я возих с дрезината чак до главния вход. Войниците ни бяха казали, че пришълците са страшни, с опашки и ядат хора. А аз видях жената и тя ме погледна. Тя не беше зла. Разбрах, че войниците лъжат. Научих също, че те са убили стареца, който е бил от нашите, но е дошъл при вас. Истина ли е, че можете да възкресявате хората?

— Да — каза Павлиш. — Можем. А не сте ли видели оня човек, третия?

— Не, каква работа имаме ние в този коридор?

— През пещерата ли ще минем?

— Да, вашите пробиха входа.

Плебеят се приближи до масичката и натисна едно бутонче, което се намираше на нея.

— Какво прави той?

— Изключвам сигналната уредба — отговори механикът. — Ако не го направя, ще се вдигне тревога, щом тамбурът почне да се отваря. Аз съм отдавна тук. Зная всичко. Повече от година не съм виждал слънцето. Войниците и генералите имат антирадиационни облекла. Ние нямаме.

Механикът натисна крайния лостов прекъсвач. Вратата на тамбура се отвори. Механикът влезе пръв и запали лампата. Телефонът иззвъня отново. Механикът понечи да се върне, но Павлиш го спря.

— Няма време — каза той. — Девкали, кажи му, че ако отиде пак на телефона, Вапрас ще разбере всичко.

Механикът го послуша.

Девкали се приближи до един шкаф в стената и го отвори. Там бяха закачени два лигонски антирадиационни комбинезони. И нищо повече.

— Те са скрили скафандрите ни — каза Христо. — Не можем да излезем.

— Ще излезем — рече Павлиш, като откачаше един от комбинезоните и го подаваше на Девкали. — Ще облечеш този. Втория ще дадем на нашия придружител.

— Ами ние? — попита Христо.

— Ще стигнем и така. Ще се наложи да поболедуваме.

— Но радиацията е смъртоносна!

— Аз съм лекар, ще те натъпча с лекарства, ще се потъркаляш около една седмица в болницата и всичко ще мине. Ако пък не искаш, ще те убием и пак ще те съживим. Вече без лъчева болест. Шегувам се... Във всеки случай пътешествието е неприятно, но не смъртоносно. Може да се излекува. Друго нещо са нашите домакини тук. Тях трябва да предпазим. Първо, още не знаем как действуват върху тях нашите лекарства, второ, аз мога да предложа неприятната алтернатива на тебе, Христо, и на Малкия. Вие сте наши...

— Вземете моя скафандър — каза Девкали. — Аз не се страхувам от смъртта.

— Само това липсваше — засегна се Христо. — Аз излизам.

Механикът бе поел скафандъра в ръце и го държеше далеч от себе си, сякаш беше заразителен.

— Аз ще изляза просто така — рече той. — И без това вече съм болен. Все едно ми е. Искам само да видя слънцето.

Девкали се приближи до Малкия.

— Облечете го — каза той. — Вие сте ранен, за вас това е особено опасно.

Малкия поклати отрицателно глава.

— Девкали е прав — каза Павлиш. — Изобщо комбинезонът е нужен повече на тебе. Аз не можех да кажа това, но Девкали е прав.

Малкия се усмихна.

— Мен и без това за нищо не ме бива. А между другото искам да ме освободят от вахти, да си лежа в болницата и да чета книги. Толкова. Тръгваме ли?

— В болницата ти тъй или иначе пак ще се належиш — каза Павлиш. — Гарантирам ти това. И стига вече приказки. Комбинезоните ще облекат болните — Малкия и нашият нов приятел.

— Внимание — разнесе се глас, студеният глас на Вапрас. — Тревога! Извършен е опит за бягство. Заповядвам да се задържат бегълците и в случай на съпротива да се ликвидират...

Механикът вече бе отворил външната врата на тамбура — пред тях беше тунелът, който трябваше да води към пещерата.

Павлиш и Христо грабнаха Малкия под ръка и се затичаха по тунела. Застрашителният вой на сирената ги догонваше отзад.

— Нищо — мърмореше Малкия, като подскачаше на един крак, за да могат Павлиш и Христо по-леко да го носят. — Всичко това е блъф. Той няма хора. Няма да може да ни направи нищо.

Но нито Малкия, нито неговите другари бяха убедени в това.

Преди да стигне до последната врата, механикът изведнъж отвори един незабележим люк в стената и като заповяда с жест на другите да останат по местата си, изчезна в него.

— Какво значи това? — изненада се Малкия. — Нима се уплаши?

— Не — каза Павлиш, като се подпря на стената, за да си поеме дъх. — Струва ми се, че се досещам каква е работата. Там вероятно е войникът с картечницата, който държи под обстрел пещерата. И без това няма да можем да минем, ако той не бъде махнат. Почакайте.

Не се наложи да чакат дълго. Над главите им се разнесе лек трясък, сякаш раздраха плат. След това люкът отново се отвори и от него с усилие, напред с краката, се измъкна механикът. В едната си ръка той държеше пистолета, а в другата автомат, взет от войника. Механикът предаде автомата на Девкали и без да каже дума, се приближи до прекъсвачите на последната врата.

— Пак война — каза Девкали с отчаяние. — А сме само няколко души на планетата! И пак война, пак се избиваме един друг!

Прекъсвачът се поддаде и двете крила на вратата бавно почнаха да се плъзгат встрани.

Отвън се виждаше черната пролука на последното помещение. Стълбата. Над нея плочата. Механикът включи втори прекъсвач. Плочата трепна, повдигна се малко и изведнъж застана неподвижно.

Лампите угаснаха. Въпрос беше изключил електричеството в пещерния сектор.

Всрещ абсолютния мрак, притиснати на тясното стълбище, бегълците се оказаха като в капан.

Чуваше се само как тежко дишат хората, как издрънча автоматът, ударен в камък...

— А какво ще правим сега? — прошепна Малкия. — Да се връщаме ли? Как мислиш, Слава?

— Чакай — отговори докторът. — Девкали, попитай го: той сигурен ли е, че нашите са били в пещерата?

— Да — отвърна механикът. — Те вдигнаха във въздуха срутеното. Но не са влизали вътре.

— Я ме повдигнете. По-високо, по-високо! Аха, ето и пролуката.

Павлиш вкопчи пръсти в края на каменния люк, изви глава така, че устата му да бъде над нивото на пода и извика:

— Ей, има ли жив човек тук? На помощ!

Пещерата мълчеше.

Павлиш се обърна и се обади надолу, към дишания мрак на стълбището...

— Подайте ми автомата.

Той пхна в пролуката оръжието и изстреля един откос. Куршумите затрещяха гръмко и звънко, чупейки сталактитите.

Хората под плочата бяха затаили дъх. Край входа на пещерата нещо издрънча и тежки стъпки — една, втора, трета — затропаха по камъните. Някой вървеше към плочата бавно и предпазливо. По пода се плъзна светъл лъч и докосна повдигналия се камък. Павлиш зажумя. Крачките се спряха наблизко. Два металически пръста хванаха края на плочата и бавно я откъснаха от земята.

Камъкът шумно падна на пода. Лъчът на прожектора опипа тясното, натъпкано с хора пространство и двупръстата ръка се спусна долу, за да помогне на хората да се измъкнат навън.

— Не бой се — каза Христо, чието обичайно добро настроение изведнъж се беше върнало, и потупа по рамото свилия се на кълбо механик. — Това е робот. Явно е, че са го оставили тук.

Христо беше прав. Баков не беше взел обратно на кораба работа, който освобождаваше от срутването входа на пещерата. Оставил го беше тук за всеки случай. Както винаги Баков се оказа предвидлив.

На хълмовете се бе спуснала вече нощ, мрачна и дъждовна нощ, и вятърът духаше надолу по дефилето, към Планинската ботаническа градина.

Христо вдигна яката на комбинезона, за да се предпази от дъждовните капки, и закри с ръце главата си. Роботът носеше Малкия. Редом с Девкали вървеше механикът и току повтаряше:

— Повече от година не съм виждал своята земя. Повече от година. Тук вали дъжд.

Механикът се спъваше и Девкали се принуди да го подхване за ръката, за да не падне.

Долу, на поляната в Ботаническата градина, стоеше всъдеходът. Нямаше кой и кога да го върне на кораба.

— Ти, старче, трябва да останеш тук — каза Павлиш на робота. — „Боливар“ няма да събере шестима.

Роботът не отговори нищо. Той не беше чел книги. Остана, изправен всред парцелите, и задните фарове на отдалечаващия се всъдеход се отразиха в мокрото му металическо тяло.

ДЕВЕТА ГЛАВА ДА БЪДЕ МИР!

— Пристигат — каза Загребин. — Упълномощената делегация. И Снежка.

— А другите? — попита корона Аро. Той отлично знаеше, че другите бяха останали в пещерата и зададе този въпрос само за да напомни на капитана, че още са далеч от щастливия завършек на работите. — Аз ще се прибера — добави той. — Не струва да им се показвам. Знам, че ако е да ги изплаша с особата си — няма много да ги изплаша. А дори и да ги изплаша, ще бъде още по-лошо. С вас те ще разговарят като с равни. Най-важното е — никакви конфликти. Какво знаем ние за тази планета? Нищо. Абсолютно нищо. Това си е техен свят. Всъщност за кораба отговаряте вие и аз не се меся. Само, моля ви се, не забравяйте...

— Не забравям — отговори капитанът може би по-рязко, отколкото искаше. Той се тревожеше за другарите си не по-малко от корона Аро и макар да се съгласи с представителя на Галактическия център, оставаше на особено мнение. Капитанът нямаше никакво намерение да връща планетата доброволно на генералите. Той знаеше, че ще направи всичко, за да избегне това.

На вратата Аро се спря. Той пусна миньора Ренци да мине. След миньора вървеше посърналият през последните часове патриций с голям лист хартия в ръце. Корона Аро остана до вратата. Интересно му беше да чуе за какво ще говорят.

— Капитане — започна миньорът, — ние дойдохме да искаме оръжие.

— Почакай! — Патрицият дръпна миньора за ръкава. — Позволете ми да говоря аз. Ние, като представители на правителството на планета Муна, които са решили веднъж завинаги да забранят войните, искаме от вас оръжие. „Защо?“ — ще попитате вие и въпросът ви ще бъде логичен. Логичен ще бъде и нашият отговор. Искामе оръжие, за да няма война — тук ние имаме деца. Ще прочета обръщението на нашия Съвет към кораба на пришълците „Сегежа“ и към представителите на Галактическия център.

— Добре — каза миньорът Ренци. — Той е познавач на законите. Ще ви остави документа. Научихме се, че при нас идва тяхна делегация.

— Да — отговори капитанът. — Малка делегация. От пет или седем души. Те ще преговарят с нас относно връщането на пленниците.

— Да беше само за това — каза Ренци, — те щяха да ги пуснат, и толкова. Или пък изобщо нямаше да ги взимат в плен. Ясно е, че ще става дума не за пленниците. А за вас самите и за нас. Те искат да излязат от пещерата. И по възможност като господари. Ние не им вярваме.

— Нямаме абсолютно никакво доверие в тях — добави патрицията. — Аз съм писал това в обръщението.

— Не мога да ви дам оръжие — каза капитанът. — По две причини. Първо, не виждам опасност за кораба и за купола. Второ, на кораба просто няма оръжие. Ние не сме военен кораб. Нямаме оръжие.

— Значи, не искате? — уверено каза Ренци. — А колцина от вас останаха тук? Кой в плен, кой на вахта, а и оръжие нямате. Та не разбирате ли, че те ще преговарят с вас само дотогава, докато са убедени, че сте по-силни от тях? Да си вървим, патриций!

Ренци се обърна и излезе от стаята. Патрицията го последва, но се върна и остави на масата петицията.

— Я гледай ти! — каза Кудараускас, който дотогава седеше мълчаливо до екрана, за да поддържа връзка с катера на Баков — Най-напред Съветът решава да отмени всякакви войни, а след това иска оръжие за война.

— Те са прави — отвърна капитанът. — И по-добре от нас знаят с кого имаме работа.

— Капитане — каза от вратата корона Аро, — вие си позволихте да се увлечете от чувствата си. Космическите проблеми не бива да се решават от наше лично, човешко гледище. Вие чувствувате симпатия към онази група от хора, в чието спасение взехте участие. Хората, които се намират в подземията, заслужават да живеят не по-малко от спасените от вас. Основното изискване на галактическите експедиции е да не се намесват, никога да не се намесват във вътрешните работи на другите светове. Всяка намеса съдържа в себе си нарушаване на естествения ход на развитието на цивилизацията. Вие знаете това, зная

го и аз, и Кудараускас го знае, но когато се стигне до дела, излиза, че личните симпатии и предпочитания вземат връх. Ами ако жителите на Муна не приличаха толкова много на хора? Ако те ви бяха отворителни, както например сме ние, щяхте ли да се вълнувате също така и за тяхната съдба?

— Да — отговори твърдо капитанът. — Вие знаете, че щях. Между другото, вие не сте ми отворителни.

— Аз също се поувлякох. Извинете ме, капитане — каза Аро и напусна мостика.

— Те се спускат — обади се Кудараускас.

Върху малкия екран се появи повисналият над „Сегежа“ диск на катера.

— Е, как вървят работите при вас, Баков? — попита капитанът.

— Посрещнете ни на входа — каза старши помощникът.

— Добре.

Загребин се обърна към Кудараускас.

— Остани тук, Зенонас. Ние ще разговаряме с тях в каюткомпанията. С мен ще бъдат Бауер и Баков. Включи вътрешната връзка, за да бъдеш в течение на разговора. Поглеждай към купола. Сигнализационната система в ред ли е?

— Аха. Току-що я проверявах.

— Е, аз тръгвам. Наистина ще ги посрещна пред люка.

Срещата приличаше на официално взаимно посещение на приятелски (или неприятелски) държавни глави, така както ги описваха в учебниците по история.

Загребин зае мястото си начело на трапезата. От дясната му страна седна Баков, от лявата — миньорът Ренци и Пира. До Баков седеше Бауер.

Басовият генерал, водач на подземната делегация, седна на другия край, а до него бе офицерът — същият онзи изтощен, лесно прегъващ се мъж в износена униформа, който беше посрещнал Снежина в тунела. В дъното на каюткомпанията на канапенцето се бяха настанили патрицията, Лешчук и войникът от генералската свита с радиостанцията, която бе поставил върху шахматната масичка. Лешчук скоро излезе. Кирочка беше сама в машинното отделение и той реши да провери как вървят там работите.

След като се поздрави с капитана при входа, Снежина поиска разрешение да пооправи външния си вид. В каютата ѝ я очакваха вече леля Миля и корона Вас с лечебни билки и хапчета, към които той имаше голяма слабост.

На Снежина не ѝ се искаше да изгонва от каютата приятелите си и тя се съблече зад матовата завеска в нишата за душа. Събличайки се, тя хвърляше в каютата вещите си и все не можеше да пропъди усмивката от лицето си: беше си вкъщи и звънът на чашата, в която дебелият корона Вас смесваше своите билки, и шумните въздишки на леля Миля бяха прекрасно доказателство, че всъщност никакво подземие не е имало, че землистите лица на обитателите на пещерата само са ѝ се присънили.

— Леля Миля — помоли Снежина, — бъдете добра, извадете ми бельо от горното чекмедже и панталона, униформения панталон; той, струва ми се, е сложен някъде долу, но къде точно, не помня.

Горещите водни струи приятно я галеха, тя се чувствуваше спокойна и радостна и от тялото ѝ изчезваше безкрайната пещерна

умора. И девойката изведнъж осъзна, сякаш видя ясно как Антипин и Кори седят на студения циментен под и чакат да ги освободят.

Снежина грабна дрехите, които леля Миля метна върху завеската, спря водата, облече се и на излизане изгълта — защо да огорчава корона Вас? — чашата с неприятното на вкус питие. После изтича в каюткомпанията.

Церемонията на взаимното представяне и настаняването по местата беше заела няколко минути и затова, когато Снежина влезе в каюткомпанията, преговорите едва започваха.

— Седни тук — каза Загребин, като ѝ посочваше свободното място в неутралната територия между двете делегации.

Снежина седна между офицера-отрядник и Бауер и, кой знае защо, си спомни как неотдавна в същата тази каюткомпания ставаше представянето на други чуждопланетни гости. И те бяха много почужди и непознати, отколкото тези. А сега корона Аро сигурно седи на мостика наред със своя постоянен опонент Кудараускас и двамата слушат, без да изпуснат нито дума, всичко, което се говори в каюткомпанията, а корона Вас, който по принцип не се интересува от политика, поклонник на популярната на планетата Корона теория, че прогресът се постига независимо от политическите деяния на хората — единствено учените могат да го ускорят или забавят, — корона Вас е тръгнал към бюфета след леля Миля, за да ѝ помогне да приготви чай за гостите. А тези, толкова прилични на самите тях, седят насреща им и по бледните им, землисти лица ясно се чете напрежението на хора, които не знаят къде са попаднали — на гости или в клопка.

— Ние бихме искали да узнаем нещо за съдбата на нашите другари, които се намират в плен при вас — казва спокойно капитанът и Снежина се връща към действителността.

Черната кутийка на лингвиста трепва на гърдите на генерала. Той е с голям корем, с множество ордени и значки на мундира си и неговото плоско лице има онзи неестествен, възсинкав цвят, какъвто придобиват бледите лица при светлината на луминесцентна лампа.

— Не сте прав — отговаря генералът. — Те не са в плен. Те са заложници. Ние не знаем дали можем да ви вярваме. Щом се убедим, че може да ви се вярва, ще освободим вашите хора. Те се намират в безопасност. Жената, която седи на тази маса, може да потвърди думите ми.

Снежина кимна. После изведнъж се сепна:

— Аз не знам. Антипин го бяха били. Къде са останалите, също не знам.

— Той сам се удари в масата — каза генералът. — Ние никого не бием.

— Това е лъжа — намесва се ядно миньорът Ренци. — Мене самия са ме били неведнъж.

— Съгласихме се да търпим вашето присъствие в стаята, защото това беше едно от условията за преговорите, което ни постави капитанът. Преговори с плебеи обаче не водим. В края на краищата и ние имаме в ръцете си козове — заложниците.

Генералът стиска юмруци и сякаш точно там, в костеливите му, зачервени пръсти, са скрити заложниците.

— На тази маса — казва капитанът със същия спокоен глас — всички имат право да говорят.

— Тогава аз ще мълча — отговаря генералът.

— Добре, ще изляза — казва Ренци. — Нямам работа тук. Нека останат Пира и патрицията.

И без да слуша възраженията на капитана, Ренци напуска каюткомпанията.

Патрицията заема мястото на миньора до масата и разгръща пред себе си книжа, изписани с неговия равен, красив почерк със завъртулки.

— С мен може да се приказва — заявява той. — Аз съм патриций по произход, макар че ние отменихме кастите.

— Ще видим. — Генералът впива в патриция тежък, продължителен поглед, сякаш иска да запечати образа му в паметта си.

Сега патрицията няма да може да се скрие никъде от генерала. Патрицията разбира това и леко докосва с лакът Пира. Така се чувства по-сигурен. Патрицията е избрал вече лагера, в който ще се бори.

— Извинете. — Генералът гледа часовника си. — Трябва да вляза във връзка с моя център.

Той става, приближава се към радиостанцията и изчуква условния знак. Снежина вижда ясно Вапрас, който седи в кабинета си. Вапрас слуша.

— И така — връща се генералът на своето място, — ние искаме да узнаем още веднъж с каква цел сте дошли при нас и какво искате.

— Отлично — съгласява се капитанът. — Макар че сигурно знаете вече това от разпита на Панова и Антипин.

— Да — съгласява се и генералът. — Но искаме да го чуем още веднъж.

Загребин накратко разказва за съществуването на Галактическия център, за избухванията, засечени от астрономите, за разузнавателния диск и за това, как „Сегежа“ се е озовал на Муна. Той говори и за апарата на Вас. Не скрива нищо. Казва дори, че на планетата, под купола, е създаден Съвет, който именно управлява Муна.

— А по-нататък какво? — пита генералът.

— По-нататък ли? В най-скоро време, мисля, че след няколко дни, тук ще пристигне друг кораб.

— Също такъв като вашия ли?

— Не, автоматичен, без хора. Той ще донесе допълнителни дезактиватори. Дотогава хората ще могат да се снабдят с някои неща.

— Всичко това е интересно — казва генералът. — А после? Какво ще правите вие?

— Ние ще отлетим оттук. Ще отлетим още при първата възможност. Но ще идваме пак, когато жителите на Муна се нуждаят от това. Ние трябва да ви помогнем да премахнете следите от войната, трябва да монтираме тук поне един стационарен апарат за съживяване на хора. Работа има много. Но за всичко това ще се споразумеем със Съвета на планетата.

— Сега се приближихме до най-важното — казва генералът. — До това, за което съм дошъл при вас. Преди вие да кацнете тук, на планетата съществуваше законно правителство.

— Ние служихме зле на народа — неочаквано и за себе си се намеси патрицията. — Ние погубихме планетата.

— Това не е наша вина и не е наша работа да обсъждаме сега този въпрос — прекъсна го генералът. — За всички е ясно, че такова нещо няма да се повтори вече. Особено след като унищожихме до един нашите врагове.

— Позволете ми да ви осведомя... — каза Пира. Досега тя мълчеше, безсилна да преодолее унижителното чувство на страх при

вида на тази униформа, на тези самоуверени хора, господари на планетата. Тя не можеше да се избави от страха, от животинския, безсмислен страх, който я обземаше, щом си представеше, че генералите могат отново да станат, господари на Муна. — Позволете ми да ви осведомя... — Пира се обърна към капитана и той ѝ кимна утвърдително. — Под купола живеят двама души, пии по националност. Ще намерим и други... Един от пиите е член на Съвета на планетата.

Пира млъкна. В края на краищата онова, което тя каза, няма голямо значение. Особено сега, когато там при тях е Девкали. И ако пощадят пришълците, Девкали те няма да пощадят...

— Та-а-ка — каза генералът. — Толкова по-зле. Аз ще продължа. — Генералът фотографира с поглед и образа на Пира. Сега тя също остана завинаги в паметта му, нейната присъда също е подписана. — Законното правителство, за което говорех, съществува и сега. И аз съм негов представител. Ако се съмнявате в нашите права, можете да се справите с документите на Министерството на отбраната — аз съм заместник-министър на отбраната; генерал Вапрас, който се намира сега в базата, е шеф на разузнаването. Ние, правителството на Муна, можем да ви предложим следното: незабавно да напуснете планетата, като ни оставите купола и пречиствателните инсталации и ни изпратите допълнително кораб с други такива инсталации. В бъдеще преговорите ще се водят с нас и посредством нас. Толкова.

— Свършихте ли? — осведоми се учтиво Загребин. — Тогава думата имам аз. Първо, не ви признавам за законно правителство на Муна. Колко ви остава да живеете във вашата дупка? Година? Половин година? Та вие сте мъртъвци, заровени под земята и умрели не днес — умрели преди много месеци.

„Какво става с капитана? — помисли Снежина. — Той никога досега не е повишавал тон и никога досега не съм го виждала такъв.“

Тя смяташе, че той ще бъде много по-сдържан и спокоен, но щом е изгубил своята сдържаност толкова по-добре. Ако Снежина беше на негово място, тя би говорила, още по-рязко.

— Второ — продължи капитанът, без да обръща внимание на възмутения жест на генерала, — аз също имам насрещно предложение. Вие всички да напуснете пещерата и да преминете в купола. Без оръжие. Никой от обитателите на купола не притежава такова. В

купола ще живеете, ще се лекувате — всички вас незабавно трябва да почнем да лекуваме — и заедно с онези, които вече живеят там, ще решавате дали трябва да отлетим, или не.

— Това е намеса във вътрешните работи на нашата планета!

— Да — каза Загребин тихо. — А сега бих искал да изслушаме присъстващите тук членове на Съвета на купола.

Загребин се обърна към Пира.

— Не — каза генералът. — Ние не признаваме този Съвет. Искам, да ви задам един въпрос: вие признавате ли силата?

— В какъв смисъл?

— Ще ви кажа в какъв. В нашата база, недостъпни за вашето оръжие, са скрити ракети с ядрени заряди. Всеки момент те могат да бъдат отправени срещу кораба ви. От вас ще остане само едно петно. От вас и от вашия купол. Освен това имаме заложници — няколко души от вашия екипаж. Помислете за тяхната съдба. Предлагам да прекъснем за малко. Трябва да вляза във връзка с базата и да изложам хода на преговорите ни. Не се и опитвайте да ме спрете. Не се опитвайте. Аз съм стар войник и не ми е за пръв път да се изправям пред смъртта. За всеки косъм, паднал от главата ми, ще падне главата на ваш човек. Надявам се, че се разбираме.

Генералът отново погледна часовника си и отиде при шахматната масичка, върху която се намираше радиостанцията.

— Донесете чай — каза уморено Загребин и с тежки стъпки тръгна към изхода. Той отиваше да се посъветва с корона Аро.

Ренци бавно обикаляше из купола. Край голямото жилище под яркия фенер седяха жените. Седяха, както се седи в противовъздушно скривалище в очакване да избухне бомба. Ренци не се приближи до тях. Той обходи зданието отзад; там в храсталака, около масата на професор Кори, се бяха събрали мъжете, осемнадесет души — армията на купола. Те бяха зле въоръжени. Може да се каже дори, че съвсем и не бяха въоръжени, ако не се смятат за оръжие няколкото лошо наточени кухненски ножа и пиките — ножове, набучени на дълги пръти.

— Как вървят работите? — попита един от ловците пии на развален лигонски език.

— Разговарят — каза Ренци. — Те все разговарят.

— Ти видя ли войниците?

— Да. Двама седят в коридора. Пуснали са ги в кораба. Единият е дори в самата стая. С радиостанция.

— Нима ще повярват на военните?

— Могат да им повярват — отговори Ренци. — Когато днес поисках оръжие от капитана, той каза, че нямат оръжие. Не иска да се меси в нашите работи. Къде е Ранмакан?

— В стаята си. Боли го коремът.

— Него все коремът го боли — засмя се един от мъжете, — когато трябва да се работи или да се воюва.

— Ще отида да поговоря с него — каза Ренци, — той знае повече от нас за пришълците. Ако те ни оставят, всичко ще тръгне постарому и ние отново ще се превърнем в роби. Ако преговорите завършат зле, ще строим барикада пред входа на купола.

— Ами ако войниците се съгласят да влязат в купола?

— Как така да влязат?

— Като нас, без оръжие.

— Кой ти е издрънкарал тази глупост?

— Ранмакан. Той каза, че и войниците искат да живеят. Тях можем да приемем.

— Все пак аз ще отида да поговоря с този Ранмакан.

Ренци се сбогува с мъжете и тръгна към голямото жилище. Жените го видяха отдалеч и станаха, но той само им кимна с глава, когато влизаше в дома, и никой не посмя да го попита нещо.

Ранмакан не беше в стаята си.

Ренци отново излезе пред входа и попита жените къде е Ранмакан.

— Излезе. Има около половин час, откак е излязъл.

— И къде отиде?

— Май че на кораба.

— Не, там го няма, аз щях да го видя — каза Ренци.

Преди да се върне на кораба, Ренци обиколи целия купол. Надникна в храстите — никой. После тръгна към: кораба и попита застаналия на входа Бауер:

— Ранмакан не е ли минавал?

— Не, аз съм тук, откак е кацнал катерът. Нямаше го. Защо питаш?

— Така — отвърна Ренци и се отдалечи веднага. Беше го яд на всички пришълци.

Бауер въздъхна и се върна в шлюзовата камера. Под прозрачния тъмен покрив на коридора беше неприветливо и той се чувствуваше беззащитен.

Ренци реши да обиколи околостроен купола. Той би могъл да вдигне тревога и да изпрати мъжете да търсят Ранмакан, но не му се искаше да прави шум преждевременно. Не беше изключено Ранмакан да се крие някъде из храстите — той беше способен на това.

Ренци вървеше по самия край на купола покрай извиващата се нагоре стена и от време на време се вглеждаше в нощта. Там, по незастроеното място, успокоително си смигаха една на друга сигналните кулички. Ренци стигна вече до втория шлюз, който водеше навън от купола, и се спря пред купчината дъски и сандъци, стоварени още вечерта; ако се наложи да се води война, главната отбранителна линия ще мине покрай шлюза. Ренци надникна вътре. Там трябваше да има закачен скафандър. По един скафандър висеше за всеки случай във всички шлюзове, колкото и да бяха те на космическия кораб или в базата.

Скафандърът липсваше.

Значи, Ранмакан беше избягал.

Ренци имаше на разположение няколко правдоподобни отговора на въпроса, къде е могъл да изчезне скафандърът, но не се залови да търси втори или трети възможен отговор — за него беше напълно ясно, че само Ранмакан е могъл да вземе скафандъра.

Ренци се приближи до стената на купола и взе да се взира в мрака. При светлината на сигналните кулички не можеше да се види много нещо. Ренци искаше да излезе навън и да види няма ли следи от стъпките на Ранмакан, но друг скафандър нямаше, а за да изтича до кораба, бяха необходими три минути — Ренци не разполагаше с толкова време. Обзе го чувството за близка опасност, което напрегна всичките му мускули.

Широк, светъл лъч от прожектора на „Сегежа“ се плъзна по земята отвъд сигналните кулички. Ренци го проследи с поглед, но не забеляза нищо в осветената ивица. Или Ранмакан е избягал по-далеч, или се крие някъде край купола.

Ренци се взря в далечината. Стори му се, че откъм хълмовете блесна светлинка. И в същия миг съвсем наблизо до купола една човешка фигура се понесе към сигналните кулички.

Ранмакан!

Миньорът разтвори широко люка за шлюза, затвори го — без това следващият не може да се отвори — и дръпна външния люк. Люкът се отвори. Ренци не помисли за радиацията. Той видя ясно как човекът тича към кабела, който съединява сигналните кулички.

Ренци настигна Ранмакан до едната куличка точно когато той пресичаше с брадва кабела. Оглушал от трескавото биене на сърцето си, Ранмакан не чу как Ренци дотича до него.

— Ах ти, червей! — извика миньорът.

Кабелът бе вече пресечен и сигналните кулички, макар и да продължаваха да си намигват, вече не представляваха едно цяло — сега човек можеше да мине през тяхната верига към кораба, без да се вдигне тревога.

— Ах ти, червей! — повтаряше Ренци, като стисна Ранмакан за гърлото.

Ранмакан отчаяно се извиваше в ръцете му, като се мъчеше да извади пистолета. Армейския пистолет, който му беше дал Безсмъртния при разлялата си с него. Страхът от смъртта — от

смъртта, който така често го овладяваше в последно време — му придаваше сили, той все пак успя да извади този пистолет и помътняващият, му разсъдък го накара да натиска многократно спусъка и да забива куршуми в тялото на миньора, който и умирайки, продължаваше да стиска гърлото му.

С голямо усилие механикът се намести върху коленете на Райков, който вече очакваше да го улови лъчевата болест — той физически усещаше как смъртоносните лъчи пронизват тялото му, едва защитено от покрива на кабината. Струваше му се вече, че почва да го боли глава, макар, разбира се, да беше още рано за това. Освен ако главата го болеше по други причини — от преумора, поради тежкия въздух в пещерата...

От коленете на Райков механикът посочваше пътя към главния вход на градината. Групата на Безсмъртния, която по време на преговорите трябваше да се промъкне незабелязано и с помощта на предателя да завладее кораба и купола, беше тръгнала за Манве оттам. Тя пътуваше с военен камион и беше възможно да успеят да я настигнат по пътя.

От главния вход завиха надолу, към долината. Пътуваше се леко. Пътят беше доста запазен, пък и лъчът на прожектора от „Сегежа“, който се виждаше от много километри, им служеше като добра ориентировка.

Павлиш се стараеше да използва целия капацитет на всъдехода: всяка секунда пътниците на Таралежа получаваха все по-големи дози радиация и всяка минута опасността за кораба се увеличаваше.

В кабината мълчаха. Раната на Малкия кървеше и той я притискаше с мократа си от кръв длан, като при всеки тласък мръщеше лице от болка. Райков се вслушваше в ударите на собствения си пулс. Той беше храбър момък и при други случаи нямаше да се уплаши, но невидимостта и неумолимостта на врага, който проникваше, в неговото тяло, бяха толкова страшни, че той незабелязано за останалите притисналите към гърба на седналия в коленете му механик, за да се защити от радиацията. Въпреки че това беше напълно безполезно.

Механикът не мислеше за радиацията. Той беше свикнал с близостта на смъртта. Искаше само да доживее до сутринта, за да види слънцето, искаше да избият генералите и войниците — до един. Той

държеше в ръката си пистолета, готов да стреля всеки момент. Готвеше се сам да извърши правосъдие.

Девкали и Павлиш мислеха за едно и също — за жените, останали на кораба, за жените, застрашени от опасност. Но ако Девкали в този момент не можеше да мисли за нищо друго освен за съдбата на Пира, то Павлиш мислеше и за Антипин, за неговото тайнствено изчезване. През цялото време изпитваше желание да се върне обратно като човек, който в последния момент преди заминаването на влака си спомня, че е забравил да се сбогува с някого от близките си, но знае, че вече е късно, че влакът тръгва...

Настигнаха камиона близо до града. С мотора се бе случило нещо и един от войниците се мъчеше да го поправя. Останалите се бяха струпали наоколо и изглеждаха странно близки в скафандрите на космонавтите.

— Човек може да помисли, че сме ние — каза Павлиш.

— Те точно на това разчитат — обади се Малкия.

— Пригответе се за бой! — изкомандува Павлиш. Той спря всъдехода на около петдесет метра от камиона, зад отвесна скала. — Аз ще остана тук, при лазера. Девкали, Райков, изскачайте бързо с автоматите и залегнете зад камъните.

Тази операция зае по-малко от минута. Механикът с пистолет в ръка изскочи също от всъдехода, притича през пътя, изкатери се на склона на хълма и залегна там.

Павлиш включи усилвателя и кабинния лингвист към него. Той не погледна накъде изчезнаха другарите му. Трябваше да използва изненадата.

— Предайте се! — извика той, като включи усилвателя на пълна мощност. — Заобиколени сте. Предайте се!

Групата войници, облечени в скафандри, които стояха досега объркани, тъй като не можеха да разберат каква машина ги е настигнала — прекалено ярко светеха в очите им фаровете ѝ, — веднага се пръсна в храстите. Само шофьорът приклепна зад капака на камиона и Павлиш ясно различаваше краката му.

— Заповядвам ви да излезете веднага от прикритията си и да хвърлите оръжието! — продължи Павлиш. — Съпротивата е безполезна!

В отговор по прозрачния купол на всъдехода затракаха куршумите на автоматен откос.

— Дали няма да го пробият? — попита Малкия.

— Не вярвам — рече докторът. — Ако нямат гранати...

В отговор на автоматния огън затрещяха откоси иззад камъните край всъдехода. От другата страна се чу тънък писък, който изведнъж секна.

Павлиш обърна лазера и изпрати лъч в задните колела на камиона. Камионът се свлече на пътя, а над него се издигна облак от светъл, по-светъл от нощта дим. Шофьорът изскочи от прикритието си и се спусна към скалите. Сух револверен изстрел прекъсна неговия бяг. Механикът си разчистваше сметките.

— Поне ги задържахме — каза Павлиш. — Няма да стигнат до кораба.

Той натисна още веднъж спусъка и превърна камиона в пламтяща купчина от метал и дърво.

При светлината на пламъка зад един камък блесна шлем.

— Предайте се! — още веднъж извика Павлиш.

Отново изтрещя револверен изстрел. Шлемът зад камъка изчезна. Автоматите на Христо и Девкали мълчаха.

— Не стреляйте! — заповяда Павлиш. Той се страхуваше, че механикът няма да се сдържи, щом види пред себе си целта.

Един човек в скафандър се изправи цял, като държеше автомата над главата си, и предпазливо излезе, на осветения от фаровете път. Останалите войници, които сякаш бяха чакали да видят какво ще стане с техния другар, също напуснаха прикритията си. Те се биеха не защото искаха това — страхуваха се от смъртта. И ако Вапрас можеше да подслуша техните тихи разговори върху дървените нарове в подземната казарма, щеше сериозно да се усъмни струва ли си да започва война с пришълците.

Автоматите със звън падаха върху камъните на пътя. Девкали се вдигна от прикритието си и тръгна по пътя към струпалите се закуп войници. Райков остана на мястото си, за да го прикрива, в случай че войниците прилагат някаква военна хитрост. Той знаеше за военните хитрости само от книгите.

Неочаквано иззад един камък блесна огън. Автоматен откос. Девкали се хвана за хълбока и бавно се свлече на земята. Павлиш

веднага насочи лазерен лъч по посока на стрелбата. Райков стреля с автомата, но по-бързи от тях се оказаха самите войници. Те разграбиха захвърлените автомати и обсипаха с куршуми Безсмъртния, който се беше скрил зад камъка и водеше своя лична война срещу Девкали. Войниците искаха да живеят. Те желаеха да покажат, че напълно и безусловно са преминали на страната на новата власт...

Тялото на Безсмъртния, надупчено едва ли не със стотина куршума, не взеха със себе си. Във всъдехода настаниха ранения Девкали — успяха криво-ляво да го превържат.

Войниците вървяха пред бавно пълзящия всъдеход. Охраняваха ги, макар на всички да беше ясно, че това е вече излишно. Павлиш шофираше всъдехода.

Процесията бавно се спущаше към равнината, към близкия вече диск на „Сегежа“ и осветения с гирлянди от крушки купол.

Генералът дълго не се отделяше от радиостанцията. Той още стоеше над нея, когато се върна Загребин след тежкия разговор с Аро, който смяташе, че трябва да се съгласят с исканията на генерала, но когато отлитат, да вземат със себе си онези жители на Муна, които не желаят да останат тук. Аро беше уверен, че генералите, толкова агресивни сега, скоро ще се приобщят към новото общество и тяхното присъствие под купола няма да измени нищо. Освен това съществуваше рискът, че генералите все пак ще изпълнят заплахата си, ще пуснат ракети срещу Манве и ще унищожат селището и кораба.

Загребин дори не би могъл да обясни какво го ръководи, но той познаваше генералите по-добре, отколкото мъдрият Аро: генералите бяха сравнително неотдавнашно минало за хората на Земята, а класическа история за Аро и другите корони.

Капитанът отиде на мястото си и седна.

— Какво прави там още? — попита той тихо Баков.

— Получава инструкции.

— На мостика всичко спокойно ли е?

— Да, току-що говорих с Кудараускас.

— Геннадий Сергеевич, качете се веднага при мен — прозвуча в този момент по високоговорителя гласът на Зенонас.

— Ето на, все пак нещо се е случило.

— Погледнете — каза Кудараускас на дотичалия до мостика капитан.

Върху големия екран се виждаше куполът. На незастроеното място, на няколко десетки метра от купола, цяла тълпа бе заобиколила две проснати на земята тела. Снопът лъчи на прожектора, падащ отгоре, осветяваше мокрите от радиоактивния дъжд напрегнати лица.

— Ранмакан прерязал кабела на сигналната мрежа. Ренци го видял и изтичал навън без скафандър, за да го спре. Ранмакан убил Ренци. Забелязах какво става едва когато по външната връзка чух изстрелите. Те бяха вътре в линията на сигнализацията и затова не можах по-рано да видя нищо.

Корона Аро, който стоеше пред екрана, каза:

— Щом Ранмакан е направил това — а той е страхливец, — значи, е очаквал, че някой отвън ще се помъчи да се промъкне при нас.

— И генералите са лъгали — добави Загребин специално за Аро. Корона Аро притвори няколко от очите си и рече:

— Възможно е.

— Кажи на Вас — обърна се капитанът към Кудараускас — да отиде в купола. И нека вземе със себе си антирадиационни средства. Кажи му, че няколко души са се оказали вън без скафандри. Корона Вас сигурно е в бюфета. Или в лабораторията. И пригответи големия лазер.

Кудараускас се обърна към разговорното устройство, а капитанът се наклони да излиза, когато Аро го спря:

— Ослушайте се.

Във високоговорителя за външна връзка звучаха глухо гласовете на хората, които бяха заобиколили Ранмакан и Ренци. След малко към тези гласове се прибави далечно прашене. Подобно на радиосмущения.

— Какво може да бъде това? — попита Аро.

Пращането чука и хората отвън. Те обърнаха глави към надвисналите над града хълмове.

— Странно — каза капитанът. — Това не ми харесва. Я включи вътрешната връзка. Включи ли я? Баков? Какво прави нашият генерал? Още ли говори? Докога ще говори! Попитай го скоро ли ще подновим заседанието. Моли да почакаме ли? Баков! Защо мълчиш?

След кратка пауза Баков каза:

— Ей сега тук дотича войникът, който бе останал вън, и каза нещо на генерала. Там при вас всичко в ред ли е?

— Почти всичко. После ще ти обясня.

Пращането престана.

— Е, аз тръгвам — рече капитанът. — Поддържайте връзката.

Загребин за последен път погледна екрана, видя как по съединителния тунел към купола тича корона Вас и се спусна долу.

Генералът най-после бе благоволил да седне на масата.

— Да продължим преговорите — рече той. — До какво решение дойдохте?

— Ние оставаме на своите позиции — отговори капитанът. — Искаме да обсъдим обаче с вас и възможността да отлетим. Как си представяте това?

В каюткомпанията се втурна без разрешение войник. Един от двамата войници, които бяха останали отвън под надзора на Бауер. Той се наведе над самото ухо на генерала и му прошепна нещо.

— Как? — попита генералът. — Идиоти! Със запалени фарове ли?

Високоговорителят за вътрешна връзка заработи.

— Капитане — доложи Кудараускас, — откъм хълмовете се спущат хора. Зад тях се движи нашият всъдеход. Ако не се лъжа, прожекторът едва ги достига. Какво да правим?

— Всъдеходът беше оставен в Планинската ботаническа градина — обади се Баков.

Генералът скочи и извади от джоба си пистолет.

— Арестувани сте — каза той.

И отстъпи една крачка така, че радистът, който също бе извадил пистолета си, да го прикрива отзад. Вторият войник, този, който шепнеше на ухото на генерала, отскочи към вратата. В ръцете си държеше автомат. Само офицерът-отрядник остана на масата. Той се усмихваше и се преструваше, че няма нищо общо с всичко това.

— Към кораба се приближават наши войски — продължи генералът. — Вашата сигнална система не работи. Можете да проверите. След пет минути те ще бъдат тук.

Капитанът отвори пакетчето цигари; сложено пред него на масата.

— Без глупости! — сепна се генералът. — Иначе ще стрелям. Предавате ни кораба и се прехвърляте в подземиято.

— Когато ти кажа, ще прекъснеш осветлението — каза на английски капитанът. Той знаеше, че Кудараускас чува всяка дума. Капитанът запуши и пусна струя дим към смаяния пред такова кошмарно зрелище генерал.

Кудараускас видя как се разбягаха и падаха по земята мъжете, заобиколили Ренци и Ранмакан.

Всъдеходът се виждаше ясно. Той вече се бе приближил до повредената сигнална верига. Това беше странен отряд. Отпред крачеше с автомат в ръка Христо Райков. Беше без шлем и без

скафандър и прикриваше главата си със свободната ръка. След него шестнуваха непознати хора в скафандри и с вдигнати нагоре ръце. Отзад — още един непознат, куц човек без скафандър. Той държеше в ръката си пистолет. Зенонас насочи светлинен лъч към купола на всъдехода и видя Павлиш на кормилото. Докторът му замаха с ръка. Зенонас сне пръста си от спусъка на лазера.

„Струва ми се, че все пак ние победихме — помисли Кудараускас. — Остава още проблемът с каюткомпанията. Но тук все още можем да измислим нещо!“

Кудараускас изключи каюткомпанията, като остави връзка с останалите помещения:

— Бауер, Емилия Кареновна, Кирочка, там някъде пред входа трябва да има един техен войник. Преговорите тук са временно прекъснати — отново започна война. Обезвредете войника. После незабелязано пуснете в кораба екипажа на всъдехода.

Защитниците на купола бяха разбрали вече положението: те тичаха срещу всъдехода и Райков им крещеше нещо, като размахваше автомата. Пленените войници се бяха струпали на купчинка при вида на шумната тълпа, но след няколкото думи на човека, който вървеше зад тях, се успокоиха. Мъжете от купола отвориха капака на всъдехода и изнесоха оттам Девкали. Други помогнаха на Малкия да се измъкне. Останалите се въоръжиха с автомати и се затичаха към кораба. Те бяха чули думите на Кудараускас.

В това време войникът пред входа също се бе ориентирал в положението и с удоволствие предаде автомата си в ръцете на Бауер. Павлиш се изкачи в тамбура и каза на Глеб:

— Нашата радиостанция не работеше. Тези бандити я бяха повредили още когато измъквали Антипин от всъдехода. Но механизма не бяха пипнали.

До вратата на тамбура стоеше тълпа мъже, въоръжени с автомати.

— Накъде да вървим? — попита един от лигонците.

— Кудараускас сега ще ви каже — отвърна Павлиш. — Той е в течение на работите.

Кудараускас беше действително в течение на работите. Той включи каюткомпанията и каза по английски на капитана:

— Тук всичко е наред. Те са в ръцете ни. Не ги озлобявайте. Протакайте работата. След минута всичко где свърши.

— Няма ли да стане нужда да се прекъсне осветлението?

— Ще минем и без това, Геннадий Сергеевич — каза Кудараускас. Той знаеше, че Павлиш и спътниците му вече са пред вратата.

С пистолет в ръка, генералът се заслушваше в приближаващите се отвън стъпки. Той кимна на войника:

— Кажи им да влязат.

Войникът отвори вратата и надникна в коридора.

— Влизайте — каза той.

Нечии силни ръце дръпнаха войника в коридора, той изчезни, а на негово място на широко разтворилата се врата се показаха Павлиш и Бауер. Зад гърбовете им се тълпяха други хора. Павлиш уверено държеше в ръце автомат, сякаш цял живот не се бе разделял с него.

— Предайте оръжието си, генерале! — заповяда той. Зад генерала издрънча пистолетът на войника. Той го захвърли още в същия миг, когато Павлиш отвори уста.

Генералът се обърна. Пистолетът трепна в ръката му. Той затвори очи и стреля в главата си.

Антипин се опита да се помръдне. В килията беше тъмно. Тъмно беше и в коридора. Наистина в коридора отнякъде прониква слаба светлина, защото се вижда, че вратата на килията е полуотворена. Антипин се опита да раздвижи крака. Те също бяха вързани. Той избута с език кърпата — войникът я беше пхнал как да е. Триъгълният крак на едно войнишко легло беше съвсем наблизо. Антипин се добра до него и почна да трие въжето в острия метал. Войникът го бе завързал с професионална ловкост. Не беше професионално само въжето. Беше прогнило, а друго не е имало. След няколко минути въжето се скъса. Антипин седна и дълго разтрива изтръпналите си ръце. В подземие то беше тихо. „Странно — помисли си той, — оставили са вратата отворена.“ Имаше чувството, че когато е бил в безсъзнание, някой го е викал, отвън тропаха стъпки, но това можеше да бъде и плод на въображението му. На Антипин му се искаше някой да го е викал и търсил. В подземие то беше дори по-тихо, отколкото обикновено. Сякаш всички си бяха отишли оттук завинаги. Антипин развърза краката си. Но не можа да стане веднага. Краката му отказваха да го държат. Най-после той излезе в коридора. Там нямаше лампа, а само от страничния тунел отзад проникваше слаб лъч.

Антипин тръгна точно нататък, като се подпираше на стената. Той беше толкова измъчен и пребит, че вървеше, без да се крие, без да се ослушва в собствените си стъпки и без да се грижи дали някой ще го чуе. Отокът на главата му тъпо го болеше — войникът го беше ударил здравата с автомата, кръвта по лицето му беше свила кожата и образувала суха кора.

Антипин зави в осветения коридор, без да знае още накъде да върви, кого да търси. Снежина бе заминала, но другите? Къде са другите? Той чувствуваше, че подземие то е празно, че в него не е останал никой. Но човек невинаги може да вярва на чувствата си, особено ако са се отнесли грубо към него и са го били по главата. „Сега момчетата няма да ме познаят“ — помисли си Антипин и

направи опит да се усмихне, но не излезе нищо. Устните не го слушаха.

Антипин спря пред една врата. Отвътре долиташе глас. Студеният, познат глас на Вапрас. „Сега ще разберем всичко... Само че трябва да се преструваме на силни...“ Антипин натисна с рамо вратата и тя лесно се отвори.

Вапрас, който крещеше нещо в телефонната слушалка, се обърна прискърцването на вратата. В ръката си имаше пистолет.

— Кой е там?

„Е, Вапрас изглежда по-зле от мене — помисли Антипин. — Сякаш всеки миг може да умре.“

— Това съм всичко на всичко аз — каза Антипин. — А вие чакате да дойдат да ви приберат ли?

— Безсмъртни! — викаше в слушалката Вапрас. — Безсмъртни!

Той захвърли слушалката. Пъхна в устата си парче дъвка. Грабна от масата отнетата от Кори кутийка на лингвиста и гостоприемно посочи с ръка кресло.

— Седнете — каза той на Антипин, като правеше усилие над себе си и за минута се превърна отново в предишния генерал. — Значи, вас са ви забравили?

— Кой ме е забравил?

— Ами че вашите, когато са бягали оттук. Но нищо, тук вие ще бъдете в сигурни ръце. Вашите и без това нямат скафандри. Ще измрат, преди да стигнат до кораба. Пък и вече ще бъде късно.

— Защо? — любопитствува Антипин. Това, че Павлиш и другите са избягали, беше хубава новина.

— Защото сега моят отряд наближава „Сегежа“. В същото време на борда му се намират мои хора. Всяка минута „Сегежа“ вече няма да бъде ваш. Ще стане мой. Мой!

— Значи, още не е станал? — попита Антипин.

— Почакайте.

Светна сигналната лампичка на радиостанцията.

— Кой говори? Безсмъртния ли? Какво?

Антипин чуваше гласа в слушалката. Беше добре познатият му глас на Павлиш.

— Вапрас — казваше Павлиш, — вашият генерал току-що се самоуби. Отрядът ви е пленен от нас. Какви са по-нататъшните ви

указания?

— Прекратете това безобразие! — изкрещя Вапрас — Дайте слушалката на някого от моите хора!

Вапрас поговори с офицера-отрядник, викаше нещо, заплашваше, после захвърли слушалката на масата и се хвана за главата със своите слаби, жилести ръце. Слушалката още продължаваше да говори, да увещава Вапрас. Генералът вдигна глава. Той беше вече спокоен — с безразличното спокойствие на мъртвец. Закачи внимателно слушалката на вилката. И в този момент забеляза Антипин.

— Е, какво има? — попита механикът.

— Предлагат ми да се предам. Тръгват насам, за да приберат мене и вас. И болния войник, който се намира в болницата, и последния плебей. Какво ще ме посъветвате да направя?

— Да се предадете — каза Антипин. — Аз няма да ви оскърбявам и обещавам да забравя как умееете тук да биете.

— На ваше място аз не бих се шегувал — каза Вапрас. — Вашите предложения са неприемливи. Искам да ви покажа нещо. Можете ли да вървите?

— Мога.

— Ще бъде жалко, ако извърша последното си дело в живота без свидетели. А вие сте удобен свидетел, който ще умре заедно с мен — каза Вапрас, когато двамата вървяха по коридора.

— Тогава ще трябва да живеете дълго — рече Антипин.

— Да, между другото не мислете, че можете да се справите с мен. Аз имам пистолет, а вие нямате. Само преди един час бях господар на тази планета. Надявам се и да умра като такъв. Нямам намерение да получавам като куче храна от ръцете на добрия си господар. Вярвам, че след това, което ние с вас ще направим сега, на нашата тиха мъртва, планета няма да долитат вече добри пришълци.

Вапрас запали двигателя на дрезината и дори помогна на Антипин да се качи на нея.

— Извинете, че се налага да карате дрезината сам — каза Вапрас, — но последният здрав плебей е избягал заедно с вашите. Трябваше да се сетя, че е способен да направи това. Откровено казано, аз допуснах много грешки. Трябваше, разбира се, да се споразумея с вас. А чак после, когато отлетите... Но не знаех дали ще отлетите.

Дрезината зави в един страничен тунел, също така висок, както главният, и след няколкостотин метра спря пред поредна стоманена врата.

Вапрас скочи от дрезината и се приближи към пулта на вратата. Вратата бавно се разтвори.

Вътре се откри обширна зала с дълъг нисък пулт до едната стена. Всред залата се намираха три ракети, потопени наполовина в кладенци. Това бяха хищни военни ракети със заострени муцуни.

— Както виждате — заговори Вапрас с тон на любезен домакин, — тук сме запазили три тактически ракети с атомни заряди. Е, и освен това, за да знаете вече всичко, ето в този краен затворен кладенец има две резервни бойни глави, тоест две атомни бомби. И цялото това имущество можем да съживим ето от този пулт. Последвайте ме. Ето телефона. Сега ще се обадим на кораба и честно ще ги предупредим, че им е останало да живеят още съвсем малко. Зле ли се чувствувате? Да, много сте отслабнали. Нищо, след няколко минути това вече няма да има за вас абсолютно никакво значение. Като не смятаме войника и болния плебей, ние двамата ще останем единствените хора на тази планета. И тогава цялата наша аптека ще бъде на услугите ви. Ще се научите да дъвчете дъвка...

Генерал Вапрас вдигна слушалката на телефона и извика „Сегежа“. Правеше му удоволствие да наблюдава в това време Антипин. Когато той поиска да се приближи, Вапрас шеговито го заплаши с пистолета: стой си, значи, на мястото.

— „Сегежа“? — попита Вапрас. — Говори господарят на Муна. Генерал Вапрас. Свържете ме с капитана... Ето, виждате ли колко е хубаво — обърна се Вапрас към Антипин. — Те дори не са изключили радиостанцията. Искат да се разберат с мене. Страхуват се от мене... Капитан Загребин? Нямам честта да ви познавам лично, но искам да ви предупредя, че след минута, а може би две или три, може би и пет, зависи от желанието ми, ще изпратя срещу вас ракета с атомен заряд. Не, защо да разговаряме? Всичко е вече ясно. Аз изгубих последната война. Вие я спечелихте. И аз искам да се реванширам. Не, късно е. Тук при мен е вашият приятел Антипин, но аз няма да му позволя да се приближи до телефона: телефонът е на пулта и Антипин може да ми попречи. Въпреки че всъщност той е в такова състояние, че не може да ми попречи. Е, сбогом, до нова среща на другия свят! Аз ще се

присъединя към вас след няколко години. Тук под земята климатът е лош.

Вапрас сложи слушалката и не обърна повече внимание на пламналия веднага сигнал за повикване.

— Аз ще ви позволя дори да се приближите — каза Вапрас. — Искане ми се да наблюдавате процеса на пускането на ракетите. При вас на Земята това е ставало малко по-иначе. И то отдавна. Гледайте! Не, по-близо не бива. Оттам виждате добре всичко. Курсът към Манве ми е известен. Той е изчислен предварително. Тази таблица ще ми позволи да насоча ракетата не само към Манве, но и точно към купола и кораба. Което и правим.

И Вапрас започна да набира комбинацията от бутони върху пулта, като с крайчеца на окото си наблюдаваше Антипин.

Антипин пресмяташе ще може ли с един скок да стигне Вапрас. Май че не, ще трябва да направи още една крачка.

— Трябва да се натиснат три последователни бутона. Бутон първи — готовност на базата. Е, базата е готова...

Антипин вдигна крак, за да пристъпи. Вапрас не забеляза. Той беше увлечен от войната, от своята лична, собствена война. Антипин отпусна крак.

— Сега втория бутон — каза Вапрас. — Ракетата е готова за старт, капакът се отмества...

Вапрас натисна бутона и вдигна за секунда глава, за да провери отмества ли се наистина капакът. Една огромна каменна плоча се плъзна встрани и по блестящия, но пращен пулт заръмя слаб дъжд.

— Сега третия...

Но Вапрас не успя да натисне третия бутон. Антипин скочи с главата напред, дръпна с ръце Вапрас от пулта и се строполи заедно с него на пода. Вапрас се опитваше да се измъкне, но когато Антипин свали генерала, пистолетът му отхвъркна настрана, а без него Вапрас не беше по-силен дори от изранения и пребит Антипин. Антипин откъсна от себе си отмалелите ръце на генерала, блъсна го с крак подалеч от пулта и натисна зеления бутон под втория — червен. Логиката на механик не го излъга. Каменният капак бавно се върна на мястото си.

— Е, генерале, какво ще правим сега? — попита Антипин и помисли: „Дявол да го вземе, пак протече кръв от бузата ми. Виж, че

ми останал белег.“ И добави гласно, защото му беше весело: — Аз лесно забравям обидите.

Вапрас се надигна от пода и се опря на пулта, достатъчно далеч от Антипин, така че механикът не заподозря нищо опасно.

— Ние продължаваме войната — каза генералът и натисна червения бутон в далечния край на пулта. Бутонът, който трябваше да възпламени атомните бомби.

И отговорът избухна...

Слушалката млъкна. Студеният, тържествуващ глас на Вапрас замря във въздуха. Капитанът не окачи слушалката, а каза на войника-радист:

— Свържете ме отново с него. — И без да чака миг повече, продължи: — Почнете незабавно евакуирането на купола. Всички на кораба! Отлитане след пет минути. Пригответе машината!

Капитанът веднага се появи на мостика. Този момент чакаха с трепет всички. И войниците на Вапрас, които знаеха за ракетите, и обитателите на купола, и членовете на екипажа. През минутите, които бяха изминали между потушаването на „генералския бунт“ и разговора с Вапрас, обитателите на купола вече се бяха приближили до кораба, Лешчук беше вкарал и поставил на мястото им катера и всъдехода, Кирочка бе проверила и привела в готовност номер едно спомагателните планетни двигатели.

И въпреки това те не успяха да се приготвят за пет минути. Хората все още продължаваха да влизат в люка, като се мъчеха да не се блъскат, но се блъскаха, а Бауер им помагаше да се качват и да влизат навътре, където леля Миля и Снежина отвеждаха жените в каюткомпанията и ги настаняваха в креслата, за да могат да понесат по-леко момента на отделянето от земята; долу все още стоеше твърде бавно намаляващата редица на мъжете, които се страхуваха, че ще ги оставят на планетата, ще ги оставят да загинат от последните ракети, когато откъм базата избухна ярка светлина.

Някой изпищя и този писък подхванаха и жените, и децата, и мъжете... Хората отново преживяваха своята смърт. Яркото петно се разрасна в непоносимо светло кълбо и това кълбо постепенно започна да тъмнее и да се разраства в небето като черна огромна гъба, така позната на жителите на Муна.

И над паниката и писъка на хората, които всеки момент очакваха да умрат, се разнесе гласът на капитан Загребин.

— Тревогата се отменя — каза той. — Всички могат да си гледат отново работата. Повтарям, тревогата се отменя.

И хората, които току-що се бяха стремили към спасителната врата на тамбура, се спираха и се заслушваха в нарастващия грохот на далечния взрив...

— Там е бил Антипин — каза Снежина. — Там е бил Ваня Антипин. Сам Вапрас каза това. Антипин е успял да му попречи.

Но както и да е, когато по-късно, вече на Земята, леля Миля разказваше на някого за пътешествието до планетата Муна, тя винаги добавяше: „И ето, докато оня, генералът, насочвал към нас ракетата, нашият Ваня Антипин успял да натисне друг бутон и сам загина при взрива заедно с генерала.“

Това не отговаряше напълно на истината, но се различаваше от нея съвсем малко. А цялата истина никой никога не узна.

... Когато „Сегежа“ при отлитането си направи кръг над мъртвата още планета, всички се бяха събрали на мостика и гледаха как плавно преминават по екрана точките на куполите. Куполите бяха вече два. На Муна беше дошло най-послед лятото, дъждовете намаляха и тук-таме се виждаха вече зелените петна на трева. Тя се провираше между камъните и плесента.

Наред с куполите можеше да се види малкият диск на кораба на Галактическият център. Корабът беше донесъл нови съоръжения, продукти и още един апарат за корона Вас. Вас беше останал на Муна. Още за една година. Той с удоволствие се съгласи на това — обичаше своята работа.

После планетата се обви в облаци. Корабът летеше над океана. Почнаха да набират височина.

Постепенно всички напуснаха мостика. Малкия слезе в бюфета при леля Миля. Той още накуцваше, ходеше с тояжка, но имаше зверски апетит.

В бюфета седеше патрицията. Той летеше към Земята като представител на Муна. Още две седмици преди отлитането беше започнал да бомбардира капитана и Пира с писмени прошения и те отстъпиха пред този порой от книжа. Патрицията замислено гледаше портрета на Вас, окачен на стената, и разсъждаваше над многообразието на природата. Леля Миля внимателно го слушаше. Тя се беше вече наплакала, сбогувайки се с приятелите си в куполите, и обеща да се върне при тях. Сега с удоволствие слушаше разсъжденията на умния човек.

— Лельо Миля, не ви ли преча? — попита Малкия.

— Здравейте — каза патрицията, който вече два-три пъти се беше поздравил с Малкия. — Казаха ми, че доктор Павлиш прави стенвестник. Истина ли е?

— Доктор Павлиш в настоящия момент не прави стенвестник, а за хиляден път в прикрита форма се обяснява в любов на Снежина Панова. Можете да проверите това, като се свържете с каютата ѝ по вътрешната връзка. Но не ви съветвам да се свързвате. Павлиш е много силен и избухлив човек.

— О, да, знам това — каза искрено патрицията. — Та нали той разгроми отряда на Безсмъртния. Това ще влезе в историята на планетата. Аз ще я напиша.

— Не забравяйте и мене, аз също участвах в разгромяването на отряда на Безсмъртния предимно като наблюдател.

— Нито едно име не ще бъде забравено — увери го патрицията.

— Между другото тук имаше един, който също пишеше история...

— Не знаете ли къде е първата част от мемоарите на Ранмакан? Те представляват историческа ценност.

— У Кудараускас.

— Не мога да се помирят, досега не съм съгласна — намеси се в разговора леля Миля. — Кажете ми, защо не го съживиха? Аз разбирам за Безсмъртния, за генерала...

— А с какво Ранмакан е по-добър от тях?

— Той беше слаб, колеблив човек. Иначе в него имаше и нещо добро.

— И аз също гласувах да не съживяват Ранмакан — каза патрицията. — Разбирам, жестоко е да се убиват хората. По-точно — да се лишават от правото на живот, дори тогава, когато са изгубили това право, като са умрели. Тоест умрели са и по този начин са се лишили... С други думи, след насилствена смърт, предизвикана от...

Патрицията млъкна, мъчейки се да сложи мислите си в ред.

— Ясно, какво ще му мъдруваме — рече Малкия. — Аз съм съгласен с вас Ранмакан не е феникс. Фениксът е благородна птица.

— Феникс?

— Една митологична птица. Тя изгаря и се възражда отново от пепелта си.

— Да-да. Тя се възражда. Можехме да възродим и Ранмакан. Но с това щяхме да оскверним спомена за професор Кори и механика Антипин. Защото тяхната смърт е окончателна. От тях не остана нито една клетка, нито капка кръв. Те също биха могли да си купят живота.

— Ваша работа — каза леля Миля. — Но според мен всеки човек може да се превъзпита.

— Това е възможно на планетата на короните — възрази Малкия. — И при нас, на Земята, също ще бъде възможно скоро. Но тук още не е възможно. Тук хората още искат да си намерят господар, тук още отдават прекалено голямо значение на понятието сила — миналото е толкова близко, че пусни го само до прага, то ще се покачи на полицата. А заедно със силата ще се вмъкне и предателството — слабост, която, за да се подмаже на силата, е готова да тъпче с крака още по-слабите от нея. Ранмакановци са по-опасни от генералите. Генералите си личат отдалеч, те са откровени. Веднага разбираш какво можеш да очакваш от тях, а Ранмакан играеше с мен на дама и нарди. И отговаряше за шивалнята. И беше един от нас... Нещо много се разприказвах.

— Е, гответе се, млади хора — рече леля Миля. — Ей сега ще обявят готовност. Големият скок.

— Към всички членове на екипажа. Започва първото засилване — обади се капитан Загребин по вътрешната връзка. — Засилването започва след четиридесет и четири минути. Претоварване — три-четири „ж“. Молим пътниците да заемат амортизационните вани. След завършека на скока — вечеря. В каюткомпанията ще започне състезание по шахмат за първенство на „Сегежа“.

Високоговорителят щракна и се изключи.

ПРИЛОЖЕНИЕ
АЛМАНАХ „ПРИКАЗНИЯТ КОСМОС“

Космическият кораб „Сегежа“ Г/С 304089 се завръщаше у дома. Преди три дни той излезе от големия скок, премина на крайцерска скорост и сега се приближаваше към Слънчевата система. Още няколко дни — и ще пристигне в космобазата Земя-14.

Когато един кораб е към края на пътуването си, времето на него сякаш изменя своя ход. На всички им се струва, че часовникът върви по-бавно, че му е омръзнала да движи стрелките си, че му се ще съвсем да спре. Дори роботите — да не говорим за хората! — поглеждат часовника с недоверие. Защо му е дотрябвало да отлага прекрасния момент на приземяването, минутата, когато можеш да се приближиш до отворения люк без скафандър, без шлем и дълбоко да поемеш в гърдите си свежия, ароматен, неповторим въздух на Земята?

Капитан Загребин се бе изправил в каюткомпанията пред картината, която изобразяваше планинско езеро, с борови дървета наоколо и снежни върхове на заден план. Капитанът замислено пушеше. След малко той погледна към дъното на каюткомпанията, където на полукръглото канапенце бяха седнали обърнати един към друг доктор Павлиш и щурманът Бауер и играеха на шах. Стажантът Христо Райков се беше настанил на свободния край на канапенцето, зад гърба на Павлиш, и четеше някакво орфано списание.

От бюфета се вмъкна роботът Гришка с бяла престилчица и почна да трака с чашите, да слага масата за чая. През отворената врата нахлу след него ваниленият аромат на кекса — в последните дни леля Миля гощаваше богато екипажа със сладкиши и торти.

Радистът Циганков надникна в каюткомпанията. Очите му бяха мътни от копнеж, от безкрайността на малкото дни, които го деляха от Земята.

— Скучно ли ти е, Малкия? — попита капитанът.

— Скучно — призна Малкия. — Дори сам не разбирам защо.

— Нищо — каза Павлиш, като отклони вниманието си от играта.

— Още една седмица и ще си бъдем вкъщи.

— С какво да ви позабавлявам? — попита капитанът. — Тази болест, треската на завръщането, обикновено се лекува с аврали^[1] и с други енергични действия... Така ли е, докторе?

— Така е, но е жестоко — отвърна Павлиш. — Може да се намери друг начин. По-интелектуален.

— Предлагайте.

— Е, някакво творчество...

— Кръжок по рисуване? Драматичен състав?

— Нещо подобно — рече Павлиш. — Предавам се, Глеб. След два хода ще ми обявиш мат.

Капитанът излезе в коридора. Павлиш го настигна.

— Какво ще кажете, Геннадий Сергеевич — попита той, — ако ние действително се заемем с творчество?

— Какво имаш пред вид?

— Да издадем списание.

— Изпрати ме до мостика, по пътя ще ми обясниш.

— Тази идея ми мина през ума, когато слушах последната история, която разказахте — рече Павлиш. — Всеки от нас знае много такива истории, с всекиго се е случвало по нещо. И всичко това — да го наречем фолклор или дори епос — пропада напразно. Само понякога някой журналист може да запише подобна история, но ще я преработи до неузнаваемост. А време е вече ние сами да запълним тази празнина в литературата.

Павлиш все повече се въодушевяваше от думите си, запалваше се от постепенно оформящата се идея. Сините му очи блестяха от творческо вдъхновение.

— Това ще бъде алманах на изумителни случки...

— Истински ли?

— Непременно!

После Павлиш се замисли малко и се поправи:

— Повечето от тях — истински.

Докато пиеха чай, Павлиш си осигури поддръжката на болшинството от екипажа. Само Баков и Снежина Панова се отказаха да участвуват в алманаха, оправдавайки се с липса на литературни заложи.

Павлиш се възмущаваше.

— Между нас писатели няма — твърдеше той. — Никой не умее да пише хубаво. Работата съвсем не е там. Ние искаме да запазим за потомството фолклора в неговата чиста форма, без никакви прибавки, които литераторите непременно ще внесат в него. Пък и не е задължително да се подписваме.

— И без това не бих го направил — каза Бауер. — Кого може да интересува моето скромно име?

— Точно така — одобри. Павлиш. — Ръкописите ще предавате на мен, аз сам се назначавам за съставител на алманаха — това е трудна, неприятна работа, свързана със запазването на тайната на псевдонима...

— Но и от псевдоним няма нужда — каза Бауер. — Нека да бъде като на конкурс: всеки предава своя разказ с някакво мото.

— Прекрасно!

— А могат ли да участвуват нечленове на екипажа? — попита ненадейно патрицията от планетата Муна, който мълчеше досега.

— Аз поне не се съмнявам в това — каза корона Аро, представителят на Галактическият център. — Аз пръв ще донеса своя разказ на уважаемия редактор на литературния алманах.

Първия разказ обаче донесе не корона Аро. Той още го превеждаше, когато на вратата на Павлиш се почука:

— Влез! — каза Павлиш, който от един час висеше над чистия лист хартия, включваше отчаян диктофона и го хвърляше при звука на собствения си глас.

Павлиш се намираше в затруднение. Разказът трябваше да бъде достоен за редактора и инициатора на алманаха. Той трябваше да бъде такъв, че Снежина Панова да разбере: писал го е именно Павлиш и го е писал за нея, заради нея.

— Влез! — повтори Павлиш.

Някой влезе й каза:

— Аз го нося вече.

— Сигурно си го преписал — рече Павлиш.

— Разказът е мой. С мото — каза влезият. — Само че е тъжен.

— А аз просто не мога да започна — оплака се Павлиш. — Хич не мога да измисля началото. Първия ред.

— Първият ред е винаги най-труден — каза влезият.

Той си отиде. Павлиш погледна ръкописа с крайчеца на окото си, но не се залови да го чете. После.

Сложи лист в пишещата машина и написа решително:

КОСМИЧЕСКИ ТЕЧЕНИЯ

От сутринта духаше вятър на силни пристъпи. Той връхлиташе от плоското планинско плато, брулеше посърналите септемврийски листа от дърветата, въртеше уличната смет около паметника на площада пред гарата и я отвяваше по моторелсовия път към моряшкото селище. Там се редяха ниски, солидни жилища, останали съвсем непроменени в продължение на сто години, сушеше се риба-бабушка, простряна на въжета като пране, и се

зеленееха лозя, изправили стебла, от които бяха вече откъснати дребнозърнестите сладки гроздове. Вятърът не стигаше до лозята. Той се заплиташе сред изградените от неодялани камъни огради.

Благодарение на тези огради на брега на морето беше по-тихо. Ивицата от пясък и дребни черупки беше гъсто населена и носеше следи от живот — набраздена от наредените една до друга лодки, изцапана с петна от сухи водорасли, изровена от дупките на морските раци, изпъстрена с триъгълните следи от краката на патиците.

Патиците живееха край водата. Те събираха умрелите попчета и прозрачните топчести малки медузи. После бавно навлизаха в дребните вълни и плуваха също като платноходки по синята вода.

По-нататък, надясно, брегът извиваше и започваше бетонен кей, изрѣфан от вълните. Там бе градчето. Сезонът беше свършил и градът не се стараеше вече да изглежда по-хубав и да се харесва на северняците. По кея се надпреварваха орнитоптеристи и крилата им шумяха като морски прибой. Окапалите листа се трупаха около дърветата и засипваха алеите на булевардите. Под чадърите на летните кафенета стърчаха самотно масите — столовете вече бяха внесени вътре в заведенията.

Вятърът донесе дъх на младо вино. Той събираше този аромат, докато се въртеше над града. Почти във всяка къща мачкаха грозде за вино. Виното беше тънко, възкисело, но невероятно опияняващо. Аз карах тук отпуската си. Бях много изморен...

Павлиш почувствува, че и в действителност е много изморен. И се почувствува в безизходица. Налагаше му се да премине сега към същността на работата, но как да направи това, не беше още намислил. Трябваше да отиде на вечеря, но не му се слизаше в каюткомпанията — творческото му настроение можеше да изчезне. Павлиш взе донесения му разказ и реши да го прочете. Заглавието на разказа беше написано с главни букви:

СИНЯТА БРАДА

Той я разбуди на разсъмване. Навън беше надвиснала непрогледна синева, в която тънеха горите, полята, езерата. Редките светлини на далечното градче проникваха едва-едва през гъстия, сивкав здрач.

— Ставай, хубавице — каза ѝ той. — Искам да се чувствуваш добре в моя дом.

Тя отмести поглед от него. Синкавочерната брада, която покриваше половината от лицето му и се разстиляше като ветрило на гърдите му, я плашеше.

— Гледай ме — заповяда той. — Тъй или иначе ще трябва да свикнеш с мен. Неприятен ли съм ти?

— Не зная — рече тя.

— Аз ще бъда добър към тебе — каза той. — Няма да те наскърбявам. Но ти трябва да ми се подчиняваш във всичко.

— Добре — отговори тя, без да вдига глава.

— Сега си свободна — рече той. — Можеш да правиш каквото искаш. Но, моля ти се, само не отваряй вратичката под стълбата.

— Добре — повтори тя, желаейки само едно: той по-скоро да си отиде и да я остави сама.

— Може би ще ми се наложи днес да замина — продължи той. — Ще се върна привечер.

Тя погледна след него. Той крачеше бавно по коридора. Широко и приведен, гърбът му таеше неясна заплаха.

След няколко минути тя чу отвън гласове. Приблужи се до прозореца и видя, че той се сбогува с един от прислужниците. Заминаваше наистина. Изведнъж ѝ стана по-леко. Необходимостта да се подчинява на Синята брада я гнетеше, но тя разбираше, че друг изход за нея няма: той беше сега неин господар и тя отникъде не можеше да очаква помощ.

В жилището настъпи тишина. Тя отвори вратата и излезе от стаята си. Дългият коридор водеше чак до стълбата. Тя наслуки отвори една врата отдясно и видя голяма стая, почти празна, ако не се смята масата, креслото с високо, украсено с резба облегало и библиотечните шкафове край стените. Приблужи се до полиците с книги. Техните заглавия ѝ бяха съвсем непознати. Прелисти една книга и я остави на мястото ѝ. После напусна библиотеката и стигна до стълбата. Слезе долу и в нерешителност се спря във високия хол, чийто под бе застлан с огромен килим. Един от помощниците на готвача, с бяла престилка и бял калпак, излезе от кухнята. Тя не му обърна внимание. Предпочиташе да не обръща внимание на прислужниците, защото противното щеше да означава, че се готви да остане завинаги в този дом. Прислужникът мина покрай нея и изчезна.

Синята брада ѝ бе забранил нещо. Какво беше то? Ах, да, да отваря малката вратичка под стълбата. Къде ли е тя?

Намери вратичката. Прекара длан по нейната прохладна повърхност и дръпна ръката си. Спомни си погледа на Синята брада, когато ѝ нареждаше да му се покорява във всичко.

Каква ли тайна се крие в тази наглед обикновена и неугледна врата?

Чувството на тайнственост, което не я напущаше още от сутринта, на тайнственост, с която сякаш беше напоен въздухът в тази къща, я гнетеше и тревожеше. И ако не беше страхът пред Синята брада...

Тя постоя около минута пред вратичката, като се заслушваше. Когато наблизко мина слуга, тя се притисна до стената и се помъчи да се слее с нея, да стане незабележима. Прислужниците можеха да я наклеветят на Синята брада. Крачките затихнаха. Ръката ѝ сама се дигна към дръжката на вратата и я натисна. „Аз само съвсем малко ще я откrehна — успокояваше, се тя. — Само съвсем, съвсем мъничко. Няма да влизам вътре.“

Тя бутна вратата и затвори очи.

Постоя така още няколко секунди. Знаеше, чувствуваше, че вратата е вече широко разтворена и стига само да отвори очи, ще разкрие тайната на този дом, „Хайде — убеждаваше се тя, — погледни! Стореното е вече сторено.“

И тя отвори очи.

Очакваше да види всичко, само не и това, което се откри пред погледа ѝ.

В малката полутъмна стая лежаха шест също така млади като нея жени. Някои от тях бяха без глави. И всички бяха мъртви. Тя с ужас осъзна, че не е първата и може би не и последната обитателка на този дом и съдбата на нейните предшественички очаква и нея.

Тя изпищя и без да затвори вратата, се спусна към стълбата, като не забеляза, че прислужникът с белия калпак бе видял всичко.

Тичаше по коридора като обезумяла. Искаше ѝ се да се скрие, да избяга... Но къде? Може би в гората?

Върна се обратно и полетя към изхода на дома, към градината.

И на прага се сблъска, със Синята брада.

— Ти си била там? — попита той и гласът му беше по-скоро печален, отколкото сърдит. — И си видяла всичко?

— Те... те... ти си ги убил! — хълцаше тя. — Ще убиеш и мене!

— За съжаление имаш право — отговори той тихо. — Аз нямам друг избор.

... Вечерта, след като разглоби последния модел, Роберт Кямилев, по прякор Синята брада, началник на Централната лаборатория за биороботи, седеше в трапезарията и неохотно пиеше осмата чаша най-силен чай.

— Пак ли несполука? — попита го Хеля.

— Щом получат свобода на волята, веднага престават да се подчиняват — оплака й се Роберт, като огорчено отскубваше косъмчета от черната си брада. — На системата ми липсва сигурност. Любопитството се оказва по-силно от комплекса на подчинението.

— Горкичкият, пак цял месец напразни усилия!

— Защо да са напразни? Утре се залавям за нов модел. Все някоя от жените на Синята брада ще се окаже достатъчно дисциплинирана.

— Ами ако тя бъде чак стотната? — въздъхна Хеля.

Под разказа вместо подпис стоеше мотото „Жестокост“.

— Така — каза си на ум Павлиш. — До известна степен не е лишено от интерес.

Творческото му настроение обаче беше изчезнало. Павлиш слезе в каюткомпанията, където вечерята бе вече започнала.

— Редакторът пристигна — каза Снежина подигравателно, когато Павлиш влезе в каюткомпанията. — Е, носят ли ви разкази, романи и поеми?

— Разбира се, че носят — отговори Павлиш, като разгъваше салфетката си. — И то доста хубави неща.

— И аз ще намина при тебе след малко — каза Малкия. — Моето не е съвсем разказ. Аз ти казах вече.

— Виждаш ли, Снежина — рече Павлиш. — На твое място и аз бих седнал на писмената маса.

— Само това ми липсваше! — възмути се Снежина. Павлиш едва дочака края на вечерята и побърза да се върне в каютата си. Изведнъж почувствува, че го обхваща вдъхновение. Стори му се, че белите криле на слязлата от небесата муза шумолят над главата му. Той се втурна в каютата, спусна се към пишещата машина, препрочете бързо вече написаното, зачеркна последната фраза: „Прекарвах тук отпуската си. Бях много изморен.“

И музата го напусна. Изгуби се в климатизирания въздух. Току-що бе до него и изчезна. Павлиш почака тя да се върне, но не я дочака и без нейна помощ написа отново:

„Прекарвах там отпуската си...“ И в този момент музата отново го облъкна с крилото си.

„... Търсех място, където да е тихо, прохладно и безлюдно. Ето защо се настаних за две седмици в един опразнен вече пансион на това градче.

По-голямата част от стаите бяха заключени, а след още един месец целият пансион се затваряше.

Съседите ми по пансион бяха все случайни хора. Срецах се с тях в празното кафене, което се оживяваше само когато орнитоптеристите долетяваха да обядват, сгъваха шумно в ъгъла разноцветните си криле и високо спореха, като употребяваха твърде много специални термини. Аз сядах на една светлосиня масичка по-близо до булеварда, разменях поздрав с Виктор, агроном-подводник, чиято жена се лекуваше във от

града в един санаториум, с мустакатия гуцул, инженер от Лвов, за чийто институт местният завод приготвяше някакъв свръхсложен уред, и с Шарл, поет от Брюксел. Той веднъж ме уверяваше, че в дома му има ремонт, а той не може да понася ремонти. После дойде Нина. Една нейна приятелка ѝ казала, че през октомври времето тук е прекрасно. Приятелката ѝ, изглежда, беше объркала това градче с някакво друго място в Кавказ. След разочарованието на първия ден, когато Нина без малко не замина на юг, настъпи спокойствие и усещането на най-истинската, мъничко еднообразна, но сладостна почивка. И Нина остана.

Постоянният вятър и слабото слънце, черните лодки край морето, ароматът на младо вино, случайността, непостоянството на живота ни тук, обедите в уютното кафене, орнитоптеристите, окапалите листа по алеите на булевардите, белите патици в морето — всичко това предизвикваше приятното чувство на очакване на нещо — може би писмо или среща...“

Павлиш завърши страницата и я измъкна от машината опечален. Оказа се, че все пак не можа да стигне до същността на работата. Минаваше единадесет часът. По-добре утре да стане по-рано. Главата му вече не работи добре.

Павлиш се съблече, взе си душ и изгаси лампата. Но не му се спеше. Раждащият се разказ бе нарушил обикновения ход на мислите му, безпокоеше ги, възбуждаше го и взе дори да му се струва, че вятърът, който духаше в разказа, нахълтва в тишината на каютата...

Дръжката на вратата бавно се обърна. Вратата се откряна на няколко сантиметра. След това в пролуката се показа снопче изписани листа. Листата се спуснаха в отвора и паднаха на пода. После вратата все така беззвучно се затвори.

— Що за мистерия — рече си Павлиш, запали лампата, зашляпа бос до вратата и вдигна листата.

Това беше вторият разказ, чийто автор бе пожелал да остане неизвестен.

Тъй като и без това не му се спеше, Павлиш реши да прочете тайнствено подхвърления му разказ.

АЛЪОНА И ИВАН

Иван се подпря на гладката стена на дола и затвори очи.

— Какво има? — попита го Альона.

— Не мога повече. Ще си отдъхна мъничко.

— Трябва да стигнем, преди да се е стъмнило — каза Альона.

— Знам, но ако умра посред пътя, няма да ти стане по-леко.

— Не говори глупости — каза Альона. — Тук не е по-горещо, отколкото в Сахара.

— Никога не съм бил в Сахара — отговори Иван. — Но съм чел, че през деня там всичко живо се крие на сянка. Или се заравя в пясъка.

— Тук няма пясък — рече Альона.

— На тази планета изобщо нищо няма. Само скали и чудовища. Интересно, с какво ли се хранят те?

— Да вървим — каза Альона. — Скоро ще ти се отвори второто дишане.

— Осмото — поправи я Иван. — Имаш ли още вода?

— Не, нали знаеш?

— Когато бягал от Александър Македонски, персийският цар се напил от една кална локва и признал, че по-вкусно и по-бистро питие не му се било случвало да опита.

— Ако бяхме на Земята, и аз щях да се напия от локва — каза Альона. — Потърпи. След четири-пет километра ще има извор.

Десетина минути те вървяха мълком. Отпред се показва гъсталак от бодливи сиви храсти.

— Не гледай нататък — предупреди го Альона.

— Там има вода — с дрезгав глас каза Иван. — Там има вода!

— Тя не бива да се пие — отговори Альона. — Виждаш ли до нея зъбатите животни?

— Те са безвредни.

— Това е техният водопой.

Приличните на мехове за вода сивосинкави, многобройни животни, едри колкото крава, бавно обръщаха глави и разглеждаха хората.

— Страхуваш се, че ще ми се случи нещо ли?

— Не нещо, а същото, което се е случило с кучето на експедицията.

— Разказвах ми.

— А аз самата видях как Шарик се превърна в едно от тези чудовища.

— Това май много прилича на приказка.

— Може би. Доктор Фукс го аутопсира после. Дори вътрешните му органи се бяха преобразили.

— Как обясни той това?

Альона вдигна рамене. Не отговори нищо.

Те отминаха езерцето и Иван обърна глава, сякаш сивата вода на езерцето го зовеше да се върне.

— Доктор Фукс изгради интересна хипотеза — каза Альона. — Местните животински видове са еднополови. Обикновено те не се отдалечават от своето езерце. Щом

едно от животните умре — от старост или от болест, друго животно се приближава до езерцето, напива се с тази течност (в базата има филм; като стигнем, ще го видим) и веднага се разделя на две отделни животни.

— И какъв е изводът?

— Фукс предполага, че езерцето е пазител на наследствеността на стадото. Това вътре не е вода, макар че по своя състав течността прилича на вода, а е слаб разтвор от фермент, който носи в себе си голям брой наследствени молекули.

— И много ли такива езерца има?

— Досега сме намерили шест. Край всяко от тях пасе отделно стадо.

— А ти вярваш ли на приказката за кучето?

— Вярвам, видях го с очите си. Знаеш ли, на планетата няма ни гори, ни големи езера, ни реки. И в процеса на еволюцията водохранилището си е изработило способност не само да поддържа своя вид, но и да влияе върху другите живи организми. Ако една от тези крави стигне до съседното чуждо езерце и се напие от него, тя ще се превърне в негова жителка. Разбираш ли?

— Разбирам само едно: съгласен съм да стана крава, но не и да умра от жажда.

— До базата има още два часа път. Няма ли да можеш да изтърпиш? Мислех, че космонавтите са с посилен дух.

Иван обаче не се смути от този упрек. Металическите му подметки звънтяха равномерно по нажежените камъни и двете слънца на планетата безжалостно жареха през скафандъра. Тук нямаше сенки. Едното слънце светеше право от зенита, другото се движеше по хоризонта, без да има намерение да залязва, и за един час успяваше три пъти да обиколи нажеженото небе.

Отново скала и край нея езерце, заобиколено със стадо излежаващи се на припек червеникави одри, които напомняха донякъде коне, доведени до крайно изтощение.

— Альонушка — примили се Иван. — Аз трябва да се напия. На всяка цена трябва да се напия!

— Не говори глупости! Да вървим! Нали ти обясних всичко.

— Не ти вярвам! — каза Иван с неочаквано озлобление. — Нито вярвам на твоя доктор Фукс.

Альонушка не отговори. Тя продължаваше да върви напред — дребничка, тънка, цялата нажежена от слънчевия зной, участничка още в първата експедиция, която посрещаше вече четвъртия месец на тази планета.

... Иван я беше видял за пръв път миналата вечер. Командирът на космичния кораб „Смерч“ го извика на мостика и му каза:

— Ще вземеш пощенския планьор и ще се спуснеш с Альона Сергеевна в базата. Продоволствието и уредите закара Данилов. На тебе остава само да вземеш писмата. И още едно нещо: лекарствата. Альона Сергеевна е долетяла при нас специално за тях.

Планьорът беше принуден да кацне на почти плоското плато, на петдесет километра далеч от базата. През време на приземяването радиостанцията стана на парчета. Но сандъчето с лекарствата оцеля. „Смерч“ беше високо в орбита и свързването с него бе невъзможно. Наложиха се да вървят пеш. Преди да се съмне, докато още не бяха изскочили двете слънца, пътят не им се стори труден. Но сега...

Пред тях се показва още едно езерце. Третото поред. Край него нямаше никой.

— Край! — каза Иван, като смъкваше раницата. — Ще пия.

— Тук също не бива — отвърна Альона. — Животните пасат оттатък хълма. Зная това.

— И аз зная — каза Иван. — И зная, че няма да ми се случи нищо.

Той застана на колене и почна да пие топлата течност.

Альона се опитваше да го издърпа далеч от водата, крещеше нещо, плачеше, но той не чуваше; продължаваше

да пие, да пие...

Издад хълма се показа стадо рогати, рунтави животни. Те завресяха и заблеяха, когато видяха как пред очите им двукракият пришълец се превръща в същество, подобно на тях.

Иван скочи и се помъчи да изтърси полепналите по устата му капки, опита се да се изплюе. Искаше да извика, но вместо това се чу жално блеене. Безсилен да се задържи повече на краката си, Иван рухна върху камъните, като се удари в тях с копитата на ръцете си.

Стадото се приближи до него и се спря. Животните както винаги бяха настроени съвсем миролюбиво.

Альона не помнеше колко време остана седнала върху камъка, задавяна от сълзи, от безсилие, от страх. Животното, което доскоро беше Иван, се притискаше до нея, пъхаше нос в коленете ѝ, като че ли я молеше: „Помогни ми!“ Скафандърът странно висеше на него и се люшкаше, сякаш някой шегобиец бе пременил козлето с него.

Най-после Альона стана, направи от един ремък нашийник, метна на гърба си и другата раница и бавно закрета по-нататък към базата. Тя не чувствуваше вече ни изсушаващата я горещина, ни жажда.

След петстотин метра я посрещна спасителен отряд... На базата и досега обичат да разказват как след многочасови лутания спасителите се натъкнали в пустинята на разплаканата и изнемощяла Альона Сергеевна. Тя носела две раници и водела на ремък един грозен козел в скафандър. Ако ви се случи някога да посетите тази база, непременно ще ви разкажат цялата история. И ако изразите съмнение, ще ви изведат навън, където броди унило един зелен козел с пет рога. „Ето го — ще почнат да ви уверяват те, това е същият онзи космонавт Иван, който не послушал Альонушка.“ Иван непременно ще се приближи до вас и ще се мушне в коленете ви. Той е съвсем питомен и много привързан към хората.

Ако започнете да проявявате любопитство, дори да се ужасявате, ще ви кажат, че доктор Фукс непрекъснато обещава да открие противодействащо средство и да върне на Иван човешкия образ.

Само че по-добре след това да не отивате при доктор Фукс. Той ще се ядоса страшно и ще ви каже, че тези глупави шеги вече са му омръзнали, че това е най-обикновен местен козел и че космонавтът Иван благополучно е отлетял на Земята.

Кой знае, може би на доктора му е неприятно да признае, че досега не е успял да открие противодействащото средство...

Щом дочете последната фраза на разказа, Павлиш заспа и през цялата нощ го измъчваше жажда и страх да не се превърне в козел. „Не — казваше той насън на усмихващата се леля Миля, — няма да пия вашата лимонада. Ще се превърна в лимон и ще трябва да се полюлявам на някое клонче. Тогава, нали разбирате, ще трябва да се простя с Космоса.“

Когато се събуди сутринта, Павлиш се опита да прогони необикновеното чувство за опасност, но няколко минути още, докато отдолу не прозвуча гонгът за закуска, той не можа да си наложи да протегне ръка към масичката и да вземе чашата с вода.

— Безсмислица някаква — каза той гласно, като седна на леглото. — Ами че аз съм чел тази приказка в детинството си. Дори имената съвпадат.

После помисли, че в това използване на познати фолклорни сюжети от страна на космонавтите има известна положителна черта: космическият фолклор, значи, се нарежда до истинския фолклор.

— В сборника вече постъпиха две пълноценни произведения — каза Павлиш по време на закуската. — Като начало не е лошо. Особено ако се вземе пред вид, че авторите са имали на разположение само една вечер.

Повече не се върнаха към въпроса за алманаха. Целият предобед на „Сегежа“ имаше твърде много работа: проверяване на двигателите и апаратурата преди забавянето на движението, подготвяне на отчетите, привеждане на кораба в ред. Лешчук и Кудараускас бяха излезли навън, оглеждаха корпуса и смениха една от антените. Капитанът и Бауер изчисляваха орбитите на откритите през вчерашния ден метеоритни потоци. Христо Райков учеше навигация — след две седмици той имаше изпити.

Павлиш също нямаше време за алманаха: готови бяха културите на бактериите, които бяха открили на Муна, и той прекара заедно с корона Аро почти два часа над микроскопа.

Когато се върна в каютата, Павлиш намери на масата още един ръкопис. От кого беше написан и донесен този ръкопис, не можеше да се разбере: шрифтовете на пишещите машини бяха еднакви.

Павлиш сложи ръкописа върху нарасналата вече купчинка листа и сам седна пред пишещата си машина. Трябваше да довърши своя собствен разказ.

„Веднъж бяхме седнали с лекарката Нина — написа той — на самия край на неустойчивия мостик, до който пристават екскурзионните катери. Нина се загръщаше в синята си пелерина. Почна да се смрачава. Чакахме да дойде инженерът, който ни бе обещал да вземе от завода един аерокар. Бяхме се наговорили да отлетим в Сухуми и да вечеряме там. Инженерът закъсняваше.

— На Муна има ли морета? — попита Нина.

— Да, също такива. Само че мъртви. Без патици.

— И вълните ли са същите?

— Не, вълните са по-големи. Значително по-големи.

Там винаги духа вятър.

— Трябва да е много тъжно там.

Тя не питаше. Беше уверена, че там е много тъжно. Аз ѝ бях разказвал много за Муна, за разрушения град Манве, за плесента по хълмовете, за кънтящите коридори в подземие то на Вапрас.

— Сега под куполите вече живеят хора. Може би те са стотици. А след две-три години ще отлетим отново там. Ти също можеш да дойдеш. Там са нужни лекари. Чувах, че сферидите изпратили на Муна мощни дезактиватори. След две-три години човек ще може да се разхожда там, където си иска...

Нина зиморничаво се увиваше в пелерината си. Дребни вълни неспокойно се разбиваха в подпорите..."

— Извинете — чу се глас откъм вратата. — Не ви ли попречих?

— Не — каза Павлиш, — заповядайте.

На вратата стоеше патрицията от Муна. Ръкописът, който държеше в четирипръстата си ръка, беше свит на тръбичка.

— Седнете — каза Павлиш, като проклинаше редакторската съдба. — И вие ли сте решили да участвувате в алманаха?

— Това ще придаде на алманаха космически характер. Представители на три цивилизации и тъй нататък.

Патрицията все още ползуваше лингвист. Той беше свикнал с черната кутийка и я въртеше свободно между пръстите си. Но сега пръстите му се движеха по-бързо от обикновено.

— Навярно моят разказ се отличава донякъде по тематика от онова, към което сте свикнали и което очаквате от авторите. Вашият свят е уреден, светъл, а аз... та вие знаете откъде съм аз. Така че възможно е, след като го прочетете, да се откажете да го поместите... поради настроението му.

— Ние не ограничаваме никого — каза Павлиш. — Щеше да бъде странно, ако вие бяхте донесли разказ из живота на земния космически флот. Просто странно.

— Странно — съгласи се патрицията. — Тогава ще ви го прочета.

— О, не, няма нужда, аз мога сам.

— Не, аз няма да издържа напрежението — каза патрицията. — Не ще мога да чакам. Ще се разхождам из коридора и ще преча на всички. Той е кратък. За животните.

— За какви животни? — изненада се Павлиш.

— За нашите животни. Мунските. Само че вие не ги знаете. Аз преведох разказа на руски и ги замених всичките.

— Как така ги заменихте?

— Замених животните с други. Със земни животни.

— И защо?

— За да бъде по-ясно. Нашата фауна донякъде прилича на земната. Вече знаех това. И ако писах за траканса, преведох го като „мечка“. Той също е голям и ходи на задните си лапи.

— Но мечката обикновено не ходи на задните си лапи.

— Така ли? А механикът Кира ми каза, че мечката ходи на задните си лапи и ходи изобщо както си иска. Тя бързаше и не можа да ми отдели повече време.

„Всичко е ясно — помисли Павлиш. — Той ѝ е дотегнал до смърт с приказките си и Кирочка се е съгласила на всичко, само да я

остави на мира. Сега ще дотегне и на мене.“

— Четете — каза Павлиш.

— Аз няма да чета — отвърна патрицията. — Ще разказвам. А вие ще следите текста.

— Добре — съгласи се Павлиш. Не му оставаше нищо друго.

— Сега — каза патрицията, малко успокоен, и се намести по-удобно — трябва да направя един малък увод относно някои проблеми на нашата планета. Например относно отразения в разказа ми проблем за свръхнаселението.

— Аз зная за този проблем.

— Тъй ли? — Патрицията беше разочарован. — Тогава ще ви разкажа за резерватите на Муна. Те се различаваха от земните резервати. Представляваха по-скоро ферми и не заемаха големи пространства...

Павлиш погледна часовника. Стрелките видимо се движеха по циферблата и докторът почти физически усещаше как тече времето. „Страшно нещо е работата на редактора“ — мислеше той. А патрицията в това време боботеше:

— Там процъфтяваше корупцията... срещу голям подкуп... кожите на някои животни ставаха обект... на патрициите им беше неизгодно... прищевките на модата... Между другото трябва да ви разкажа една история, която се случи в Манве...

При всяко друго положение Павлиш щеше да слуша с интерес патрицията. Патрицията беше най-приказливият от жителите на Муна. Но в този момент докторът бе не само изследовател и космонавт. Преди всичко той бе писател и неговият недовършен разказ то зовеше, изискваше вниманието му...

— Вие като че ли не ме слушате? — попита патрицията.

— Не, моля ви се — възрази Павлиш. — „Лукун от Манве си купи място във втората каста за три кожи от бара...“

— Барасгер.

— „За три кожи от барасгер, откраднати от резервата.“

— Точно така. И аз в своя разказ отразих тенденцията...

— С една дума, всичко е ясно. Нека преминем към същността на работата — каза Павлиш. — Иначе няма да успеем да го прочетем и до обяд.

— Имате право — отговори патрицията.

Павлиш взе от него листчетата с разказа и на патриция не му оставаше нищо друго, освен да започне да разказва.

— Заглавието още не съм измислил. Ще го измисля после. Разказът започва така: „Бяха се събрали на хълмовете отвъд Лигон. Те бяха малко: една стара и извънредно хитра мечка, два елена, един планински козел, осемнадесет зайци, три лисици и едно вълче. След това при тях дойдоха няколко катерички и два мармота...“

— Чакайте — каза Павлиш. — Може би всъщност ще е по-добре да се върнете към действителността. Иначе излиза някаква безсмислица: Лигон и осемнадесет зайци. Хайде да го направим както е било в началото: „Един стар и извънредно хитър траканс...“

— Но те веднага ще разберат! — възкликна патрицият. — Че кой друг освен мене може да пише за траканса? По-добре да си взема разказа обратно. Нали сам казахте, че може да се пише с мото...

— Да — съгласи се Павлиш. — Добре тогава. Продължавайте.

— „... След това при тях дойдоха няколко катерички и два мармота.

«Това ли сме всички?» — попита мечката. «Аз видях и една сърна. Но тя е съвсем болна — каза заекът.»“

— И всички ваши животни ли говорят? — попита Павлиш.

— Но това не е реалистичен разказ. Това е алегория — отговори патрицият. — Един твърде разпространен жанр в мунската литература. Още преди два века великият Кис от Пронегга е написал алегория за сумсите. В нея сумсите говорят.

— Добре — каза Павлиш. — Продължавайте.

„Мисля, че няма нужда от обяснения — каза мечката. — Положението е съвсем ясно. Ако не успеем да се доберем до резервата, на Муна няма да остане нито едно диво животно. Вчера започнаха да секат последната голяма гора. Не е тайна, че вълкът е принуден да се крие между кучетата, а зайците се спотайват в мазетата. Ние изгубихме една многовековна битка. Почти сме унищожени. Кой знае пътя към резервата?“

„Аз — каза еленът, — опитвах се да се промъкна там скришом, но ми попречи оградата.“

„Далеч ли е оттук?“

„До разсъмване ще стигнем.“

„Тогава — на път! — каза мечката. — Няма какво да чакаме!“

Животните тръгнаха бързо по края на безлюдното шосе. По пътя към тях се присъедини една чапла. Тя летеше малко пред тях и проверяваше няма ли опасност. Пред самия резерват в колоната се включиха две полски мишки.

Пред животните се изпречи оградата. С бял надпис на вратата: „Резерват“.

Мечката натисна с нос копчето на звънеца.

Животните се вълнуваха. Как ли ще ги приемат?

Един сънлив човек се приближи до вратата. Изненада се, когато видя животните в полумрака.

„Идваме в резервата — каза от името на всички мечката. — Няма вече какво да ядем. Изморихме се да се крием. Ако не ни приютите, след една седмица на Муна няма да остане нито едно диво животно.“

„Влезте — отговори човекът. — Не, не към хранилката. Най-напред в изолятора.“

Животните послушно влязоха в едно голямо жълто здание. Когато вратата зад тях бе затворена и резето падна, пазачът изтича до една малка къщичка, където неговият помощник бе седнал на масата и ядеше каша.

„Грулад! — извика човекът още от прага. — Този път ни провървя!“

„Какво има? Да не си намерил храна за нашия козел? Или си измислил как да нахраним лъвчето. Или пък знаеш какво да кажем при ревизията в края на месеца?“

«Ти си истински учен, Грулад — каза човекът. — Дори и не подозираш колко много ни провървя. Голям брой животни доброволно дойдоха в резервата. Дори и една мечка. Сега ще спасим от глад лъвчето и ние самите два месеца ще бъдем сити. Животните молят да ги приютим.»

«А къде са те сега?» — попита развълнувано Грулад, като преобърна чинията с кашата.

«Закарах ги в изолятора.»

«Великолепно!»

Застанаха пред вратата на изолятора. Грулад неочаквано каза:

«Жалко само, че те са последните животни на Муна. И че са дошли с доверие при нас. Няма да има вече диви животни.»

«Но ти забравяш ли, че два месеца ще ядем истинско месо? И никой ревизор няма да заподозре нищо. Дори ще охраним лъвчето. До следващата ревизия ще бъде живо.»

И като разпръснаха по този начин последните си колебания, те влязоха в изолатора, където животните ги очакваха с надежда, и ги изпозастреляха с автоматите си.“

— Това ли е всичко?

— Да. Че какво друго може да има още? Остава само мотото: „Обичай слабия“. Това е иронично мото.

— Щом вашите мечки са земни, можете да вземете за мото и едно подходящо библейско изречение: „Обичай ближния си!“ — каза Павлиш.

— Имате право.

Патрицията си записа мотото.

— И още една забележка. На ваше място аз бих върнал мунските названия на животните. И без това е ясно, че действието се развива на Муна — от имената и названията.

— Ами ако подменим всички имена със земни?

— На Земята това не може да се случи. Alegорията няма да бъде истинска. А лъжлива.

— Добре — каза патрицията. — Съгласен съм. А останалото ще послужи ли?

— Ще послужи — отговори Павлиш. — Макар че разказът действително е тъжен.

До обяда оставаше съвсем малко време. Нямахме смисъл вече да се връща към своя разказ. Павлиш си спомни, че при него имаше още един ръкопис — този, който бе намерил през деня на масичката. И той го прочете.

СРЕЩА С ТУЗЕМЦИТЕ

Не е лесно да се намери една нова цивилизация. Минават десетки години, преди някой разузнавателен диск да съобщи: там и там са открити следи от живот. А дори и в такъв случай деветдесет и девет на сто е сигурно, че до възникването на съзнателен живот на тази планета е още твърде далеч.

Но ние търсим. В това виждаме своя дълг, своята мисия. Ние първи успяхме да излезем в Космоса. Длъжни сме да намерим ония, които още не са направили това, и да им помогнем.

Дори в Галактическия център са малцина ония, които могат да се похвалят, че са присъствували на първата среща с други съзнателни същества.

С такива срещи са свързани различни интересни истории и загадъчни случаи. За един такъв случай ми е разказвал моят баща, който беше прочут пътешественик.

Планетата, на която попаднал корабът на баща ми, била покрита с богата, разкошна растителност. Из гъсталаците на планетата бродели страшни чудовища, огромни, но напълно лишени от разум, гущери-броненосци и змии населявали нейните езера и реки. Да се изследва планетата и да ѝ се направи карта, се оказало извънредно трудна работа.

Веднъж моят баща и неговият спътник, на име корона Ег, пътували с всъдеход из гората. Тежки, гъвкави клони се удряли в илюминаторите на всъдехода, листа залепвали по стъклата. Слънчевите лъчи едва прониквали през гъстите сенки.

Изведнъж те забелязали една утъпкана пътечка в гората. Тя може да е била прокарана от животни, но въпреки това те тръгнали с всъдехода по нея. След няколкостотин метра машината забавила ход. Върху меката почва била ясно отпечатана огромна следа с вдлъбнатини от нокти. Баща ми изказал предположението, че по пътечката наскоро е минал дракон — тези едри животни били много опасни и само прякото попадение от ръчно оръжие можело да ги унищожи. Членовете на експедицията били настроени твърде зле към тях: един дракон нападнал преди това ботаниците, а друг — безмозъчна твар — разрушил метеоавтомата.

Следите ги довели до една падина, обрасла с бодливи храсталаци. Високи дървета се издигали между храсталаците подобно на гейзери. Баща ми обяснил, че някога, когато на нашата планета се родили разумни същества, случвало им се често да се бият на живот и на смърт с подобни хищници. Корона Ег казал на шега, че би избягал, ако се срещне с подобно чудовище, въпреки че той далеч превъзхожда дракона по разум.

Всъдеходът преминал рекичката и се изкачил по склона на срещуположния бряг. Пътешествениците забелязали в една скала вход на пещера и баща ми изказал мнението, че след много столетия разумните обитатели на планетата ще изберат може би тази пещера за жилище. Корона Ег се съгласил с баща ми и в същия миг извикал:

— Я вижте, туземци!

И тогава те съгледали туземците. Това били странни същества, съвсем различни от короните. Те имали по два дълги крака и по два чифта горни крайници, също така много дълги. Главите им приличали донякъде на главите на хорала от Земята или на обитателите на Муна, обаче

острата им коса, която растяла нагоре, образувала нещо като гребен. Туземците били голи и само лошо обработени кожи покривали отчасти телата им.

Туземците не забелязали короните. Всъдеходът бил спрял сред храстите и шумът от камерите, включени веднага от моя баща, не стигал до тях.

Баща ми полугласно изразил безпокойствието си, че туземците могат да попаднат в лапите на дракона, който бродел наоколо. Защото те всъщност нямали никакво оръжие.

В този момент драконът, който сякаш подслушал непредпазливо казаните от баща ми думи, изскочил от храсталаците вдясно и с огромни, леки за такова чудовище скокове се нахвърлил върху туземците. Двете глави на дракона се полюлявали, сякаш едва се държали върху тънките шии.

Корона Ег направил единственото, което било по силите му. Той пуснал сирената, за да предупреди туземците. Ръчното оръжие на всъдехода не било готово за бой.

Туземците твърде късно видели дракона. Те се спуснали да бягат към една група дървета, но било ясно, че няма да успеят да се скрият. Драконът ги настигал.

Корона Ег пуснал всъдехода на пълна скорост. Машината подскочила, сякаш и тя била дракон, и полетяла надолу по склона. Баща ми пуснал ракета от ръчното оръжие, но в бързината си не могъл да се прицели както трябва и изстрелът откъснал опашката на дракона. Изненадан, той се обърнал. В този момент баща ми го довършил с втора ракета.

Всъдеходът се спрял край задъханите туземци. Корона Ег скочил на тревата и за да покаже миролюбивите си намерения, разтворил широко ръце...

Туземците нямали никакво намерение да бягат. Един от тях помислил малко и също така разтворил ръце... И четирите. Друг един казал нещо на съвсем неизвестен език.

Корона Ег произнесъл ясно своето име и посочил с пръст към себе си. Туземецът също казал нещо и мушнал пръст в гърдите си. Баща ми едва сдържал смеха си. Зрелището действително било твърде комично; Корона Ег повторил, че се нарича Ег. Изглежда, че мисловните функции у туземците още не били напълно развити: туземецът казал същата дума, макар че я произнесъл трудно. Излязло, че и той също се наричал Ег.

Когато стигаше до това място в своя разказ, баща ми винаги се смееше. Времето не намаляваше комичността на ситуацията.

Корона Ег показал със знаци как се е прицелвал в дракона, макар че всъщност това направил моят баща. След това той издал звук, наподобяващ изстрел.

Туземецът разбрал. Той кимнал, престорил се, че трипери от ужас и казал „Ег“, с което изразявал своята признателност. След това корона Ег посочил небето, като искал да покаже с това, че е дошъл оттам.

Настъпила пауза. След малко туземецът се навел и с ловко движение извадил огромните бивници на дракона. Вторият туземец извършил същата операция с другата глава на дракона. Туземците предложили един бивник на корона Ег и той с благодарност приел подаръка.

Баща ми обяснил на корона Ег, че зъбите на дракона са доказателство за победа над чудовището и че тези първобитни ловци без съмнение ще припишат на себе си (пред своите едноплеменници) унищожението на страшния звяр.

За да се продължи някак разговорът, баща ми клекнал на тревата и с едно откъснато клонче нарисувал на земята графичната картина на теоремата, която при вас, на Земята, наричат Питагорова. Туземците не изразили никаква радост при вида на теоремата и моят баща предположил, че геометрията още не им е позната.

Най-после на туземците им омръзнало да чакат. Един от тях взел от баща ми клончето и нарисувал с него опашка и озъбена муцуна към системата от триъгълници. Получил

се дракон. След това туземците се приготвили да тръгват. И въпреки че пътешествениците предложили да ги закарат до селището или пещерата им, туземците се отдалечили.

Корона Ег и баща ми сметнали за неправилно да се опитат да преследват туземците и се върнали на кораба, за да разкажат на другарите си за тази среща и след като се посъветват с тях, да изработят програма за търсенето на туземците и за влизането в контакт с тях. Нито в този ден обаче, нито в следващия успели да открият туземците въпреки големите старания да ги намерят. Експедицията буквално преровила цялата планета, но безрезултатно. Не само туземци, но и дори никакви следи от съзнателен живот не били открити.

Трябвало да напуснат планетата, без да постигнат нещо. И загадката щяла да остане неразрешена, ако известно време след завръщането им в столицата на нашата планета не била свикана голяма междупланетна конференция във връзка с примитивните цивилизации.

Баща ми присъствувал на тази конференция. И представете си неговото изумление, когато един от делегатите на системата планети, наречена Сфериди, се спрял в своя доклад на един твърде интересен и загадъчен случай. Ето какво разказал той.

Преди известно време на една от планетите (понататък следвали координатите ѝ, които накарали баща ми да наостри уши) се намирала група от една отдалечена планетна система, свързана със Сферидите. Тази група избрала предварително известна на тях необитаема планета, за да снимат филм за произхода на съзнателния живот. Филмът трябвало да бъде приключенски, игрален. По време на снимането двама артисти, облечени в кожи, както подобава на първобитни хора, навлезли навътре в гъстата гора с надеждата да намерят някое от местните чудовища, чиито зъби служели като материал за изработване на сувенири. Но се случило така, че не те открили чудовището, а чудовището открило тях и ги нападнало внезапно. Не се знаело как щяло да завърши

всичко това, ако ненадейно не се появили туземци на планетата, които убили чудовището. По време на разговора станало ясно, че туземците (да ги снимат, не успели, а описанията, направени от неподготвените за тази цел актьори, се оказали противоречиви и неопределени) са постигнали известни успехи. Те били запознати например с основите на геометрията. След тази среща филмовата група трябвало веднага да напусне планетата, тъй като имала разрешение да работи само на необитаеми планети — контактът с новооткрити цивилизации е привилегия на специалистите. По-нататък, продължил докладчикът, се случило нещо необяснимо. Известно време след получаване на доклада на филмовата група за тази планета отлетяла специална експедиция. Експедицията претърсила цялата планета, обаче не успяла да открие никакви признаци от съзнателен живот. Ето защо те апелират сега към антрополозите от цялата Вселена да помогнат в разгадаването на тази поредна космическа тайна.

След завършването на доклада пред изненаданата аудитория се появил моят баща. Той скромно поискал думата и със задавен от смях глас разказал за срещата си с киноартистите.

Така тайната била разкрита. И ако баща ми не е бил между делегатите, антрополозите имало да се мъчат много. И тази куриозна грешка щеше да преминава тъй от учебник в учебник поради недостатъчната връзка между представителите на различните светове.

Разказът беше подписан: „Корона Аро“. Мотото беше: „Не се смятай по-умен от другите!“

Павлиш зачеркна подписа, като остави само мотото. Макар че това беше без значение. Едва ли щеше да има някой от кораба, който да ме се досети чий е този разказ.

Павлиш можа да се заеме отново с разказа си едва след обяд. Той написа на един лист хартия: „Няма ме, ще се върна най-рано след двадесет минути“ — и закачи съобщението на вратата. Сега никой нямаше да го безпокои.

Наложи се да препрочете написаното, някои неща беше вече забравил. Най-сетне Павлиш отново се озова в прохладната есен на отчасти измисленото, но все някак съществуващо в спомените му крайморско градче.

— Разкажи ми още нещо за Муна — помоли ме Нина.

— Трудно ми е. Забравя се. Всичко се забравя. Остават някакви подробности, сцени, интересни само за мен и може би още за някого. Останалото се превръща в книги, статии, спомени, написани от други, придобива самостоятелен живот и става чуждо. Спомням си, кой знае защо, за нашето нощно пътуване към „Сегежа“, пламванията на изстрелите зад скалите, нечий вик... В очерците това звучи съвсем иначе.

— Но ти намекна за някой друг, за когото са интересни твоите спомени.

Не отговорих веднага. Погледнах към морето. То беше синьо, почти виолетово. На самия хоризонт като небесносиня стрела се мярна рейсовият аерокатер.

— Девойка ли е? — попита Нина.

— Да — отвърнах аз. — Българка. Казва се Снежина. И тя беше на кораба.

— Обичаше ли я?

— Не зная. Веднъж седяхме с нея на морския бряг. На Муна. Само че там човек трябва да седи облечен във високозащитен скафандър. Това беше един ден преди отлитането ни. Чувствахме се весели. Весели, защото

бяхме заедно. И бяхме извършили престъпление. Откраднахме от кораба една сигнална капсула. Това не е кой знае колко страшно престъпление, защото капсулата не беше последната. Написахме бележка, глупава бележка, че няма нужда да ни спасяват, че тук ни е добре. После включихме двигателя и капсулата полетя, почна да се нажежава, превърна се в звездичка и изчезна в облаците.

— Като бутилка в морето — каза Нина.

— Е, да, и ние помислихме същото. И ние живеем в море, само че то е безкрайно. И капсулата дълго ще се носи по вълните му, може би те някога ще я изхвърлят на брега — на някоя непозната планета. А може да я прибере и някой минаващ кораб.

— Гледай, инженерът пристига — каза Нина.

Аерокарът се спусна на пясъка, като разгони любопитните морски раци. Инженерът ни замахаше с ръка от люка да побързаме. Изтичахме по мостчето и старите дъски се огъваха и скърцаха при всяка каша стъпка.

Вмъкнахме се в тясната кабина.

— Към Сухуми ли? — попита инженерът. — Не сте ли променили решението си?

— Както се бяхме уговорили — казах аз.

Докато изричах тези думи, аз отново се бях пренесъл на Муна, отново виждах сивото море, ниските разпокъсани облаци, застаналата до мене Снежина и свирепите вълни, които се плискаха в краката й.

Аерокарът се издигна във въздуха и се отправи на юг, към Кавказ.

— Вижте! — извика Нина. — Звезда пада.

На фона на потъмнялото небе един метеорит очерта златна пътечка и падна близо до нас.

— Пратеник от други светове — рече Нина.

Върху пулта пламна светлинката на монитор.

— Това не е метеорит — каза инженерът. — Навярно е спътник. Виждате ли сигнала?

— Да го приберем ли? — попитах аз. Инженерът кимна. Аерокарът се спусна към мястото, където бе паднал

предметът.

— Ах! — възкликна изведнъж Нина. — Ами ако това е сигнална капсула?

— Може би — каза равнодушно инженерът. — Само че едва ли. Тях ги улавят на далечните планети.

Нина ме гледаше. И, който знае защо, на мен също ми се дощя да повярвам, че това е сигналната капсула, която се е върнала обратно.

Нина беше права. Върху вълните се полюляваше сигнална капсула и на капака ѝ ритмично пламваше светлинен сигнал. Капсулата настояваше да я приберат.

Аерокарът повисна над самата вода. Аз се наведох през люка и измъкнах капсулата от водата. Тя беше тежка и едва я откъснах от вълните. Това беше точно такава капсула, каквато бяхме пуснали със Снежина от Муна.

Сложих капсулата на пода на аерокара и погледнах Нина. Очите ѝ бяха станали огромни и в тях сияеше възторг пред тази среща с чудото, с Необикновеното. И това чувство, това вълнение изведнъж се предаде и на мене.

— Но защо не я отваряте? — попита Нина.

— Та за какво ви е нужно това? — отговори на въпроса ѝ инженерът. — Ще я предадем в Сухуми, в космопункта. Тяхна работа е да отварят капсулите.

Нина ме гледаше, очакваше от мен поддръжка.

— Ще я отворим — казах аз. — Нищо няма да стане. Все пак е интересно.

— Нали разбираш, че това не бива да се прави — настоя инженерът. — Знаеш ли какво има вътре? Ами ако е попаднал там вирус? Чужд.

— Никакъв вирус няма в нея — каза Нина — Аз зная какво има там.

— Какво?

— Бележка.

— Може би — съгласи се инженерът. — Може дори да е сигнал за някакво бедствие.

Нина не чака повече. Тя отвъртя капака и го сложи до капсулата.

— Как се отваря вътрешната кухня? — попита ме тя.

— Вие все пак се решихте, така ли? — попита инженерът. — Е, както искате.

Той не се обръщаше, гледаше пред себе си, където от синевата на хоризонта изникваха розовите върхове на Кавказките планини.

— Да — каза Нина.

Аз ѝ показах копчето, което трябваше да натисне. Кой знае защо, усещах някакво странно отмаляване. Знаех, че е невъзможно, а в същото време мислех: това е същата онази капсула; тя ме е настигнала и ме връща в миналото, което не се е отдалечило нито на крачка, което е до самия мене. И нищо, че Снежина ме е забравила, нищо, че тя сега е на няколко хиляди километра далеч — от миналото не можеш да избягаш никъде! То си остава в тебе, колкото и да се стараеш да се самоизмамваш.

— Колко жалко — обади се Нина. — Капсулата е празна.

— Не — казах аз. — Ако в нея има бележка, тя се намира в страничното отделение. Ето тук.

И аз извадих записката.

Нина сложи ръка на рамото ми, сякаш искаше да ме успокои, сякаш се приобщаваше към чудото.

— Дай да погледна — каза инженерът.

Аз не отговорих нищо, докато не прочетох сам бележката.

— Виж. Всичко е ясно — казах аз. — Сбъркали са адреса. Това е отчет за затъмнението на Юпитер — на пояса на астероидите. Сигналните капсули са един вид връзка между лабораториите. Затъмнението е станало преди осем месеца.

Нина гледаше през прозорчето белите ивици пяна, които браздяха синята вода. Аерокарът почна да се спуска, светлините на Сухуми сякаш го привличаха.

... Казах, че ми е горещо и излязох да изпуша една цигара на терасата. Вечерта в ресторанта се провали и аз бях виновен за това. Инженерът не разбираше причината и подозираше, че сме се спречкали с Нина и не искаме да признаем това. Аз пуших на терасата. Едрите грапави лозови листа се полюляваха точно пред очите ми. Само най-наивният глупак може да повярва, че за три години капсулата може да премине разстоянието от деветдесет и три светлинни години. Само последният глупак...

Слязох на улицата, поръчах един аерокар и без да се сбогувам със спътниците си, се издигнах във въздуха. Летях на изток, към Памирския институт, където работеше Снежина. Разбрах, че през тези три години се бях стремил към нея. Три години и три часа. Три часа път от Сухуми до Памир с малкия аерокар.

Мото: „Спомен“.

— Край — рече си Павлиш. — Браво на нас, макар че можахме да напишем и нещо по-хубаво.

Павлиш прилегна на леглото с разказа в ръка. Прочете го и го пооправи тук-таме. Сега вече можеше да се отдаде изцяло на редакторската си работа.

— Има ли други желаещи да предадат ръкописи? — попита Павлиш, като надничаше в каюткомпанията.

— Та няма са малко? — изненада се Малкия. — Аз мислех, че каютата ти е затрупана с ръкописи.

— Точно така — каза Павлиш. — Но ние, авторите, можем да се посместим малко.

— Знаеш ли какво? — рече Малкия. — Ти по-бързо издавай алманаха. Защото ще почне забавяне на движението и ще забравим литературното творчество.

— И това е вярно — каза Лешчук. — Няма какво да четем.

— Добре тогава — съгласи се Павлиш. — Ако има още нещо, занесете го в каютата ми. Аз пък в това време ще отида при Баков.

Старши помощникът беше на мостика.

— Алексей Иванович — каза Павлиш, — трябват ми хиляда листа хубава хартия.

— Хич не се надявай — рече Баков.

— Но нали знаете: за алманаха.

— Остана само два топа хартия и тя трябва на всички. Приближаваме се към Земята, всички пишат. И отчети, и дневници...

— Аз не споря — каза Павлиш. — И отчети, и дневници. Но, първо, хартията е повече от два топа. В това не се съмнявам. Щяхте да бъдете лош домакин на кораба, ако тя беше само два топа.

— Доктор Павлиш — каза Баков, — ние сме космически кораб, а не летяща канцелария. Вместо какво ми предлагате да нося хартия? Вместо вашите лекарства ли? Вместо резервните части за Мозъка ли? Или вместо четките за зъби?

— Добре де, петстотин листа ще ми дадете ли?

— Защо толкова много?

— Ами че все трябва да се направят тридесет-четиридесет екземпляра. За всички членове на екипажа, за космодрума, за най-големите библиотеки в света, за фолклорния институт — ще трябват, разбира се, около пет хиляди екземпляра, но аз ви влизам в

положението и моля само за петстотин листа хартия. Един топ. Само един.

— Не — каза Баков. — И без това вече от два дни всички течат при мен за хартия.

Споразумяха се за триста листа. Павлиш и толкова не очакваше. Той обра от каютите още около петдесет листа. Занесе купчината хартия в каютата си, взе от мостика апарата за копиране. Пригответи всичко, каквото трябваше.

И в този момент откри, че купчинката страници, която се намираше на масата, се беше малко увеличила през време на отсъствието му. Прибавени бяха още два разказа. Трябваше да ги прочете.

Първият разказ носеше заглавието:

ИЗНЕЖЕНИЙТ ПОСЛАНИК

Членовете на Върховния Трул на планетата Локатейпан нямаше да бъдат така подозрителни, ако не бяха безкрайните интриги на жителите на Колатейпан — планетата-близък. Двете планети се въртяха около едно и също слънце, по една и съща орбита, с една и съща скорост. И на едната, и на другата планета колелото беше измерено в пети век преди тяхната ера и първият балон се бе вдигнал във въздуха в 1644 година от тяхната ера. И едните, и другите бяха влезли във връзка с Галактическия център почти едновременно, тоест Локатейпан изпрати първа заявление, а Колатейпан първа получи отговор. В Галактиката смятаха, че това е станало по простата причина, че „К“ в галактическата азбука стои пред „Л“. Но жителите на планетите-близници мислеха по-иначе. Колатейпанци намираха, че Галактиката по този начин признава тяхното превъзходство пред Локатейпан, а локатейпанци бяха убедени, че Колатейпан е заловила и задържала заявлението им.

Невъзможно е да се изброят всички обиди, които Колатейпан бе нанесла на Локатейпан, още повече че

тогава щеше да се наложи да се изброят всички обиди, които Локатейпан бе нанесла на Колатейпан. Казаното досега е достатъчно, за да се разбере защо, когато се научи, че от Земята към тях лети посланик, Върховният Трул на Локатейпан се изплаши да не би съседите ѝ да хванат посланика и да го задържат при себе си.

— Те са в състояние дори да го подменят — каза Жул Ев, най-мъдрият в Труля. — Способни са на всичко.

— Но нали и към тях също лети посланик от Земята — рече един млад опозиционер-скептик.

— А нима ние бихме се отказали да задържим при нас и двамата? — основателно възрази Жул Ев.

И скептикът бе принуден да млъкне.

Няколко минути членовете на Върховния Трул мълчаха и мислеха. После решиха: трябва да изплашат посланика. Ами ако той не е посланик на Земята, а обикновен колатейпанец?

— Къде е експертът по обичаите на Земята? — попита Жул Ев. — Извикайте го.

Доведоха експерта. Той бе прочел всички книжки, които бе успял да купи или да смени срещу марки на прелитащите край тях галактически кораби, изгледал бе и всички телевизионни предавания по четиринадесета космическа програма. Експертът мисли дълго; най-последно измисли.

— На Земята има един древен обичай — каза той. — Чел съм за него в една много рядка книга, издадена на амонячната планета Сугра, но сигурно преведена от някой земен език.

— Какъв е този обичай?

— Какъв е този обичай? — развълнуваха се членовете на Върховния Трул?

— Когато на Земята попадне неизвестен човек и те, хората, искат да разберат дали той е принцеса (аз не знам какво е принцеса, но предполагам, че това е признак, по който се познава дали някой принадлежи към хората), слагат под дюшека му грахово зърно.

— Е, и после?

— Ако той е принцеса, сутринта непременно ще се оплаче, че е спал зле и че цял е покрит със сини петна. Ще почувствува граховото зърно дори през десет пухени дюшека.

— Чудесно! — извикаха членовете на Труля. — Ние ще му подложим грахово зърно, а когато той се оплаче, ще се извиним и ще кажем, че не сме забелязали как е попаднало то там.

С това съвещанието щеше да завърши благополучно, ако младият скептик не бе попитал уважаемото събрание:

— А какво е грахово зърно?

Оказа се, че дори експертът не знае какво точно е грахово зърно.

Извикаха всички останали експерти, но и те не знаеха какво е грахово зърно. Почнаха да разсъждават логично: известно им беше, че жителите на Земята имат по-тънка и по-чувствителна кожа от локатейпанците и колатейпанците — изглежда, че това е единственото, по което те се различаваха от тях. Значи, в постелята на посланика трябва да се подложи такъв предмет, който да е съвсем неосезателен за местния жител, но осезателен за кожата на скъпия гост. Щом решиха така, членовете на Върховния Трул извършиха един малък експеримент. Донесоха десет легла и на всяко сложиха по десет пухени дюшека. Под всеки първи дюшек скриха по един предмет с различна големина, форма и твърдост. Вечерта накараха да легнат на леглата десет локатейпанци, без да им обясняват същността на експеримента.

Сутринта в присъствието на членовете на Труля и на медицинска комисия разпитаха и прегледаха всички локатейпанци, подложени на този опит. Оказа се, че шестима от тях спали спокойно и не забелязали нищо, а четирима се оплакали от неудобства и от синини по тялото си. Един от тези, които не почувствували нищо, изпитвал обаче някакво неосъзнато неудобство. Той прекарал нощта върху зърно от едно местно растение, което в

простолюдната реч носело названието „дяволско семе“. Щом изясниха това, членовете на Труля занесоха „дяволско семе“ в резиденцията на посланика и го сложиха под десетте пухени дюшека на леглото му.

Посланикът на Земята Олга Баришникова, която долетя в това време на попятна сирианска ракета до Локатейпан естествено не подозираше нищо.

Ракетодрумът бе изметен и наръсен с вносен одеколон. Части от националната гвардия бяха строени в шпалир между ракетата и зданието на космопорта. Свиреха оркестри от народни инструменти и щом Олга се спусна по трапа, няколко деца ѝ поднесоха букети от местни цветя. Най-възрастният от членовете на Върховния Трул, многоуважаемият Жул Ев, произнесе малка, но прочувствена реч и покани Олга да заеме мястото си в автомобила, който я очакваше.

— Добре ли пътувахте? — попита Жул Ев, когато колата излезе от космодрума и тръгна бавно по празнично украсените улици към резиденцията на земния посланик.

— Благодаря, пътуването беше прекрасно — отговори Олга, като поздравяваше гражданите.

— Надявам се, че при нас ще ви хареса — каза Жул Ев.

— Аз също. Трогната съм от радушния прием.

Тя действително беше трогната от сърдечното посрещане и ако не се страхуваше, че може да наруши някой местен обичай или да обиди домакините, нямаше да бъде толкова сдържана.

Жул Ев и придружаващите го лица разведоха Олга из всички стаи на посланическата резиденция и с особена гордост ѝ показаха спалнята — огромно помещение, облицовано с мрамор, по средата на което се издигаше легло с балдахин, отрупано с куп пухени дюшеци.

— Това е прекалено разкошно за мене — каза Олга. — Честно казано, аз не съм свикнала на такъв разкош.

И щом каза това, тя веднага почувствува, че е направила някаква грешка. Жул Ев се спогледа с един друг

старец, и то, както ѝ се стори, неодобрително. Освен това Олга забеляза, че един млад локатейпанец тихомълком се промъква към леглото, сякаш иска да се пъхне под дюшеците.

Жул Ев му изсъска нещо и за да заглади неловкото положение, го представи на Олга:

— Това е представител на нашата опозиция, известен скептик.

Младият скептик се хареса на Олга. Смутиха я само тихичко казаните от него думи:

— Не ви завиждам.

— Тогава да продължим — предложи Жул Ев. — Не сме ви показали още кухнята и библиотеката.

Да, локатейпанците бяха много любезни, много доволни от нейното идване при тях, но все пак Олга чувствуваше нещо недоизказано, някакво шушукане зад гърба си, погледи, разменяни край нея, жестове, предназначени за нейните очи.

Пред входа на библиотеката ги очакваше слабичък локатейпанец с очила. Погледът му беше тежък и настойчив.

— Това е нашият експерт по земните въпроси — представи ѝ го Жул Ев. — Не желаете ли да поговорите с него?

— С удоволствие — отговори Олга. Тя бе решила да не отказва нищо на домакините, макар че ѝ се спеше: наложи се при летенето да се прехвърли от една ракета на друга и Олга бе изморена.

— Колко колони има Большой театър? — попита я рязко експертът.

Въпросът беше странен и най-малкото неделикатен. Но Олга почувствува, че локатейпанците придават голямо значение на нейния отговор. Колко обаче са колоните наистина? Тя никога в живота си не беше се замисляла над това. Помъчи се да си представи Большой театър, конете на фронта, тълпата, която чака за излишни билети под

колоните, но колко ли са те? Четири? Не. Повече. Шест? Седем? Несъмнено са четно число.

— Шест според мене — каза тя.

И по удължените лица на домакините разбра, че беше сгрещила.

— Макар че аз не помня точно — добави тя, — може би са осем. Кой знае защо, не ми се е случвало да ги броя.

— Не обръщайте внимание на нашия експерт — обади се Жул Ев.

— Неговата любознателност ще го погуби някога. Е, какво го интересува него колко колони има Большой театър? А сега позволете ни да се сбогуваме. Вие трябва да си починете.

И Олга остана сама. Чувството, че е следена, не я напущаше. С какво ли бе предизвикала недоволство у домакините? Засегнала ли ги бе с нещо? Като че ли не. „Е добре. Ще се наспя и тогава ще се хвана за работа“ — реши тя.

Но не можеше и да заспи както трябва. Пухените дюшеци, които бяха натрупани на леглото ѝ, се оказаха гъвкави, меки, дори прекалено меки и тя с удоволствие би изхвърлила поне половината от тях, но в същото време нещо твърдо се вливаше в тялото ѝ, сякаш лежеше върху камъни. Олга беше премного изморена, за да стане и търси причината на това неудобство. Помъчи се да заспи.

През нощта сънува, че е завлечена от лавина в Кавказ и камъни дращят тялото ѝ.

Прекара неприятна нощ. И когато се събуди, Олга се чувствуваше разнебитена, недоспала. Стана с мъка и откри, че слабините ѝ са покрити със сини петна. „Ех, че живот живеят посланиците — помисли си тя. — Ще трябва довечера да изтърся дюшеците и да си постеля леглото както си искам. Та нали ще ми се наложи да прекарам тук няколко месеца...“

Пред вратата на спалнята я очакваха локатейпанци.

— Как спяхте? — в нестроен хор попитаха те.

— Благодаря, добре — овладя се Олга.

— Нищо ли не ви пречеше да спите? — запита я строго Жул Ев.

— Какво говорите! — усмихна се Олга с най-дипломатичната от всички известни ней усмивки. — Благодаря ви много за грижите. Чувствувах се като у дома си.

— Всичко е ясно — чу се глас от задните редици. Гласът бе недружелюбен.

Познатият ѝ опозиционер-скептик сгърчи лице съжалително и се опита да направи някакъв знак на Олга. Тя не разбра нищо.

— Большой театър има осем колони — каза излезлият напред експерт. — А сега кажете ни: кой е построил Тадж Махал?

— Какво? — учуди се Олга. — Тадж Махал ли?

— Не знае — каза Жул Ев.

— Не знае — повтори мрачният глас от задните редици. — Тя е толкова посланик, колкото съм и аз.

Тълпата напираше заплашително към Олга, а тя, напълно смутена, отстъпваше към вратата на спалнята, като проклинаше своята несъобразителност, своята неизвестна и на нея самата грешка, която застрашаваше добрите отношения между Земята и Локатейпан.

— Да я изхвърлим от планетата!

— Самозванка!

— Колатейпанска шпионка!

— Върнете ни земния посланик!

— Стойте! — извика младият опозиционер. — Можете да извършите нещо непоправимо!

— Тя не знае колко колони има Большой театър! — възрази глас от тълпата. — За нея даже дяволското семе не значи нищо!

„Я виж ти, само дяволското семе ми липсваше“ — помисли Олга. Тя се облегна невнимателно на касата на вратата и смръщи лице от болка.

— Какво ви е? — извика младият опозиционер, заглушавайки гласовете на сановниците.

— Нищо особено — помъчи се да се усмихне Олга.
— Нещо е попаднало между дюшеците и цяла съм в синини.

„Какво правя аз! — помисли тя, като произнесе тези думи. — Сега те съвсем ще се възмутят. Хората ми приготвяли, приготвяли резиденция, а аз вместо благодарност...“

— Покажете ни ги — каза Жул Ев.

— Какво да ви покажа?

— Синините.

— Как така? — смая се Олга.

— Покажете им ги? — викаше младият опозиционер.

— Не се стеснявайте! Те сложиха под дюшеците грахово зърно, за да ви изпитат дали сте истински посланик. Сигурно сте слушали за такъв метод?

Олга разбра, че локатейпанците не се шегуват, засука ръкава на дрехата си им показва огромните синини на ръката си.

— Ура! — извикаха локатейпанците. — Простете ни!

— Покажете ми поне граховото зърно — помоли Олга, като се мъчеше да сдържи смеха си.

Жул Ев собственоръчно измъкна изпод пухените дюшеци „граховото зърно“. То приличаше много на морски таралеж, само че беше малко по-голямо по размер.

Мото: „Доверие“.

— Е, струва ми се, това е — каза Павлиш. — Писала го е сигурно Кирочка. Остава още един разказ. И после — край!

Последният разказ носеше заглавието:

ЕДИН СЛУЧАЙ В ТРЕТИ КУРС

Спомням си за един странен случай в нашето космическо училище. Карахме практиката си в една близка планетна система. Всички планети в нея бяха необитаеми с изключение на една. Пък и в нея животът, тъй да се каже, едва мъждукаше. Еволюцията беше в застой. На тази нажежена и суха планета имаше няколко езерца. Около всяко от тях се навърташе по едно стадо слабо подвижни и умствено съвсем неразвити животни. Пък и какъв стимул за развитие можеха да имат те, когато се размножаваха с помощта на езерцето — напие се чудовището от него и веднага се разделя на две. По този начин стадото бе застраховано против нещастни случаи. Но то не можеше да се увеличава. Около езерцето растяха храсти, които служеха за храна на животните. Щом в стадото се появеше ново гърло, някое друго животно трябваше да умре — иначе храната нямаше да им стига.

Но всичко това е предговор. Живееха си тези животни безгрижно, когато при тях долетяха хора, създадоха база, почнаха да изучават и самата планета, и нейните оскъдни обитатели.

Ние тъкмо бяхме влезли в орбита около тази планета, когато оттам, от базата, долетя една девойка — не помня как се казваше, струва ми се Настя. За лекарства и поща. Заедно с нея изпратихме обратно с планьор Витя Умнов, едно весело момче, което учеше в съседната група...

На това място Павлиш прекъсна четенето на разказа. Той разбра, че още в първия брой на алманаха ще има работа с плагиатство. Един познат сюжет не може да бъде толкова разпространен, че да си го спомнят и запишат в едно и също време двама членове на екипажа. Кой от тях двамата бе автор на намиращия се пред Павлиш разказ, докторът се досещаше. Стилът и начинът на разказването издаваха самия капитан. Първият вариант, значи, принадлежи на един от щурманите или стажантите, които неведнъж са слушали тази история на мостика. Някой от тях я е записал, като е добавил повече въображение.

Но преди да предприеме нещо, Павлиш реши да дочете разказа. Интересно все пак как другият автор ще третира същия сюжет.

Кацнали на планетата неуспешно. Планьорът — разбит, радиостанцията на парчета, а до базата — около тридесет километра.

Е, докато било по-хладно, вървели бодро, разговаряли. А после слънцето почнало да припича и на Витя това съвсем не му харесало. Вода нямало, а до базата — още пет-шест часа път.

Кретат те с Настя, затъват в пясъка, влачат торбите с пощата и лекарствата, а Витя мисли само едно: къде да утоли жаждата си?

Изведнъж гледат — пред тях езерце. А край него животни. Витя се спуска към езерцето, но Настя го спира: „Не бива. Това не е вода, а физиологичен разтвор. Не се знае какво може да ти се случи, ако пиеш. Всичко може да стане. Щом животните се делят на две, когато се напият, не е изключено и ти да се раздвоиш. Или дори да се превърнеш в също такова чудовище.“

Витя я послушал и отминал езерцето. Но ето че на хоризонта се показало второ. С второто езерце било по-трудно. Настя буквално дърпала Витя за ръцете. А когато стигнали до трето, Витя не издържал повече, блъснал девойката и се затичал към езерцето. Напил се. И можете ли да си представите какво се случило? Не успял още да се

отдалечи от езерцето, да си изтрие устата, когато с него станало нещо странно: пред очите на Настя той почнал да се раздвоява. По средата на тялото му се появила разделителна линия, той почнал да се увеличава на ширина, а съответно да се намалява на ръст, почнал да плаче, да се мъчи... И ето че му се появили вече две глави и четири ръце. Известно време се превивал от болки — не Витя, това били вече сиамски близнаци. После „бух!“ — и пред Настя застанали двама Витьовци.

— Аз нали те предупреждавах — казала му Настя.

И продължили така пътя си. Напред върви Настя, а след нея двамата Витьовци, на ръст два пъти по-ниски от преди, с половинките от скафандъра и с половинките от това, което е било под скафандъра. Тягостно зрелище!

Тъй и пристигат в базата. Там ги посрещат и със смях, и с мъка. Едва успяхме да отървем двамата Викторовци: лекарят не искаше да ги пусне, пишеше научен труд, измерваше кръвното им налягане, правеше различни анализи.

Но истинските неприятности започнаха, когато се върнахме на Земята, а на борда ви — един човек в повече. Никой не ни вярваше. Наложил се да изключат единия Виктор от училище. И втория — също.

Наскоро ги срещнах в Москва. Бяха поотраснали, оженили се, работят. Представят се за близнаци.

Според мене тази история е твърде поучителна за младежта, особено за нетърпеливата младеж. Мотото към разказа беше: „Бъди нащрек!“

Павлиш взе двата разказа и слезе в каюткомпанията. Едва ли бе възможно да се поместят и двата разказа в сборника. Трябваше да се посъветва с останалите автори.

Леля Миля приготвяше чая. Беше се изминало точно едно денонощие от момента, в който се бе родила идеята за алманаха.

Павлиш изчака, докато в каюткомпанията се съберат повече хора, и после каза:

— Алманахът щеше вече да излезе. Всичко беше готово. Дори Баков даде хартия. Появи се обаче непредвидено усложнение. Плагиатство. Два разказа с един и същ сюжет.

— Ах! — възкликна Кирочка Ткаченко.

— И двамата са го преписали! — категорично заяви Снежина. — Вземи са някакъв разказ от Чехов и са сменили действащите лица.

— И голямо ли е сходството?

— Не — каза Павлиш. — Но е достатъчно. Разказите са кратки. Ще ви ги прочета.

Десет минути изминаха в мълчание. Всички слушаха. После се размърдаха, заспориха плагиатство ли е това. Бауер настоя авторите да се обадят. Да си признаят кой от кого е преписвал.

— Вторият разказ е написал капитанът — каза Малкия. — Познаваме маниера му; „Спомням си как в нашето училище...“ А аз писах хипотеза. Какво ще крия.

— Не — каза от вратата Загребин, който се бе приближил незабелязано и беше чул целия спор. — Аз изобщо не съм писал разказ. Искаше ми се, но не се наках. Признавам, че устно съм разказвал тази история. И може би не само веднъж.

— Аз лично съм я чувал — обади се Бауер. — И то точно както е записана във втория разказ.

— Ами че аз я записах — каза ненадейно Кирочка Ткаченко. — Но не съм я преписвала. Нали се бяхме уговорили, че ще бъде фолклор и на мене ми стана жал, че такава прекрасна история няма да види бял свят.

— Така, положението се изяснява — каза Павлиш с тон на строг съдия. — Е, а кой е обработил сюжета в духа на народната приказка?

Никой не си призна. После Загребин каза:

— Всъщност историите са различни. Завършват по различен начин. Да вземем да ги оставим в алманаха, а?

— Да ги оставим — съгласи се Бауер. — А мотото ще разкриваме ли?

— Не — каза Павлиш. — Споразумението си е споразумение.

На Павлиш не му се искаше да се подписва под своя разказ, защото още не знаеше как ще се отнесе към него Снежина. Освен това в него бе възникнало едно подозрение; ако то се оправдае, идеята за

алманаха ще претърпи пълно фиаско и Павлиш ще стане за смях пред целия екипаж. Трябваше да провери това свое подозрение.

На другия ден Павлиш собственоръчно разнесе из каютите готовия, подвързан алманах. На корицата беше нарисуван дискът на „Сегежа“ сред звезди и планети. Заглавието на алманаха беше „Приказният космос“.

След като завърши делото си, Павлиш слезе в каюткомпанията и се приготви да приема поздравления.

Първа го намери Снежина.

— Отлетя ли на Памир? — попита тя.

— Кой да отлети? — изненада се Павлиш.

— Как не те е срам! — каза Снежина. — Та ти си направел всичко, за да не остане място за никакво съмнение: авторът си ти. А аз съм поставена в глупаво положение. Поне имената да беше сменил.

— Разбери, Снежка — почна да се оправдава Павлиш, — това е разказ, художествено произведение. Защо трябва да се приема сериозно? По света има много Снежини.

— Аха, призна си — рече Снежина. — Сега няма да дойда да вечерям. Не искам да ми се подиграват.

— Та ако почнат да се подиграват на някого, това ще бъде на мене, а не на тебе.

— Твоето име го няма, а моето е написано с големи букви. Ей сега ще се разрева.

Но Снежина не успя да напълни заплахата си. Влезе Баков. Беше ядосан. Мустаците му бяха щръкнали като на котарак, перчемът му се бе изправил като гривата на разярен лъв.

— Доктор Павлиш — каза той, — откраднали ли сте заедно със Снежина Панова сигналната капсула, или създавате лъжлива паника на борда?

— Какво искате да кажете? — попита Павлиш.

— Проверих всички капсули, те са на мястото си.

— И чудесно — каза Павлиш. — Но защо се обръщате към мен?

— Ето, виждаш ли? — рече Снежина. И излезе от каюткомпанията.

— Имате пред вид разказа ли? — попита Павлиш, като изпращаше с поглед Снежина.

— Точно него, вашия разказ.

— Но защо да е мой?

— Ясно, че е ваш — отвърна Баков.

— Това е безобразие! — каза Кирочка, като се втурна в помещението. — Слава, какви са тези ужаси, които печаташ?

— Ах! — извика Павлиш. — И ти ли си недоволна? Какви ужаси?

— За унищожението на животните на Муна. Литературата трябва да възпитава хората, да ги учи на добро.

— А понякога и да ги предпазва от нещо — каза Павлиш, като стана и тръгна към вратата.

— Ти накъде? — възмути се Кирочка. — Така ли се говори? На тебе изобщо ти харесват убийствата. И Червената шапчица, тоест Синята брада, също убиваш.

Павлиш не слушаше вече. Иззад ъгъла на коридора изскочи Малкия.

— Слушай, Слава — каза той.

— И ти ли си недоволен? — попита Павлиш.

— Не, аз не говоря за това, в главата ми се оформи още една хипотеза. Късно ли е?

— Късно — рече Павлиш. — За втория брой. Ако изобщо излезе.

Тържеството бе провалено. Фанфари не се чуваха. Сблъска се с механика Лешчук. Той му се оплака, че го е хванала хрема. Сякаш изобщо не е имало никакъв алманах. Павлиш му поръча да се отбие, при него след чая. Ще му даде капки. Медицината бе победила почти всички болести. Освен хремата.

— И вълкът изял Червената шапчица — каза си на ум Павлиш, като отваряше вратата на каютата си. — А беше започнало толкова интересно.

Той влезе, запокити с един замах злополучния алманах точно под леглото си и в този момент някой почука.

Кой знае защо, Павлиш помисли, че е дошла Снежина. Разбрала е, че го е обидила незаслужено и е дошла.

Павлиш се спусна към вратата. Отвън се бе изправил кухненският робот Гришка.

— Благодаря — рече той тихо. — Не ме издадохте. Толкова се страхувах, че ще кажете: „Синята брада“ е написал не някой друг, а един робот с комплекс за малоценност. И при това графоман. И ще се вдигне скандал.

— А... — каза равнодушно Павлиш. — Никой няма да познае. Никой не се интересува от това. Разказът за Синята брада е доста хубав. И отговори ми още на един въпрос. Само че честно. Няма да те издам. Нямам интерес да сторя това. Другите приказки пак ти ли написа?

— Да — рече роботът и наведе металическата си глава.

— И за посланика на планетата Локатейпан?

— Аз.

— И за Альонушка и Иванушка?

— Аз. Сега ще кажете ли на всички?

— Не. Никой не бива да знае, че половината от произведенията в алманаха е съчинил един кухненски робот. Прекалено смешно е!

— Аз не мога да не пиша — каза Гришка. — Но винаги заимствувам сюжетите. Не умея да измислям свои.

— Вече разбрах това — каза Павлиш — върви си! Тайната ще си остане между нас.

— Аз съм щастлив за себе си — каза роботът.

Павлиш затвори вратата след него. Той никога вече няма да редактира алманаси и да разкрива своите чувства на страниците им. На вратата отново се почука.

— Влез! — каза докторът, без да се обръща.

— Не се сърди, Слава — каза Снежина. — Вместо да пишеш лоши разкази, да беше попитал мене! И нямаше да има нужда да летиш до Памир.

— Наистина ли?

Той не успя да попита нищо повече. Високоговорителят за вътрешна връзка се изкашля и с гласа на капитана каза:

— Към всички членове на екипажа: базата Земя-14 съобщава...

Капитанът замълча, близко поднесенният към микрофона лист на телеграмата зашумя.

— ... Съобщава — повтори капитанът, — че вчера експедицията на Смит е достигнала центъра на Земята.

— Охо! — каза Павлиш. — Познавам Смит. Браво на него!

— Земя-14 съобщи също така, че базата е готова да приеме „Сегежа“. Очакват ни.

— Ето че вече сме си у дома! — засмя се Снежина.

— Снежка, повтори сега всичко, което ми каза по-напред — помоли Павлиш.

— А нима съм ти казала нещо?

[1] *Аврали* — работа на кораб, изпълнявана едновременно от целия екипаж. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.